

PUT K OSNAŽIVANJU:

UNAPRJEĐENJE USLUGA ZA DJECU U POKRETU

Specijalizirane intervencije i materijali za
osnaživanje djece bez pratnje i stručnjake koji
neposredno rade i skrbe o djeci bez pratnje

IMPRESUM

PUT K OSNAŽIVANJU: UNAPRJEĐENJE USLUGA ZA DJECU U POKRETU

Specijalizirane intervencije i materijali za osnaživanje djece bez pratnje i stručnjake koji neposredno rade i skrbe o djeci bez pratnje

Ured UNICEF-a za Hrvatsku zahvaljuje Državnom tajništvu za migracije Švicarske Konfederacije koje je financijski podržalo provedbu programa „Podrška djeci i obiteljima u migracijama u procesu zaštite i integracije u Hrvatskoj”. U sklopu tog programa, kroz partnerstvo Ureda UNICEF-a za Hrvatsku i Centra za nestalu i zlostavljano djecu nastale su ove specijalizirane intervencije i materijali za osnaživanje djece bez pratnje i stručnjake koji neposredno rade i skrbe o djeci bez pratnje. Razvoj i sadržaj ovih intervencija i materijala nastali su na temelju izvješća o o provedenom prikupljanju podataka o iskustvima djece bez pratnje i stručnjaka koji im pružaju neposrednu zaštitu i podršku.

Izvješće, kao i ove specijalizirane intervencije rezultat su predanog rada Dragane Tubić iz Centra za nestalu i zlostavljano djecu, te stručnog vodstva i podrške vanjskog suradnika izv. prof. dr. sc. Drage Župarić-Iljića.

Nakladnik:

Ured UNICEF-a za Hrvatsku u suradnji s Centrom za nestalu i zlostavljano djecu

Izradili:

Dragana Tubić, Centar za nestalu i zlostavljano djecu
izv. prof. dr. sc. Drago Župarić-Iljić, Odsjek za sociologiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu

Grafičko oblikovanje:

DEMIURG, obrt za specijalizirane dizajnerske djelatnosti

Zagreb, studeni 2025.

Sva prava pridržava nakladnik.

Prilikom korištenja citata i materijala iz ove publikacije, molimo navedite izvor:

Tubić, Dragana i Župarić-Iljić, Drago (2025). Put k osnaživanju: Unaprjeđenje usluga za djecu u pokretu (Specijalizirane intervencije i materijali za osnaživanje djece bez pratnje i stručnjake koji neposredno rade i skrbe o djeci bez pratnje). UNICEF Hrvatska i Centar za nestalu i zlostavljano djecu.

Za sve obavijesti možete se obratiti nakladniku.

Informacije i stavovi navedeni u ovom priopćenju pripadaju autorima i ne odražavaju nužno službeno mišljenje Schweizerische Eidgenossenschaft, Swiss-Europe Rapid Response Fund ili UNICEF-a. Ni Schweizerische Eidgenossenschaft ni Swiss-Europe Rapid Response Fund ni UNICEF, ili bilo koja osoba koja djeluje u njihovo ime, ne mogu se smatrati odgovornima za korištenje informacija sadržanih u ovom izvješću.

ISBN 978-953-8599-04-0

Sadržaj

Uvod	3
Pojmovnik	4
Kratki pregled najčešćih migracijskih ruta i s njima povezanih opasnosti/specifičnih rizika	6
Uspostavljanje kontakta i izgradnja odnosa povjerenja s djetetom bez pratnje	9
Specijalizirane intervencije za olakšavanje razgovora s djecom bez pratnje	11
Aktivnost Drvo života	11
Aktivnost Životna crta	13
Prilagođena aktivnost Životna crta za upotrebu sa mladima	15
Aktivnost Sigurno mjesto	16
Aktivnost Mapa mog puta	18
Komunikacijske vještine u radu s djecom bez pratnje	20
Primjereni načini komunikacije s obzirom na međukulturne razlike	23
Vježba mostovi između nas	25
Upute za prikazivanje video materijala djeci bez pratnje	26
Konkretni savjeti za situacije kratkog zadržavanja djece bez pratnje	27
Važne ustanove i kontakti u Hrvatskoj	28
Opći savjeti za sigurno putovanje	36
Kako pružiti podršku mentalnom zdravlju djece bez pratnje pri kratkom boravku u ustanovama	39
Psihološka prva pomoć za djecu bez pratnje	41
Principi psihološke prve pomoći za djecu bez pratnje	41
Reguliranje	42
Senzorna vježba „Pet osjetila“	42
Vježba Disanje balona	43
Uspostavljanje odnosa	44
Zaključivanje (Razumski pristup)	45
Aktivnost „Putovanje kornjače“	46
Pružanje psihološke prve pomoći djevojčicama bez pratnje	49
Savjeti za razgovor s djecom bez pratnje o iskustvima psihološke traume i stresa	51
Kombinirana kontrolna lista za procjenu rizika od fizičkog nasilja, trgovine ljudima i krijumčarenja te rodno uvjetovanog nasilja u slučajevima kratkog zadržavanja djece bez pratnje	53
Fizički izgled	53
Ponašanje i komunikacija	54
Prepoznavanje znakova fizičkog nasilja i zlostavljanja kod djece bez pratnje	55
Kontrolna lista za brzu procjenu izloženosti fizičkom nasilju kod djece bez pratnje	58
Prepoznavanje znakova potencijalne trgovine ljudima i/ili krijumčarenja kod djece bez pratnje	61
Kontrolna lista za brzu procjenu rizika od trgovine ljudima/krijumčarenja kod djece bez pratnje	63
Aktivnost Moj krug sigurnosti	66
Upute djetetu za prepoznavanje rizika od trgovine ljudima i krijumčarenja	69
Prepoznavanje znakova psihološke traume i stresa kod djece bez pratnje	70

Prepoznavanje znakova rodno uvjetovanog nasilja kod djece bez pratnje	72
Savjeti djetetu za zaštitu od rodno uvjetovanog nasilja	74
Kontrolna lista za brzu procjenu izloženosti rodno uvjetovanom nasilju za djecu bez pratnje	76
Prepoznavanje znakova radikalizacije kod djece	79
Smjernice za postupanje u slučaju sumnje na krijumčarenje, trgovinu ljudima ili rodno uvjetovano nasilje kod djece bez pratnje	82
Utvrđivanje najboljeg interesa djeteta	85
Vježba za utvrđivanje obiteljskih i rodbinskih odnosa djeteta i osobe koja tvrdi da su povezani	86
Perspektive integracije i važnost lokalne zajednice	87
Razumijevanje perspektiva ostanka, povratka ili nastavka puta za djecu bez pratnje	88
Traženje i spajanje obitelji	89
Supervizija za stručnjake i prevencija sindroma sagorijevanja	90
Smjernice za dobivanje podrške za stručnjake u socijalnoj skrbi koji rade s djecom bez pratnje	92
Aktivnost Plan brige o sebi	94
Dodatni sadržaji za stručnjake koji rade s djecom bez pratnje	95
Statistički podaci o broju djece bez pratnje	95
Kretanje broja djece bez pratnje od 2014. do 2024. u Hrvatskoj i Europskoj uniji	95
Glavni trendovi u 2024. godini u Europskoj uniji prema Eurostatu	96
Hrvatska 2024.	96
Broj djece bez pratnje u Hrvatskoj – 2023. i 2024. godina	99
Djeca bez pratnje u migracijama i razlike po spolu	101
Razlike u shvaćanju oblika i funkcija obitelji	103
Razlike u rodnim ulogama i obiteljskim vrijednostima	104
Razlike u odgojnim stilovima među različitim kulturama	106
Države porijekla djece migranata i njihove kulturne specifičnosti	107
Afganistan	107
Sirija	108
Somalija	109
Nepal	109
Filipini	110
Obilježavanje vjerskih praznika i rituala	112
Pakt EU o migracijama i azilu	113
Materijali za djecu bez pratnje na najčešćim jezicima djece bez pratnje	115

Uvod

Publikacija koja je pred Vama nastala je u sklopu projekta „**Put k osnaživanju: Unaprjeđenje usluga za djecu u pokretu**“ (Pathway to Empowerment: Strengthening the services for children on the move). Projekt provodi Centar za nestalu i zlostavljano djecu (CNZD) u partnerstvu s Uredom UNICEF-a u Hrvatskoj, a financiran je sredstvima Državnog tajništva za migracije Švicarske Konfederacije.

Svrha ove publikacije i cjelokupnog projekta proizlazi iz iznimne ranjivosti djece bez pratnje, koja su na svom putu izložena raznim opasnostima poput nasilja (uključujući rodno uvjetovano nasilje), trgovine ljudima, seksualnog iskorištavanja te fizičkih i psihičkih trauma (uključujući traume zbog razdvajanja od obitelji koje narušavaju mentalno zdravlje djece).

Primarni cilj publikacije je jačanje kapaciteta pružatelja socijalnih usluga (prvenstveno odgajatelja i drugih stručnjaka u sustavu socijalne skrbi i prihvatilištima za tražitelje međunarodne zaštite), kroz pružanje sveobuhvatnog edukacijskog alata i praktičnih smjernica. Ovime se želi osigurati integrirana, inkluzivna i visokokvalitetna zaštita i usluge podrške, nužne za prevenciju i učinkovit odgovor na spomenute rizike. Nadalje, ovaj alat ne samo da oprema stručnjake potrebnim znanjima i vještinama, već je usmjeren i na osnaživanje same djece bez pratnje da prepoznaju rizike i da se informiraju gdje potražiti pomoć.

Temelj za razvoj ovih specijaliziranih intervencija bilo je opsežno prikupljanje podataka koje je uključivalo pregled postojeće literature i terensko istraživanje. Provedeni su intervjui s djecom bez pratnje, kao ključni dio terenskog istraživanja a kako bi se dobio uvid u njihova iskustva, rizike i potrebe na putu i u zemlji prihvata. Dodatno, podaci su prikupljeni i putem fokus grupa i anketnog istraživanja sa stručnjacima koji rade s ovom djecom, kako bi se detaljno mapirale potrebe stručnjaka i omogućilo usmjeravanje razvoja intervencija.

Ove praktične smjernice zamišljene su kao ključan resurs za učinkovitiji rad sa djecom bez pratnje u sustavu socijalne skrbi i prihvatilištima.

Najsrdanije se zahvaljujemo stručnjacima iz Centra za pružanje usluga u zajednici Osijek i Centra za pružanje usluga u zajednici Zagreb-Dugave na provedenom pilot testiranju sadržaja, opsega i kvalitete razvijenih specijaliziranih intervencija. Njihovi komentari ne samo da su obogatili sadržaj, već su pružili i vrijedne uvide neophodne za osiguranje kvalitete. Također, izražavamo veliku zahvalnost svim stručnjacima iz centara za pružanje usluga u zajednici u Hrvatskoj i Hrvatskom Crvenom križu koji pružaju usluge prihvata i smještaja djeci bez pratnje, a koji su sudjelovali u početnom anketnom mapiranju potreba stručnjaka i djece bez pratnje. Zahvaljujemo i stručnjacima iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine koji su sudjelovali u fokus grupama, individualnim intervjuima ili su na neki drugi način podržali prikupljanje podataka, čime su temeljito doprinijeli razvoju ovih specijaliziranih intervencija.

Od srca zahvaljujemo svakom djetetu i mladoj osobi bez pratnje koja je s nama podijelila svoja iskustva, misli, želje i očekivanja od budućnosti. Njihova iskrenost, hrabrost i otpornost duboko su nas dirnuli i podsjetili zašto radimo ovaj program - zbog njih, njihove sigurnosti i budućnosti koju zajedno gradimo. Njihovi glasovi su naš kompas.

Pojmovnik

AZIL - najviši oblik međunarodne zaštite. Dobivaju ga osobe koje se ne mogu vratiti u svoju domovinu jer bi tamo bile u opasnosti. Država im tada pruža punu zaštitu i sve što im je potrebno.

DIJETE BEZ PRATNJE - državljanin treće zemlje ili osoba bez državljanstva mlađa od osamnaest godina, koja je ušla u Republiku Hrvatsku bez pratnje odrasle osobe odgovorne za njega u smislu roditeljske skrbi sukladno zakonodavstvu Republike Hrvatske, sve dok se ne stavi pod skrb takve osobe, a uključuje i djecu koja su ostala bez pratnje nakon što su ušla u Republiku Hrvatsku.

EUROPSKI PAKT O MIGRACIJAMA I AZILU - novi skup pravila Europske unije osmišljenih za upravljanje migracijama i procesima azila.

FIZIČKO NASILJE - oblik nasilja koji uključuje namjernu primjenu fizičke sile na drugu osobu, što rezultira ili može rezultirati tjelesnom ozljedom, bolom, narušavanjem zdravlja ili smrću. To je najizravniji i često najvidljiviji oblik nasilja, a pravno je sankcioniran.

GEJM (IGRA) - engleski izraz, neformalni pojam koji migranti koriste za svaki pokušaj bijega preko granice na zapad. Ovaj pojam jasno govori o percepciji prelaska granice kao gejma – ponavljajuće 'igre' s barijerama i teškoćama koje treba nadvladati te razinama koje u toj igri treba proći.

INTERKULTURNA KOMUNIKACIJA - proces razmjene informacija između pojedinaca iz različitih kultura, gdje se uzimaju u obzir ne samo verbalni, već i neverbalni, kontekstualni i simbolički elementi.

KOMUNIKACIJSKE VJEŠTINE - skup sposobnosti koje omogućuju efektivnu razmjenu informacija, emocija i ideja između ljudi.

KRIJUMČAR (eng. smuggler) – osoba koja radi izravnog ili neizravnog stjecanja financijske ili druge materijalne koristi, organizira i provodi radnje koje dovode do omogućavanja nezakonitog i neautoriziranog ulaska osobe u neku državu kojoj ta osoba nije državljanin ili u njoj boravi na zakonit način.

KRIJUMČARENJE MIGRANATA/DJECE BEZ PRATNJE - odnosi se na nezakonit ulazak u drugu državu uz dogovor između krijumčara i osobe (odrasle osobe, obitelji ili djeteta) koja želi prijeći granicu. Krijumčarenje najčešće završava po ulasku u državu i primanju dogovorene naknade.

MEĐUNARODNA ZAŠTITA - posebna pomoć i sigurnost koju država nudi djeci koja su morala pobjeći iz svoje zemlje bez roditelja ili skrbnika. To znači da država preuzima brigu o djetetu kako bi ga zaštitila.

MIGRACIJSKE RUTE - putovi koje ljudi koriste za kretanje preko granica ili unutar države, a uglavnom se odnose na neregularna kretanja izvan regulatornih normi postojećeg viznog, graničnog ili migracijskog režima.

NAJBOLJI INTERES DJETETA - jedno od četiri temeljna načela UN-ove Konvencije o pravima djeteta, te je ključni aspekt zaštite djeteta i potrebno je načela ovog postupka integrirati u strategije zaštite djece u migracijama, od početne procjene, planiranja, do praćenja, evaluacije i preispitivanja.

NEREGULARAN PRELAZAK GRANICE - općenito označava kretanje osoba preko državnih granica kršenjem zakona, propisa ili međunarodnih sporazuma koji reguliraju ulazak ili izlazak iz države.

POSEBNI SKRBNIK - osoba imenovana od strane nadležnog Zavoda za socijalni rad koja štiti prava, interese i dobrobit djeteta, te ga zastupa u svim postupcima, od smještaja do traženja međunarodne zaštite.

PSIHOLOŠKA PRVA POMOĆ - skup praktičnih i podržavajućih vještina i znanja kojima se pruža inicijalna pomoć i utjeha osobama koje su doživjele neku kriznu situaciju, traumatski događaj, nerješiv problem ili bolan gubitak.

PUSHBACK (ENG.) - predstavlja razne mjere koje poduzimaju države, a koje rezultiraju time da se migranti, uključujući podnositelje zahtjeva za međunarodnu zaštitu, bez odgađanja prisiljavaju vratiti u zemlju iz koje su pokušali prijeći ili su prešli međunarodnu granicu bez pristupa međunarodnoj zaštiti ili postupcima azila ili im se uskraćuje bilo kakva individualna procjena njihovih potreba za zaštitom, što može dovesti do kršenja načela zabrane vraćanja. Nerijetko može uključivati i nasilne radnje prisilnog protjerivanja ljudi u pokretu koji se već nalaze u dubini teritorija, a ne samo odvrćanje s granice.

RADIKALIZACIJA - složen proces u kojem pojedinac ili grupa prihvaća ekstremistički pogled na svijet koji se značajno razlikuje od dominantnih društvenih normi i vrijednosti, te koji često opravdava korištenje nasilja (terorizma) kao legitimnog sredstva za postizanje željenih društvenih, političkih ili ideoloških ciljeva.

RODNO UVJETOVANO NASILJE - odnosi se na štetne radnje usmjerene protiv pojedinca na temelju njegova spola.

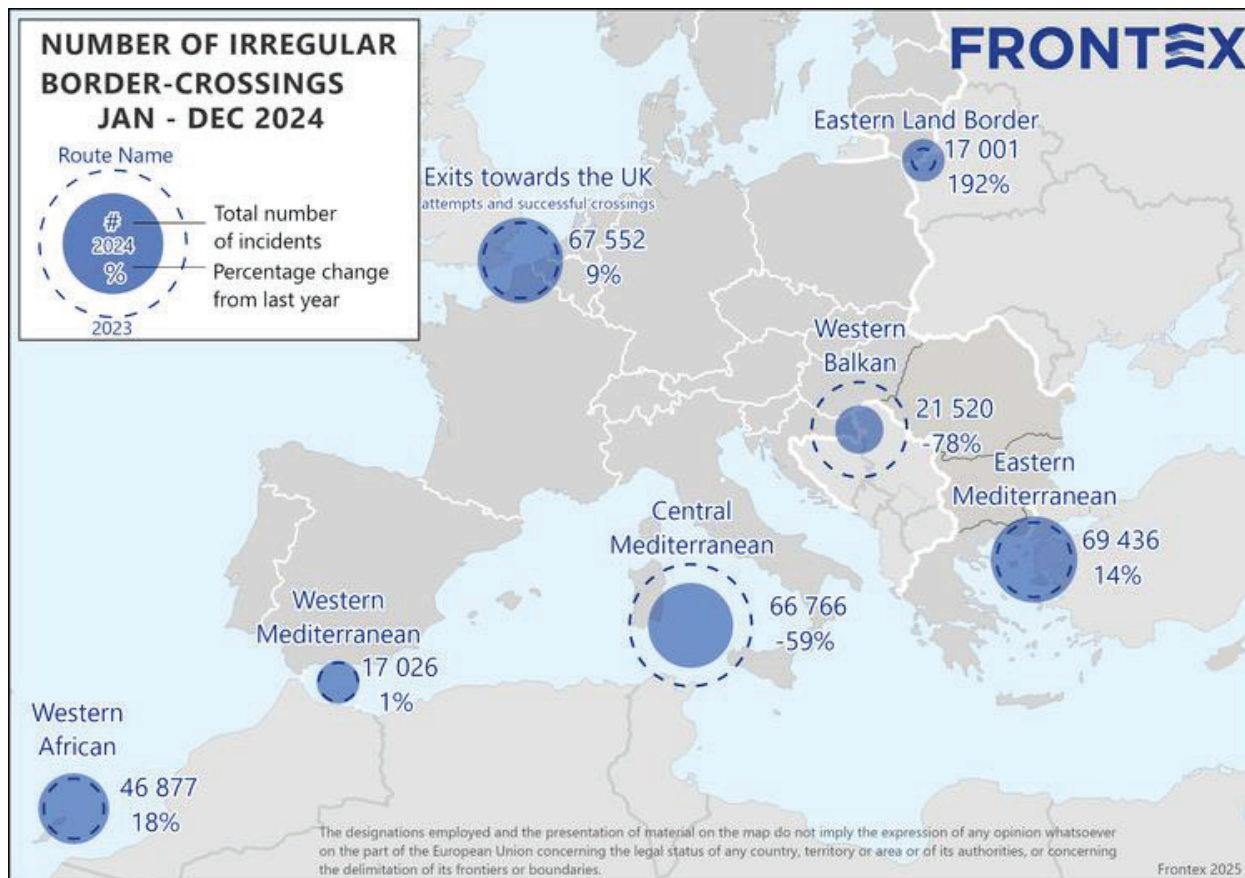
TRAUMATSKO ISKUSTVO - izrazito uznemirujući i šokantan događaj koji narušava osjećaj sigurnosti pojedinca te preplavljuje njegovu sposobnost suočavanja i uspješne prilagodbe na stresore.

TRGOVINA LJUDIMA - (koja se često događa nakon krijumčarenja) je čin regrutiranja, premještanja, skrivanja ili primanja osobe, uz upotrebu sile, prijevare ili prisile u svrhu eksploatacije. Eksploatacija se odnosi na prisilni rad, seksualnu eksploataciju, služenje u kućanstvu ili druge oblike iskorištavanja. Trgovac ljudima je osoba koja ovim putem ima kontrolu nad drugom osobom, u svrhu iskorištavanja, što najčešće uključuje prisilni rad, prisilni brak, prostituciju ili pak trgovinu ljudskim organima.

KRATKI PREGLED NAJČEŠĆIH MIGRACIJSKIH RUTA I S NJIMA POVEZANIH OPASNOSTI/SPECIFIČNIH RIZIKA

Migracijske rute su putovi koje ljudi koriste za kretanje preko granica ili unutar države, a uglavnom se odnose na neregularna kretanja izvan regulatornih normi postojećeg viznog, graničnog ili migracijskog režima. Mnogi migranti koji pokušavaju doći do Europe suočavaju se s putovanjima opasnim po život, jer krijumčari ljudima koriste nesigurne ili prenatrpane brodove za prelazak Sredozemnog mora, ili opasne i rizične kontinentalne rute, a putovanja koja su djeca bez pratnje doživjela kao najopasnija, prema nalazima provedenog istraživanja, bila su kroz Iran, u Libiji i u Bugarskoj.

- **Istočnosredozemna ruta (Eastern Mediterranean):** Migranti putuju iz zemalja poput Sirije, Afganistana i Egipta, često kopnenim putem preko Turske, do Grčke ili Bugarske, i drugih dijelova istočne Europe, ili pak morskim putem do grčkih otoka ili do Cipra. Sirijci, Afganistanci i Egipćani bili su najčešće prijavljene nacionalnosti koje dolaze ovom rutom.
- **Srednjosredozemna ruta (Central Mediterranean):** Migranti putuju iz sjeverne Afrike (Libija, Tunis) preko Sredozemnog mora do Italije, Malte i drugih južноеuropskih zemalja. Bangladešani, Sirijci i Tunižani bili su najbrojnije nacionalnosti, čineći otprilike polovicu svih migranata koji su stigli ovom rutom.
- **Zapadnosredozemna ruta (Western Mediterranean):** Migranti putuju iz sjeverne Afrike preko Maroka i Alžira do Španjolske, bilo kopnom do španjolskih teritorija na afričkom tlu - Ceute i Melille, ili pak morskim putem preko Gibraltara. Najčešće nacionalnosti koje putuju tom rutom su Marokanci, Alžirci i Malijci.
- **Zapadnoafrička ruta ili Atlantska ruta (Western African):** Ova ruta uključuje migrante koji putuju iz zapadnoafričkih zemalja (poput Mauritanije) na Kanarske otoke (španjolski teritorij), ali su prisutni i državljani Malija, Maroka i Senegala.
- **Zapadnobalkanska ruta (Western Balkan):** Koristi se i za ulazak i za tranzit, a migranti se kreću iz istočnog Mediterana preko jugoistočne Europe kako bi stigli do zapadноеuropskih zemalja. Uključuje Bugarsku, Rumunjsku, Mađarsku, Hrvatsku, Bosnu i Hercegovinu, Sloveniju na kopnenim granicama sa zemljama zapadnog Balkana. U 2024. godini zapadnobalkanska ruta zabilježila je nagli pad, nakon snažnih napora zemalja regije da zaustave dolazak migranata. Migranti koji se kreću rutom bili su uglavnom Sirijci, Turci i Afganistanci.
- **Istočноеuropska ruta (Eastern Land Border):** To je kopnena granica duga 6 000 kilometara između Bjelorusije, Moldavije, Ukrajine, Ruske Federacije i država članica EU-a - Estonije, Finske, Mađarske, Latvije, Litve, Norveške, Poljske, Slovačke i Rumunjske. Često je u medijima bila najvidljivija situacija na bjelorusko-poljskoj granici sa tisućama migranata, uglavnom s područja Bliskog istoka i Sjeverne Afrike.

Prikaz broja neregularnih prelazaka granica na različitim europskim migracijskim rutama na Euromediteranu u 2024. (izvor: FRONTEX, 2025)

Ključni rizici uključuju stalne opasnosti morskih ruta, što ih zbog mogućnosti brodoloma i utapanja čini najsmrtonosnijima za migrante na svijetu. Putovanje Sredozemnim morem je opasno, a tisuće ljudi nestale su s čamaca i brodova samo u posljednjih desetak godina. Jednako tako kretanje kontinentalnim rutama donosi rizike ozljeda, iscrpljenosti, mogućnosti ranjavanja, utapanja, oboljevanja, pothlađenosti i smrzavanja, pogibije i nestanka na zelenim i plavim (riječnim) prijelazima, a neprestano je za djecu bez pratnje prisutan i rizik od zlostavljanja, iskorištavanja, nasilja, pljačkanja. Prijevoz u pretrpanim kombijima i kamionima uključuje rizik od gušenja i izgaranja u požarima, ili prevrtanja prometala i ozljeda.

Dok se kreću kroz Zapadnobalkansku rutu, koje je i Hrvatska dijelom, migranti se suočavaju s brojnim specifičnim rizicima, uključujući oštre zimske uvjete, opasno prirodno okruženje (često nepristupačne planinske terene, opasne riječne prijelaze), susret sa divljim zvijerima i neprohodnim terenom, kao i prisutnost mina zaostalih od ratova iz 1990-ih.

U nekim se izvješćima često spominju premlaćivanje, oduzimanje i uništavanje dokumenata i osobnih predmeta, uskraćivanje pristupa postupcima azila, pritvaranje bez hrane, vode ili mogućnosti komunikacije s članovima obitelji, kolektivno odbijanje i protjerivanje („pushback“) kroz udaljena ili rizična područja, uključujući zaustavljanje kretanja od strane granične policije. Istovremeno, lokalne kriminalne skupine djelovale su i kao „agenti“ za strane krijumčarske skupine i vršile nasilje nad migrantima koje su prevozili suparnički krijumčari. Sukladno našim prikupljenim podacima djeca bez pratnje uglavnom rutama putuju u skupinama svojih sunarodnjaka i poznatih osoba, mada je moguće da se grupe koje putuju zajedno formiraju ovisno i o prilici i potrebi, npr. kada djeca raznih nacionalnosti putuju zajedno jer ih je kao grupu formirao krijumčar na toj dionici rute. Neki preferiraju putovati u većim grupama, neki u manjim,

kao npr. braća koja mogu putovati u paru. Uspješnost prelazaka granice i daljnjeg tranzita ovisi o nizu faktora od kojih je najvažniji izbjegavanje susreta s graničnom policijom; potom vođenje grupe od strane agenta koje će efikasno provesti suputnike kroz šumski ili drugi teritorij, a da ne budu zamijećeni; također i opremljenost same djece s dovoljno hrane, vode, adekvatne odjeće i novca da bi mogli platiti usluge krijumčarima; te naposljetku sreća i fokusiranost, kao i snažna usmjerenost na cilj, kao što su većina naših sugovornika istaknuli.

Vidi više: <https://www.fmreview.org/wp-content/uploads/2025/05/FMR75-EN.pdf>

<https://www.frontex.europa.eu/what-we-do/monitoring-and-risk-analysis/migratory-routes/migratory-routes/>

USPOSTAVLJANJE KONTAKTA I IZGRADNJA ODNOSA POVJERENJA S DJETETOM BEZ PRATNJE

Prvi kontakt i izgradnja odnosa s djetetom bez pratnje koje je tek došlo u ustanovu iznimno su važni. Dijete je vjerojatno u stanju visoke uzbune i straha, stoga je primarno **regulirati** to stanje, a tek onda pristupiti **stvaranju odnosa i razumijevanju**.

Što činiti: Konkretni prijedlozi za stručnjake

1. Reguliranje: Prije razgovora, pružite osjećaj sigurnosti

- **Stvorite mirno okruženje:** Smanjite buku i vanjske podražaje. Ako je moguće, odvedite dijete u mirnu prostoriju. Ponudite mu da se odmori.
- **Koristite neverbalnu komunikaciju:** Miran ton glasa, polagani pokreti i otvoren govor tijela (npr. ne prekrižene ruke) mogu djelovati umirujuće. Sjednite na istu razinu kao dijete.
- **Ponudite fizičku utjehu, ali bez forsiranja:** Pitajte dijete treba li mu nešto (npr. vodu, hranu, mjesto za odmor). Fizički dodir, poput stavljanja ruke na rame, treba koristiti samo ako je stručnjak siguran da će to dijete prihvatiti i da mu neće izazvati dodatni stres.
- **Uključite senzorne vježbe:** Ponudite jednostavne aktivnosti poput crtanja, slaganja kockica ili igranja plastelinom. Ove aktivnosti pomažu djetetu da se "uzemlji" i da se fokus prebaci s kaotičnih misli na "ovdje i sada".

2. Uspostava odnosa: Izgradite povjerenje, korak po korak

- **Pokažite poštovanje:** Koristite djetetovo ime. Predstavite se i recite mu tko ste i zašto ste tu. Opišite u kratkim crtama što mu ustanova u kojoj se nalazi može pružiti i koji procesi trebaju slijediti. Govorite mirno i jasno.
- **Budite prisutni i predvidljivi:** Držite se dogovora. Ako kažete da ćete se vratiti za 10 minuta, vratite se. Predvidljivost stvara osjećaj kontrole i sigurnosti.
- **Fokusirajte se na djetetove potrebe:** Pitajte ga što želi ili treba, a ne što je proživjelo. Primjerice, umjesto "Što ti se dogodilo?", pitajte "Kako ti mogu pomoći da se osjećaš sigurnije?". Pustite dijete da samo kontrolira tijek interakcije.
- **Koristite neverbalnu igru:** Ako dijete ne želi razgovarati, ponudite zajedničku igru bez riječi, poput slaganja slagalica ili igranja s loptom. Ovo je snažan alat za izgradnju odnosa jer pokazuje da vam je stalo i da ste voljni biti s njim na njegov način.

3. Komunikacija: Kako pristupiti

- **Manje pitanja, više empatije:** Umjesto "Jesi li tužan?", recite "Vidim da ti je teško." Pitanja mogu biti previše izravna i invazivna. Izjave koje pokazuju razumijevanje (npr. "Razumijem da je ovo sve novo za tebe") učinkovitije su.

- **Koristite jednostavan jezik:** Izbjegavajte stručne termine i dugačke rečenice. Ako ne govorite isti jezik, koristite prevoditelja (ako je dostupan) ili univerzalne simbole (crteže, geste).
- **Prihvatite tišinu:** Tišina ne znači nužno da se razgovor prekida. Ona može biti prostor u kojem se dijete osjeća sigurno i može procesirati emocije. Ne morate je nužno popunjavati razgovorom.
- **Razgovarajte o nečemu neutralnom:** Ako dijete ipak želi razgovarati, započnite s neutralnim temama. Pitajte ga o hobbijima, omiljenoj životinji ili crtanom filmu. Na taj način mu dajete priliku da priča o sebi, a ne o traumi.

Što ne činiti: Ključne pogreške koje treba izbjegavati

- **Ne forsirajte razgovor o traumi:** Trauma je najvažnija za vas kao stručnjaka, ali ne i za dijete u tom trenutku. Dijete ne može razgovarati o traumi dok se ne osjeća sigurno. Prisiljavanje na to može pogoršati stanje.
- **Budite iskreni ali realistični:** Ne govorite "Sve će biti u redu" ako niste sigurni. Budite iskreni, ali umirujući. Bolje je reći: "Učinit ću sve što je u mojoj moći da ti pomognem."
- **Ne postavljajte previše pitanja:** Osobito izbjegavajte pitanja u nizu koja se fokusiraju na iskustvo djeteta.
- **Ne pokazujte vlastitu uznemirenost:** Djeca su iznimno osjetljiva na neverbalne znakove sugovornika. Ako ste vi nervozni ili uznemireni, prenijet ćete taj osjećaj na dijete.
- **Ne pristupajte s pretjeranom simpatijom ili žaljenjem:** Iako su empatija i suosjećanje ključni, pretjerano žaljenje može djetetu oduzeti osjećaj moći i snage. Pokažite da vjerujete u njegovu otpornost.
- **Ne obećavajte više od onoga što želite i možete ispuniti:** Unatoč svim mogućim dječjim pitanjima i molbama znajte postaviti granice i nemojte pristati na ispunjavanje neke želje koja Vam se čini problematičnom i neprikladnom (npr. pomaganje djetetu u transferu novca za potrebe plaćanja krijumčarima poradi nastavka puta).
- **Nemojte nuditi pravne, medicinske ili bilo kakve druge savjete za koje niste stručni ili ovlašteni.** Uputite dijete na određeni oblik pomoći ili podrške koji mu je potreban.

Hrvatski pravni centar izradio je informativni materijal za djecu bez pratnje kojem je namjera da se pri prvom kontaktu s djetetom bez pratnje pusti audio snimka, na jeziku koji to dijete razumije. Tako bi se djetetu bez pratnje odmah nakon dolaska u Hrvatsku i smještaja u domu socijalne skrbi, kod udomitelja ili u prihvatilište pružile osnovne informacije, čime bi se olakšao i rad osobama zaduženim za rad s djecom bez pratnje kao i boravak djeci bez pratnje u Hrvatskoj. Audiozapis je dostupan na engleskom, arapskom, paštu i farski jeziku na mrežnim stranicama Parenting in Croatia: <https://www.parentingincroatia.eu/hr/za-strucnjake-na-terenu/brosure-i-letci/audio-informativni-letak-za-djecu-bez-pratnje.html>. Osim audiozapisa, tekst audiozapisa dostupan je na hrvatskom jeziku na istoj poveznici.

Audiozapis možete koristiti odmah po smještaju djeteta bez pratnje.

SPECIJALIZIRANE INTERVENCIJE ZA OLAKŠAVANJE RAZGOVORA S DJECOM BEZ PRATNJE

Postoje različite metode za olakšavanje razgovora s djecom bez pratnje. Važno je da se te metode koriste tek kada je dijete bez pratnje naučilo regulirati svoje emocije i kada je uspostavljen odnos. Djeca bez pratnje mogu razgovarati o traumatskim iskustvima samo kada su naučili regulirati svoje emocije unutar sigurnog odnosa.

Sljedeće aktivnosti služe kao igre za probijanje leda gdje se kroz zabavnu aktivnost omogućuje djetetu da se izrazi, uspostavlja se komunikacija i gradi povjerenje prema stručnjaku, te stvara sigurno i toplo okruženje za boravak i druženje djeteta u ustanovi ili obitelji u kojoj je smješteno. S obzirom na brzu fluktuaciju djece bez pratnje kroz smještajne kapacitete centara za pružanje usluga u zajednici ili u prihvatilištima za tražitelje međunarodne zaštite osim narednih aktivnosti raspisanih u ovoj publikaciji predlažemo i konkretne savjete za uspostavljanje komunikacije i postupanje u situacijama kratkog zadržavanja djece bez pratnje.

AKTIVNOST DRVO ŽIVOTA

Vizualna metoda koja koristi metaforu drveta kako bi ispričala priču o djetetovom životu. Grane, plodovi i korijenje predstavljaju različita područja života.

Svrha aktivnosti: Stvoriti siguran i kreativan prostor za dijete bez pratnje da ispriča svoju životnu priču, identificira svoje snage, resurse i ciljeve te uspostavi osjećaj pripadnosti i identiteta izvan svoje uloge "migranta" ili "žrtve".

Potrebni materijali:

- Veliki list papira (A3 format ili veći)
- Markeri, drvene bojice, flomasteri
- Pribor za kolaž (novine, časopisi, ljepilo, škare – opcionalno)
- Naljepnice (opcionalno)

1. Korak 1: Uvod i stvaranje prostora (15 min)

1. **Uspostavljanje sigurnosti:** Započnite razgovorom o tome kako je drveće snažno, kako raste unatoč vjetrovima i kako svako drvo ima jedinstvenu priču. Objasnite da ovo drvo predstavlja njegovu/njezinu priču, snagu i ciljeve.
2. **Crtanje obrisa:** Zamolite dijete da nacрта veliko drvo (korijenje, deblo, grane) preko cijelog papira. Neka se fokusira na to da drvo bude snažno i stabilno.

2. Korak 2: Definiranje elemenata drveta (45 – 60 min)

Stručnjak vodi dijete kroz sljedeće dijelove drveta, koristeći pažljiva i otvorena pitanja:

Dio Drveta	Metafora	Fokus (Pitanja koja postavljate djetetu)
Korijenje	Otkud sam? (Prošlost i identitet)	Tko čini moje korijenje? Koje su moje obiteljske tradicije, kultura, jezik, običaji? Otkud je moja obitelj? Što me drži prizemljenim i snažnim?
Deblo	Moje snage (Osobine i vještine)	Koja je moja snaga? Koje vještine i osobine (npr. hrabrost, snalažljivost, humor, inteligencija) su mi pomogle da preživim putovanje? Što je na meni snažno?
Grane i Lišće	Značajne osobe i veze (Resursi)	Tko su važni ljudi u mom životu (obitelj, prijatelji, učitelji, novi kontakti)? Tko me podržava? Gdje žive ti ljudi (čak i ako su daleko)?
Plodovi	Postignuća i nade (Ciljevi i doprinos)	Koji su plodovi moga rada ? Koje sam stvari postigao/la u životu? Koje su moje nade i snovi (škola, posao, sigurnost)?
Zemlja/Tlo	Okruženje (Trenutna situacija)	U kakvom sam okruženju sada ? Tko brine za mene? Što me čini sigurnim? Koje su moje svakodnevne aktivnosti?
Vjetar/Oluje	Izazovi (Izbjegavati pretjerani fokus)	Koje oluje (teškoće, rizike, nasilje) su pokušale uništiti moje drvo? (Ovaj dio se obrađuje vrlo ograničeno i nježno, naglašavajući da je drvo izdržalo.)

3. Korak 3: "Šuma života" (Integracija)

- Doprinos zajednici:** Ako radite s grupom djece, izložite sva stabla u "Šumu života". Razgovarajte o tome kako su sva stabla u šumi jedinstvena, ali su zajedno jača i dijele resurse (npr. pružaju si hlad).
- Sljedeći koraci:** Pitajte dijete: "Što tvoje drvo treba da bi raslo jače ovdje u Hrvatskoj/ustanovi (npr. voda = škola, sunce = novi prijatelji)?" Zabilježite te potrebe kao osnovu za individualni plan skrbi.

Ključni savjeti za stručnjaka

- Pristup usmjeren na snage:** Fokus mora biti na otpornosti (snazi debela), a ne na traumama (oluje).
- Fleksibilnost jezika:** Dopustite djetetu da koristi crteže i simbole umjesto riječi.
- Povezanost s pravima:** Korijenje (obitelj i identitet) i Plodovi (nade) izravno su povezani s djetetovim pravom na obiteljski život i pravo na razvoj.

AKTIVNOST ŽIVOTNA CRTA

Metoda koja pomaže vizualizirati život djeteta bez pratnje i razgovarati o temama, obraćajući pažnju na pozitivna i negativna iskustva. Donosi kontinuitet u život koji se brzo mijenja, a istovremeno gleda u budućnost.

Svrha aktivnosti: Vizualizirati život djeteta bez pratnje, identificirati ključne životne događaje (pozitivne i negativne), prepoznati otpornost i resurse te projicirati sigurnu i realnu budućnost.

Potrebni materijali:

- Dugačka traka papira (rola papira, nekoliko spojenih listova papira)
- Markeri različitih boja ili flomasteri
- Male ljepljive ceduljice (Post-it) u dvije boje (npr. zelena za pozitivno, crvena za izazove).

1. Korak: Postavljanje "Vremenske linije" (15 min)

1. **Crtanje crte:** Na dugu traku papira povucite ravnu vodoravnu liniju. To je Životna crta.
2. **Označavanje razdoblja:**
 - Na lijevi kraj linije napišite: **"Rođenje"** (ili "Početak priče"). Ako dijete teško čita/piše, možete se služiti crtežima ili naljepnicama.
 - Negdje pri sredini označite: **"Danas"** (ili "Boravak u ustanovi").
 - Na desni kraj linije stavite znak pitanja ili napišite: **"Budućnost / Cilj"**.
3. **Tumačenje:** Objasnite djetetu da će ta crta predstavljati put od trenutka kada se rodilo pa sve do onoga što želi postići.

2. Korak: Popunjavanje Prošlosti i Sadašnjosti (30 – 45 min)

Započnite popunjavati dio crte od Rođenja do Danas, fokusirajući se na sljedeće ključne teme. Stručnjak koristi ceduljice (Post-it) za svaki događaj, a dijete ih postavlja na crtu.

Boja ceduljice	Događaji/Teme	Primjeri pitanja(fokus na kontekst)
Zelena (Pozitivno/Resursi)	Svijetle točke i snage: Djetinjstvo (obitelj, škola, prijatelji, hobiji, praznici), važni ljudi koji su pomogli na putu, osobna postignuća, trenuci sigurnosti.	"Što si volio raditi kad si bio mali?" "Tko je bio najvažnija osoba u tvojoj obitelji?" "Koja ti je vještina pomogla da stigneš ovdje?"
Crvena (Izazovi/Trauma)	Prekidi i teški događaji: Odlazak od kuće, razdvajanje od obitelji, opasnosti na putu, susreti s krijumčarima, nasilje, ozljede, nedostatak hrane/smještaja.	"Kada ti je bilo najteže?" "Kada je priča počela biti teška?" "Tko je otišao?" (Koristiti oprezan i neosudujući jezik.)

Važno: Kod crvenih točaka, fokus prebacite na otpornost. Npr.: "Ovo je bila velika oluja (crvena točka). Što si napravio da je preživiš? To je tvoja snaga (zelena točka)!"

3. Korak: Prijelaz u budućnost (20 – 30 min)

1. **Trenutak "Danas":** Razgovarajte o sadašnjem boravku (u ustanovi ili prihvatilištu). Identificirajte resurse u sadašnjosti (odgajatelj, prevoditelj, hrana, spavanje, sigurnost).
2. **Budućnost i cilj:** Pomaknite se na desnu stranu crte ("Budućnost/Cilj"). Koristite pitanja za postavljanje realnih alternativa nesigurnim putovanjima:
 - "Što želiš da se dogodi na kraju ove crte?"
 - "Ako bi dobio/la siguran put, gdje bi taj put vodio?"
 - "Što ti je potrebno da stigneš do cilja (znanje, škola, posao, papirologija)?"
 - **Povezivanje cilja i rizika:** Ako je cilj ilegalan ulazak u drugu zemlju, stručnjak koristi crtu da pokaže kako bi to stvorilo nove crvene točke i da predloži sigurne, legalne alternative (spajanje obitelji, međunarodna zaštita).

Ključne prednosti:

- **Vizualizacija kontinuiteta:** Djetetov život više nije fragmentiran, već postaje cjelovita priča, što djeluje terapijski.
- **Identifikacija snaga:** Umjesto fokusiranja samo na traumu, crta omogućuje strukturirano identificiranje resursa i otpornosti (zelene točke) koje se mogu koristiti za prevladavanje trenutnih izazova.
- **Planiranje:** Projiciranjem budućnosti, stručnjak može zajedno s djetetom definirati konkretne, realne korake (škola, učenje jezika, pravna procedura) za postizanje ciljeva.

PRILAGOĐENA AKTIVNOST ŽIVOTNA CRTA ZA UPOTREBU SA MLADIMA

Ova prilagođena aktivnost koristi format vođenog, strukturiranog razgovora uz upotrebu vizualnih pomagala i alata koji su prikladniji za adolescentsku dob i fokusirani na budućnost i planiranje, umjesto na ekspresivne umjetničke tehnike.

Koraci i alati:

1. **“Karta Rute” (Vizualni alat):** Pripremite jednostavnu vizualnu “kartu” ili vremensku crtu (može biti nacrtana na ploči, papiru ili prikazana na tabletu) s nekoliko ključnih točaka i skretnica.
 - **Početna točka (Otkud dolazim?):** Krenite s neutralnim pitanjima o putovanju, ruti, zemljama. Fokusirajte se na činjenice s puta djeteta.
 - **Trenutna pozicija (Gdje sam sada?):** Razgovor o trenutnom smještaju, stanju, osjećajima danas.
 - **Skretnice/Izazovi (Koje prepreke vidim?):** Identificiranje trenutnih ili potencijalnih izazova (jezik, obrazovanje, neizvjesnost, obitelj). Može se koristiti metafora prepreke na putu.
 - **Budući Ciljevi (Kamo želim ići?):** Fokus na kratkoročne (npr. učenje jezika, upis u školu) i dugoročne ciljeve (karijera, ostanak/povratak). Ovo je najvažniji dio razgovora.
2. **“Kutija s Karticama”:** Koristite set kartica s napisanim temama/pitanjima, slikama ili simbolima relevantnima za njihovu dob (npr. karta za “škola/ obrazovanje”, slika alata za “posao/vještine”, simbol obitelji za “kontakti”, znak pitanja za “strahovi/brige”).
 - **Aktivnost:** Dijete bira 3-5 kartica koje su mu trenutno najvažnije ili o kojima želi razgovarati. Ovo mu daje kontrolu nad temama razgovora i smanjuje pritisak.
3. **“Digitalni Dnevnik/Bilješke” (umjesto crtanja):** Neka dijete (ako preferira) unosi kratke bilješke, ključne riječi ili čak koristi mobitel/tablet za traženje slika/informacija koje predstavljaju njegove ciljeve (npr. slika škole koju želi pohađati, alata kojim želi raditi). Ovo koristi digitalne vještine bliske adolescentima.

Prednosti:

- **Aktivni fokus na budućnost i planiranje:** Prilagođena je za rad sa adolescentima i mladim osobama.
- **Struktura i kontrola:** Dijete aktivno sudjeluje u odabiru tema i vizualizaciji, čime se osjeća manje pasivno.
- **Izbjegavanje infantilnih aktivnosti:** Vizualna pomagala su neutralna i usmjerena na zadatak.

Važno: Intervencija bi trebala biti fleksibilna i prilagođena individualnim interesima (npr. ako dijete voli sport, metafore se mogu temeljiti na sportskim ciljevima i izazovima).

AKTIVNOST SIGURNO MJESTO

U trenucima nemira i panike, djetetu može pomoći da potraži utočište u unaprijed određenom sigurnom mjestu. To može biti fizičko mjesto (npr. spavaća soba), ali i mjesto u njegovim mislima. Na primjer, mjesto o kojem se ima dragih i sigurnih sjećanja može donijeti osjećaj lakoće i mira (npr. kod bake u vrtu, u hladu ispod drveta).

Svrha aktivnosti: Naučiti dijete tehniku vizualizacije kojom može trenutno smanjiti osjećaj nemira, tjeskobe, ili panike. Stvara unutarnji resurs sigurnosti koji je uvijek dostupan.

Potrebni materijali:

- Tiha, mirna prostorija s prigušenim svjetlom.
- Udoban prostor za sjedenje ili ležanje.
- Opcionalno: papir i bojice za kasniji crtež.

Koraci provođenja aktivnosti (20 – 30 min)

Ovu aktivnost stručnjak provodi mirnim, tihim i sporim glasom, pazeći na govor tijela djeteta.

1. Korak: Priprema i opuštanje (5 min)

1. **Uvod u koncept:** Objasnite djetetu da svaki čovjek ima posebno mjesto gdje se osjeća potpuno sigurno i mirno – to može biti pravo mjesto, ili mjesto u mislima. Naglasite da je to mjesto koje pripada samo njemu. Dajte primjer djetetu iz svog iskustva.
2. **Fizičko opuštanje:** Zamolite dijete da udobno sjedne ili legne. Neka zatvori oči, ako mu je to ugodno, ili neka gleda u daljinu ako želi. Vodite ga kroz nekoliko sporih i dubokih udaha (npr. "Udahnite mir, izdahnite brigu").

2. Korak: Vizualizacija i izgradnja mjesta (10 – 15 min)

Stručnjak započinje proces vođene vizualizacije. Ovdje dijete mora izabrati jedno mjesto, stvarno ili zamišljeno, koje za njega predstavlja apsolutnu sigurnost i mir.

1. **Otkrivanje mjesta:** Postavljajte otvorena pitanja usmjerena na pozitivna sjećanja ili želje djeteta.
 - "Prisjeti se mjesta gdje si se osjećao/la voljeno, sigurno i mirno. To može biti kod bake u vrtu, na nekom putovanju, u hladu ispod drveta, u majčinom zagrljaju, i slično.
 - "Ako nemaš takvo sjećanje, zamisli ga. Kako bi izgledalo tvoje savršeno sigurno mjesto?"
2. **Osjetilna aktivacija (SVIH 5 OSJETILA):** Zamolite dijete da u mislima detaljno opiše to mjesto:
 - **Vid:** "Kakve su boje? Što vidiš (rijeka, trava, kuća)? Kakvo je svjetlo?"
 - **Zvuk:** "Što čuješ? Je li tiho, čuješ li ptice, smijeh, muziku?"

- **Miris:** "Koje mirise osjećaš (cvijeće, kuhana hrana, zemlja)?"
 - **Dodir:** "Kakav je osjećaj na koži? Je li toplo, hladno, meko? Dodiruješ li nešto sigurno?"
 - **Okus:** "Ako bi moglo/la nešto okusiti, što bi to bilo (omiljena hrana)?"
3. **Sidrenje emocija:** Dok je dijete potpuno uronjeno u vizualizaciju, zamolite ga da opiše osjećaje koje to mjesto donosi (mir, sreća, lakoća, ljubav). Recite mu da te osjećaje može uvijek ponijeti sa sobom s tog mjesta.

3. Korak: Sidro i Povratak (5 min)

1. **Izrada "Sidra":** Pomoću lagane fizičke kretnje stvorite "sidro" za to mjesto. Npr. zamolite dijete da u mislima dodirne nešto sigurno na tom mjestu, a istovremeno neka lagano stisne šaku ili dotakne palac kažiprstom. Ta kretnja će postati okidač za povratak miru.
2. **Povratak:** Polako i nježno vodite dijete natrag iz njegovih misli u prostoriju. "Kada si spreman/na, otvori oči. Ponovno si ovdje, u sigurnoj prostoriji, ali dio tvog mira je i dalje s tobom."

Primjena i savjeti za stručnjaka

- **Vježbanje:** Učite dijete da ovu tehniku koristi samostalno čim osjeti prve znakove nemira (ubrzano disanje, lupanje srca). Ponovite aktivnost više puta.
- **Fizičko sigurno mjesto:** Pored mentalnog mjesta, pomozite djetetu da identificira i fizičko sigurno mjesto unutar ustanove (npr. njegova spavaća soba, kutak s deka).
- **Crtež sigurnog mjesta:** Nakon vizualizacije, dijete može nacrtati svoje sigurno mjesto. Taj crtež postaje vizualni podsjetnik i resurs koji može držati blizu sebe i pogledati ga kada god mu je potrebna utjeha.
- **Interkulturalna osjetljivost:** Budite pažljivi pri odabiru mjesta. "Sigurno mjesto" u jednoj kulturi (npr. šuma) može izazvati strah u drugoj. Uvijek dopustite djetetu da samostalno odabere.

AKTIVNOST MAPA MOG PUTA

Cilj aktivnosti

- Povezivanje kroz vizualno istraživanje porijekla i trenutnog mjesta boravka.
- Omogućiti djetetu da izrazi svoju priču bez verbalnog pritiska.
- Potaknuti osjećaj identiteta, pripadnosti i razumijevanja.

Trajanje

- Priprema: 10 minuta
- Aktivnost: 30–45 minuta
- Završna refleksija (opcionalno): 10 minuta

Potrebni materijali

- Tiskana karta svijeta ili Europe (ili digitalna karta na tabletu/laptopu)
- Papiri, bojice, flomasteri, naljepnice, konac, ljepilo
- Čavlići ili pribadače (ako se radi na zidu)
- Kartice s pitanjima (npr. "Gdje si se osjećao sigurno?", "Koje mjesto ti je najdraže?" – opcionalno)

Koraci provedbe

1. Uvod

- Odgajatelj pokazuje mapu i gestom poziva dijete da označi zemlju porijekla.
- Zatim se označava mjesto gdje se dijete trenutno nalazi (npr. Zagreb).

2. Povezivanje točaka

- Dijete može nacrtati liniju između tih mjesta – ravnu, valovitu, isprekidanu – kako god želi.
- Uz liniju može dodavati simbole, boje, crteže koji predstavljaju osjećaje, uspomene ili ljude.

3. Dodavanje osobnih elemenata

- Dijete može dodati:
 - Naljepnice koje predstavljaju emocije (npr. srce, sunce, oblaci)
 - Crteže važnih mjesta (npr. kuća, škola, rijeka)
 - Simbole kulture (zastava, hrana, glazba)

4. Zajednički rad

- Odgajatelj može paralelno raditi svoju mapu (npr. gdje je rođen, gdje je putovao), čime se stvara ravnoteža i povjerenje.
- Mape se mogu izložiti u prostoru (uz dozvolu djeteta) kao simbol zajedništva.

Upute za stručnjake

- **Pristup**

- Aktivnost je vizualna i ne zahtijeva verbalno dijeljenje – dijete može samo crtati ili pokazivati.
- Poštujte granice – ako dijete ne želi označiti sve točke, to je u redu.

- **Kontekst**

- Aktivnost se može koristiti kao uvod u individualni rad, grupne radionice ili kao dio psihosocijalne procjene.
- Može se prilagoditi za djecu različite dobi – mlađa djeca mogu koristiti jednostavne simbole, tinejdžeri mogu dodavati više detalja.

- **Praćenje**

- Stručnjak može voditi bilješke o izboru boja, simbola, reakcijama djeteta.
- Mapa može biti dio osobne dokumentacije (uz pristanak) i koristiti se u daljnjoj podršci.

- **Varijacije**

- **Digitalna verzija:** Korištenje Google Earth ili interaktivne aplikacije za crtanje putanje.
- **Grupna verzija:** Svako dijete radi svoju mapu, a zatim se povezuju točke na zajedničkoj karti.
- **Emocionalna mapa:** Umjesto geografskih točaka, dijete označava mjesta gdje se osjećalo sretno, tužno, sigurno.

KOMUNIKACIJSKE VJEŠTINE U RADU S DJECOM BEZ PRATNJE

U centrima za pružanje usluga u zajednici kao i u drugim okruženjima u kojima se radi s djecom bez pratnje susreću se mlađa ili starija djeca iz različitih jezičnih, kulturnih i društvenih pozadina, pa komunikacijske vještine predstavljaju temelj uspješne interakcije, i preduvjet za stvaranje inkluzivnog i podržavajućeg okruženja za skrb o njima.

Važnost komunikacijskih vještina leži u njihovoj ulozi u razvoju djece: one potiču kognitivni rast, emocionalnu regulaciju i socijalne veze. Odgajatelji moraju biti opremljeni alatima koji olakšavaju razumijevanje, izgradnju povjerenja i podršku u razvoju djece bez pratnje.

Komunikacijske vještine su skup sposobnosti koje omogućuju efektivnu razmjenu informacija, emocija i ideja između ljudi. U kontekstu odgoja, one nisu samo sredstvo za prenošenje uputa, već i alat za emocionalnu povezanost i rješavanje konflikata. Prema modelu komunikacije Harolda Lasswella (1948), svaka interakcija u odgojno-obrazovnom procesu uključuje više elemenata: pošiljatelja (odgajatelja), poruku (verbalnu ili neverbalnu), primatelja (dijete), kanal komunikacije (riječi, geste) i efekt (razumijevanje ili nesporazum). U radu s djecom strancima, gdje su prisutne jezične i kulturne barijere, ove vještine postaju još važnije, jer pomažu u premošćivanju razlika i izgradnji sigurnog prostora za skrb o djeci. Stoga je potrebno korištenje jasnog i jednostavnog jezika i konceptata prilagođenih uzrastu i zrelosti djeteta, te adaptiranje postupaka i okruženja djetetu kako bi se ono osjećalo sigurno i zaštićeno.

Pod općenitim komunikacijskim vještinama u radu s djecom i posebice u primjeni s djecom bez pratnje vještine koje možete integrirati u svakodnevne prakse su sljedeće:

1. Započinjanje komunikacije s djetetom

Ključno je koristiti otvorene, pozivajuće rečenice i pitanja otvorenog tipa (ona na koja se ne odgovara samo sa da ili ne), kako bi se dijete osjetilo pozvanim, uključenim i slobodnim za odgovaranje. Koristite otvorena pitanja i za započinjanje razgovora, npr.: „Kako si danas?“, „Što te danas učinilo sretnim/tužnim/ljutim/zabrinutim?“, „Što bi danas volio raditi?“ Dopustiti tišinu kada je potrebno i u mjeri u kojoj je ugodno, jer to omogućava sređivanje misli i emocija, osim ako tišina nije preduga i neprikladna.

2. Aktivno slušanje

Ono podrazumijeva potpunu pažnju, ponavljanje, parafraziranje i potvrdu onoga što je dijete reklo, pokazujući da se cijeni njegov stav i razmišljanje te reflektiranje njihovih osjećaja. Nakon slušanja djeteta s pažnjom, pitati ga/ju za pojašnjenja, i ponoviti dio njegove priče uz traženje potvrde da ste ga dobro razumjeli. Npr.: „Iz ovog što si rekao, čujem da se bojiš – želiš li mi reći više o tome?“, ili: „Ako sam dobro shvatio ovo što si rekao, ti misliš da...“ Ovo potiče emocionalno izražavanje i smanjuje osjećaj nevidljivosti i neshvaćenosti djeteta.

3. Neverbalna komunikacija

Ona uključuje geste, izraze lica, položaj tijela i ton kojim se govori, te tako može sadržavati dobar dio čitave komunikacije i razumijevanja među sugovornicima. Bitno je sjediti u ravnini djeteta tako da su pogledi i kontakt očima poravnani (ne s visoka, niti iz „žablje perspektive“), zadržati otvoren položaj tijela, posebice ruku i dlanova, koristiti blagi i smireni ton glasa da bi se pokazala podrška, posebno kod djece koja su sklona povlačenju. Koristite miran, spor ton za smirivanje, što je posebno korisno kod djece bez pratnje koja mogu biti uznemirena.

¹ Lasswell, H. (1948). „The Structure and Function of Communication in Society“. In Bryson, L. (ed.). *The Communication of Ideas*. New York: Institute for Religious and Social Studies. pp. 37–51.

4. Asertivna komunikacija

Asertivnost omogućuje izražavanje osobnih potreba jasno, bez agresije ili pasivnosti, rješavajući konflikte, i poštujući vlastite i tuđe granice. Poželjno je koristiti Ja-izjave „Ja mislim – Osjećam se – Meni se čini – Moja je želja da“ i slično. U slučaju sukoba ili nesporazuma s djetetom potrebno je postaviti zdrave granice, izjavom tipa „Osjećam se zabrinuto kada to radiš, želim da pronađemo drugi način kako da riješimo tu situaciju“. Ako dijete pokazuje agresivno ponašanje zbog traume, asertivno postavite granice: „Ne smijemo udarati, ali možemo razgovarati o tome što te muči.“

5. Zatvaranje komunikacije

Podrazumijeva refleksiju i sažimanje razgovora te planiranje sljedećih koraka, osiguravajući kontinuitet u komunikaciji djeteta s odgojiteljem. Možete svaku interakciju završiti nekim malim sažetkom razgovora, npr.: „Danas smo razgovarali o... a sljedeći put možemo nastaviti o tome, ili pokušati razgovarati i o...“. Na kraju razgovora ili aktivnosti uputno je i izreći pohvalu za postignuće jer to jača samopouzdanje djeteta, npr.: „Bili smo super tim danas – sutra nastavljamo!“, ili „Baš se osjećam dobro nakon ovog razgovora, možda možemo nastaviti i sutra.“

Prevladavanje jezičnih barijera u radu s djecom bez pratnje

Iz istraživanja koje je provedeno s djecom bez pratnje i stručnjacima koji s njima neposredno rade proizašao je značajan nalaz da su jezične barijere jedan od najvećih izazova s kojima se susreću. Obzirom na to da su profesionalni prevoditelji i interkulturalni medijatori rijetko dostupni u ustanovama socijalne skrbi, stručnjaci moraju biti opremljeni strategijama za prevladavanje ove prepreke.

U situacijama ograničene ili nepostojeće profesionalne jezične podrške, stručnjaci mogu primijeniti sljedeće savjete i metode:

1. Korištenje tehnologije i vizualnih alata za komunikacijsku podršku

- **Aplikacije za prevođenje:** Koristite mobilne aplikacije za prevođenje (Google Prevoditelj, Microsoft Translator) za osnovnu, hitnu komunikaciju o temeljnim potrebama, sigurnosti i medicinskim pitanjima.
- **Vizualni rječnici i piktogrami:** Pripremite i koristite jednostavne kartice sa slikama (piktograme) za brzo prenošenje kratkih informacija. Ovakve kartice možete lako pripremiti pretraživanjem interneta i ispisom na papire.
- **Crtež je prvi jezik:** Neka crtež postane alat za komunikaciju. Umjesto da pokušavate opisati sjećanje ili problem, dajte djetetu papir i olovku i zamolite ga da nacrtava svoju sobu, obitelj ili ono što ga brine. I vi možete djetetu nacrtati jednostavan crtež s osnovnim informacijama koje su potrebne, koji je prilagođen dobi djeteta.
- **Video-poziv na daljinu:** Ukoliko ste u mogućnosti, pokušajte uspostaviti sustav za telefonsko ili video-tumačenje na daljinu, jer je to često brže i pristupačnije rješenje od fizičkog dolaska prevoditelja.

2. Fokus na jednostavnost i provjeru razumijevanja

- **Pojednostavnite jezik:** Koristite izuzetno kratke, jednostavne rečenice i izbjegavajte metafore, sleng i stručni žargon. Govorite polako i jasno. Uvijek koristite izuzetno kratke i jednostavne rečenice. Nemojte nizati upute. Zastanite i dajte djetetu vremena da obradi informaciju.

- **Provjerite razumijevanje:** Nikada nemojte pretpostaviti da vas dijete u potpunosti razumije. Zamolite ga da ponovi ili pokaže što ste rekli, kako biste bili sigurni da je poruka primljena ispravno.
- **Koristite neverbalnu komunikaciju:** Koristite univerzalne geste, mimiku lica i govor tijela kako biste prenijeli empatiju, mir i sigurnost.
- **Fokus na emocije, ne samo na činjenice:** Kada se pojavi jezična barijera, stručnjaci se često usredotoče na što dijete govori. Umjesto toga, fokusirajte se na kako govori. Promatrajte ton, izraze lica, drhtanje, uzbuđenje.

3. Poseban oprez zbog rizika

- **Rizik od pogrešne procjene:** Jezična barijera višestruko povećava rizik od neprepoznavanja znakova traume, nasilja ili trgovine ljudima. Budite izuzetno oprezni kod sumnjivih odgovora ili neodgovaranja.
- **Traženje resursa u zajednici:** Pokušajte u lokalnoj zajednici ili među nevladinim organizacijama pronaći interkulturalne medijatore ili volontere koji govore jezik djeteta. Njihovo poznavanje kulturološkog konteksta je neprocjenjivo, čak i ako nisu profesionalni prevoditelji.
- **Rizik od nesuradljivosti djeteta zbog kulturno specifičnih rodni uloga i normi:** U nekim kulturama starija muška djeca ne pristaju na autoritet odraslih ženskih osoba, dok se starije djevojčice suzdržavaju od izravnog komuniciranja s odraslim muškarcima. Pokušajte uvijek osigurati prevoditelje i medijatore koji su istog spola kao i dijete bez pratnje.

PRIMJERENI NAČINI KOMUNIKACIJE S OBZIROM NA MEĐUKULTURNE RAZLIKE

Interkulturalna komunikacija predstavlja proces razmjene informacija između pojedinaca iz različitih kultura, gdje se uzimaju u obzir ne samo verbalni, već i neverbalni, kontekstualni i simbolički elementi. Prema modelu Edwarda T. Halla, kulture se razlikuju po "visokom kontekstu" (gdje se značenje prenosi kroz implicitne signale, poput u azijskim ili arapskim kulturama) i "niskom kontekstu" (gdje je komunikacija eksplicitna, kao u većini zapadnih društava). U radu s djecom strancima, ova komunikacija nije samo tehnička vještina; ona je etička osnova za izgradnju povjerenja i sprječavanje nesporazuma.

Kulture niskog konteksta	Kulture visokog konteksta
Većina informacija nalazi se u verbalnoj poruci, a manji dio u kontekstu	Kontekst je vrlo važan, jednako kao neverbalna komunikacija (geste, kontakt očima, ton glasa...)
Poruka je direktna	Važno je čitati između redaka te uzeti u obzir starosnu dob, položaj, društveni status i spol prilikom komuniciranja
Što je važnije od kako	Kako je važnije od što
Da znači da ; ne znači ne	Da može značiti da ili ne ili možda , ovisno o situaciji i kontekstu
Prihvatljivo je reći "ne"	Izbjegava se reći "ne"; umjesto toga koristi se tišina ili drugi suptilniji izrazi (npr. Moglo bi biti teško)
Orjentirane na zadatak	Orjentirane na izgradnju odnosa
Linearni stil pisanja	Cirkularni stil pisanja

Na primjer, u mnogim azijskim kulturama, izravan kontakt očima smatra se nepoštovanjem, dok u drugim kulturama to pokazuje iskrenost i zainteresiranost za sugovornika. U raznim afričkim kulturama različit je i doživljaj osobnog i kronološkog vremena, pa postoji vjerojatnost da će ljudi doći prerano ili prekasno na dogovoreni susret, bez potrebe da se opravdaju zbog toga. U nekim kulturama se očekuje da ćete uzvratiti propušteni telefonski poziv, dok u drugima to nije norma. Također, doživljaj osobnog prostora i puštanje drugih u taj prostor je različito od kulture do kulture. U kulturama islamskog svijeta strogo je zabranjeno dodirivanje osoba suprotnog spola osim ako ste uže obiteljski i rodbinski povezani. Ovo jednostavno nisu znaci nepoštivanja, nego kulturne razlike.

Bez adekvatnih interkulturalnih vještina, komunikacija može dovesti do nesporazuma, frustracije ili čak retraumatizacije djeteta. S druge strane, učinkovita komunikacija promiče emocionalnu stabilnost, poboljšava učenje i olakšava integraciju. Djeca koja se osjećaju shvaćeno i da ih se čuje i razumije u novom okruženju brže usvajaju jezik i razvijaju socijalne veze, što smanjuje rizik od izolacije ili problema u ponašanju.

Konkretno vještine koje odgajatelji u radu s djecom migrantima, uključujući i djecu bez pratnje, moraju razviti utemeljene su na principima interkulture kompetencije, aktivnog slušanja i drugih prethodno nabrojanih komunikacijskih vještina prilagođenih specifičnom kontekstu djece u pokretu.

1. Aktivno slušanje i empatija

Sjednite na razini djeteta, uspostavite kontakt očima (ako je kulturno prihvatljivo) i pitajte otvorena pitanja o onome o čemu je spremno razgovarati. Provedite vježbu poput „Ogledalo emocija” – ponovite ono što je dijete reklo svojim riječima, npr. „Čujem da si tužan zbog toga što si daleko od obitelji. Možemo li popričati o tome?” Ovo gradi povjerenje i smanjuje osjećaj izolacije, te utječe na poboljšanje emocionalne regulacije djeteta.

2. Neverbalna komunikacija i kulturna osjetljivost

Većina komunikacije je neverbalna, no u interkulturalnom kontekstu, ovo može biti izvor nesporazuma, a kulturna osjetljivost uključuje prepoznavanje ovih razlika, a bitno je da se ne nameću norme iz vlastite kulture, da se dijete ne „preodgaja”.

- Klimanje glavom gore-dolje u nekim kulturama znači „ne” (pa čak i u nekim europskim, npr. u Bugarskoj).
- Uvijek je dobro koristiti univerzalne signale poput osmijeha ili otvorenih dlanova za dobrodošlicu.
- U radu s djecom iz Bliskog istoka, izbjegavajte dodirivanje suprotnog spola bez dopuštenja, pa čak i običnim rukovanjem ili tapšanjem po ramenu, a pogotovo ne zagrljajem. Ovo poštuje granice i sprječava retraumatizaciju, ili kršenje njihovih kulturnih kodova.
- U mnogim kulturama islamskog svijeta inicijalni pozdrav se ne čini rukovanjem nego stavljanjem otvorenog dlana u području sredine prsa i blagim naklonom glave prema osobi.
- U nekim područjima Južne Azije, poput Indije, normalno i uobičajeno je da dva muškarca kao prijatelji hodaju zagrljeni i razgovaraju, dok se poljubac između muškarca i žene u javnom prostoru smatra neprihvatljivim.
- U nekim kulturama islamskog svijeta jaki patrijarhalni kod uvjetuje to da se muška djeca u dobi od puberteta nadalje ne obraćaju izravno odraslim ženama, jer ih, sukladno odgoju, ne doživljavaju kao autoritet (u usporedbi sa muškarcima starijim od njih). Stoga njihova ponašanja mogu ali ne moraju uključivati nepristojno ponašanje prema odgajateljicama, učiteljicama, liječnicama, a češće ignoriranje što se može protumačiti kao iskaz nepoštivanja, mada je duboko ukorijenjena kulturna praksa.

3. Korištenje prevoditelja i jezičnih alata

- U prvom susretu s djetetom, koristite prevoditelja u komunikaciji, najbolje uživo, ali ako nije prisutan onda putem aplikacije poput Google Translate-a ili ChatGPT-a, a za manju djecu, koristite slike ili crteže za bazično sporazumijevanje.
- Profesionalni prevoditelji poželjniji su od onih iz izbjegličke populacije, zbog pitanja povjerljivosti i sukoba interesa. Izbjegavajte korištenje članova obitelji i rodbine kao prevoditelja, naročito u formalnim postupcima, jer se tako narušava točnost, povjerljivost i neutralnost prijevoda. Nipošto se od djece ne smije tražiti da prevode za svoje roditelje, i šta što ide dalje od svakodnevne neformalne komunikacije.
- Moguće je naučiti osnove jezika djeteta (pozdrave, ključne riječi) kroz aplikacije poput Duolingo, a ako ste u prilici vježbajte s profesionalnim prevoditeljima kako biste razumjeli nijanse.
- Prevedeni sadržaj treba biti potpun i točan bez mijenjanja, izostavljanja ili dodavanja bilo čega u onome što korisnik kaže, i bez objašnjenja. Pri tome treba imati na umu da doslovno tumačenje ne predstavlja u svim situacijama točno značenje kada se prenosi na drugi jezik.

- Zahtjeva se nepristranost prevoditelja, izostavljanje osobnih gledišta i predrasuda u najvećoj mogućoj mjeri. Treba biti usmjeren na prijevod sadržaja, bez davanja savjeta ili izražavanja osobnog mišljenja prilikom prijevoda i/ili medijacije.
- Treba štititi povjerljivost svih informacija o kojima se razgovara s djetetom, prevoditelj ili kulturni medijator se treba transparentno izjasniti o (mogućem) sukobu interesa. Ako prevoditelj ili medijator imaju bilo kakve rezerve ili nedoumice u vezi svoje uloge to je potrebno prijaviti.

4. Inkluzivna i traumatski informirana komunikacija

- Kako smo vidjeli iz prikupljanja podataka na terenu, nije poželjno započinjati rad na otvaranju i transformaciji traume, što se očituje u stavu „ne otvaramo ono što ne možemo brzo i lako zatvoriti“, sve dok dijete samo ne ukaže na potrebu za tim, i dok ne procijenite da će se dijete duže zadržati u smještaju u kojem se nalazi, pa izbjegavajte pitanja o prošlosti dok dijete nije spremno da samo započne taj razgovor.
- Ova vještina uključuje prilagodbu komunikacije traumi, izbjegavajući okidače i promičući osjećaj sigurnosti.

5. Digitalna komunikacija

- Rad s djecom ponekad može uključivati i njihove obitelji, primjerice kod procesa traženja i spajanja obitelji, a dobra komunikacija s roditeljima gradi partnerstvo i najčešće, iako ne uvijek, može pomoći u daljnjem radu s djetetom.
- Ako je potrebno organizirajte sastanke s obiteljima uz prevoditelje, a prije toga se informirajte o oblicima obitelji i obiteljskim normama koje vrijede u području porijekla, kako bi se ta komunikacija odvijala na za dijete siguran i kulturno osjetljiv način.
- Koristite tehnologiju poput aplikacija za uspostavu i provedbu video poziva.

VJEŽBA MOSTOVI IZMEĐU NAS

Cilj: Promoviranje kulturne razmjene i asertivne komunikacije

Radionica za stručnjake zajedno s djecom, s moderatorom (po potrebi), i prevoditeljem. Koriste se materijali poput karti sa slikama ili video isječaka. Radionica traje oko 60 minuta, za jedno ili dvoje stručnjaka u radu s nekoliko djece stranaca, a uz moguće prisustvo i domaće djece.

- **Uvod i davanje instrukcije za vježbu (10 min):** Prisutnu djecu podijelimo u male skupine, pri čemu će neki dobiti da pismeno opišu i prokomentiraju proslavu Božića/Uskrsa/vjenčanje/i sl. u Hrvatskoj, a drugi da opišu neke običaje iz zemalja iz kojih djeca bez pratnje najčešće dolaze. Oni koji imaju zadatak sa stranim zemljama smiju se koristiti internetom kako bi pronašli informacije. Nakon isteka zadanog vremena za razradu, pozovemo ih da usporede običaje/načine obilježavanja različitih događaja.
- **Priprema (10 min):** Domaći sudionici napišu kratku „kulturnu priču“ iz domaćeg, hrvatskog konteksta (npr. Božićni običaji) i dobiju kartu s tuđom (npr. proslava Ramazana ili nekog drugog blagdana).
- **Glavni dio (25 min):** Sudionici dijele priče, primjerice: „U mojoj kulturi, ovo znači... Kako je to u tvojoj?“ Zatim pokušavaju uvidjeti koje su sličnosti i razlike u tim praksama, te postoje li točke slaganja koje su svima zajedničke?
- **Refleksija (15 min):** Grupa izlaže i opisuje prakse koje su razmijenili, te zaključke o usporedbama.

UPUTE ZA PRIKAZIVANJE VIDEO MATERIJALA DJECI BEZ PRATNJE

Video materijali za djecu bez pratnje imaju za cilj podržati stručnjake iz sustava socijalne skrbi u njihovoj dužnosti pružanja informacija na način prilagođen djeci.

Animacija je namijenjena pružanju općih informacija o mjestu na kojem se djeca bez pratnje trenutno nalaze te pružanju informacija o sigurnosti i uslugama koje mogu dobiti na mjestu na kojem su smješteni.

Dodatno, animacija ih upozorava na neke rizike i opasnosti te pojačava poruku da djeca bez pratnje mogu zatražiti pomoć od stručnih i drugih radnika ustanove u kojoj su smješteni za bilo kakve probleme koje bi mogla imati, te im objašnjava uloge i odgovornosti nekih nadležnih državnih tijela.

Kada i s kim koristiti animaciju

Video materijali se koriste za pružanje informacija djeci bez pratnje u prvih nekoliko sati ili dana nakon što su smješteni u ustanovu socijalne skrbi. Iako su animacije uglavnom osmišljene za fazu inicijalnog prihvata, mogu se koristiti i tijekom faze boravka.

Kako koristiti animaciju

Animacije se mogu koristiti na različite načine, npr. kao materijal za pomoć pri upoznavanju djeteta bez pratnje sa zemljom i okruženjem u kojem se trenutno nalazi, kao materijal za podršku tijekom individualnih i grupnih informativnih razgovora, za individualnu upotrebu djece bez pratnje na pametnom telefonu ili za puštanje u zajedničkim prostorijama u kojima borave djeca bez pratnje.

Neke teme iz video animacija pojedinoj djeci bez pratnje mogu biti vrlo osjetljive, stoga se predlaže, ukoliko je potrebno, dopuniti opće informacije iz animacija s informacijama specifičnim za pojedino dijete bez pratnje te osnaživati dijete bez pratnje na obraćanje odgajateljima i drugim radnicima te relevantnim službama.

Dvije animacije koje čine dio paketa za djecu bez pratnje bave se dvama različitim skupovima tema, koje se međusobno nadopunjuju. Iz tog razloga, savjetuje se poticanje djece bez pratnje da pogledaju odnosno poslušaju obje video animacije. Potrebno je pritom obratiti pažnju da dijete bez pratnje ne bude preopterećeno informacijama te da ima mogućnost postaviti dodatna pitanja.

Dodatne informacije

Animacije su dostupne na četiri jezika: engleski, arapski, turski i farsi (perzijski). Kreirane su da budu jednostavne za razumjeti, popraćene su titlovima (podnaslovima) i prati ih zvučni zapis na svim navedenim jezicima.

Poželjno je omogućiti djeci bez pratnje dovoljno vremena da detaljno pogledaju animacije, te osigurati prostor u kojem ovo mogu napraviti neometano. Ukoliko se pojavi potreba, odnosno neki sadržaj iz animacija izazove kod djeteta bez pratnje nelagodu ili nejasnoće, važno je pružiti im dodatnu podršku i pomoć.

KONKRETNI SAVJETI ZA SITUACIJE KRATKOG ZADRŽAVANJA DJECE BEZ PRATNJE

- **Pravilo 5 minuta:** Fokusirajte se na ključna pitanja: “Jesi li siguran/a? Boli li te nešto? Ima li netko tko te kontrolira?” Ne pokušavajte uzeti kompletnu priču o putu.
- **Psihološka prva pomoć:** Ponudite osnovnu emocionalnu podršku i stabilizaciju (“Ovdje si sada siguran/a. Mi smo tu da ti pomognemo.”).
- **Identifikacija:** Ako se sumnja na seksualno nasilje ili trudnoću, djetetu odmah pružite medicinsku pomoć.
- **Čim se uspostavi sumnja** (pozitivna “crvena zastavica”), glavni cilj je organizirati specijaliziranu detaljnu procjenu.
- **Dokumentirajte samo ono najvažnije** (vidljive ozljede, ključne izjave rizika, identitet sumnjive osobe/krijumčara) i osigurajte da ta informacija povjerljivo slijedi dijete do sljedeće ustanove – pravovremeno i redovito informirajući posebnog skrbnika ili voditelja slučaja u nadležnom Područnom uredu Hrvatskog zavoda za socijalni rad.
- **Ako postoji neposredna opasnost** (trgovac ljudima je u blizini, teško fizičko nasilje), odmah obavijestite policiju i nadležni područni ured Hrvatskog zavoda za socijalni rad, uključujući posebnog skrbnika.
- **Koristite jednostavan jezik za komunikaciju s djetetom.** Dajte djetetu izbor oko osnovnih stvari (što želi jesti, gdje želi sjediti) kako biste mu vratili osjećaj kontrole.
- **Zapamtite** da je vrlo vjerojatno da je dijete instruirano kamo mora stići i koji mu je cilj te da postoji pritisak, bilo od članova obitelji ili krijumčara o nastavku putovanja. Pokažite razumijevanje i potvrdite djetetu da ste svjesni potencijalnih pritisaka prema njemu.
- **Ponudite djetetu alternativu:** postoje sigurni putevi i rješenja poput spajanja obitelji u zemljama članicama Europske unije. Potvrdite i da je to možda dugotrajniji put, ali bez rizika i opasnosti s kojima se suočava putovanjem s krijumčarima.
- **Podržite dijete u održavanju kontakta s članovima obitelji.** Ponudite mu načine kako razgovarati s obitelji ako postoji pritisak s njihove strane za nastavak putovanja.

Zaključak: U kratkom zadržavanju, prepoznavanje nadilazi intervenciju. Stručnjaci moraju djelovati kao efikasni filteri koji osiguravaju da niti jedno dijete pod visokim rizikom ne prođe neopaženo kroz sustav bez adekvatnog upućivanja na sigurno.

VAŽNE USTANOVE I KONTAKTI U HRVATSKOJ

Ovo su organizacije i službe koje ti mogu pružiti podršku, zaštitu i informacije dok si u Hrvatskoj.

Jedinstveni europski broj za hitne slučajeve

- **Broj: 112** (jedinstveni broj za hitne slučajeve u cijeloj Europskoj uniji)
- Besplatan je
- Služi za hitne situacije: Koristite ga kad vam je hitno potrebna pomoć policije, vatrogasaca ili hitne medicinske službe.
- Dostupan je 24 sata dnevno, 7 dana u tjednu.
- Višejezična podrška: Operatori na 112 mogu komunicirati i na stranim jezicima.
- Slanje SMS poruka: U nekim situacijama, pomoć se može zatražiti i slanjem SMS poruke na broj 112.
- Automatsko lociranje: Ako ne znate gdje se nalazite, operater može utvrditi vašu lokaciju i proslijediti poziv nadležnim službama.
- Više hitnih službi: Jednim pozivom na 112 praktički se alarmira više službi, jer operater prenosi informaciju svim potrebnim službama.

Policija

- **Broj: 192** (hitni broj)
- **Što rade:** Pomažu u hitnim situacijama, pružaju sigurnost i štite te ako si u opasnosti. Ako si žrtva nasilja ili si u bilo kakvoj nevolji, pozovi ih.

Hitna medicinska pomoć

- **Broj: 194** (hitni broj) ili jedinstveni europski broj 112
- **Što rade:** Pružaju brzu medicinsku pomoć ako si bolestan/bolesna ili ozlijeđen/ozlijeđena. Ne ustručavaj se nazvati ih ako se ne osjećaš dobro.

Hrvatski zavod za socijalni rad

- **Što rade:** Služba koja je zadužena za tvoju sigurnost i dobrobit. Oni ti osiguravaju pravo na skrbnika koji te predstavlja, pomažu ti s papirologijom, smještajem, obrazovanjem i osiguravaju da ostvariš ili zaštitiš svoja prava dok si u Hrvatskoj.

<https://socskrb.hr/>

Hrvatski Crveni križ

- **Što rade:** Pružaju humanitarnu pomoć, poput hrane, odjeće i higijenskih potrepština. Mogu ti pomoći uspostaviti kontakt s obitelji ili prijateljima ako ste razdvojeni.

<https://www.hck.hr/>

UNICEF (Ured za Hrvatsku)

- **Što rade:** Rade na zaštiti prava sve djece u Hrvatskoj, uključujući djecu izbjeglice i migrante. Mogu pružiti savjete o tvojim pravima i uputiti na službe koje ti mogu pružiti potrebnu podršku.

<https://www.unicef.org/croatia/>

Hrabri telefon

- **Broj: 116 111** (besplatni i anonimni broj)
- **Što rade:** To je linija za pomoć djeci. Možeš nazvati, ali i poslati poruku ako želiš s nekim razgovarati o čemu razmišljaš ili kako se osjećaš. Razgovor je povjerljiv i anonimn. Tamo ćeš se moći dopisivati na engleskom, francuskom, turskom, ukrajinskom, ruskom, pashtu i arapskom jeziku s osobom kojoj možeš vjerovati. Ako ne želiš, ne moraš im se predstaviti, pružit će ti bez obzira podršku i savjet. Za slanje poruke, skeniraj kod:

<https://hrabritelefon.hr/>

Hrvatski pravni centar

- **Što rade:** Nude besplatnu pravnu pomoć. Ako imaš pitanja o svojim pravima, statusu u Hrvatskoj ili proceduri, mogu ti dati besplatne savjete.

<https://www.hpc.hr/>

Centar za nestalu i zlostavljaju djeću

- **Što rade:** Specijalizirani su za pomoć djeci koja su žrtve nasilja ili zlostavljanja. Ako si doživio/ doživjela bilo kakav oblik nasilja, možeš se obratiti njima.

<https://cnzd.org/>

Isusovačka služba za izbjeglice (JRS)

- **Što rade:** pružaju podršku izbjeglicama i tražiteljima azila, uključujući djecu bez pratnje. Mogu ti pomoći s pravnim savjetovanjem, integracijom u zajednicu, te pružaju psihosocijalnu podršku. Također organiziraju različite aktivnosti i radionice koje ti mogu pomoći u povezivanju s vršnjacima.

<https://hrv.jrs.net/>

Centar za mirovne studije (CMS)

- **Što rade:** bave se zaštitom ljudskih prava i pružaju pravnu pomoć izbjeglicama, tražiteljima azila te drugim migrantima. Mogu ti pružiti besplatno pravno savjetovanje vezano uz tvoj status u Hrvatskoj i objasniti ti tvoja prava, što je iznimno važno ako planiraš ostati ili tražiti azil.

<https://www.cms.hr/>

Are You Syrious? (AYS)

- **Što rade:** pružaju podršku osobama koje traže i koje su dobile međunarodnu ili privremenu zaštitu. Kroz obrazovne inicijative i tečajeve jezika, njihovi volonteri ti mogu pomoći u učenju i obavljanju školskih obveza, a u njihovom prostoru Free Shopa možeš pronaći obuću, odjeću i igračke za sebe.

<https://www.areyousyrious.eu/our-programs/>

Centar za kulturu dijaloga (CKD)

- **Što rade:** pružaju podršku izbjeglicama za integraciju u hrvatsko društvo, ako odlučiš ostati u Hrvatskoj.

<https://ccd.hr/>

Islamska zajednica u Hrvatskoj

- **Što rade:** vjerska organizacija koja omogućuje duhovno vodstvo za muslimane u Hrvatskoj. Mogu ti pomoći ako želiš posjetiti džamiju, moliti se i klanjati namaz tamo, oko slavljenja bajrama, ili ako trebaš neko duhovno vodstvo i savjet.

<https://www.islamska-zajednica.hr/>

Društvo za psihološku pomoć (DPP)

- **Što rade:** u Centru za djecu, mlade i obitelj Modus nude usluge individualnog, partnerskog i obiteljskog savjetovanja i psihoterapije kao i grupne programe za sve dobne skupine, pa ti mogu pomoći savjetima oko tvog mentalnog zdravlja.

<https://dpp.hr/>

Rehabilitacijski centar za stres i traumu (RTCZG)

- **Što rade:** pružaju stručnu psihološku podršku i podršku u socijalnom uključivanju osobama s manje prilika i mogućnosti. Mogu ti pružiti savjetovanje i podršku za prevladavanje loših misli i ostvarivanje vlastitih potencijala.

<https://rctzg.hr/>

Médecins du Monde (MdM)

- **Što rade:** djeluju u Prihvatilištu za tražitelje međunarodne zaštite gdje pružaju medicinske usluge za ljude u prihvatilištu. Mogu ti pomoći ako trebaš bilo kakvu liječničku pomoć dok tamo boraviš.

<https://www.facebook.com/MdMCroatia/>

Zdravstvene ustanove:

- Svaki grad i veće mjesto ima dom zdravlja ili bolnicu gdje možeš dobiti medicinsku pomoć. Obrati se svom odgajatelju ili skrbniku ako trebaš medicinsku pomoć.

OPĆI SAVJETI ZA SIGURNO PUTOVANJE

Birajte siguran način putovanja

- **Izbjegavajte krijumčare i ilegalne rute:** Putovanje uz pomoć krijumčara i ilegalni prelasci granice izuzetno su opasni. Krijumčarske mreže vas izlažu nasilju, trgovini ljudima i seksualnom iskorištavanju. Važno je znati: to nije jedini put do vašeg cilja.
- **Zatražite spajanje s obitelji:** Ako imate obitelj u nekoj europskoj zemlji, postoje legalni postupci i programi za spajanje obitelji. Potražite pravnu pomoć i informirajte se o svojim pravima na spajanje s obitelji.
- **Zatražite zaštitu i legalni status:** Podnošenjem zahtjeva za međunarodnu zaštitu (azil) ulazite u sustav međunarodne zaštite gdje imate osigurana prava, skrb i zaštitu. To je ujedno i preduvjet za traženje i spajanje s obitelji.
- **Tržište rada i obrazovanje:** Status tražitelja međunarodne zaštite omogućuje vam da se uključite u obrazovanje i, u konačnici, da uđete na tržište rada kako biste mogli ostvariti svoje ciljeve, ili pomagati svojoj obitelji.
- **Budite iskreni o svojim ciljevima:** Razgovarajte sa stručnjacima koji za vas skrbe, oni su tu da vam pomognu. Važno je da im iskreno kažete koji je vaš krajnji cilj putovanja i što vjerujete da vas tamo očekuje. Samo ako znaju vaš cilj, stručnjaci vam mogu ponuditi sigurne, legalne i realne alternative te vas informirati o programima koji bi vam omogućili da taj cilj ostvarite bez nastavka putovanja na nesiguran način i ponovnog izlaganja opasnostima na putu.

Budite svjesni okoline

- **Promatrajte ljude oko sebe.** Obratite pažnju na to ako vas netko prati, tko vam prilazi i tko vam nudi pomoć.
- **Vjerujte svojim instinktima.** Ako vam se nešto čini pogrešno ili opasno, maknite se iz te situacije.
- **Zapamtite lokacije.** Pokušajte zapamtiti imena mjesta, ulice i važne objekte u blizini.

Informacije i komunikacija

- **Ne dijelite osobne informacije.** Ne govorite strancima gdje ste, odakle ste ili kamo idete. Posebno budite oprezni s informacijama o obitelji.
- **Koristite "sigurnu" riječ.** Ako putujete s nekim koga poznajete, dogovorite riječ ili frazu koju ćete koristiti ako se osjećate neugodno ili ste u opasnosti.
- **Znajte brojeve za hitne slučajeve.** Ako imate pristup telefonu, naučite brojeve za policiju i hitne službe u državi u kojoj se nalazite.
- **Baterija mobitela:** Pazite da u svakom trenutku imate dovoljno baterije na mobitelu kako biste u slučaju potrebe mogli zvati pomoć.

Novac i dragocjenosti

- **Čuvajte novac i dokumente na sigurnom mjestu.** Koristite pojas za novac ili unutrašnji džep kako biste sakrili svoje dragocjenosti.
- **Izbjegavajte pokazivati novac.** Ne pokazujte novac i vrijedne predmete drugima.

- **Budite oprezni s ponudama za “pomoć” s upravljanjem novcem.** Neki ljudi mogu se ponuditi da vam “pomognu” s vašim novcem, ali to može biti zamka.

Rizične situacije

- **Izbjegavajte izolirane prostore.** Hodajte po dobro osvijetljenim i prometnim mjestima, posebno noću.
- **Ne ulazite u vozila s nepoznatim osobama.** Nikada ne ulazite u auto, kombi ili kamion s nekim koga ne poznajete.
- **Budite oprezni s “lažnim” policajcima ili službenicima.** Ako vam priđe netko tko tvrdi da je policajac, a nema službene oznake i vama se to čini sumnjivim, potražite pomoć od ljudi u blizini.

Ostanite zdravi i snažni

- Pazite na svoje zdravlje. Pijte dovoljno vode i pokušajte jesti redovito. Ako ste bolesni, potražite medicinsku pomoć.
- Ako se osjećate loše ili ste u opasnosti, potražite pomoć. Postoji nacionalni sustav zaštite (policija, vatrogasci, hitna služba), kao i organizacije i ljudi koji su tu da vam pomognu. To su hitne službe poput hitne pomoći, vatrogasaca i policije, a često i volonteri Crvenog križa i drugih organizacija civilnog društva.

Higijena i zdravlje na putu

Na dugom putu, briga o sebi je ključna. Održavanje higijene i praćenje zdravlja pomaže ti da ostaneš snažan/a i izbjegneš bolesti.

Održavanje higijene

- **Pranje ruku:** Ruke su najčešći način prenošenja bakterija. Uvijek operi ruke sapunom i čistom vodom prije jela i nakon korištenja toaleta. Ako nemaš sapun, koristi vodu ili sredstvo za dezinfekciju.
- **Kupanje i pranje odjeće:** Ako imaš priliku, iskoristi je za pranje sebe i svoje odjeće. Čista odjeća i tijelo smanjuju rizik od infekcija i kožnih bolesti.
- **Oralna higijena:** Peri zube ako imaš četkicu i pastu. To pomaže spriječiti bolove i infekcije u ustima.
- **Higijena za djevojčice:** Djevojčice moraju posebno paziti na higijenu tijekom menstruacije. Koristi čiste higijenske uloške. Ako ih nemaš, obrati se stručnim i drugim radnicima u ustanovi u kojoj si smještena – oni će ti pomoći.

Prepoznavanje simptoma bolesti

- **Povišena tjelesna temperatura:** Ako se osjećaš vruće, imaš glavobolju ili se znojiš, to može biti znak temperature.
- **Problemi s probavom:** Proljev, povraćanje ili bolovi u trbuhu mogu značiti da si pojeo/la nešto pokvareno ili pio/la prljavu vodu. Potraži pomoć u najbližoj ljekarni ili zdravstvenoj ustanovi.
- **Kožne promjene:** Ako primijetiš osip, crvenilo, rane ili svrbež, to može biti znak kožne bolesti. Ne diraj rane prljavim rukama.
- **Kašalj i otežano disanje:** Simptomi poput kašlja, grlobolje ili otežanog disanja mogu upućivati na respiratorne infekcije. Obrati se za pomoć odgajatelju ili drugom radniku u ustanovi u kojoj si smješten.

- **Opća slabost:** Ako si jako umoran/a, osjećaš se slabo ili imaš vrtoglavicu, tvoje tijelo ti šalje znak da nešto nije u redu.

Što učiniti? Ako osjetiš bilo koji od ovih simptoma, odmah potraži pomoć. Obrati se odgajatelju ili drugoj odrasloj osobi u koju imaš povjerenje.

Unos sigurne hrane i vode

- **Pij čistu vodu:** Voda je najvažnija. Pij samo vodu za koju si siguran/na da je čista (npr. iz boce, filtrirana, ili prokuhana). Nikada ne pij vodu iz rijeka, jezera ili lokvi.
- **Biraj hranu:** Izbjegavaj sirovo meso i hranu koja dugo stoji na suncu. Jedi samo hranu koja izgleda čisto i svježe.
- **Ne dijeli bočice s pićem:** Ako je moguće, pazi da piješ iz svoje bočice. To smanjuje rizik od prenošenja bolesti.

Briga o tijelu je poput brige o tvom putu – što se bolje brineš o sebi, to će tvoje putovanje biti sigurnije i lakše.

KAKO PRUŽITI PODRŠKU MENTALNOM ZDRAVLJU DJECE BEZ PRATNJE PRI KRATKOM BORAVKU U USTANOVAMA

Kada se djeca bez pratnje vrlo kratko zadržavaju u ustanovama, pružanje sveobuhvatne podrške mentalnom zdravlju postaje iznimno zahtjevno, ali je i dalje ključno. U takvim situacijama fokus se mora prebaciti na **hitnu intervenciju, stabilizaciju i usmjeravanje pružanjem psihološke prve pomoći**.

U radu s djecom bez pratnje koja su prošla traumatična iskustva, važno je imati na umu sljedeće: Prvo reguliraj, zatim uspostavi odnos, pa tek onda zaključuj (razumski pristupaj). Ova misao čini osnovu za pomoć i razgovor.

1. Brza inicijalna procjena

- **Prioritet: Sigurnost i stabilizacija:** Prvi i najvažniji korak je osigurati djetetu sigurno i stabilno okruženje. To uključuje zadovoljenje osnovnih potreba (hrana, voda, smještaj, medicinska pomoć) i smanjenje neposrednog stresa i straha.
- **Fokusirana procjena traume:** Čak i pri kratkom boravku, ključno je brzo procijeniti prisutnost akutne traume ili visokog rizika za mentalno zdravlje. Promatrajte ponašanja kako biste identificirali djecu s izraženim znakovima stresa, anksioznosti, depresije ili disocijacije.
- Kada profesionalni prevoditelj nije dostupan odmah po dolasku djeteta, kako bi pomogao u učinkovitoj komunikaciji i razumijevanju djetetovih potreba, odgajatelji i stručnjaci mogu primijeniti sljedeće alternativne strategije: koristiti mobilne aplikacije za prevođenje za brzu i osnovnu komunikaciju o neposrednim potrebama i sigurnosnim pitanjima, koristiti vizualne alate za komunikaciju, poput kartica s piktogramima (vizualni rječnici) koje prikazuju osnovne potrebe (hrana, voda, sigurnost, ozljeda) kako bi se neverbalno prenijele bitne informacije.

2. Psihološka prva pomoć i stabilizacija

- **Pružanje psihološke prve pomoći:** Ovo je temeljni pristup pri kratkom boravku. Cilj je pružiti podršku koja smanjuje početnu patnju, pomaže u ponovnom uspostavljanju kontakta s okolinom i potiče prilagodbu na novu situaciju. Uključuje slušanje bez osuđivanja, pružanje praktične pomoći, povezivanje s podrškom i zaštitu od daljnjih opasnosti.
 - za pružanje psihološke prve pomoći djeci bez pratnje koja su nedavno stigla u novu sredinu ključno je zapamtiti pravilo: ***prvo reguliraj, zatim uspostavi odnos, pa tek onda zaključuj***.
- **Tehnike opuštanja i samoregulacije:** Naučite djecu jednostavnim tehnikama opuštanja (duboko disanje, fokus na pet osjetila) koje mogu koristiti za smirivanje u stresnim situacijama. Ovo im daje osjećaj kontrole u neizvjesnom okruženju.
- **Strukturiranost i predvidljivost:** Iako je možda njihov boravak kratak, uvođenje minimalne rutine i strukture (npr. vrijeme obroka, odmora, aktivnosti) može pomoći u smanjenju anksioznosti i pružiti osjećaj sigurnosti. Upoznajte ih s rutinom, odnosno kućnim redom vaše ustanove. Prevedite kućni red vaše ustanove na jezike koje najčešće djeca bez pratnje govore (arapski, turski, pashtu i drugi jezici) i izložite ih na mjestima na kojima djeca najčešće borave.

3. Kratke, ciljane intervencije

- Edukacija o normalnim reakcijama na stres: Objasnite djeci da su njihove reakcije (strah, tuga, ljutnja, problemi sa spavanjem) normalan odgovor na abnormalna, traumatična iskustva. To pomaže u smanjenju stigme i osjećaja krivnje.
- **Poticanje izražavanja emocija:** Osigurajte siguran prostor za izražavanje osjećaja kroz razgovor, crtanje, igru ili pisanje. Ne forsirajte, ali ponudite priliku. Čak i kratak razgovor s empatičnim stručnjakom može biti od velike pomoći.
- **Informacije o daljnjim koracima:** Smanjite neizvjesnost dajući djetetu jasne, ali realne informacije o tome što slijedi (npr. sljedeća faza putovanja, mogućnost spajanja obitelji, proces međunarodne zaštite). Otvorena komunikacija gradi povjerenje.

4. Usmjeravanje

- **Informacije o resursima:** Pružite djetetu informacije o dostupnim resursima i podršci u sljedećoj fazi putovanja ili u zemlji odredišta. To može uključivati kontakte organizacija, telefonske linije za pomoć ili informacije o pravima.
- Povezivanje s daljnjim sustavom podrške: Ako je moguće, prenesite relevantne informacije o mentalnom zdravlju i potrebama djeteta sljedećoj ustanovi ili skrbnicima koji preuzimaju brigu o djetetu. Time se osigurava kontinuitet skrbi.
- **Mogućnost spajanja obitelji:** Ako je primarni cilj spajanje obitelji, aktivno radite na tome i pružite djetetu nadu i konkretne informacije o tom procesu.

Iako je kratak boravak izazovan, svaka interakcija s djetetom bez pratnje prilika je za pružanje podrške koja može imati značajan pozitivan utjecaj na njegovo mentalno zdravlje i otpornost u budućnosti.

PSIHOLOŠKA PRVA POMOĆ ZA DJECU BEZ PRATNJE

Prema A culturally sensitive approach: Tools for the social worker in working with unaccompanied children (SOS Children's Villages Belgium, 2021)

Principi psihološke prve pomoći za djecu bez pratnje

Psihološka prva pomoć za djecu bez pratnje obično se temelji na sljedećih pet ključnih načela:

1. Sigurnost i stabilnost (Osiguravanje 'ovdje i sada')

Ovo je najvažnije načelo. Prije bilo kakvog razgovora ili interveniranja, prioritet je osigurati da se dijete osjeća fizički i emocionalno sigurno. To uključuje pružanje utočišta, hrane, vode i smirujućeg okruženja. Cilj je "uzemljiti" dijete, preusmjeriti njegov fokus s kaotičnih misli i sjećanja na sigurnu, stabilnu stvarnost.

2. Spokoj i smirenost (Redukcija stresa)

Trauma stavlja tijelo u stanje visoke uzbune. Pomažemo djetetu da regulira svoje emocije i fiziološke reakcije. To se postiže mirnim glasom, polaganim pokretima i ponudom aktivnosti koje smanjuju napetost, poput vježbi disanja, crtanja ili drugih jednostavnih senzornih vježbi.

3. Povezanost i podrška (Uspostavljanje odnosa)

Djeca bez pratnje pretrpjela su prekid većine svojih poznatih veza. Zato je ključno uspostaviti odnos povjerenja i pružiti osjećaj povezanosti. To se postiže predvidljivošću, dosljednošću i iskrenom empatijom. Pokažite da ste tu za dijete, ne da biste ga ispitivali, već da biste mu bili oslonac.

4. Samopouzdanje i osnaživanje (Povratak kontrole)

Nakon traume, djeca često osjećaju gubitak kontrole nad vlastitim životom. Psihološka prva pomoć pomaže im da vrate osjećaj kontrole i samopouzdanja. To se radi uključivanjem djeteta u donošenje odluka, koliko god male bile (npr. "Želiš li sjediti ovdje ili tamo?", "Želiš li jabuku ili bananu?"). Prepoznajte i pohvalite njihovu hrabrost i otpornost.

5. Nada i orijentacija (Gledanje u budućnost)

Pomoći djetetu da vidi da život ide dalje i da postoji nada. To ne znači lažno obećavati "da će sve biti u redu", već razgovarati o kratkoročnim i dugoročnim ciljevima. Možete mu objasniti gdje se nalazi i što će se sljedeće događati (npr. "Sutra ćemo ići na pregled kod liječnika, a poslije ćeš moći crtati."). Gledanje u budućnost pomaže djetetu da ponovno osjeti smisao i svrhu.

Europska agencija za azil razvila je upute kojim podržavaju pružanje psihološke prve pomoći, podizanju svijesti o konceptu prve psihološke pomoći za sve radnike koji neposredno pružaju podršku i skrb izbjeglicama i migrantima. Upute su dostupne na hrvatskom jeziku putem

poveznice: [Animacija EUAA-e o psihološkoj prvoj pomoći kao alat za razvoj svijesti | European Union Agency for Asylum](#)

U tu svrhu razvila je i ovu video animaciju o prvoj psihološkoj pomoći:

Video: Psihološka prva pomoć (Europska agencija za azil)

<https://www.youtube.com/watch?v=kbcxUeng8uI>

Reguliranje

Reguliranje znači dovođenje osobe iz stanja uzbune u stanje smirenosti.

Pomažući im da usmjere svoju pažnju na "ovdje i sada", može se olakšati regulacija njihovih emocija i ponašanja. U tome mogu pomoći **senzorne vježbe**. Također, prisjećanje na neko **sigurno sjećanje** pruža djeci bez pratnje "sigurnu osnovu", i fizički i psihički, što im daje uporište za postizanje mirnoće. Korisnim se pokazalo i podučavanje **tehnika opuštanja i disanja** (Perry, 2020).

Međutim, **odmor** ostaje prioritet za djecu bez pratnje. To se može postići odmorom u doslovnom smislu, ali i **fizičkom aktivnošću**. Fizička aktivnost može pridonijeti oporavku onih dijelova mozga koji su se zbog traume slabo razvili (Perry, 2020). Važne su i **slobodne aktivnosti**, jer potiču pozitivna iskustva i podržavaju širenje identiteta: "Ja sam više od svoje traume."

SENZORNA VJEŽBA „PET OSJETILA“

Vježba "Pet osjetila"

1. Ovo je brza i učinkovita vježba koja se može izvesti bilo gdje i bilo kada. Sastoji se od toga da svjesno primijetiš po pet stvari koristeći svako od svojih pet osjetila.
2. **Pogledaj pet stvari.** Pogledaj oko sebe i imenuj pet stvari koje vidiš. Nije bitno što su, važno je da ih svjesno uočiš. Možeš reći: "Vidim stablo, vidim plavu stolicu, vidim knjigu..."
3. **Osjeti četiri stvari.** Dodirni četiri različite stvari oko sebe i primijeti kako se osjećaju. Npr.: "Osjećam hrapavu koru drveta, glatki stol, meku tkaninu..."
3. **Čuj tri stvari.** Slušaj zvukove oko sebe i uoč tri stvari koje čuješ. Može to biti pjev ptica, prolazak automobila, zvuk vlastitog disanja...
4. **Pomiriši dvije stvari.** Svjesno pomiriši dvije stvari u svojoj blizini. Npr.: "Miris mokre zemlje, miris kave..."
5. **Okusi jednu stvar.** Uoč jednu stvar koju možeš okusiti. To može biti okus soka koji si pio, okus žvakaće gume.

Ova vježba pomaže "uzemljiti" dijete bez pratnje tako što preusmjerava fokus s misli i osjećaja u glavi na stvarnost koja je okružuje.

VJEŽBA DISANJE BALONA

Evo jedne jednostavne vježbe disanja koja je prikladna za rad s djecom bez pratnje, poznata kao **disanje balona**. Ova vježba pomaže djetetu da uspori disanje i umiri se.

Cilj: Vizualizirati dah kao balon koji se napuhuje i ispušta.

Kako izvesti vježbu:

1. Zamoli dijete da sjedne ili legne u udoban položaj.
2. Reći mu da zamisli kako mu je trbuh poput balona.
3. Zatim mu objasniti da polako, duboko udahne kroz nos i pritom zamisli kako se njegov trbuh („balon“) polako puni zrakom i postaje sve veći. Može i staviti ruku na trbuh kako bi osjetilo kako se podiže.
4. Nakon toga, neka polako, dugim izdahom kroz usta ispuše sav zrak, kao da ispušta zrak iz balona, i neka osjeti kako mu se trbuh spušta.
5. Ponovite ovo nekoliko puta, fokusirajući se na osjećaj trbuha koji se diže i spušta. Možete dodati i zvuk “ššššš” prilikom izdaha, oponašajući zvuk balona koji se ispuše.

Zašto je učinkovita?

Ova vježba je jednostavna, ne zahtijeva nikakve rekvizite i koristi vizualizaciju. Potiče djecu da se usredotoče na fizički osjećaj disanja, što im pomaže da preusmjere pažnju sa stanja stresa na mirnije stanje.

USPOSTAVLJANJE ODNOSA

Nakon reguliranja, slijedi uspostavljanje odnosa. Ovo pomaže u održavanju smirenosti kroz stvaranje odnosa s djetetom bez pratnje. Ti odnosi predstavljaju siguran izvor podrške i mrežu koja pomaže djetetu nositi se s traumom. Kroz te nove odnose pozitivno se utječe ne samo na sadašnjost nego i na prošlost, jer, kako kažu, "nikad nije prekasno za sretno djetinjstvo". Više o uspostavljanju odnosa možeš pronaći u poglavlju Uspostavljanje kontakta i izgradnja odnosa povjerenja s djetetom bez pratnje.

Osim intervencija koje su raspisane u poglavlju Uspostavljanje kontakta i izgradnja odnosa povjerenja s djetetom bez pratnje, postoje i druge koje se koriste za olakšavanje razgovora s djecom bez pratnje. U nastavku se nalaze prijedlozi nekih drugih aktivnosti.

- **Tim života.** Varijanta Drveta života, gdje se umjesto metafore drveta koristi metafora nogometnog tima. I ovdje suigrači, teren, gol itd. predstavljaju važna područja života i važne ljude.
- **Pisanje pisma.** Dijeljenje priče/iskustva pisanjem pisma može pomoći u stvaranju smisla oko tih iskustava. Ovo pismo može biti upućeno problemima, pritužbama ili nekoj zajednici/kolektivu te može pružiti osnaživanje i povezanost.
- **Krugovi životnih domena i identiteta.** Prikazuju se u kružnom prikazu, gdje svaki segment predstavlja važan element nečijeg života. Veličina svakog segmenta je također važna. Korištenjem ovog kruga može se utvrditi koja se područja mogu raspravljati, a koja su teža za razgovor. Krug identiteta koristan je alat za jasniji pregled onoga što dijete bez pratnje smatra važnim i potiče širenje identiteta ("Ja sam više od svoje traume").
- **Krugovi odnosa.** Povezani s krugovima identiteta, s fokusom na odnose i kontekst mlade osobe.
- **Geografske životne priče.** Ova metoda polazi od pretpostavke da svaka osoba tijekom života stvara nekoliko pod-identiteta i da se oni mogu razlikovati ovisno o geografskom mjestu. Pomoću samostalno nacrtane geografske karte, stručnjak i dijete bez pratnje postupno prolaze kroz pod-identitete i odnose povezane s određenim mjestima. U kombinaciji sa životnom crtom, može se istražiti povijest iza svakog mjesta.
- **Senzorne vježbe.** Kada se dijete bez pratnje puno brine i neprestano se vraća negativnim mislima, senzorne vježbe mogu donijeti mir u "ovdje i sada". Spominjući što čuje, vidi, osjeća, doživljava itd., mladoj se osobi može pomoći da se usredotoči na neposrednu okolinu. Ovo je također poznato kao "uzemljenje".

ZAKLJUČIVANJE (RAZUMSKI PRISTUP)

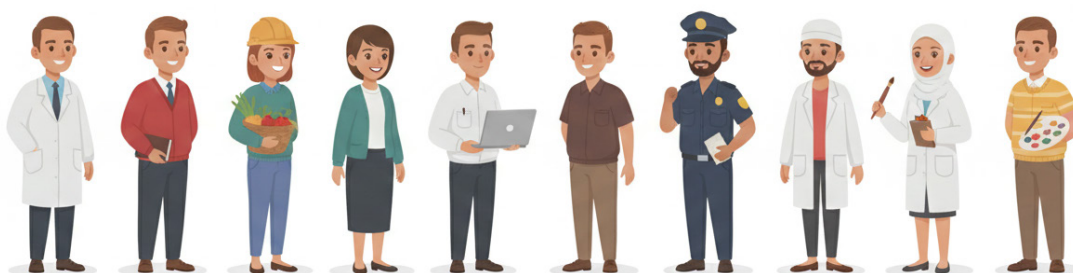
Nakon što je dijete reguliralo svoje emocije i uspostavilo mrežu odnosa za podršku, može se započeti s **zaključivanjem**.

U ovoj fazi, stručnjak može raditi s djetetom, produbljujući razgovor o određenim temama. Stečeno znanje o traumi djeteta može pomoći. Razmislite, na primjer, o informacijama o (prolongiranom) stresu i njegovom utjecaju na tijelo, osjećaje, misli i ponašanje. Korisna je i sažeta izjava kako se ljudi nose s traumom: **“Normalan odgovor na nenormalne okolnosti.”** Ove informacije pomažu u prepoznavanju i normalizaciji problema i pritužbi. Budući da su informacije o traumi često komplicirane i opsežne, teško je i djetetu bez pratnje i stručnjaku snaći se. Stoga je savjet da se krene od samih problema koje dijete bez pratnje iznosi.

Za djecu koja slabo ili nikako ne poznaju jezik države u kojoj se nalaze, ovakvi razgovori mogu biti posebno zahtjevna. U tome može pomoći **vizualizacija**, odnosno izražavanje priče kao slike. To podržava verbalni aspekt razgovora, usporava razgovor i omogućuje djetetu bez pratnje da svoju priču promatra kao promatrač. Također, na nju se uvijek iznova može referirati jer ostaje vidljiva. **Korištenje metafora i priča** također može podržati razgovor. Omogućuju nam da izrazimo stvari koje je nemoguće ili teško reći, razumljive su i uključuju osjećaje (Cheyns, 2020). Neke kulture su izuzetno bogate metaforama i pričama. Korištenje tih kulturološki specifičnih metafora i priča može olakšati kulturološki osjetljiv pristup.

- Primjerice, kada mali oblaci ne dobiju priliku da se istresu u obliku kiše, oni se nakupljaju u kišne/grmljavinske oblake koji prekriju cijelo nebo. U prenesenom značenju to znači da će, kada se nekomu ne pruži prilika da izrazi svoje emocije i skriva ih, one na kraju sve izaći odjednom, na vrlo intenzivan način.
- **Aktivnost: Moje buduće zanimanje** (što bih volio raditi u životu)? Isprintajte pripremljene sličice/ilustracije različitih profila zanimanja, prikažite ih djetetu i ponudite da izabere tri ona koja ga najviše privlače i u kojim vidi sebe da bi se jednog dana mogao baviti tim zanimanjima. Potaknite ga da priča o tome što ga najviše privlači upravo tim zanimanjima, koja su njegova očekivanja kako da bude uspješan u tom poslu, koje mu je shvaćanje što se očekuje od njega na tim poslovima, što ga motivira baš za to zanimanje, i slično. Isto tako, možete ga pitati koje zanimanje nikada ne bi htio raditi i zašto. Pitajte ga ima li neko zanimanje koje bi volio, a da nije prikazano na sličicama, a izvodi se u njegovoj zemlji porijekla. Nastavak razgovora može ići i u smjeru kojim se zanimanjem bave članovi njegove obitelji, rodbine, susjedi i slično. Tako možemo dodatno saznati i više informacija o njegovom porijeklu i primarnom okruženju iz kojeg potječe.

Iz intervjua s djecom bez pratnje proizašao je zanimljiv nalaz. Jedan je dječak rekao da bi on želio u životu biti policijac, unatoč tome što je pretrpio nasilje granične policije na svom migracijskom putu, dok je drugi rekao da bi bio humanitarni radnik zbog pozitivnog iskustva s djelatnicima u kampu Borići.

AKTIVNOST “PUTOVANJE KORNJAČE”

Cilj: Pomoći djetetu da kroz priču i vizualizaciju izrazi svoje osjećaje, iskustva i potrebe.

Priča (možete ju ispričati uz crtež ili strip):

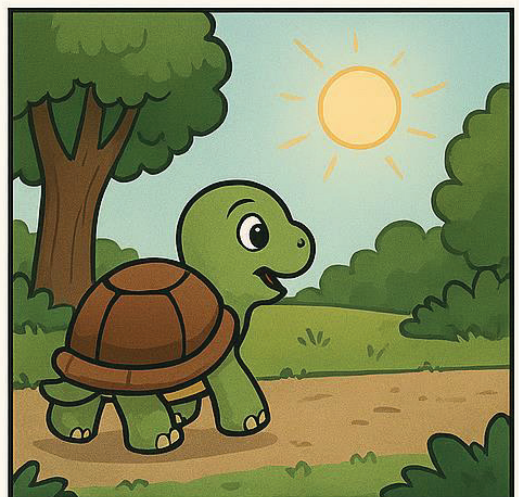
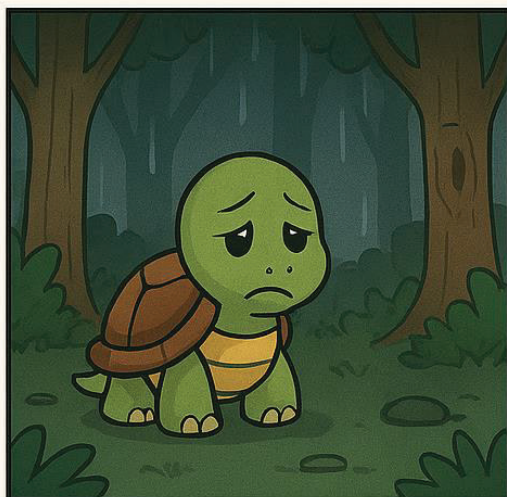
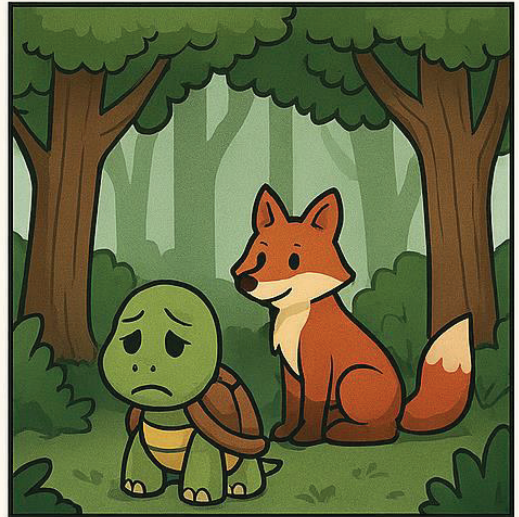
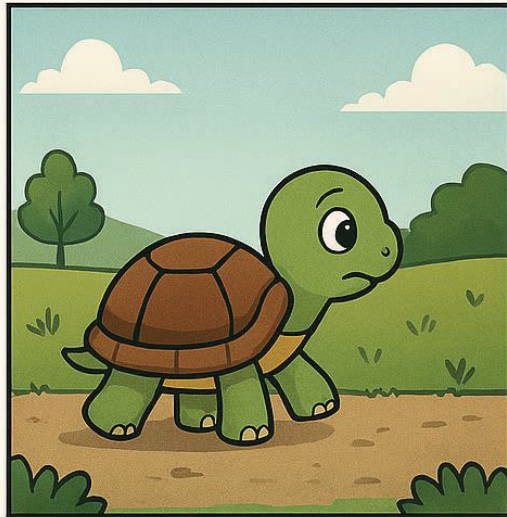
“Jedna mala kornjača krenula je na dalek put. Nosila je svoju kućicu na leđima i nije znala kamo ide. Na putu je srela razne životinje — neke su bile ljubazne, neke su je uplašile. Kornjača je ponekad bila tužna, ponekad hrabra, a ponekad zbunjena. No, nastavila je hodati, tražeći sigurno mjesto gdje će se osjećati dobro i gdje će je netko razumjeti.”

Aktivnost:

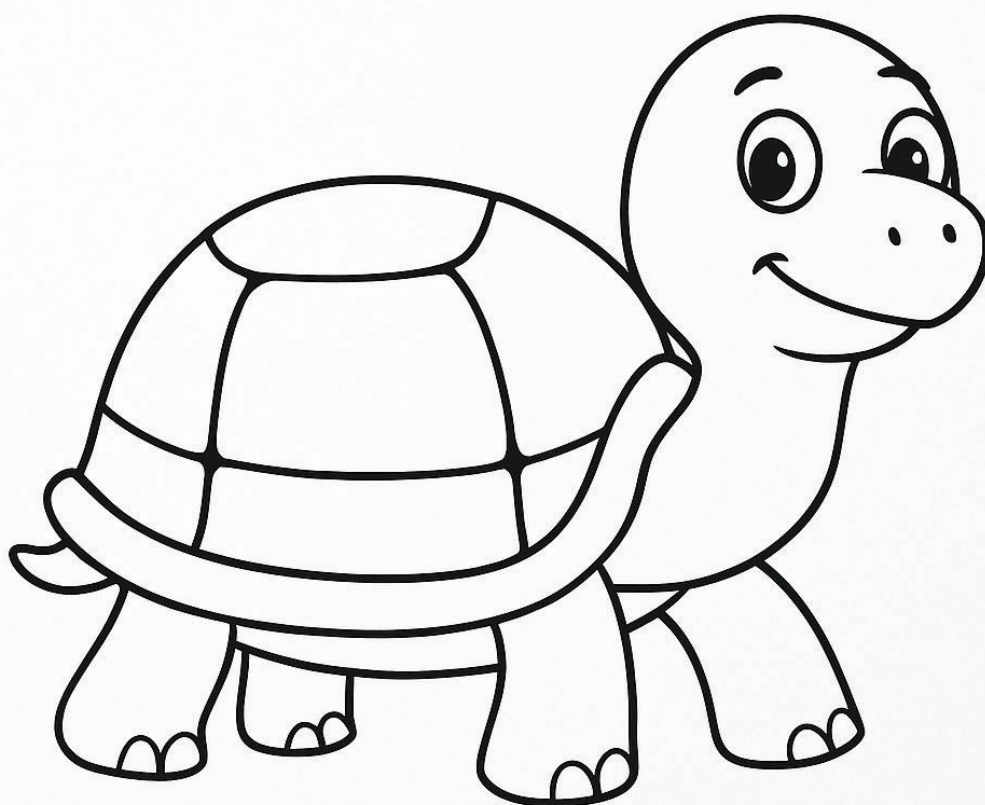
1. **Vizualizacija:** Djetetu pokažite sliku kornjače (možete je i zajedno nacrtati).
2. **Radni list:**
 - Slika kornjače s praznim prostorima u kućici.
 - Pitanja uz crtež:
 - Što je kornjača ponijela sa sobom? (emocije, uspomene, strahovi)
 - Koga je srela na putu? (ljudi, situacije)
 - Kako se osjećala na različitim dijelovima puta?
 - Što bi kornjači pomoglo da se osjeća sigurnije?
3. **Razgovor:**
 - Povežite priču s djetetovim iskustvom: “Je li se i ti nekad osjećao kao kornjača?”
 - Koristite neverbalne metode ako dijete ne govori jezik — može crtati, birati boje, pokazivati na emocije.

AKTIVNOST "PUTOVANJE KORNJAČE"

STRIP ZA ISPIS

PUTOVANJE KORNJAČE

PRUŽANJE PSIHOLOŠKE PRVE POMOĆI DJEVOJČICAMA BEZ PRATNJE

Iako se opći principi psihološke prve pomoći primjenjuju i ovdje (sigurnost, smirenost, povezanost, nada, praktična pomoć), neke specifičnosti proizlaze iz veće ranjivosti djevojčica na određene oblike traume i iskorištavanja, kao i društvenih i kulturnih normi.

Specifičnosti i ranjivosti djevojčica bez pratnje

Djevojčice bez pratnje često su izložene:

- **Rodno uvjetovanom nasilju:** To uključuje seksualno nasilje, eksploataciju, trgovinu ljudima, prisilne brakove ili prostituciju. Ova je prijetnja prisutna na svakoj etapi migracijskog puta, ali i u prihvatnim centrima.
- **Diskriminaciji i stigmatizaciji:** Mogu biti diskriminirane na temelju spola, dobi, statusa izbjeglice/migranta ili etničkog podrijetla.
- **Nedostatku pristupa osnovnim higijenskim potrepštinama:** Nedostatak privatnosti i sanitarnih uvjeta često je problem u tranzitnim centrima, što dodatno pogoršava njihovo iskustvo.
- **Kulturološkim barijerama:** U nekim kulturama djevojčicama možda nije ugodno razgovarati s osobama suprotnog spola ili otkrivati osobne probleme.
- **Poteškoćama u traženju pomoći:** Strah od osude, srama ili daljnje viktimizacije može ih spriječiti da progovore o pretrpljenom nasilju.
- **Društvenim pritiscima:** Neke djevojčice mogu osjećati pritisak da preuzmu uloge brige o mlađoj braći i sestrama ili drugim članovima obitelji, što ih dodatno opterećuje.

Kako pružiti psihološku prvu pomoć djevojčicama bez pratnje

1. **Stvoriti siguran i rodno osjetljiv prostor:**
 - **Prioritet je sigurnost:** Osigurati fizičku sigurnost i zaštitu od svih oblika nasilja. To uključuje odvojene spavaonice, kupaonice i sigurne zone unutar ustanove.
 - **Žensko osoblje:** Kad god je to moguće, osigurajte da djevojčicama pristupaju ženske osobe – odgajateljice, socijalne radnice, psihologinje, volonterke. To pomaže u izgradnji povjerenja i smanjuje nelagodu pri dijeljenju osjetljivih informacija.
 - **Privatnost:** Omogućite privatnost za razgovore i aktivnosti. Važno je da se osjećaju sigurno i da znaju da ih nitko ne prisluškuje.
 - **Dostupnost higijenskih potrepština:** Osigurati redovan i diskretan pristup higijenskim ulošcima i drugim ženskim potrepštinama. To je temeljno za dostojanstvo i osjećaj normalnosti.
2. **Prilagođena komunikacija i uspostava povjerenja:**
 - **Strpljenje i empatija:** Djevojčice mogu biti iznimno oprezne i nepovjerljive. Pristupajte im s puno strpljenja, topline i bez osuđivanja.
 - **Poštivanje kulturnih normi:** Budite svjesni kulturnih normi vezanih uz interakciju sa ženama i djevojčicama. Neke se možda neće osjećati

ugodno s direktnim kontaktom očima ili fizičkim dodirrom (čak i s istospolnim osobama).

- **Indirektna pitanja:** Ako sumnjate na pretrpljeno nasilje, koristite neizravna i otvorena pitanja koja im omogućuju da se otvore kada se osjećaju spremnima, bez pritiska. Izbjegavajte izravna "što se dogodilo?" pitanja odmah na početku.
- **Fokus na snage:** Prepoznajte i pohvalite njihovu snagu, otpornost i sposobnost preživljavanja. To im pomaže da se osjećaju osnaženo.

3. Informiranje i osnaživanje:

- **Prava i opcije:** Informirajte ih o njihovim pravima na siguran smještaj, medicinsku skrb, obrazovanje i pravnu pomoć. Objasnite im dostupne opcije na jednostavan i razumljiv način.
- **Edukacija o rizicima:** Edukacija o rizicima trgovine ljudima i seksualnog iskorištavanja, te kako se zaštititi, mora biti diskretna i prilagođena dobi. Pružite im jasne kontakte kome se mogu obratiti u slučaju opasnosti.
- **Izbor i kontrola:** Dajte im što više izbora i kontrole u situacijama u kojima je to moguće (npr. izbor aktivnosti, vrijeme obroka, gdje sjediti). To pomaže u vraćanju osjećaja autonomije koji je možda bio narušen.

4. Praktična pomoć i povezivanje s resursima:

- **Osnovne potrebe:** Kao i kod sve djece, prioritet je zadovoljenje osnovnih potreba.
- **Zdravstvena skrb:** Osigurajte pristup zdravstvenim pregledima, s posebnim naglaskom na reproduktivno zdravlje i ginekološke preglede, posebno ako postoji sumnja na seksualno nasilje. To mora biti učinjeno s najvećom diskrecijom i poštovanjem.
- **Povezivanje s vršnjacima:** Omogućite im sigurne prilike za interakciju s drugim djevojčicama kako bi izgradile podršku i smanjile osjećaj izoliranosti.
- **Povezivanje s formalnim i neformalnim sustavima podrške:** Uspostaviti veze s organizacijama koje se bave zaštitom žena i djece od nasilja, te s lokalnim ženskim zajednicama, ako je to prikladno i sigurno.

SAVJETI ZA RAZGOVOR S DJECOM BEZ PRATNJE O ISKUSTVIMA PSIHOLOŠKE TRAUME I STRESA

Razgovor s djetetom bez pratnje koje je proživjelo traumu i stres na migracijskom putu zahtijeva iznimnu osjetljivost i pažnju.

Umjesto da izravno pitate o bolnim događajima, usmjerite se na stvaranje sigurnog prostora u kojem se dijete osjeća dovoljno ugodno da se otvori, ako to želi.

Ovo su praktični primjeri aktivnog slušanja i rečenica koje možete koristiti u razgovoru s djetetom.

1. Aktivno slušanje: Prije nego što progovorite, slušajte

Aktivno slušanje znači da ste potpuno prisutni u razgovoru i da djetetu pokazujete da ga čujete i razumijete. To ne znači samo slušanje riječi, već i obraćanje pažnje na ton glasa, govor tijela i osjećaje.

- **Pokažite razumijevanje:** Kada dijete govori, koristite geste poput klimanja glavom. Možete i kratko ponoviti što je reklo, kako biste potvrdili da ste ga razumjeli.
 - **Primjeri rečenica:**
 - "Čujem te."
 - "Razumijem."
 - "Zvuči kao da je to bilo jako teško."
 - "Ako sam dobro razumio/razumjela, ti si... (kratko ponavljanje)."
- **Reflektirajte osjećaje:** Pokušajte prepoznati osjećaj koji dijete izražava i imenujte ga. To im pomaže da se osjećaju prihvaćeno i shvaćeno.
 - **Primjeri rečenica:**
 - "Izgledaš prestrašeno kad pričaš o tome."
 - "Čini mi se da si jako usamljen/a."
 - "Zvuči kao da si bio/bila jako ljut/a zbog toga."

2. Praktični primjeri rečenica za razgovor

Cilj je stvoriti osjećaj sigurnosti, a ne detaljno prorađivati traumu. Koristite otvorena pitanja koja ne zahtijevaju detaljan odgovor.

- **Za uspostavljanje povjerenja i početak razgovora:**
 - "Ovdje si siguran/na."
 - "Reci mi nešto o svojoj obitelji. Što voliš raditi?"
 - "Kako je bilo na putu? Zvuči kao da je bio dug i naporan."
 - "Imaš li kakva pitanja za mene?"

- **Za poticanje djeteta da podijeli svoje osjećaje, bez prisile:**
 - "Ponekad je putovanje jako teško i tužno. Ako želiš pričati o tome, ja sam tu da slušam."
 - "Ako ti se ne priča, to je u redu. Ja ću biti ovdje."
 - "Važno mi je da znaš da su svi osjećaji u redu – i tuga i strah i ljutnja. To je normalno."
- **Za potvrdu i validaciju njihovih osjećaja i iskustava:**
 - "To zvuči jako teško. Žao mi je što ti se to dogodilo."
 - "U redu je biti uplašen/a. Bio/bila si jako hrabar/a kroz tvoje iskustvo."
 - "Mogu samo zamisliti kako ti je bilo teško."

3. Što treba izbjegavati

- **Lažna obećanja:** Nikada nemojte obećati nešto što ne možete ispuniti (npr. "Sve će biti u redu," "Pronaći ćemo tvoju obitelj odmah"). Budite iskreni, ali i puni nade.
- **Minimiziranje osjećaja:** Izbjegavajte rečenice poput "Nemoj biti tužan/na," ili "Sve je prošlo, sad si siguran/na." To djetetu govori da njegovi osjećaji nisu važni.
- **"Zašto" pitanja:** Pitanja koja počinju s "zašto" mogu se činiti kao da prosuđuju ili okrivljuju ("Zašto si se odvojio/la od grupe?"). Koristite pitanja poput "Što se dogodilo nakon toga?"
- **Prisiljavanje na razgovor:** Ne gurajte dijete da priča. Dijete će se otvoriti kada se osjeti sigurno, a to može potrajati.

Vaša prisutnost, strpljenje i empatija su najvažniji alati u radu s traumatiziranom djecom. Ne zaboravite se brinuti i o sebi kako biste im mogli pružiti najbolju podršku.

KOMBINIRANA KONTROLNA LISTA ZA PROCJENU RIZIKA OD FIZIČKOG NASILJA, TRGOVINE LJUDIMA I KRIJUMČARENJA TE RODNO UVJETOVANOG NASILJA U SLUČAJEVIMA KRATKOG ZADRŽAVANJA DJECE BEZ PRATNJE

Obzirom na realnost kratkog zadržavanja djece bez pratnje, gdje je vrijeme za procjenu njihovih potreba izuzetno ograničeno, fokus se mora prebaciti s detaljnih postupaka procjene na zaštitu života i sigurnost.

Ova kontrolna lista služi kao alat za stručnjake, omogućavajući brzo prepoznavanje neposrednih rizika kojima su djeca bez pratnje bila izložena na svom putu. Cilj nije prikupiti opsežnu anamnezu, već ciljano identificirati znakove izloženosti različitim vrstama nasilja i trgovini ljudima ili krijumčarenju. Time se pokušava spriječiti povratak djece bez pratnje u opasni lanac krijumčarenja, njihovim osnaživanjem nakon što su rizici prepoznati.

Fizički izgled

Fokus na najhitnije, vidljive znakove koji zahtijevaju hitnu intervenciju.				
		DA	NE	Hitna radnja
1.1	Postoje li svježije, neobjašnjive ozljede (modrice, posjekotine) na zaštitnim dijelovima tijela (zglobovi, vrat, bedra)?			HITAN medicinski pregled i upućivanje.
1.2	Dijete ima poteškoće s kretanjem (hoda s bolom, izbjegava određene pokrete) ili znakove akutnog bola?			HITAN medicinski pregled.
1.3	Dijete je neuobičajeno prljavo, zapušteno ili pokazuje znakove kronične neispavanosti/neuhranjenosti (znak teške eksploatacije)?			HITNA zdravstvena njega, higijena i procjena rizika od trgovine ljudima.

Ponašanje i komunikacija

Fokus na visoku anksioznost, strah od kontrole i nepovezane izjave.

		DA	NE	Hitna radnja
3.1	Dijete je panično uplašeno, izrazito povučeno ili pokazuje jasne znakove šoka?			Odmah osigurati miran prostor i psihološku prvu pomoć.
3.2	Dijete daje uvježbane odgovore ili je očito pod nečijom kontrolom (gleda prema vratima/telefonu)?			HITNO izdvajanje i procjena rizika od trgovine ljudima.
3.3	Dijete koristi kodirani jezik ili spominje da mora nekoga nazvati/čekati (kontrolna osoba/trgovac)? ²			HITNO izdvajanje i obavijest policiji.
3.4	Dijete ima neprimjereno seksualno znanje ili ponašanje za svoju dob (posebno za rodno uvjetovano nasilje)?			Izolacija, podrška i osiguravanje daljnje procjene rodno uvjetovanog nasilja.

² Zapamtite: Kao što su pokazali nalazi iz prikupljenih podataka djeca i kada prijavljuju da ih negdje u zapadnoj ili sjevernoj Europi čeka neki uncle (ujak) ili aunt (teta) pitanje je koliko je to stvarna situacija, a koliko je takva osoba zapravo agent, tj. krijumčar, kriminalac ili neki mafijaš, kamatar kojemu moraju otplatiti dug. Izvor: Put ka osnaživanju: Unaprjeđenje usluga za djecu u pokretu. Izvješće o provedenom prikupljanju podataka o iskustvima djece bez pratnje i stručnjaka koji im pružaju neposrednu zaštitu i podršku.

PREPOZNAVANJE ZNAKOVA FIZIČKOG NASILJA I ZLOSTAVLJANJA KOD DJECE BEZ PRATNJE

Djeca često **neće otvoreno govoriti** o doživljenom zlostavljanju zbog straha, srama, prijetnji ili nedostatka povjerenja. Stručnjaci moraju biti osposobljeni prepoznati i fizičke i ponašajne indikatore.

Fizički znakovi i ozljede:

- **Modrice i podljevi:** Modrice različitih boja (koje ukazuju na različito vrijeme nastanka) i na neuobičajenim mjestima (npr. na trupu, stražnjici, unutarnjoj strani bedara, licu, vratu). Modrice na tipičnim mjestima dječjih padova (koljena, laktovi) manje su sumnjive. Obratite pozornost na modrice koje imaju oblik predmeta (npr. otisak šake, prstiju, remena, šibe).
- **Posjekotine, ogrebotine i rane:** Neobjašnjive, višestruke ili ponavljajuće posjekotine i ogrebotine.
- **Opekline:** Neobjašnjive opekline, pogotovo one koje izgledaju kao da su uzrokovane cigaretama, vrućom tekućinom ili drugim predmetima. Opekline s jasnim rubovima mogu ukazivati na namjerno prislanjanje na vrući predmet.
- **Prijelomi i uganuća:** Prijelomi kostiju, osobito kod mlađe djece, koji nisu u skladu s objašnjenjem. Prijelomi na neobičnim mjestima, kao što su rebra ili zdjelica. Neadekvatno sanirani prijelomi.
- **Ozljede glave:** Neobjašnjive ozljede glave, poput otekline, hematoma ili znakova potresa mozga.
- **Znakovi vezanja ili nasilnog discipliniranja:** Tragovi užeta, lisica ili drugih sredstava za vezanje na zglobovima, gležnjevima ili vratu.
- **Gubitak kose:** Iščupana kosa ili ćelave mrlje na tjemenu.
- **Ugrizi:** Ljudski ugrizi mogu ostaviti karakteristične tragove na koži.
- **Kronična bol:** Dijete se može žaliti na kronične bolove u trbuhu, glavobolje ili druge neodređene bolove bez jasnog medicinskog uzroka.
- **Zanemarivanje:** Ekstremna pothranjenost, dehidracija, loša higijena, neliječene bolesti ili ozljede mogu također ukazivati na šire zanemarivanje koje često prati fizičko zlostavljanje.

Ponašajni i psihološki znakovi:

- **Povučenost i tišina:** Dijete može biti izrazito povučeno, nevoljko komunicirati, izbjegavati kontakt očima i djelovati prestrašeno ili tjeskobno.
- **Ekstremna prestrašenost ili uznemirenost:** Dijete se može lako preplašiti, biti preosjetljivo na zvukove ili pokrete, ili pokazivati znakove stalne tjeskobe.
- **Agresivnost ili hiperaktivnost:** Neka djeca mogu reagirati na traumu pojačanom agresijom, destruktivnim ponašanjem ili hiperaktivnošću.
- **Regresivno ponašanje:** Povratak na ponašanja karakteristična za mlađu dob, kao što su mokrenje u krevet, sisanje palca ili regresija u govoru.
- **Problemi sa spavanjem i noćne more:** Česte noćne more, poteškoće s uspavljivanjem ili prekidima sna.

- **Anksioznost i depresija:** Znakovi kliničke depresije (apatija, gubitak interesa, tuga) ili anksioznosti (napadi panike, generalizirana tjeskoba).
- **Samoozljeđivanje:** Dijete može imati tendenciju samoozljeđivanja kao način nošenja s boli ili traumom.
- **Nepovjerenje prema odraslima:** Dijete može pokazivati izrazito nepovjerenje prema svim odraslima, posebno prema onima u autoritativnim pozicijama.
- **Nedosljedne priče:** Ako dijete daje nedosljedne ili neuvjerljive priče o uzroku ozljeda, ili ako se priča mijenja svaki put kada je o tome pitano.
- **Izbjegavanje određenih ljudi ili situacija:** Dijete može panično izbjegavati određene ljude (osobito odrasle osobe koje su ga pratile na putu) ili mjesta.
- **Nedostatak socijalne interakcije:** Dijete se može izolirati od vršnjaka i odraslih, te imati poteškoće u stvaranju novih odnosa.
- **Pretjerana poslušnost ili neposlušnost:** Dijete može biti neuobičajeno poslušno i pokorno, bojeći se bilo kakvog prkosa, ili pak izrazito prkosno i neposlušno.

Postupanje stručnjaka:

- **Intervencije usmjerene na dijete** poput sigurnih prostora, grupnih aktivnosti i programa u zajednici, kako biste održali ili poboljšali individualnu i društvenu dobrobit. Osigurajte da su intervencije primjerene dobi i kulturno osjetljive.
- **Stvaranje sigurnog okruženja:** Najvažnije je stvoriti sigurno i povjerljivo okruženje gdje se dijete osjeća ugodno i zaštićeno. To podrazumijeva strpljenje, empatiju i neosuđujući pristup.
- **Temeljita procjena:** Svaka ozljeda mora biti temeljito dokumentirana, uključujući fotografije, mjere i detaljan opis. Zabilježite sve što dijete kaže, ali budite svjesni da možda neće odmah otkriti sve.
- **Medicinski pregled:** Osigurajte hitan medicinski pregled od strane obučenog pedijatra ili liječnika koji je upoznat sa znakovima zlostavljanja.
- **Psihološka podrška:** Omogućite djetetu pristup psihološkoj podršci.
- **Multidisciplinarni pristup:** Suradnja s drugim stručnjacima – psihologom, posebnim skrbnikom, socijalnim radnikom, policijom, organizacijama civilnog društva – i lokalnom zajednicom ključna je za sveobuhvatnu zaštitu djeteta.
- **Pravna zaštita:** Osigurajte da dijete bude informirano o svojim pravima i da dobije adekvatnu pravnu pomoć.

Prepoznavanje znakova fizičkog nasilja kod djece bez pratnje je imperativ. Brza i odgovarajuća intervencija može značajno smanjiti dugoročne posljedice traume i osigurati djetetu sigurnost i oporavak.

Lista uzemljujućih aktivnosti za stručnjake u radu s traumatiziranom djecom

Uzemljujuće aktivnosti (eng. grounding techniques) pomažu djeci koja su mislima odsutna ili disocirana (često zbog traume) da se vrate u sadašnji trenutak, smanje anksioznost i osjete sigurnost. Ove aktivnosti su jednostavne, prilagođene djeci (uključujući migrante) i mogu se koristiti tijekom razgovora kada je dijete emocionalno ili mentalno distancirano. Dizajnirane su za stručnjake (npr. odgajatelje, socijalne radnike, psihologe) u hrvatskom kontekstu, uzimajući u obzir kulturnu osjetljivost i jezične barijere, posebno u radu s traumatiziranom djecom, kada je dijete emocionalno ili mislima odsutno tijekom razgovora (disocijacija, zatvorenost). Sve aktivnosti traju 3–10 minuta i trebaju se provoditi u sigurnom okruženju. Osim „Senzorne vježbe Pet osjetila“ i vježbe „Disanje balona“ možete koristiti i neke od ovih aktivnosti:

Aktivnost	Opis	Kako provesti	Dob (primjer)	Napomena
Dodirivanje tekstura	Djeca dodiruju predmete različitih tekstura kako bi se usmjerila na osjet dodira.	Ponudite predmete (npr. loptu, deku, kamenčić) i pitajte: „Kako se ovo osjeća? Je li glatko ili hrapavo?“ Ako dijete ne govori, pokazujte i opisujte vi.	5–14 godina	Koristite predmete iz prihvatilišta ili domova.
Brojanje unatrag	Djeca broje unatrag od 10 ili 20 kako bi aktivirala kognitivni fokus.	Stručnjak kaže: „Hajde da brojimo od 10 do 1, polako.“ Za stariju djecu, probajte skakanje po parnim brojevima (npr. 20, 18, 16).	8–15 godina	Jednostavno, prilagodite složenost dobi.
Tjelesni pokret	Djeca rade lagane pokrete (npr. tapkanje rukama po koljenima) za povratak u tijelo.	Recite: „Možemo li tapkati rukama po koljenima, kao bubnjanje?“ Demonstrirajte ritam i pratite djetetov tempo. Alternativa: lagano protezanje ruku.	4–12 godina	Dobro za djecu s motorno izražajnim poteškoćama.
Imenovanje boja	Djeca traže predmete određene boje u prostoriji.	Pitajte: „Možeš li pronaći nešto plavo u ovoj sobi?“ Ako dijete ne govori hrvatski, pokazujte boje na karticama ili predmetima.	5–10 godina	Vizualno i angažirajuće; koristite neki predložak za boje.
Priča uz predmet	Djeca smišljaju kratku priču o predmetu (npr. igrački).	Dajte igračku i recite: „Kako se zove ova igračka? Gdje živi?“ Ako dijete ne priča, počnite vi: „Ovo je medvjedić koji voli park.“	6–12 godina	Potiče maštu; izbjegava traumu.
Ples na poznatu melodiju ³	Djeca biraju sami pjesmu koju vole i na koju ako žele mogu zaplesati.	Tražena pjesma se pusti na prijedlog samog djeteta, te ako se dijete osjeti dovoljno slobodno, može zapjevati, pjevušiti ili čak zaplesati. Vi možete dlanovima ili stopalima pratiti ritam.	6–17 godina	Potiče pokret, relaksaciju i audiovizualni podražaj.

³ Tijekom prikupljanja podataka, u razgovoru sa skrbnicom oko Bacha Bazi prakse, saznaje se da je jednom prilikom kada su dječaci u kampu Borići u Bosni i Hercegovini puštali svoju glazbu i plesali, po načinu na koji je jedan od njih plesao da je bilo za pretpostaviti da je on moguće bio žrtva seksualnog zlostavljanja, jer su ti dječaci uglavnom istrenirani da plešu na takve, prilično feminizirane načine, koji upadljivo odstupaju od načina na koji dječaci inače plešu. U ovom slučaju potrebno je dodatno procijeniti rizik od izloženosti seksualnom zlostavljanju.

KONTROLNA LISTA ZA BRZU PROCJENU IZLOŽENOSTI FIZIČKOM NASILJU KOD DJECE BEZ PRATNJE

Ova lista služi kao alat za brzu provjeru, a ne kao zamjena za detaljnu forenzičku ili psihološku procjenu. Koristite je kao smjernicu za daljnji, detaljniji rad.

1. Vizualna i fizička opažanja (tijekom prijema ili prvog kontakta)

		DA	NE	Bilješke/Opis
1.1	Postoje li vidljive modrice, posjekotine, ogrebotine ili opekotine na neuobičajenim mjestima (npr. zglobovi, bedra, leđa, glava)?			
1.2	Ima li dijete znakove nepravilno zaraslih prijeloma ili kroničnih ozljeda (npr. bol pri kretanju)?			
1.3	Je li odjeća djeteta poderana, krvava ili na drugi način oštećena na način koji sugerira borbu ili silu?			
1.4	Dijete pokazuje znakove bola pri dodiru ili pri određenim pokretima?			
1.5	Ima li dijete ozljede na licu, vratu ili glavi? (npr. oticanje, podljev)			

2. Neverbalna i emocionalna opažanja

		DA	NE	Bilješke/Opis
2.1	Dijete je pretjerano uplašeno, povučeno ili izbjegava kontakt očima?			
2.2	Dijete pokazuje izraženu anksioznost ili strah kada mu se približe odrasle osobe, posebno muškarci (ako je relevantno)?			
2.3	Dijete izbjegava određene pokrete, štiti dijelove tijela ili ima neobično držanje?			
2.4	Dijete ima poteškoće sa spavanjem (noćne more, nesanica) ili je lako razdražljivo?			
2.5	Primjećuje se neadekvatan odgovor (npr. pretjerana reakcija, izostanak reakcije) na bol ili strah?			

3. Komunikacija i izjave djeteta

		DA	NE	Bilješke/Opis
3.1	Dijete daje kontradiktorne izjave o porijeklu svojih ozljeda?			
3.2	Dijete izravno ili neizravno spominje fizičko zlostavljanje (npr. premlaćivanje, udaranje) od strane krijumčara, policije ili drugih?			
3.3	Dijete pokazuje izrazitu nevoljkost da govori o svom putu ili iznenada prekida razgovor?			
3.4	Dijete koristi jezik nasilja u igri ili u opisivanju događaja?			
3.5	Nije u stanju objasniti svoje ozljede, ili je objašnjenje neuobičajeno za dob i vrstu ozljede?			

Što učiniti ukoliko sumnjate na fizičko nasilje ili zlostavljanje:

Ukoliko na temelju gornje liste i procjene sumnjate da je dijete žrtva fizičkog nasilja, postupite na sljedeći način:

1. Osigurajte sigurnost i hitnu pomoć

- Hitna medicinska procjena: Odmah organizirajte medicinski pregled. Medicinski nalaz je ključan dokazni materijal. Tražite da se dokumentiraju sve ozljede (fotografije, detaljan opis).
- Apsolutna povjerljivost i sigurnost: Osigurajte da je dijete smješteno u sigurno okruženje gdje se ne mora suočiti s mogućim počiniteljima.

2. Dokumentacija i izvještavanje

- Detaljno zapisivanje: Dokumentirajte sva svoja zapažanja (vizualna, verbalna, neverbalna) koristeći gornju listu i detaljne bilješke. Zabilježite kada je sumnja nastala i što je bila osnova.
- Obavezno prijavljivanje: Postupite u skladu s nacionalnim zakonima o obveznom prijavljivanju sumnje na zlostavljanje djece nadležnim tijelima (policija, socijalna služba, poseban skrbnik).

3. Psihosocijalna podrška

- Specijalizirana podrška: Osigurajte djetetu pristup psihologu.
- Koristite pristup usmjeren na dijete i traumu (Child-Centered i Trauma-Informed Care). To znači da su potrebe i dobrobit djeteta na prvom mjestu i da se svi postupci provode na način koji ne ponovno traumatizira dijete.

4. Komunikacija s djetetom

- Nježan i podržavajući razgovor: Ako je potrebno razgovarati o nasilju, to bi trebala učiniti educirana osoba (npr. socijalni radnik, psiholog, socijalni pedagog).
 - **Ne forsirajte:** Nikada ne prisiljavajte dijete da govori o nasilju. Dopustite

mu da govori vlastitim tempom.

- Koristite prevoditelja: Ako je potreban prevoditelj, osigurajte educiranog, neutralnog prevoditelja koji ima iskustva s radom s traumom, idealno ženu ako je dijete žensko (ovisno o situaciji i kulturi).
- **Potvrdite osjećaje:** Dajte djetetu do znanja da ga se čuje i da je ono što se dogodilo nije njegova krivnja. ("Žao mi je što ti se to dogodilo. Vjerujem ti i tu sam da ti pomognem.")

Napomena: Osnovna svrha ovog alata je prepoznavanje visokog rizika. Stručnjaci koji nisu medicinski ili pravno kvalificirani ne bi trebali samostalno donositi konačne prosudbe. Uvijek se oslonite na interdisciplinarni tim stručnjaka (liječnici, psiholozi, socijalni radnici) za konačnu procjenu i postupanje.

PREPOZNAVANJE ZNAKOVA POTENCIJALNE TRGOVINE LJUDIMA I/ILI KRIJUMČARENJA KOD DJECE BEZ PRATNJE

Trgovina ljudima (koja se često događa nakon krijumčarenja) je čin regrutiranja, premještanja, skrivanja ili primanja osobe, uz upotrebu sile, prijevare ili prisile u svrhu eksploatacije. Eksploatacija se odnosi na prisilni rad, seksualnu eksploataciju, služenje u kućanstvu ili druge oblike iskorištavanja.

Krijumčarenje migranata/djece bez pratnje odnosi se na nezakonit ulazak u drugu državu uz dogovor između krijumčara i osobe (odrasle osobe, obitelji ili djeteta) koja želi prijeći granicu. Krijumčarenje najčešće završava po ulasku u državu i primanju dogovorene naknade.

Djeca bez pratnje koja su žrtve trgovine ljudima često su **zastrašena, traumatizirana i pod kontrolom počinitelja**, što im otežava otvorenu komunikaciju sa stručnjacima.

Ključni znakovi i indikatori na koje bi trebalo obratiti posebnu pozornost:

Vidljivi znakovi:

- **Znakovi fizičkog zlostavljanja:** Modrice, posjekotine, opekline, neobjašnjive ozljede, neuobičajena/neprikladna odjeća koja skriva ozljede. Također, mogu biti izrazito iscrpljeni, pothranjeni, zapušteni ili imati znakove loše higijene.
- **Paničan strah i anksioznost:** Dijete pokazuje znakove ekstremnog straha, nervoze ili sumnjičavosti:
 - Napetost mišića: stisnute šake, čvrsto stegnute čeljusti ili napeta ramena.
 - Drhtanje: lagano drhtanje ruku, nogu ili glave.
 - Pretjerano znojenje: u situacijama kada nije vruće.
 - Plitko i ubrzano disanje: u mirovanju.
 - Problemi sa spavanjem: poteškoće sa usnivanjem, česta buđenja, nesanica.
 - Problemi s probavom: bolovi u trbuhu, mučnina ili proljev, gubitak apetita.
 - Izbjegavanje kontakta očima: ne uzvratanje pogleda ili držanje glave spuštenom.

Opće ponašanje:

- **Izrazita povučенost ili neobična društvenost:** Dijete može biti izrazito tiho, povučeno, uplašeno i izbjegavati kontakt očima. Neka djeca mogu pokazivati neobično, spolno eksplicitno ponašanje ili biti previše otvorena i društvena na neprikladan način.
- **Nedosljedne ili naučene priče:** Priča djeteta o migracijskom putu, obitelji ili razlozima

dolaska može biti nedosljedna, kontradiktorna ili zvučati “naučeno”. Mogu davati općenite odgovore ili izbjegavati detalje.

- **Nedostatak osobnih dokumenata i vanjska kontrola financija:** Dijete ne posjeduje nikakve identifikacijske dokumente, ili su oni u posjedu neke druge odrasle osobe te je uočljivo kako njegovim materijalnim sredstvima raspolaže netko drugi.
- **Neznanje o svojoj lokaciji:** Dijete nije sigurno gdje se geografski nalazi, ne zna adresu na kojoj je smješteno, ili se ne može prisjetiti puta do mjesta smještaja.
- **Nezdravi odnosi s odraslima:** Dijete može pokazivati neobičnu podložnost ili privrženost određenoj odrasloj osobi, ili se doimati kao da je pod njenom kontrolom. U slučaju pratnje, osoba u pratnji se može doimati kao da se ne poznaju, iako se predstavljaju kao rođaci.
- **Izbjegavanje kontakta s obitelji/skupinom s kojom putuje:** Dijete ne želi stupiti u kontakt s članovima svoje obitelji/skupine s kojom putuje.

Znakovi u pratnji djeteta:

- **Osoba koja nije roditelj:** Dijete je s osobom za koju tvrdi da je član obitelji, a fizički dokazi ili ponašanje ne potvrđuju tu vezu.
- **Mnogobrojna djeca:** Više djece je u pratnji jedne odrasle osobe koja nije u krvnom srodstvu s njima.
- **Nekonzistentne priče:** Priča prateće osobe o putovanju ili odnosu s djetetom se mijenja i ne podudara se s pričom djeteta.

Preporuke za postupanje:

Postupanje s djetetom bez pratnje:

- **Uspostavite povjerenje:** Razgovarajte s djetetom na miran i prijateljski način. Osigurajte mu sigurno okruženje i dajte mu do znanja da ste tu da mu pomognete.
- **Koristite prevoditelja:** Ako je potrebno, koristite prevoditelja kako biste osigurali da dijete razumije i da se osjeća ugodno. Prevoditelj treba biti neutralan i stručan.
- **Razgovarajte odvojeno od pratnje:** Uvijek razgovarajte s djetetom nasamo, bez prisutnosti prateće osobe s kojom je dijete doputovalo.
- **Pažljivo slušajte:** Dajte djetetu dovoljno vremena da ispriča svoju priču i pažljivo slušajte detalje, bez prekidanja.
- **Pratite neverbalne znakove:** Promatrajte govor tijela djeteta – drhtanje, izbjegavanje pogleda, nervozni pokreti.

Postupanje sa sumnjom na krijumčarenje:

- **Dokumentirajte sve detalje:** Bilježite sve informacije koje dobijete od djeteta i prateće osobe. Posebno obratite pažnju na proturječne izjave i detalje.
- **Obratite se nadležnim institucijama:** Ako imate i najmanju sumnju na krijumčarenje ili trgovinu ljudima, odmah kontaktirajte policiju. U Hrvatskoj se primjenjuje Protokol za identifikaciju, pomoć i zaštitu žrtava trgovine ljudima. Dobro se upoznajte s njime: <https://pravamanjina.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Protokol%20za%20identifikaciju,%20pomo%C4%87%20i%20za%20C5%A1titu%20C5BErtava%20trgovanja%20ljudima.pdf>.
- **Informirajte se:** Krijumčarenje i trgovina ljudima su složeni problemi. Edukacija i suradnja s drugim stručnjacima su ključni za prepoznavanje i prevenciju.

KONTROLNA LISTA ZA BRZU PROCJENU RIZIKA OD TRGOVINE LJUDIMA/ KRIJUMČARENJA KOD DJECE BEZ PRATNJE

Ova lista pomaže u prepoznavanju “crvenih zastavica” (red flags) koje ukazuju na moguću eksploataciju, ali ne zamjenjuje detaljnu istragu i procjenu.

1. Okolnosti putovanja i pratnje

		DA	NE	N/P	Bilješke/Opis
1.1	Je li dijete putovalo s odraslom osobom koja nije član obitelji ili se predstavljalo kao član obitelji, ali sumnjate u to?				
1.2	Je li dijete dužno novac osobi/organizaciji za putovanje (dužničko ropstvo)?				
1.3	Je li dijete prisiljeno ili očekuje da će raditi kako bi otplatilo dug za putovanje (ili dug svoje obitelji)?				
1.4	Dijete ima lažne ili tuđe dokumente ili uopće nema dokumenata?				
1.5	Je li putovanje bilo iznenada prekinuto ili se završilo na neočekivanoj lokaciji (znak napuštanja od strane krijumčara)?				
1.6	Dijete izbjegava dati detalje o ruti, organizatorima putovanja ili pratnji?				

2. Zdravlje, izgled i fizičko stanje

		DA	NE	N/P	Bilješke/Opis
2.1	Dijete ima znakove neuhranjenosti, loše higijene ili kronične neispavanosti?				
2.2	Dijete ima ozljede (npr. opekotine, modrice) koje se ne podudaraju s objašnjenjem ili izgledaju kao znak fizičkog zlostavljanja/kontrole?				
2.3	Dijete pokazuje simptome spolno prenosivih bolesti ili sumnju na seksualno nasilje?				

2.4	Dijete ima tetovaže ili ožiljke koji bi mogli biti znak vlasništva ili pripadnosti bandi/organizaciji?				
------------	--	--	--	--	--

3. Ponašanje i emocionalno stanje

		DA	NE	N/P	Bilješke/Opis
3.1	Dijete je pretjerano uplašeno, anksiozno ili paranoično, posebno kada je u pitanju spominjanje 'agenata ili 'drugih ljudi'?				
3.2	Dijete se čini pod utjecajem/kontrolom odrasle osobe (čak i nevidljive) i daje uvježbane odgovore?				
3.3	Dijete je izrazito nepovjerljivo, socijalno izolirano ili pokazuje znakove traume (PTSP, disocijacija)?				
3.4	Dijete se povlači kada se spomene policija, službe socijalne skrbi ili povratak kući?				
3.5	Dijete ima mobilni telefon ili druge uređaje koje mu je navodno dala osoba koja ga iskorištava (za nadzor)?				

4. Izjave i budući planovi

		DA	NE	N/P	Bilješke/Opis
4.1	Dijete navodi da mora ići na određeno mjesto ili se sastati s određenom osobom, bez jasnog obiteljskog razloga?				
4.2	Dijete govori o velikoj zaradi u kratkom vremenu ili o poslu koji se čini previše dobrim da bi bio istinit za njegovu dob?				
4.3	Dijete ima ograničeno znanje o kulturi i jeziku svoje navodne destinacije, što ukazuje na to da ga netko drugi usmjerava?				
4.4	Izjave djeteta sadrže kontradikcije u ključnim detaljima o putovanju, obitelji ili budućim planovima?				

Što učiniti ukoliko sumnjate na trgovinu ljudima ili krijumčarenje?

Ako je sumnja na trgovinu ljudima ili krijumčarenje u svrhu eksploatacije velika (više potvrdnih odgovora u kategorijama 1 i 4), ključno je hitno i koordinirano djelovanje.

1. Osigurajte sigurnost i zaštitu

- Trenutno odvajanje: Ako je dijete u pratnji sumnjive odrasle osobe, odmah ih razdvojite i osigurajte djetetu siguran smještaj (sklonište). Nikada ne ostavljajte dijete samo sa sumnjivom osobom.
- Apsolutna povjerljivost: Informacije o slučaju tretirajte kao strogo povjerljive. Ne iznosite detalje drugom osoblju koje nije uključeno u istragu ili zaštitu, niti ih dijelite javno. To štiti dijete od odmazde trgovaca.
- Psihosocijalna podrška: Osigurajte djetetu specijaliziranu psihološku pomoć usmjerenu na traumu. Žrtve trgovine ljudima često pate od teške traume i straha.

2. Obavezno izvještavanje i istraga

- Hitno prijavljivanje: Odmah obavijestite policiju i nadležni područni ured Hrvatskog zavoda za socijalni rad. Njihova postupanja su jasno propisana Protokolom za identifikaciju, pomoć i zaštitu žrtava trgovine ljudima.
- Dokumentacija: Detaljno dokumentirajte sve: okolnosti pronalaska, ozljede, sve izjave djeteta i zapažanja, koristeći pri tome jezik djeteta i izbjegavajući sugestije.

Ključno: Budite svjesni da žrtve krijumčarenja mogu postati žrtve trgovine ljudima (često su prisiljene na rad ili prostituciju kako bi otplatile dug krijumčaru). Stoga je svaka sumnja na krijumčarenje s nejasnim razlogom ili ciljem visoki rizik za daljnju eksploataciju.

AKTIVNOST MOJ KRUG SIGURNOSTI

Cilj aktivnosti: Pomoći djeci da prepoznaju kome mogu vjerovati, tko može predstavljati rizik i kako potražiti pomoć u nesigurnim situacijama – posebno vezano uz krijumčarenje.

Trajanje: 30–45 minuta

Veličina grupe:

Individualno ili mala grupa (2–5 djece)

Dob:

8–17 godina (prilagodljivo prema razvojnim razinama)

Materijali:

- Veliki papir ili isprintani predložak s tri koncentrična kruga
- Flomasteri ili bojice
- Naljepnice ili smajlići
 - **SMAJLIĆ** - za unutarnji krug I osobe kojima vjeruje;
 - **UPITNIK** - za srednji krug i osobe koje poznaje, ali nije sigurno može li joj vjerovati;
 - **USKLIČNIK** - za vanjski krug I osobe koje ne poznaje ili je čine nesigurnom
- Popis uloga (npr. skrbnik, odgajatelj, vozač, rođak, nepoznata osoba, krijumčar, policajac)

Upute za voditelje:

- Koristite nježan jezik i izbjegavajte etiketiranje ljudi kao "loših" – fokusirajte se na ponašanja.
- Budite kulturno osjetljivi.
- Naglasite da djeca imaju pravo osjećati se sigurno i reći "ne".

Koraci aktivnosti:

1. Uvodni razgovor (5–10 min)

- Pitajte: "Što znači osjećati se sigurno?"
- Razgovarajte o primjerima sigurnih i nesigurnih situacija (npr. netko nudi prijevoz, netko traži da čuvaš tajnu).
- Objasnite da nisu svi koji se čine ljubazni nužno sigurni.

1. Crtanje krugova (15–20 min)

Nacrtajte ili koristite predložak s tri kruga:

Unutarnji krug: Osobe kojima potpuno vjeruješ (npr. mama, tata, skrbnik, odgajatelj)

Srednji krug: Osobe koje poznaješ, ali nisi siguran možeš li im vjerovati (npr. susjed, vozač)

Vanjski krug: Osobe koje ne poznaješ ili koje te čine nesigurnim (npr. nepoznata osoba, netko tko nudi novac za putovanje)

2. Igranje uloga (10 min)

Predstavite kratke scenarije:

"Netko ti nudi da prijeđeš granicu bez dokumenata."

"Osoba kaže da će ti naći posao, ali moraš to držati u tajnosti."

Pitajte:

"Gdje bi stavio tu osobu u svoje krugove?"

"Što bi trebao učiniti u toj situaciji?"

Potaknite raspravu i ojačajte zaštitne odgovore.

3. Izrada plana sigurnosti (5 min)

Pomozite djetetu da identificira:

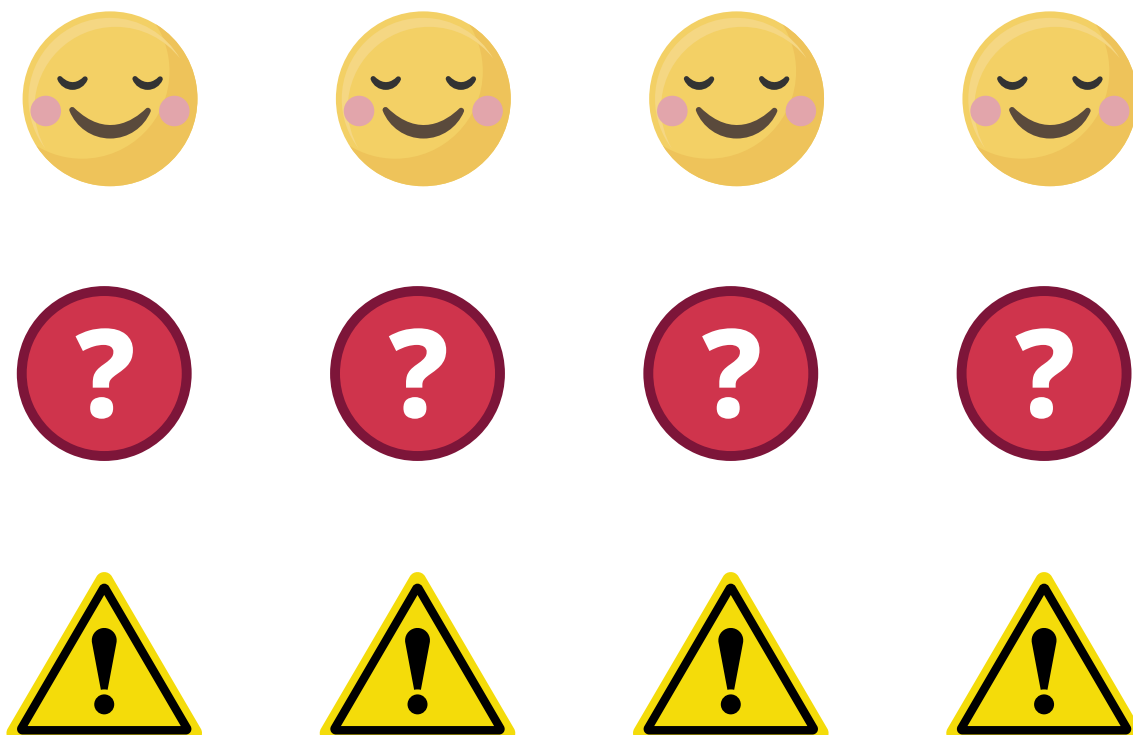
- Jednu osobu kojoj može otići po pomoć.
- Jednu radnju koju može poduzeti ako se osjeća nesigurno (npr. nazvati broj za pomoć, reći odrasloj osobi kojoj vjeruje).

Zapišite ili nacrtajte zajedno.

Zamolite dijete da:

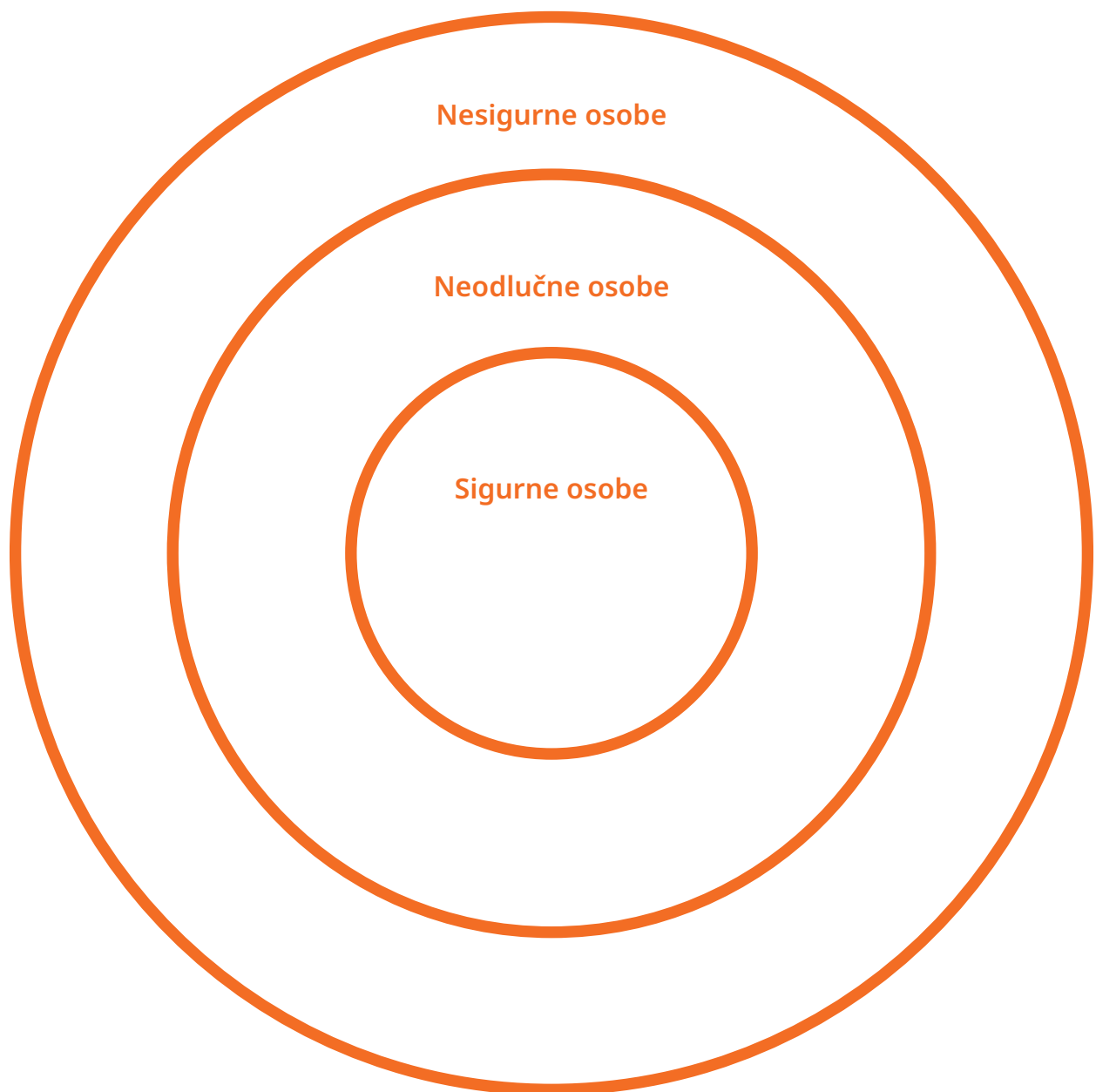
- Napiše ili nacrtaj osobe koje poznaje u svaki krug.
- Koristi boje ili naljepnice da pokaže kako se osjeća uz svaku osobu (sigurno, nesigurno, neodlučno).

Prostor za pisanje ili crtanje: Djeca mogu dodati imena, simbole ili crteže.

AKTIVNOST MOJ KRUG SIGURNOSTI

RADNI LIST ZA ISPIS

UPUTE DJETETU ZA PREPOZNAVANJE RIZIKA OD TRGOVINE LJUDIMA I KRIJUMČARENJA

Što je krijumčarenje i trgovina ljudima?

- **Krijumčarenje** je kada vam netko pomaže prijeći granicu, obično za novac. Nakon što ste sigurno prešli granicu, njihov posao je gotov.
- **Trgovina ljudima** je zločin u kojem netko koristi lažna obećanja ili prijetnje kako bi vas iskoristio za prisilni rad, prosjačenje, seksualno iskorištavanje ili druge oblike zlostavljanja. Osobe koji trguju ljudima žele preuzeti kontrolu nad vašim životom i iskoristiti vas.

Kako prepoznati trgovca ljudima ili krijumčara?

- **Lažna obećanja:** Nude vam savršeni posao, visoku plaću ili obrazovanje u inozemstvu, ali ne traže nikakve dokumente ili kvalifikacije. Obećanja zvuče predobro da bi bila istinita.
- Obratite pažnju na uvjete putovanja i smještaja koje vam nude: Traži se od vas da boravite u prljavim, pretrpanim i nezdravim prostorima, ograničavaju vam slobodu kretanja: ne dopuštaju vam da napuštate prostorije, komunicirate s drugima ili tražite pomoć, kontroliraju vašu upotrebu telefona i komunikacije.
- **Oduzimanje dokumenata:** Traže da im predate putovnicu, osobnu iskaznicu ili druge dokumente "radi sigurnosti" ili "radi bržeg putovanja". To je način da vas kontroliraju. Ne dajte svoje dokumente nikome.
- **Nejasna putovanja:** Govore vam da ćete putovati na nepoznata mjesta, mijenjati rute ili ostajati u nepoznatim kućama i skladištima. Nisu spremni reći vam točnu lokaciju ili cilj putovanja.
- **Nejasne upute:** Od vas se traži da radite stvari koje ne razumijete, da idete na mjesta koja vam nisu objašnjena ili da ne postavljate pitanja. To može biti znak da vas žele zbuniti i kontrolirati.
- **Izolacija i nadzor:** Odmah vas odvajaju od drugih ljudi ili prijatelja. Ne daju vam da koristite mobitel, razgovarate s obitelji ili imate kontakte s drugima.
- **Prijetnje i strah:** Krijumčari i trgovci ljudima mogu vas zastrašivati, prijetiti vama ili vašoj obitelji ako nećete slušati njihove upute.
- **Pazite na uvjete "posla" ili "obećanja":** Ako vam je obećan posao, ali vam se ne isplaćuje plaća ili se sav novac oduzima "za troškove putovanja". Morate raditi prekovremeno, u opasnim uvjetima, bez pauze ili hrane. Od vas se traže seksualne usluge ili sudjelovanje u sumnjivim aktivnostima, čak i pod prijetnjom.

Što trebate učiniti?

- Ukoliko možete, **putujte uvijek s poznatim osobama** koje su dio vaše obitelji ili koje poznajete od prije, za koje znate da nemaju loše namjere.
- **Pazite na svoje dokumente.** Uvijek imajte svoje dokumente uz sebe, na sigurnom mjestu poput unutarnjeg džepa ili pojasa za novac. Ne dajte ih nikome.
- **Postavljajte pitanja.** Pitajte osobu kamo idete, zašto, i što će se dogoditi kad stignete. Ako izbjegavaju odgovoriti ili su im odgovori nejasni, to je loš znak.
- **Vjerujte svom instinktu.** Ako se osjećate nesigurno, uplašeno ili vam se situacija čini pogrešnom, maknite se od te osobe ili grupe.
- **Potražite pomoć.** Ako ste u opasnosti, potražite sigurnost. Potražite policiju, zaštitne službe, humanitarne radnike (volontere) ili ljude u javnosti. Vičite ako je potrebno.

Važnost prijavljivanja

- Važno je shvatiti da **niste krivi za situaciju u kojoj ste se našli** i da imate pravo na zaštitu.
- **Prijavite sumnjive situacije:** Kada dođete na sigurno, ispričajte svoju priču stručnjacima ili humanitarnim radnicima. To može pomoći da se zaštiti i druga djeca poput vas.

PREPOZNAVANJE ZNAKOVA PSIHOLOŠKE TRAUME I STRESA KOD DJECE BEZ PRATNJE

Djeca bez pratnje prolaze kroz iznimno traumatična iskustva prije, tijekom i nakon njihovog migracijskog puta. Stručnjaci moraju biti svjesni širokog spektra manifestacija traume i stresa, ali i otpornosti.

Ključni znakovi psihološke traume i stresa:

Promjene u ponašanju:

- **Povučenost i socijalna izolacija:** Dijete se može povlačiti od vršnjaka i odraslih, izbjegavati socijalne interakcije.
- **Agresivnost i iritabilnost:** Može pokazivati neočekivane izljeve bijesa, agresivno ponašanje prema sebi ili drugima, ili biti stalno razdražljivo.
- **Hipervigilnost (pretjerana opreznost):** Dijete je stalno na oprezu, lako se trgne, preosjetljivo je na zvukove ili pokrete, kao da očekuje opasnost.
- **Regresivno ponašanje:** Povratak na ponašanja karakteristična za mlađu dob, poput mokrenja u krevet, sisanja palca, plakanja bez očitog razloga ili traženja pretjerane tjelesne blizine.
- **Problemi sa spavanjem:** Poteškoće s uspavlivanjem, česta buđenja, noćne more, strah od mraka.
- **Problemi s prehranom:** Značajan gubitak apetita, prejedanje, odbijanje određene hrane, skrivanje hrane.
- **Samoozljeđivanje:** Rezanje, grebanje ili drugi oblici namjernog nanošenja ozljeda sebi kao način suočavanja s emocionalnom boli.
- **Rizično ponašanje:** Uključivanje u opasne aktivnosti, zlouporaba droga ili alkohola (osobito kod adolescenata) kao pokušaj liječenja ili bijega od stvarnosti.
- **Izbjegavanje:** Dijete može izbjegavati razgovor o prošlosti, određenim temama, mjestima ili ljudima koji ga podsjećaju na traumu.

Emocionalne manifestacije:

- **Tuga i depresija:** Stalna tuga, apatija, gubitak interesa za aktivnosti koje su prije bile zabavne, osjećaj beznađa ili bezvrijednosti.
- **Anksioznost i panika:** Stalna briga, napadi panike, generalizirana tjeskoba, iracionalni strahovi.
- **Emocionalna otupjelost:** Dijete može djelovati prazno, ravnodušno, nesposobno osjećati radost ili tugu, kao da su mu emocije "isključene".
- **Poteškoće u regulaciji emocija:** Intenzivne i brze promjene raspoloženja, problemi s kontroliranjem ljutnje, tuge ili straha. Ispoljavanje emocija na način neprimjeren kronološkoj dobi.
- **Osjećaj krivnje i srama:** Može se osjećati krivim za ono što mu se dogodilo, ili se sramiti svog iskustva.
- **Osjećaj bespomoćnosti i beznadnosti:** Percipira da nema kontrolu nad vlastitim životom i budućnošću.

- **Osjećaj pretjerane odgovornosti i straha od razočarenja:** Može osjećati kao da je na njemu sav teret pomaganja svojoj obitelji u zemlji porijekla, a istovremeno se osjećati ustrašeno i ozlojeđeno zbog pritiska da ih ne iznevjeri i ne razočara.

Kognitivne poteškoće:

- **Problemi s koncentracijom i pažnjom:** Poteškoće s fokusiranjem na zadatke, lako odvratanje pažnje.
- **Problemi s pamćenjem:** Poteškoće s prisjećanjem važnih informacija, zaboravnost.
- **Disocijacija:** Osjećaj odvojenosti od vlastitog tijela ili okoline, kao da se stvari događaju nekome drugome, ili kao da sanja. Mogu imati "rupe" u sjećanju na traumatične događaje.
- **Flashbackovi i intruzivne misli:** Iznenadno ponovno proživljavanje traumatičnih događaja (kao da se događaju u sadašnjosti), neželjene misli, slike ili zvukovi povezani s traumom.

Fizičke manifestacije stresa:

- **Glavobolje, bolovi u trbuhu i drugi somatski simptomi:** Česte neobjašnjive fizičke tegobe bez jasnog medicinskog uzroka.
- **Povećana osjetljivost na bolesti:** Slabiji imunitet zbog dugotrajnog stresa.
- **Umor i letargija:** Stalni osjećaj iscrpljenosti, pospanost.

Strategije za prepoznavanje i djelovanje:

1. **Promatranje i dokumentiranje:** Pažljivo promatrajte djetetovo ponašanje i bilježite promjene, neobične reakcije ili fizičke simptome.
2. **Uspostava povjerenja:** Ključno je izgraditi odnos povjerenja s djetetom kroz dosljednost, empatiju i poštovanje. Dijete mora osjetiti da je na sigurnom i da mu možete vjerovati.
3. **Individualni razgovori:** Vodite individualne razgovore s djetetom u mirnom i sigurnom okruženju. Koristite jezik koji razumiju i budite strpljivi. Ne forsirajte razgovor o traumi.
4. **Korištenje neverbalne komunikacije:** Obratite pozornost na govor tijela djeteta, izraze lica, geste – oni često mogu otkriti više od riječi.
5. **Igra i kreativni izraz:** Omogućite djetetu da se izražava kroz igru, crtanje, pisanje ili druge kreativne aktivnosti. Djeca često procesiraju traumu kroz igru.
6. **Mentalno zdravlje i psihosocijalna podrška:** Educirajte djecu (na primjeren način) o tome što je trauma i kako se manifestira, kako bi razumjeli svoje osjećaje i reakcije.
7. **Uključivanje u strukturirane aktivnosti:** Rutina, predvidljivost i strukturirane aktivnosti (škola, radionice, sportske aktivnosti) pružaju osjećaj sigurnosti i normalnosti, te mogu pomoći u smanjenju stresa.
8. **Uputa na stručnu pomoć:** Nakon prepoznavanja znakova traume, ključno je uputiti dijete na specijaliziranu psihološku i psihijatrijsku pomoć (dječji psiholozi, psihoterapeuti, psihijatri za djecu i mlade).
9. **Osiguravanje stabilnosti i sigurnosti:** Stvaranje sigurnog i stabilnog okruženja u smještaju, s dosljednim osobljem i jasnim pravilima, ključno je za oporavak od traume.

Rano prepoznavanje i adekvatna intervencija ključni su za smanjenje dugoročnih posljedica psihološke traume i stresa kod djece bez pratnje.

PREPOZNAVANJE ZNAKOVA RODNO UVJETOVANOG NASILJA KOD DJECE BEZ PRATNJE

Rodno uvjetovano nasilje odnosi se na štetne radnje usmjerene protiv pojedinca na temelju njegova spola. Uključuje, ali nije ograničeno na:

- seksualno nasilje
- seksualno iskorištavanje
- fizičko i psihičko nasilje
- prisilni brak
- seksualno ropstvo
- eksploataciju
- trgovinu ljudima u svrhu seksualnog iskorištavanja

Fizički znakovi:

- **Fizičke ozljede:** Opekline, modrice, posjekotine ili rane koje su nastale pod nerazjašnjenim okolnostima.
- **Znakovi seksualnog iskorištavanja:**
 - Trudnoća kod maloljetnice.
 - Prisutnost odjeće kakvu uglavnom nose osobe koje se bave pružanjem seksualnih usluga.
 - Spolno eksplicitno ponašanje koje nije primjereno dobi.
 - Posjedovanje telefonskih brojeva za pozivanje taksija ili drugih neuobičajenih kontakata.
- **Znakovi seksualnog nasilja:**
 - Poteškoće s hodanjem ili sjedenjem
 - Infekcije spolnih organa ili krvarenje
 - Bol u trbuhu ili donjem dijelu leđa
 - Neobično ili provokativno seksualno ponašanje za dob djeteta
 - Strah od dodira ili intimnosti.

Znakovi ponašanja:

- **Neobično ponašanje:** Dijete je izrazito povučeno, nervozno, uplašeno ili agresivno. Može pokazivati neprimjereno seksualizirano ponašanje, na primjer, seksualizirani govor ili dodirivanje.
- **Prenaglašeno ispoljavanje seksualnih ekspresija:** dijete koje je proživjelo traumu prakse seksualnog izrabljivanja poput prostitucije može imati prenataglašeno i agresivno seksualizirano ponašanje, ili transgresiranje uobičajenih rodni uloga, kao način nošenja s traumom.
- **Zanemarivanje zdravlja i higijene:** Prljava odjeća, loša higijena, zapuštenost i neadekvatna odjeća za vremenske uvjete.

- **Izolacija:** Dijete ne želi komunicirati s drugim vršnjacima, posebno s onima istog spola, ili je izolirano od obitelji.
- **Problemi s fiziološkim potrebama:** Dijete se žali na bolove u trbuhu, ima proljev, probleme sa spavanjem ili gubitak apetita.

Preporuke za postupanje:

- **Pružite sigurnost:** Osigurajte djetetu sigurno i povjerljivo okruženje za razgovor.
- **Razgovarajte s djetetom:** Postavljajte otvorena pitanja koja zahtijevaju više od "da" ili "ne" odgovora.
- **Koristite prevoditelja:** Ako je potrebno, koristite prevoditelja kako biste osigurali da se dijete razumije i osjeća ugodno. Prevoditelj mora biti stručan i neutralan.

Postupanje sa sumnjom:

- **Dokumentirajte sve detalje:** Bilježite sve informacije koje dobijete od djeteta i prateće osobe. Posebno obratite pažnju na proturječne izjave i detalje.
- **Obratite se nadležnim institucijama:** Ako imate i najmanju sumnju na rodno uvjetovano nasilje, odmah kontaktirajte policiju i nadležni područni ured Hrvatskog zavoda za socijalni rad i imenovanog posebnog skrbnika.
- **Informirajte se:** Rodno uvjetovano nasilje složen je problem. Važno je educirati se i surađivati s drugim stručnjacima kako bi se prepoznao i spriječio.

SAVJETI DJETETU ZA ZAŠTITU OD RODNO UVJETOVANOG NASILJA

Što je rodno uvjetovano nasilje?

Rodno uvjetovano nasilje (gender-based violence - GBV) je bilo koji čin nasilja (fizičko, seksualno, psihičko ili emocionalno, i ekonomsku prisilu) koji je počinjen nad nekim zbog njegova spola. Ono se može dogoditi svakomne, bez obzira na to jesu li dječak ili djevojčica, a počinitelj može biti muškarac ili žena.

Oblici nasilja:

- **Fizičko nasilje:** Svaki oblik fizičkog zlostavljanja, uključujući udaranje, guranje, šamaranje, zadavanje opeklin.
- **Seksualno nasilje:** Bilo koji neželjeni seksualni čin, dodir, komentar ili prisila na neku radnju. Nitko ne smije dodirivati vaše tijelo bez vašeg dopuštenja.
- **Emocionalno/psihičko nasilje:** Uključuje vrijeđanje, ponižavanje, prijetnje, zastrašivanje, izoliranje od drugih ljudi, kao i kontrolu vašeg života i odluka.
- **Ekonomska prisila:** Uzimanje novca ili dokumenata, prisiljavanje na rad bez plaće, ili ograničavanje pristupa hrani i skloništu.

Konkretni savjeti i vještine za prepoznavanje rizika od rodno uvjetovanog nasilja

1. Slušajte svoj unutarnji glas

- **Vjerujte svom instinktu:** Ako vam se neka situacija čini opasnom ili neugodnom, vjerojatno i jest. Vaš je unutarnji osjećaj najvažniji signal za uzbunu.
- **“Čudan” osjećaj:** Ako se osjećate uplašeno ili vam se ne sviđa kako se netko ponaša prema vama, maknite se od te osobe ili situacije.

2. Pazite na lažna obećanja i zahtjeve

- **Predobro da bi bilo istinito:** Sumnjajte u ponude koje zvuče predobro – na primjer, obećanja o lakom putovanju, savršenom životu u inozemstvu ili velikoj plaći bez ikakvog truda.
- **Oduzimanje dokumenata:** Nitko ne smije tražiti vaše dokumente (putovnicu, osobnu iskaznicu) “radi sigurnosti” ili “radi bržeg putovanja”. To je najčešći način da vas se kontrolira. Uvijek čuvajte svoje dokumente.
- **Tajnovitost:** Pazite na ljude koji vam ne žele reći točnu rutu, gdje ćete spavati, ili što će se dogoditi na putu. Jasnoća i transparentnost su znak sigurnosti.

3. Održavajte kontakt s drugima

- **Ne dajte se izolirati:** Nasilnici vas mogu pokušati odvojiti od prijatelja, obitelji ili drugih s kojima putujete. Uvijek pokušajte biti u grupi ljudi kojima vjerujete.
- **Koristite mobitel, ako ga imate:** Ne dopustite da vam netko uzme mobitel. Koristite ga za komunikaciju s onima kojima vjerujete.
- **Ne idite na osamljena mjesta:** Izbjegavajte mračne ulice, napuštene zgrade ili osamljena mjesta, pogotovo noću. Držite se dobro osvijetljenih i prometnih područja.

4. Recite "NE" i potražite pomoć

- **Vaš glas je snažan:** Imate pravo reći "NE" bilo čemu što vam je neugodno. Ne sramite se odbiti neprimjerene zahtjeve.
- **Ako ste u opasnosti, vičite:** Ako vas netko pokuša napasti, ne ustručavajte se glasno vikati "UPOMOĆ".
- **Znajte kome se obratiti:** Ako ste u opasnosti ili vam je potrebna pomoć, potražite policiju, humanitarne radnike, volontere (npr. Crvenog križa) ili druge predstavnike organizacija civilnog društva.

Konkretni savjeti za djevojčice

- **Pazite na lažna obećanja i "zaštitu":** Budite oprezne s muškarcima ili ženama koji vam nude posebnu "zaštitu" ili brak u zamjenu za nešto. To su često trikovi kako bi vas kontrolirali i iskoristili za prisilni rad ili seksualno iskorištavanje. Vaša sigurnost nije na prodaju.
- **Koristite WC i tuš na siguran način:** Ako je moguće, idite u toalet u pratnji prijateljice ili druge žene kojoj vjerujete. Ako morate ići same, idite samo na dobro osvijetljenim mjestima, po danu, i pazite da su vrata zaključana.
- **Spavajte s grupom:** Ako ste u kampu ili prenoćištu, pokušajte spavati u blizini drugih žena i djevojaka. Spavanje u grupi pruža veću sigurnost.
- **Ne putujte same s nepoznatim muškarcima:** Izbjegavajte putovanja u automobilima, kamionima ili drugim vozilima s nepoznatim muškarcima, čak i ako vam kažu da je to jedini način da stignete na odredište.
- **Ako tražite pomoć, potražite službenu osobu:** U kampovima, na graničnim prijelazima ili u humanitarnim centrima, potražite humanitarne radnike ili policajce ukoliko ste zbog nečeg zabrinute.
- **Vjerujte svom osjećaju:** Ako se osjećate neugodno u blizini neke osobe, maknite se.
- **Naučite se braniti:** Nasilje nikada nije vaša krivnja. Ponekad je važno pokazati da se znate zauzeti za sebe. Jasan i glasan "NE" može odbiti počinitelja.
- **Potražite higijenske proizvode koji vam trebaju:** Nikada nemojte pristati na seks u zamjenu za higijenske proizvode (poput uložaka ili sapuna). Postoje humanitarne organizacije koje vam ih mogu dati besplatno.

KONTROLNA LISTA ZA BRZU PROCJENU IZLOŽENOSTI RODNO UVJETOVANOM NASILJU ZA DJECU BEZ PRATNJE

Ova lista naglašava indikatore koji se češće javljaju u kontekstu rodno uvjetovanog nasilja (seksualno nasilje, prisilni brak, eksploatacija temeljena na rodu), ali treba je primijeniti na djecu svih rodni identiteta, budući da su i dječaci izloženi riziku.

1. Specifične okolnosti putovanja i obiteljska situacija

		DA	NE	N/P	Bilješke/Opis
1.1	Dijete je ženskog roda i putovalo je samo ili u pratnji nepoznatih muškaraca?				
1.2	Postoji li sumnja na prisilni ili dogovoreni brak kao razlog napuštanja zemlje porijekla ili kao cilj migracije?				
1.3	Dijete je ranjivo na temelju seksualne orijentacije ili rodnog identiteta (LGBTQ+) i izražava strah od zlostavljanja zbog toga?				
1.4	Dijete izvještava o seksualnom nasilju kao načinu plaćanja krijumčarima ili "cijenom" prolaza na granicama?				
1.5	Dijete spominje seksualnu eksploataciju ili prisilnu prostituciju kao iskustvo tijekom migracije?				

2. Zdravlje, fizičko i emocionalno stanje

		DA	NE	N/P	Bilješke/Opis
2.1	Postoje ozljede (posebno u genitalnom/rektalnom području), krvarenje ili bol koje ukazuju na seksualno nasilje (nužan medicinski pregled)?				
2.2	Dijete ima znakove trudnoće (posebno ako je vrlo mlado) ili sumnju na spolno prenosive bolesti?				
2.3	Dijete ima poteškoće s hodanjem, sjedenjem ili uriniranjem/defekacijom?				
2.4	Dijete pokazuje disocijaciju, izrazitu plašljivost, sram ili krivnju specifično u vezi sa svojim tijelom ili intimnošću?				

2.5	Dijete ima regresivno ponašanje (npr. sisanje palca, mokrenje u krevet) koje se pojavilo tijekom ili nakon putovanja?				
-----	---	--	--	--	--

3. Komunikacija i ponašanje

		DA	NE	N/P	Bilješke/Opis
3.1	Dijete daje neprimjerene informacije o seksualnim aktivnostima za svoju dob?				
3.2	Dijete izbjegava kontakt s muškarcima/ženama (ovisno o situaciji) ili pokazuje neobičan strah od doticaja/blizine?				
3.3	Dijete koristi kodirani jezik ili izrazito izbjegava spominjanje boravka u određenim smještajima ili "poslova"?				
3.4	Dijete je primorano nositi specifičnu odjeću ili ga odrasla osoba pokušava kontrolirati u njegovom izgledu?				
3.5	Dijete pokazuje znakove samoozljeđivanja, suicidalne misli povezane sa sramom ili traumom?				

Što učiniti ukoliko sumnjate na rodno uvjetovano nasilje?

Ukoliko na temelju ove procjene postoji velika sumnja na rodno uvjetovano nasilje, prioritet je sigurnost, specijalizirana podrška i sprječavanje sekundarne traumatizacije.

1. Hitna zaštita i medicinska pomoć

- Prioritetni medicinski pregled: Odmah osigurajte pregled kod liječnika radi prevencije spolno prenosivih bolesti, osiguravanja hitne kontracepcije, procjena drugih ozljeda.
- Smještaj prilagođen rodu: Osigurajte siguran i rodno osjetljiv smještaj (npr. odvojeno od drugih odraslih i potencijalnih počinitelja). Razmislite o smještaju s osobljem istog roda (ovisno o željama i kulturološkoj pozadini djeteta) kako bi se osigurao osjećaj sigurnosti.
- Osigurajte dostojanstvo: Osigurajte čistu odjeću, higijenske potrepštine i maksimalno poštovanje privatnosti.

2. Dokumentacija i izvještavanje

1. Stroga povjerljivost i dokumentacija: Detaljno dokumentirajte sve sumnje, zapažanja i medicinske nalaze. Čuvajte dokumentaciju pod strogom tajnošću.
2. Obvezno prijavljivanje: Obavijestite policiju, nadležni područni ured Hrvatskog zavoda za socijalni rad i posebnog skrbnika o sumnji na kazneno djelo.
3. Minimalna intervencija: idealno bi bilo da se izjava uzme samo jednom, u okruženju prilagođenom djeci, od strane obučenog ispitivača.

3. Specijalizirana Psihosocijalna Podrška

- Pomoć usmjerena na traumu: Odmah uključite psihologa ili drugu stručnu osobu za rad s djecom žrtvama seksualnog nasilja i rodne traume. Rad s djetetom mora biti informiran traumom.
- Izbor prevoditelja: Ako koristite prevoditelja, neka bude istog spola kao dijete, ako je to djetetova želja i ako je kulturološki prikladno, s naglaskom na to da prevoditelj mora biti educiran i neutralan.
- Naglasite djetetu da nije krivo za ono što mu se dogodilo i da ima pravo na kontrolu nad svojim tijelom i odlukama (npr. tko ga dodiruje, s kim razgovara).

Ključno: Rodno uvjetovano nasilje je čin nasilja i zlouporabe moći. Svi postupci moraju biti usmjereni na osnaživanje djeteta i vraćanje osjećaja sigurnosti i kontrole.

PREPOZNAVANJE ZNAKOVA RADIKALIZACIJE KOD DJECE BEZ PRATNJE

Djeca bez pratnje su često posebno ranjiva zbog pretrpljenih trauma, gubitka obitelji i osjećaja nepripadanja, što ih može učiniti lakom metom za manipulaciju.

Važno je naglasiti da su mnogi od ovih znakova nespecifični i mogu biti indikatori drugih problema (npr. traume, depresije, adolescencije), stoga je ključno promatrati ih u kontekstu i kombinaciji s drugim faktorima.

Znakovi radikalizacije:

Radikalizacija je proces u kojem pojedinac usvaja ekstremna politička, socijalna ili religiozna uvjerenja koja odbacuju ili potkopavaju status quo, često s ciljem poticanja nasilja. To je proces koji se razvija postupno.

Promjene u uvjerenjima i stavovima:

- **Izražavanje ekstremističkih stavova:** Dijete počinje izražavati mržnju, netoleranciju ili predrasude prema određenim skupinama ljudi (npr. drugačijoj vjeri, nacionalnosti, seksualnoj orijentaciji), ili promiče nasilje kao rješenje problema.
- **Zalaganje za “mi protiv njih” narativ:** Jaka podjela na “nas” (pozitivnu skupinu kojoj pripada) i “njih” (negativnu skupinu koju treba odbaciti ili boriti se protiv nje).
- **Opsesija određenom ideologijom:** Preokupacija određenom političkom, religijskom ili društvenom ideologijom do isključivanja svega ostalog.
- **Rigidnost u raspravi:** Odbijanje otvorenog razgovora o svojim stavovima, postaju ljuti ili agresivni kada se njihovi pogledi dovode u pitanje.

Promjene u ponašanju i socijalnim interakcijama:

- **Izolacija:** Postupno povlačenje od obitelji, prijatelja i aktivnosti koje nisu povezane s ekstremističkom ideologijom. Mogu provoditi sve više vremena sami ili s novim, nepoznatim prijateljima.
- **Tajnovitost:** Pojačana tajnovitost, posebno u vezi s korištenjem interneta i novim kontaktima.
- **Promjena izgleda:** Moguće promjene u stilu odijevanja ili osobnom izgledu kako bi se uskladili s određenom ekstremističkom skupinom.
- **Prekomjerno online provođenje vremena:** Povećano vrijeme provedeno na internetu, pristupanje ekstremističkom sadržaju, dijeljenje ekstremnih stavova na društvenim mrežama.
- **Pokušaji regrutacije:** Pokušaji uvjeravanja drugih da se pridruže njihovim novim uvjerenjima ili skupinama.
- **Promjene u jeziku:** Korištenje novih termina ili “šifriranog” jezika koji je karakterističan za određene skupine.

- **Iznenadni nedostatak poštovanja:** Povećana razdražljivost, svađe, iznenadno nepoštovanje prema drugima, posebno prema autoritetima ili osobama s drugačijim mišljenjem.

Ranjivosti koje povećavaju rizik od radikalizacije:

- **Kriza identiteta i potreba za pripadanjem:** Djeca bez pratnje često traže smisao, identitet i osjećaj pripadnosti, što ih čini ranjivima na grupe koje im to nude.
- **Traumatska iskustva i mentalno zdravlje:** Prethodne traume, depresija, anksioznost ili drugi problemi mentalnog zdravlja mogu ih učiniti podložnijima manipulaciji.
- **Osjećaj nepravde ili diskriminacije:** Percepcija da su doživjeli nepravdu, diskriminaciju ili odbacivanje može ih potaknuti da traže rješenja u ekstremnim ideologijama.
- **Nisko samopouzdanje:** Nedostatak samopouzdanja čini ih podložnijima utjecaju.
- **Nedostatak socijalne podrške:** Izolacija i nedostatak pozitivnih odnosa s odraslima.

Preporuke za stručnjake:

1. **Promatranje i dokumentiranje:** Redovito bilježenje svih sumnjivih promjena u ponašanju, stavovima i socijalnim interakcijama.
2. **Individualni pristup i izgradnja povjerenja:** Kroz stabilan i podržavajući odnos, potaknite dijete da se otvori. Djeci treba siguran prostor za razgovor o osjećajima i strahovima.
3. **Holistička procjena:** Procijenite dijete u cjelini – uključujući njegovo emocionalno stanje, mentalno zdravlje, iskustva iz prošlosti i socijalno okruženje.
4. **Multidisciplinarni tim:** Uključite psihologe, pedagoge, zdravstvene djelatnike i pravne stručnjake u procjenu i podršku djetetu.
5. **Sigurno okruženje i granice:** Stručnjaci moraju pružiti sigurno, strukturirano okruženje s jasnim granicama i pravilima, ali istovremeno biti fleksibilni i podržavajući.
6. **Svrhovite aktivnosti:** Ponudite djetetu smislene aktivnosti, obrazovanje, hobije i socijalne programe koji mu mogu pružiti osjećaj svrhe i pripadnosti u pozitivnom kontekstu.
7. **Suradnja s drugim ustanovama i ključnim dionicima:** Uspostavite kanale za suradnju s policijom i pravosudnim tijelima.
8. **Fokus na jačanje otpornosti:** Radite na jačanju dječje otpornosti, kritičkog razmišljanja i socijalnih vještina kako bi bili manje podložni negativnim utjecajima.

Važno je zapamtiti:

- **Povjerenje je ključ:** Izgradnja povjerenja s djetetom je ključna. Stvorite sigurno okruženje u kojem se dijete osjeća dovoljno sigurno da podijeli svoje iskustvo. Razgovarajte s njima na djeci prilagođen način.
- **Kontekstualizacija:** Svaki slučaj treba promatrati u specifičnom kontekstu. Djeca bez pratnje su ranjiva skupina, a njihovo ponašanje može biti rezultat traume migracijskog puta.
- **Suradnja:** Neophodna je bliska suradnja s policijom, pravosuđem, nadležnim područnim

uredom Hrvatskog zavoda za socijalni rad, posebnim skrbnikom organizacijama civilnog društva i drugim relevantnim ustanovama. Ako posumnjate na aktivnosti koje bi povezale ponašanje djeteta s bilo kojim oblikom domaćeg ili međunarodnog radikalizma i terorizma, svakako se obratite policiji poradi preventivnog djelovanja.

Što činiti/ne činiti u slučaju sumnje na radikalizaciju djeteta bez pratnje?

Činiti:

- Shvatite ih ozbiljno
- Postavljajte im pitanja i slušajte što imaju za reći
- Iznesite im svoju zabrinutost za njihovu sigurnost, čak i ako se brinete kako će reagirati
- Stvorite siguran prostor u kojem mogu biti iskreni s vama
- Saznajte s kim se druže, online i osobno
- Potaknite ih da prakticiraju dobru online sigurnost, uključujući kritičko razmišljanje i istraživanje pomoću pouzdanih izvora
- Podsjetite ih da u online svijetu nisu svi oni za koje se predstavljaju i da opasni ljudi često vrebaju ranjive mlade
- Pomozite im pronaći pozitivne načine da se osjećaju osnaženo ili da budu dio zajednice, kao što je kroz sport ili kreativne aktivnosti
- Podsjetite ih da ekstremisti ne predstavljaju većinu i da su njihovi stavovi utemeljeni na mržnji

Ne činiti:

- Ne osuđujte ih i ne nazivajte ih glupima ili neinformiranima
- Ne odbacujte njihova mišljenja kao rasistička, mizogina itd.
- Nemojte zadržati svoje sumnje za sebe, tražite pomoć

(preuzeto sa: <https://www.keepitreonline.govt.nz/parents/illegal-material/recognising-the-signs-of-radicalisation>)

DODATNO Web stranica koja pruža praktične savjete, podršku i resurse za zaštitu djece od ekstremizma i radikalizacije:

<https://www.educateagainsthate.com/category/teachers/classroom-resources/post-16/about-islamist-extremism-post-16/>

SMJERNICE ZA POSTUPANJE U SLUČAJU SUMNJE NA KRIJUMČARENJE, TRGOVINU LJUDIMA ILI RODNO UVJETOVANO NASILJE KOD DJECE BEZ PRATNJE

A. Prvi koraci i procjena situacije

1. Osigurati fizičku sigurnost djeteta bez pratnje

- Osigurati siguran prostor i odvojiti dijete od potencijalnih počinitelja. Komunikaciju voditi na način koji ne izaziva dodatni strah kod djeteta. Uvažavati djetetove osjećaje i reakcije.

2. Uspostaviti povjerenje

- Razgovarati s djetetom u mirnom i sigurnom okruženju, koristiti jezik koji razumije, a po potrebi osigurati prevoditelja. Prikupiti osnovne informacije o putovanju, obitelji, okolnostima dolaska i ljudima s kojima je bilo u kontaktu.

3. Dokumentirati sve informacije

- Detaljno bilježiti sve sumnje, ponašanja djeteta, fizičke i psihičke znakove nasilja, te sve informacije koje dijete podijeli. Koristiti neutralan jezik i izbjegavati pretpostavke.

B. Postupanje i upućivanje djeteta

1. Hitan poziv policiji (MUP)

- **Kada:** U slučaju hitne i neposredne opasnosti za život ili sigurnost djeteta, odmah nazvati policiju na broj 192. Policija je prva instanca za prijavu kaznenih djela.
- **Što reći:** Navesti da se sumnja na krijumčarenje/trgovinu ljudima ili seksualno/fizičko nasilje. Dati točne podatke o lokaciji, broju osoba i djeteta.
- **Koordinacija:** Ako je moguće, zatražiti da na teren dođe policajac/policajka specijaliziran/a za rad s djecom.
- <https://mup.gov.hr/>

2. Izvještavanje nadležnog područnog ureda Hrvatskog zavoda za socijalni rad

- **Kada:** kada postoji sumnja na krijumčarenje/trgovinu ljudima ili seksualno/fizičko nasilje.
- **Što rade:** Odgovorni su za skrbništvo nad djetetom i koordinaciju svih ostalih ustanova. Osiguravaju siguran smještaj i druga prava u sustavu socijalne skrbi.
- <https://socskrb.hr/>

3. Zdravstvena skrb

- Zdravstvene ustanove (bolnice, domovi zdravlja):
 - **Kada:** Uvijek kada postoji sumnja na fizičko ili seksualno nasilje.
 - **Što rade:** Pružaju medicinsku pomoć, dokumentiraju ozljede i pružaju psihološku podršku. Važno je da medicinska dokumentacija bude precizna i detaljna.

4. Pravna zaštita i savjetovanje

- Hrvatski pravni centar (HPC):
 - **Kada:** U slučaju sumnje na bilo kakvo kazneno djelo, a potrebno je pravno savjetovanje djeteta ili podrška u ostvarivanju njegovih prava.
 - **Što rade:** Nude besplatnu pravnu pomoć za tražitelje azila i druge migrante. Mogu pomoći u pravnim procedurama i zastupanju djeteta.
 - <https://www.hpc.hr/>

5. Psihosocijalna podrška

- Dom socijalne skrbi u kojoj je dijete smješteno
 - **Kada:** uvijek kada je djetetu potrebna psihosocijalna podrška
 - **Što rade:** domovi socijalne skrbi imaju stručni tim psihologa, socijalnog radnika i drugih stručnjaka koji mogu tijekom smještaja djeteta pružiti psihosocijalnu podršku
- Hrvatski Crveni križ:
 - **Kada:** Uvijek kada je djetetu potrebna psihosocijalna podrška, obnavljanje obiteljskih veza ili humanitarna pomoć.
 - **Što rade:** Pružaju psihosocijalnu podršku i omogućuju uspostavljanje kontakta s obitelji.
 - <https://www.hck.hr/>
- Hrabri telefon:
 - **Kada:** Kada je djetetu potrebna anonimna i sigurna linija za razgovor o svojim strahovima ili problemima.
 - **Što rade:** Pružaju savjetodavnu podršku putem telefona ili e-maila.
 - <https://hrabritelefon.hr/>

Pristup multijezičnom chatu
Hrabrog telefona

- **Centar za nestalu i zlostavljaju djeću (CNZD):**
 - **Kada:** U slučajevima zlostavljanja, zanemarivanja ili iskorištavanja.
 - **Što rade:** Specijalizirani su za pružanje psihološke i socijalne pomoći djeci žrtvama nasilja.
 - <https://cnzd.org/>

6. Duhovna pomoć

- **Islamska zajednica u Hrvatskoj**
 - **Što rade:** vjerska organizacija koja omogućuje duhovno vodstvo za muslimane u Hrvatskoj.
 - <https://www.islamska-zajednica.hr/>

Ključno je djelovati brzo, ali i pažljivo. Komunikacija s djetetom mora biti vođena s empatijom, bez pritiska. Sumnja je dovoljan razlog za traženje pomoći od navedenih institucija. Suradnja s ostalim stručnjacima je nužna kako bi se osigurala cjelovita zaštita djeteta.

UTVRĐIVANJE NAJBOLJEG INTERESA DJETETA

Najbolji interes djeteta jedno je od četiri temeljna načela UN-ove Konvencije o pravima djeteta, te je ključni aspekt zaštite djeteta i potrebno je načela ovog postupka integrirati u strategije zaštite djece u migracijama, od početne procjene, planiranja, do praćenja, evaluacije i preispitivanja.

Djeca moraju biti u potpunosti i smisleno uključena u proces procjene, ovisno o njihovoj dobi, zrelosti, razvojnim sposobnostima i karakteristikama identiteta. Procjena najboljih interesa djeteta nije jednokratni čin, već podrazumijeva kontinuiranu procjenu i preispitivanje tijekom rada na slučaju kako bi se osigurale pravovremene i adekvatne odluke te najbolje rješenje.

U hrvatskom sustavu skrbi o djeci bez pratnje za procjenu najboljeg interesa djeteta su nadležni posebni skrbnici i skrbnici djeteta, što može započeti u trenutku nakon inicijalnog prihvata i zadovoljenja temeljnih pretpostavki za sigurnim okruženjem i pružanjem asistencije u smislu da se dijete nahrani, odmori, pruži mu se liječnička i svaka druga neodgodiva potrebna pomoć.

Prema UNHCR-ovim smjernicama, proces se dijeli na tri faze: preliminarna procjena (identifikacija potreba), detaljna procjena (analiza faktora) i odlučivanje (preporuka rješenja). Preliminarna procjena bi trebala biti donesena odmah, na licu mjesta unutar 24 sata po dolasku djeteta, dok daljnja procjena može potrajati nekoliko dana, ali čim prije kako bi se pristupilo preporuci trajnijeg rješenja.

Ako ste kao odgajatelji i drugi stručnjaci konzultirani da sudjelujete u procjeni najboljeg interesa djeteta prije početka, osigurajte da svi članovi tima razumiju sljedeće principe koji vode cijeli proces:

- Svaka odluka mora promicati sigurnost, emocionalni, socijalni i fizički razvoj djeteta, bez diskriminacije (čl. 2 i 3 UNCRC).
- Dijete ima pravo izraziti mišljenje sukladno dobi i zrelosti (čl. 12 UNCRC); osigurajte da je informirano i da se njegov glas poštuje.
- Preferirajte obiteljsko okruženje (spajanje s roditeljima ili širom obitelji) i usluge u zajednici (npr. udomiteljstvo umjesto ustanova).
- Procjena se temelji na specifičnim potrebama djeteta, uključujući traume, kulturu i vjeru.
- Djeca bez pratnje imaju ista prava kao hrvatska djeca, neovisno o statusu.

Za inicijalnu procjenu i identifikaciju potreba koristi se **Prilog 1. POČETNA PROCJENA POTREBA DJETETA BEZ PRATNJE**, iz **Protokola o postupanju prema djeci bez pratnje**. Početnu procjenu potreba djeteta bez pratnje provodi nadležni područni ured Hrvatskog zavoda za socijalni rad, ali stručnjaci doma socijalne skrbi u kojem je dijete smješteno mogu i pozvani su sudjelovati u toj procjeni. Sukladno Protokolu, nadležni područni ured dužan je dostaviti vam početnu procjenu potreba djeteta u roku od osam dana od dana smještaja djeteta.

U drugom koraku treba se provesti multidisciplinarna procjena (unutar 3 mjeseca od prihvata), koja će detaljnije analizirati okolnosti i faktore za najbolji interes djeteta, i u kojem mogu sudjelovati multidisciplinarni tim.

Individualni plan skrbi ili individualni plan promjene također provodi nadležni područni ured Hrvatskog zavoda za socijalni rad, uzimajući u obzir:

- Sigurnost: Rizici od nasilja, trgovine ili zlostavljanja u zemlji podrijetla ili tijekom migracije.
- Zdravlje i psihosocijalno stanje: Traumatska iskustva, kronične bolesti; provedite psihološku evaluaciju i osigurajte terapiju ako je potrebno.
- Obitelj i socijalni kontekst: Provjerite mogućnost spajanja s obitelji; istražite etničko podrijetlo, kulturne i vjerske potrebe.
- procjenu pristupa školovanju i integraciji u zajednicu.
- analizu političke stabilnosti, ekonomske uvjete i rizike eventualnog povratka u zemlju porijekla.
- besplatnu pravnu pomoć za postupke traženja međunarodne zaštite ili dublinske postupke.
- Odluku o smještaju: prednost treba dati smještaju u obiteljskom okruženju (spajanje obitelji ili udomiteljstvo), ili za stariju djecu smještaj u organiziranom stanovanju u malim grupama, uz podršku.
- praćenje napretka: Jesu li potrebe zadovoljene? Je li dijete sigurno i integrirano?
- redovit pregled, nadopuna ili izmjena individualnog plana (npr. svaka 3 mjeseca ili pri promjenama okolnosti, poput novih rizika).

Zato je važna bliska suradnja s nadležnim područnim uredom Hrvatskog zavoda za socijalni rad i posebnim skrbnikom te redovito informiranje o svim saznanjima i informacijama o djetetu tijekom njegovog smještaja i skrbi u domu socijalne skrbi.

VJEŽBA ZA UTVRĐIVANJE OBITELJSKIH I RODBINSKIH ODNOSA DJETETA I OSOBE KOJA TVRDI DA SU POVEZANI

Nalazi iz terenskog dijela prikupljanja podataka su nas informirali o tome da kod primjerice sumnji u obiteljsku ili rodbinsku povezanost djeteta i osobe koja se predstavlja kao njegov/njezin član obitelji, postoji neformalni način da se procjeni obiteljska i rodbinska povezanost.

Prilikom inicijalne procjene najboljeg interesa djeteta u centru ili prihvatilištu dijete se može razdvojiti od osobe koja tvrdi da je u srodničkoj vezi s njim/njom i može se zatražiti da obje osobe, i dijete i srodnik, pojedinačno u dvije izdvojene prostorije, svatko za sebe nacrtaju i pojasne vlastito obiteljsko stablo.

Ako to navodni član obitelji ili srodnik nije u stanju, ili se crteži ne poklapaju, daljnja provjera je potrebna, iako je ovo opravdan razlog za oprez i „crvena zastavica“ za sumnjičavost u njihovu stvarnu obiteljsku/rodbinsku/drugu povezanost.

PERSPEKTIVE INTEGRACIJE I VAŽNOST LOKALNE ZAJEDNICE

Nakon inicijalnog prihvata, daljnji koraci rada s djecom bez pratnje trebali bi osigurati njihovu funkcionalnu integraciju u smislu stanovanja, obrazovanja te kasnijeg zapošljavanja. Ipak, podaci ukazuju da ne postoji sustavno uključivanje djece migranata u odgojno-obrazovni sustav, te je i postupak organiziranja pripremne nastave izrazito dug i djeca često čekaju mjesecima prije nego im je odobrena pripremna nastava.

Jezična barijera otežava i svakodnevnu komunikaciju s učiteljima i stručnim službama, s drugim učenicima kao i stvaranje vršnjačkih odnosa u školi. Škole ne dobivaju dovoljnu potporu sustava za stvaranje interkulturalnog okruženja jer nema, ili ima zanemarivo malo, kulturnih medijatora kao asistenata u nastavi, a nedovoljan je broj nastavnika educiranih za rad u inkluzivnom školskom okruženju.

Jezik je ključ za socijalizaciju, a kulturna razmjena između domaće djece i migrantske djece potiče međusobno razumijevanje i smanjuje stereotipe među lokalnom djecom. Povjerenje je osnova integracije, jer djeca izbjeglice i migranti često dolaze iz konteksta nesigurnosti, pa ono pomaže u stvaranju sigurnog okruženja i uključivanju u život škole i život zajednice. Druženje i socijalizacija u školi potiču socijalne veze, fizičko zdravlje i osjećaj pripadnosti, smanjujući rizik od izolacije, a takva integracija uključuje i emocionalnu podršku kako bi se dijete osjećalo sigurno u novoj zajednici.

Stoga, koliko je u Vašoj moći i koliko ste u prilici:

- Razgovarajte s djetetom bez pratnje o njegovim iskustvima u školi kako biste razumjeli njegove kulturne norme i potrebe.
- Pomozite u uključivanju djeteta bez pratnje u zajedničke školske aktivnosti, poput radionica o nacionalnim i lokalnim (zavičajnim) običajima i posebnostima.
- Pratite napredak djeteta o kojem skrbite kroz redovite povratne informacije iz škole koju pohađa i prilagodite pristup ako se pojave prepreke poput jezične barijere (u smislu moguće organizacije dodatnih sati učenja jezika).
- Organizirajte grupne aktivnosti poput „jezičnih parova“ gdje djeca migranata podučavaju svoj jezik lokalnoj djeci, uključujući i da se to zbiva i unutar centara za pružanje usluga u zajednici.
- Integrirajte kulturne elemente u svakodnevne aktivnosti, npr. priče iz zemalja porijekla tijekom čitanja ili kuharske radionice s tradicionalnim jelima.
- Koristite aplikacije ili besplatne tečajeve za jezik (npr. Duolingo) i pratite napredak djeteta.
- Povežite djecu s lokalnim klubovima (npr. sportski timovi, umjetničke grupe ili volonterski programi) i podržite njihove hobije i interese.
- Organizirajte zajedničke događaje poput piknika ili festivala, gdje djeca migranata sudjeluju aktivno (npr. kroz predstave ili igre).
- Suradujte s lokalnim psiholozima za individualnu podršku i uključite djecu u programe vježbi za smanjenje stresa.
- Sudjelujte u lokalnim inicijativama poput dana multikulturalnosti i pratite integraciju kroz povratne informacije.
- Evaluirajte učinak kroz povratne informacije od djece i prilagodite aktivnosti prema njihovim interesima.

RAZUMIJEVANJE PERSPEKTIVA OSTANKA, POVRATKA ILI NASTAVKA PUTA ZA DJECU BEZ PRATNJE

Nalazi iz našeg prikupljanja podataka ponudili su neke uvide u perspektive mogućeg ostanka, nastavka putovanja ili povratka djece bez pratnje, te njihovih aktivnih strategija i refleksija o tome kako si objašnjavaju poziciju u kojoj se nalaze, te daljnjih planova za budućnost.

Starija djeca, u dobi od 15 godina naviše, svojim željenim destinacijama vide države u Zapadnoj i Sjevernoj Europi prema kojima su se od početka uputili, vođeni idejom o boljem i sigurnijem životu, i potaknuti postojanjem migrantskih mreža svojih sunarodnjaka, prijatelja i rodbine koja ih tamo čeka, ili pak obećanjima „agenata“, a zapravo krijumčara, koji usmjeravaju njihova putovanja.

Perspektive ostanka u Hrvatskoj su oskudnije i svode se na eventualnu mogućnost zapošljavanja, zaradu novca koji bi slali obiteljima, ili kojim bi se pokrio daljnji etapni nastavak puta. Mogućnost školovanja putem nekog programa osposobljavanja također je cijenjena među djecom bez pratnje, jer na taj način u relativno kratkom vremenu od par mjeseci mogu steći certifikat i vještine koje im predstavljaju određeni intelektualni resurs i kapital, bilo ovdje bilo na tržištu rada u željenoj destinaciji. Čini se da je na trećem mjestu kao faktor mogućeg ostanka spomenuto traženje međunarodne zaštite i prava koja su navezana na to, prvenstveno pravo na spajanje obitelji.

Perspektiva povratka u državu porijekla ili je zadnja opcija ili zapravo uopće nije opcija, jer bi to predstavljalo u njihovim očima poraz, odustajanje nadomak cilju, ili sramotu u očima obitelji i lokalne zajednice. Osim toga praktično bi to moglo značiti i ugrozu života i zdravlja članova obitelji koji su ostali, ako su se zadužili da bi dijete poslali na put. Tek poneki od onih koji su se zadržali u Hrvatskoj promišljaju o tome da bi se jednog dana mogli vratiti u državu porijekla, ako bi se za to stvorili sigurni ekonomski i politički uvjeti.

Stoga u razgovoru s djetetom **možete postaviti neka od sljedećih pitanja** koja neće biti invazivna, ali mogu u njemu potaknuti razmišljanje o tome što bi bilo najbolje za njega/nju:

- Kako zamišljaš svoj život u narednih godinu dana, što bi volio raditi, gdje bi volio živjeti? Što misliš tko ti može pomoći da se to ostvari?
- Možeš li zamisliti da ostaneš i živiš ovdje u Hrvatskoj? Da li ti netko savjetuje da trebaš nešto poduzeti sada kad si ovdje?
- Razmišljaš li nekad o tome kako bi bilo da si ostao u svojoj zemlji? Razmišljaš li o tome kako bi bilo da se vratiš tamo? Što misliš da bi te tamo čekalo kada bi se vratio?
- Jesi li svjestan svih opasnosti koje si doživio putem do ovdje? Znaš li da ako nastaviš put do željenog mjesta i dalje te čekaju brojne opasnosti na tom putovanju?
- Ovdje u Hrvatskoj su ostala živjeti i neka druga djeca poput tebe, koja su na sličan način kao i ti došla ovdje, neki od njih i iz tvoje države porijekla. Misliš li da bi volio čuti nešto više o njihovim iskustvima, da ti prenesu kako je njima bilo, i kako im je sad kad su se snašli ovdje?
- Da li bi htio ostvariti spajanje svoje obitelji dok si ovdje u Hrvatskoj? Ako da, bi li to bio važan razlog za tvoj mogući ostanak ovdje ili nije nešto o čemu sad razmišljaš?

TRAŽENJE I SPAJANJE OBITELJI

Traženje i spajanje obitelji zahtijeva znatno ulaganje vremena i resursa kako bi se postupak proveo pažljivo i osjetljivo. Svaka odluka mora uzeti u obzir najbolji interes djeteta, a sve pripreme i planovi ponovnog spajanja obitelji moraju uključivati i mišljenje same djece.

Ponovno spajanje s roditeljima, skrbnicima (zakonskim ili običajnim) ili drugim odgajateljima razmatra se u situacijama kada dijete:

- migrira s roditeljima ili skrbnicima, ali je odvojeno od njih radi zaštite, pa se ponovno spajanje razmatra ako su izvorni problemi riješeni,
- može i želi se vratiti u svoju zemlju porijekla,
- treba se ponovno spojiti s roditeljima ili skrbnicima koji se također nalaze u izbjegličkim kampovima, kampovima ili sličnim mjestima na putu,
- putuje s posebnom svrhom ponovnog spajanja s roditeljima koji već žive u drugoj zemlji.

Dijete bez pratnje ima pravo na spajanje s roditeljima ili drugim zakonskim zastupnikom, mada je sama procedura kompleksna i ponekad može trajati i nekoliko mjeseci ili godina.

Kako bi ostvarili to pravo, roditelj ili drugi zakonski zastupnik djeteta, sukladno Zakonu o strancima, podnosi u njima najbližem veleposlanstvu Republike Hrvatske zahtjev za privremeni boravak u svrhu spajanja s članom obitelji kojem je odobrena međunarodna zaštita. Zahtjev će se odobriti ukoliko stranac dokaže svrhu privremenog boravka (u ovom slučaju srodstvo s djetetom), ima valjanu putnu ispravu, nema zabranu ulaska i boravka u Republici Hrvatskoj, ne predstavlja opasnost za javni poredak, nacionalnu sigurnost ili javno zdravlje.

Roditelj odnosno drugi zakonski zastupnik djeteta kojem je odobrena međunarodna zaštita za odobrenje privremenog boravka u svrhu spajanja obitelji ne mora ispunjavati uvjete koji se odnose na sredstva za uzdržavanje i zdravstveno osiguranje. Roditelj odnosno drugi zakonski zastupnik djeteta kojem je odobren azil odnosno supsidijarna zaštita, a koji zakonito boravi u Republici Hrvatskoj, ostvaruje ista prava kao azilant odnosno stranac pod supsidijarnom zaštitom.

Kada god je to moguće, posebni skrbnik uz pomoć nadležnih institucija i organizacija, treba nastojati pronaći djetetovu obitelj i ukoliko je to u djetetovom najboljem interesu, nastojati ga spojiti s obitelji. Pri tome je potrebno prikupiti sve relevantne informacije kako o članovima obitelji s kojima se planira spajanje, tako i o ostalim okolnostima (političkim, sigurnosnim, itd.) kako bi se utvrdilo da li je spajanje obitelji zaista u najboljem interesu djeteta.

Procedura spajanja obitelji je takva da poseban skrbnik poduzima sve potrebne radnje, kontaktira i surađuje s mjerodavnim ministarstvima, drugim državnim i inozemnim tijelima te organizacijama civilnog društva radi spajanja djeteta s obitelji, ako je to u najboljem interesu djeteta. Pri čitavom procesu važna je uloga veleposlanstava, ambasada i konzulata nadležnih država porijekla, kao i hrvatskih konzularnih tijela u državama porijekla preko kojih se odvija postupak provjere okolnosti i ovjere potrebne dokumentacije.

SUPERVIZIJA ZA STRUČNJAKE I PREVENCIJA SINDROMA SAGORIJEVANJA

Stručni radnici i drugi pomagači koji se bave zaštitom djece obično rade s osobama koje su u životu imale traumatična iskustva, od nasilja, zlostavljanja, kroz različite izravne i neizravne rizike. Osim odgovornosti i izazova u pružanju adekvatne pomoći i podrške, stupanj stresa kojem su pomagači izloženi može biti opasan i za njihovu dobrobit. Kako su pomagači u zaštiti djece izloženi stresu i jakim emocijama i traumi, može biti ugroženo i njihovo fizičko i mentalno zdravlje, kao i kvaliteta usluga koje pružaju. Oni koji rade s djecom u migracijama, tijekom obavljanja svog posla, kroz provedbu utvrđenih postupaka za zaštitu djece i mladih, mogu biti izloženi i sekundarnoj traumatizaciji i sindromu profesionalnog izgaranja.

Da biste napravili samoprocjenu toga u kolikom ste riziku od oba ova procesa, molimo ispunite kratki upitnik, dajući svakoj od tvrdnji sjednu od sljedećih ocjena:

- 1 - Uopće se ne slažem;
- 2 - Uglavnom se ne slažem;
- 3 - Niti se slažem niti ne slažem;
- 4 - Djelomično se slažem;
- 5 - U potpunosti se slažem.

1. Često me muče misli o traumatičnim iskustvima djece s kojima radim.
2. Osjećam emocionalni zamor od slušanja priča o problemima roditelja ili djece s kojima radim.
3. Izbjegavam određene teme ili situacije jer me podsjećaju na tuđu bol.
4. Moje snove ili dnevne misli preplavljaju slike tuđih patnji.
5. Osjećam se odvojeno od meni bliskih ljudi zbog emocionalnog tereta s posla.
6. Osjećam se emocionalno iscrpljenim nakon dana provedenog u radu s djecom.
7. Sve češće se osjećam cinično prema svojoj profesiji ili djeci s kojom radim.
8. Smatram da više ne mogu biti efikasan u svom radu.
9. Rad mi oduzima energiju, a slobodno vrijeme ne pomaže u oporavku.
10. Izvan radnog vremena izbjegavam razmišljanje o poslu jer me iscrpljuje.

Zbrojite bodove na svim tvrdnjama. Ako imate ukupno:

10-30 bodova: Imate nizak rizik za posrednu traumatizaciju i sindrom izgaranja – nastavite pratiti svoje mentalno i fizičko zdravlje i dobrobit.

31-40 bodova: Imate srednji rizik za posrednu traumatizaciju i sindrom izgaranja – razmislite o podršci (npr. kroz razgovor s kolegom ili timom).

41-50 bodova: Imate visok rizik za posrednu traumatizaciju i sindrom izgaranja – potražite stručnu pomoć (psihologa ili savjetnika, stručnjaka za mentalno zdravlje).

Supervizijski proces može uključivati niz uloga i funkcija te, sukladno tome, može biti od značajne pomoći u zaštiti stručnjaka od stresa, sekundarne traumatizacije i sindroma izgaranja.

Ako se adekvatno koristi, supervizija doprinosi poboljšanju dobrobiti stručnih radnika (pomagača), kao i poboljšanju radnog procesa. U nekim slučajevima, može se dogoditi da stručnjaci i pomagači trebaju dodatnu pomoć i podršku kako bi prevladali nagomilani stres i traumatske doživljaje.

Nalazi iz našeg istraživanja pokazali su kako su stručnjaci skloniji individualnim procesima supervizije i onima koji su prilagođenim njihovim dnevnim profesionalnim obvezama i ritmovima, prije nego li nametnutim obveznim grupnim savjetovanjima i supervizijama, gdje se osjećaju prinuđenima „dijeliti“ i razgovarati o iskustvima. Neke poželjne teme za superviziju tiču se samoprocjene rizika i prepoznavanja simptoma sekundarne traumatizacije i profesionalnog sagorijevanja, te strategije samozaštite i brige o sebi, kao i boljeg balansiranja privatne i poslovne sfere.

Nekoliko savjeta i preporuka za brigu u sebi, jer briga o sebi nije sebičnost! Zapravo, to je vrlo odgovorna stvar, jer to znači da možete ostati učinkoviti u pomaganju drugima.

- Obratite pozornost na svoj umor. Možda ćete oklijevati otići dok posao ne bude završen, i možete pokušati nadvladati vlastiti umor upornošću i odlučnošću, ali nemojte se previše naprezati ili se obvezivati na više od onoga što realno možete uraditi.
- Vježbajte samosvijest i samorefleksiju. Naučite prepoznati i obratiti pažnju na znakove upozorenja fizičkog i emocionalnog umora.
- Vodite računa o potrebama vlastitog tijela za hranom, snom, odmorom i vremenom za oporavak.
- Izbjegavajte pretjeranu nezdravu hranu, kofein ili alkohol.
- Pokušajte s petominutnom vježbom smirivanja uma svaki dan. Kratka pauza, daleko od stresa, može vam pomoći da održite fizičku i emocionalnu energiju. To može biti slušanje vaše omiljene glazbe, zapisivanje misli ili fokusiranje na disanje.
- Shvatite da niste jedini koji vam može pomoći u ovoj situaciji. Vi ste dio tima odgajatelja, psihologa, socijalnih radnika, suradnika u odgoju. Možete i trebate tražiti pomoć kada je potrebna. Razgovarajte o tome kako se osjećate sa svojim kolegama u prikladno vrijeme.
- Pokušajte izbjegavati pretjerano identificiranje s dječjom boli, tugom ili borbama (čak i ako je to nešto što ste i sami iskusili) – to može ometati vaše učinkovite vještine pomaganja. Ako je neka specifična situacija prebliska vašem iskustvu na način koji vam ne dopušta da se od nje odvojite, potražite podršku i razgovarajte sa svojim nadređenim.
- Tražite pozitivan utjecaj koji imate na one kojima pomažete i koristite riječi zahvalnosti i brige prema sebi kada razmišljate o svom doprinosu.
- Postavite realne ciljeve za svoju radnu obvezu.
- Ostanite u kontaktu s obitelji, prijateljima i drugim ljudima koji vas podržavaju u vašem životu, a koji nisu uključeni.
- Smijte se! Koliko god ovo teško bilo, šala i smijeh pomoći će ublažiti napetosti i stres.

SMJERNICE ZA DOBIVANJE PODRŠKE ZA STRUČNJAKE U SOCIJALNOJ SKRBI KOJI RADE S DJECOM BEZ PRATNJE

Rad s djecom bez pratnje može biti izuzetno izazovan i emocionalno iscrpljujući. Kako biste mogli pružiti najbolju moguću podršku djeci, ključno je brinuti se i o vlastitom mentalnom i fizičkom zdravlju. Ove smjernice služe kao vodič za pravnu, socijalnu, psihološku i zdravstvenu pomoć dostupnu vama.

1. Pravna podrška i savjetovanje

- **Strukovne komore (Hrvatska psihološka komora, Hrvatska komora socijalnih radnika, Hrvatska komora socijalnih pedagoga):** pružaju pravno savjetovanje svojim članovima vezano uz stručna pitanja, etičke dileme i radnopravni status. Ako imate pravnih nedoumica u vezi s postupanjem ili vašim pravima i obvezama, ovo je prva adresa na koju se možete obratiti.
- **Sindikati i stručne udruge:** Vaš sindikat ili stručne udruge mogu pružiti pravno zastupanje i savjete, osobito u vezi s uvjetima rada, prekovremenim satima ili sigurnošću na radnom mjestu.

2. Psihološka podrška i supervizija

- **Psihološka podrška unutar ustanove:** Iskoristite priliku za redovite sastanke sa sustručnjacima s kojima možete podijeliti svoja iskustva, strahove i frustracije u sigurnom okruženju.
- **Stručne supervizije:** Akademija socijalne skrbi nadležna je za organizaciju i provedbu supervizije u sustavu socijalne skrbi. Raspitajte se o provedbi supervizije za stručnjake u Vašoj ustanovi. Supervizija nije kontrola, već prilika za učenje, razmjenu iskustava i prevenciju burnouta.
- **Sustručnjačka podrška:** međusobna, neformalna ili strukturirana podrška među stručnjacima koje, nudeći emocionalnu povezanost, praktične savjete i zajedničko razumijevanje, potiče osnaživanje i oporavak. Ova podrška temelji se na zajedničkom razumijevanju i empatiji, omogućujući stručnjacima da se osjećaju manje usamljeno i da jedni od drugih stječu znanje kako bi učinkovitije upravljali situacijama s kojima se susreću u radu.
- **Vanjska psihološka savjetovališta:** Ako unutar ustanove nemate pristup psihološkoj podršci, potražite besplatna savjetovališta koja su često dostupna u domovima zdravlja, studentskim savjetovalištima (za mlađe stručnjake) ili organizacijama civilnog društva.
- **Hrvatsko psihološko društvo (HPD):** HPD može pružiti informacije o dostupnim resursima i stručnjacima koji su specijalizirani za rad s traumatiziranim osobama i izbjeglicama.

3. Zdravstvena podrška i briga o sebi

- **Vježbanje i zdrava prehrana:** Redovita tjelesna aktivnost, dovoljno sna i zdrava prehrana mogu značajno poboljšati vaše mentalno i fizičko zdravlje. Pronađite aktivnosti koje vas opuštaju i napune energijom.
- **Liječnik obiteljske medicine:** Ne zanemarujte svoje fizičko zdravlje. Redoviti pregledi i razgovor s obiteljskim liječnikom mogu pomoći u prepoznavanju simptoma stresa i iscrpljenosti. Liječnik vas može uputiti na daljnje preglede ili terapije.
- **Psihijatrijska ili psihoterapeutska pomoć:** Ako osjećate simptome ozbiljnog stresa,

anksioznosti, depresije ili posttraumatskog stresa, obratite se psihijatru ili psihoterapeutu. Psihijatrijska ili psihoterapeutska pomoć je važna i normalan korak u brizi o zdravlju.

4. Socijalna podrška i umrežavanje

- **Stručne konferencije i seminari:** Pohađanje edukacija i konferencija nije samo prilika za profesionalni razvoj, već i za umrežavanje s drugim stručnjacima i razmjenu iskustava.
- **Volonterske i humanitarne organizacije:** Povezivanje s organizacijama poput Hrvatskog Crvenog križa, Isusovačke službe za izbjeglice (JRS) ili Centra za mirovne studije (CMS) može vam pružiti osjećaj svrhe i širu mrežu podrške.

Vaš rad je neprocjenjiv. Briga o sebi nije sebična, već nužna kako biste mogli nastaviti pomagati onima kojima ste najpotrebniji.

AKTIVNOST PLAN BRIGE O SEBI

Područje	Cilj za ovaj tjedan	Aktivnosti/Navike	Ocjena (1-5)	Komentar Refleksija
Fizičko zdravlje	Npr. Povećati energiju	2x šetnja, zdravi obroci		
Emocionalno i mentalno zdravlje	Npr. Smanjiti stres	Vođenje dnevnika, razgovor s kolegom		
Balans privatnog i poslovnog života	Npr. Ne nositi posao kući	Pauze, jasne granice, planiranje slobodnog vremena		
Društveni život	Npr. Održati kontakt s prijateljima	1x kava s prijateljem, poruka nekome		
Financije	Npr. Bolje pratiti troškove	Pregled budžeta, planiranje kupovine		

Kako koristiti tablicu:

Cilj za ovaj tjedan: napiši što želiš postići u tom području.

Aktivnosti / Navike: konkretne korake koje ćeš poduzeti.

Ocjena (1-5): na kraju tjedna ocijeni koliko si bio uspješan

Komentar/Refleksija: kratko se osvrni – što je funkcioniralo, što može bolje.

DODATNI SADRŽAJI ZA STRUČNJAKE KOJI RADE S DJECOM BEZ PRATNJE

Statistički podaci o broju djece bez pratnje

Relevantni izvori za statistike koje se tiču broja djece bez pratnje u Hrvatskoj kao i u Europskoj uniji mogu se pronaći:

- na stranicama Ministarstva unutarnjih poslova (MUP)
 - <https://mup.gov.hr/pristup-informacijama-16/statistika-228/statistika-trazitelji-medjunarodne-zastite/283234>
- na stranicama Eurostat-a
 - https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Children_in_migration_-_asylum_applicants#Unaccompanied_minor_first-time_asylum_applicants
- na stranicama Europske agencije za azil (EUAA)
 - <https://euaa.europa.eu/latest-asylum-trends-mid-year-review>

Kretanje broja djece bez pratnje od 2014. do 2024. u Hrvatskoj i Europskoj uniji

Broj maloljetnih osoba koje su prvi put podnijele zahtjev za azil u Hrvatskoj rastao je sve do vrhunca "migracijske krize" 2016. godine. Od 2016. nadalje, primijećen je trend smanjenja s minimalnom vrijednošću u 2020. godini (pad zabilježen 2020. uglavnom se može objasniti izbijanjem pandemije COVID-19 i povezanih ograničenja kretanja te zatvaranja granica). Broj maloljetnika koji su prvi put podnijeli zahtjev za azil ponovno se povećao od 2021. do 2023. godine.

Tijekom razdoblja od 2014. do 2024. godine, 2,4 milijuna maloljetnika podnijelo je zahtjev za azil u EU-u. U usporedbi sa 2023. u 2024. godini taj se broj smanjio i iznosio je 234 670 maloljetnih osoba koje su prvi put podnijele zahtjev za azil. Gledajući raščlambu po zemljama EU-a, glavno odredište u EU-u za maloljetnike koji su prvi put podnijeli zahtjev za azil u razdoblju od 2014. do 2024. bila je Njemačka (44,7%), a slijede je Francuska (11,4%), Španjolska i Austrija (svaka s 6,3%).

U 2024. godini Njemačka (35,9%) i Francuska (17,4%) ostale su dva glavna odredišta za maloljetne podnositelje zahtjeva za azil, a slijedi ih Španjolska (12,7%).

Usporedba raščlambi po zemljama EU-a u razdoblju od 2014. do 2024. i u 2024. pokazuje značajan porast udjela zahtjeva podnesenih od strane maloljetnika zabilježenih u Španjolskoj i Francuskoj, te značajan pad u Mađarskoj, Švedskoj i, u većoj mjeri, u Njemačkoj.

Glavni trendovi u 2024. godini u Europskoj uniji prema Eurostatu

U 2024. godini ukupan broj maloljetnih osoba koje su prvi put podnijele zahtjev za azil u EU-u bio je 234 670.

Uspoređujući taj podatak s ukupnom populacijom EU-a mlađom od 18 godina, to odgovara broju od 2,9 maloljetnih podnositelja zahtjeva za azil na 1 000 maloljetnih stanovnika u EU-u.

U 2024. godini 127 140 maloljetnika dobilo je status zaštite, dok su zahtjevi za azil 19 280 maloljetnika odbijeni u konačnici.

Na kraju 2024. godine 268 680 maloljetnika čekalo je odluku o svom zahtjevu za azil u EU-u.

Na razini EU-a, osobe mlađe od 18 godina činile su 25,7% ukupnog broja podnositelja zahtjeva za azil u EU-u, većina njih bili su dječaci (57,3%), a 15,9% bilo ih je bez pratnje.

Hrvatska 2024.

Broj maloljetnika koji su prvi put podnijeli zahtjev za azil	170
Broj maloljetnika kojima je dodijeljen status zaštite	75
Broj odbijenih zahtjeva u konačnic	15
Broj neriješenih zahtjeva na kraju godine	225

Glavne karakteristike maloljetnih osoba koje su prvi put podnijele zahtjev za azil u 2024. godini u Hrvatskoj:

% maloljetnika u ukupnom broju podnositelja zahtjeva za azil	17%
% muških	61,77%
% mlađih od 14 godina	76,47%
% u dobi od 14 do 17 godina	20,59%
% maloljetnika bez pratnje	11,76%

Tek je 66 djevojčica od ukupno 1980 DBP tražitelja međunarodne zaštite, pa je udio muških DBP kao tražitelja međunarodne zaštite 96.7%

<https://mup.gov.hr/UserDocsImages/statistika/2025/1/Statistika%20medjunarodna%20zastita%202024.xlsx>

Državljanstva maloljetnika koji su prvi put podnijeli zahtjev za azil

U 2024. godini, djeca iz Sirije i Afganistana bila su najzastupljenija među maloljetnicima koji su prvi put podnijeli zahtjev za azil u EU-u. Slijede ih državljani Venezuele, Turske i Kolumbije. Udio ovih pet državljanstava činio je više od polovice ukupnog broja maloljetnika koji su prvi put podnijeli zahtjev za azil u 2024. godini.

Maloljetnici bez pratnje koji su prvi put podnijeli zahtjev za azil

Na razini EU-a, udio maloljetnika bez pratnje u ukupnom broju maloljetnika koji su prvi put podnijeli zahtjev za azil iznosio je prosječno 15,1% u razdoblju od 2014. do 2024. godine. Najviša vrijednost zabilježena je 2015. godine (24,5%), a najniža 2019. godine (7,5%). I ovdje je najviša vrijednost zabilježena tijekom "migracijske krize", no udio maloljetnika bez pratnje brzo je pao odmah nakon tog razdoblja, prije nego što se ponovno povećao na 19,2% 2022. godine.

Gledajući udio maloljetnika bez pratnje u zemljama EU-a u 2024. godini, najviše vrijednosti zabilježene su u Bugarskoj (65,0%), Sloveniji (55,6%), Nizozemskoj (50,1%), Mađarskoj (44,4%) i Cipru (39,0%).

U Hrvatskoj u 2024. godini udio maloljetnika bez pratnje u ukupnom broju maloljetnika koji su prvi put podnijeli zahtjev za azil iznosio je 11,9%.

2020. procijenjeno je da je u svijetu bilo 35,5 milijuna djece međunarodnih migranata, što je **najveći broj ikad zabilježen**. To znači da otprilike **1 od 66 djece diljem svijeta** živi izvan zemlje svog rođenja, bez obzira na razlog prelaska granice.

Ukupni globalni broj od 281 milijun međunarodnih migranata, koji su objavili Ujedinjeni narodi, odnosi se na svaku osobu koja u određenom trenutku (u ovom slučaju, sredinom 2020.) živi izvan zemlje svog rođenja. Taj broj uključuje ljude različitog podrijetla i okolnosti, s različitim potrebama, izazovima i težnjama: migrante u redovitim i neredovitim situacijama, izbjeglice i tražitelje azila, kao i one koji su nedavno imigrirali ili su stigli desetljećima ranije.

Od tih 281 milijun međunarodnih migranata, oko **13 posto – ili 35,5 milijuna – su djeca mlađa od 18 godina**.

Broj **prisilno raseljene djece**, unutar i izvan granica države, **udvostručio se u posljednjih 10 godina**. Krajem 2023. godine, UNHCR je izvijestio da je 117,3 milijuna ljudi širom svijeta živjelo u prisilnom raseljenu unutar vlastite zemlje ili preko granica, protjerani iz svojih domova zbog progona, sukoba, nasilja, kršenja ljudskih prava ili događaja koji ozbiljno narušavaju javni red.

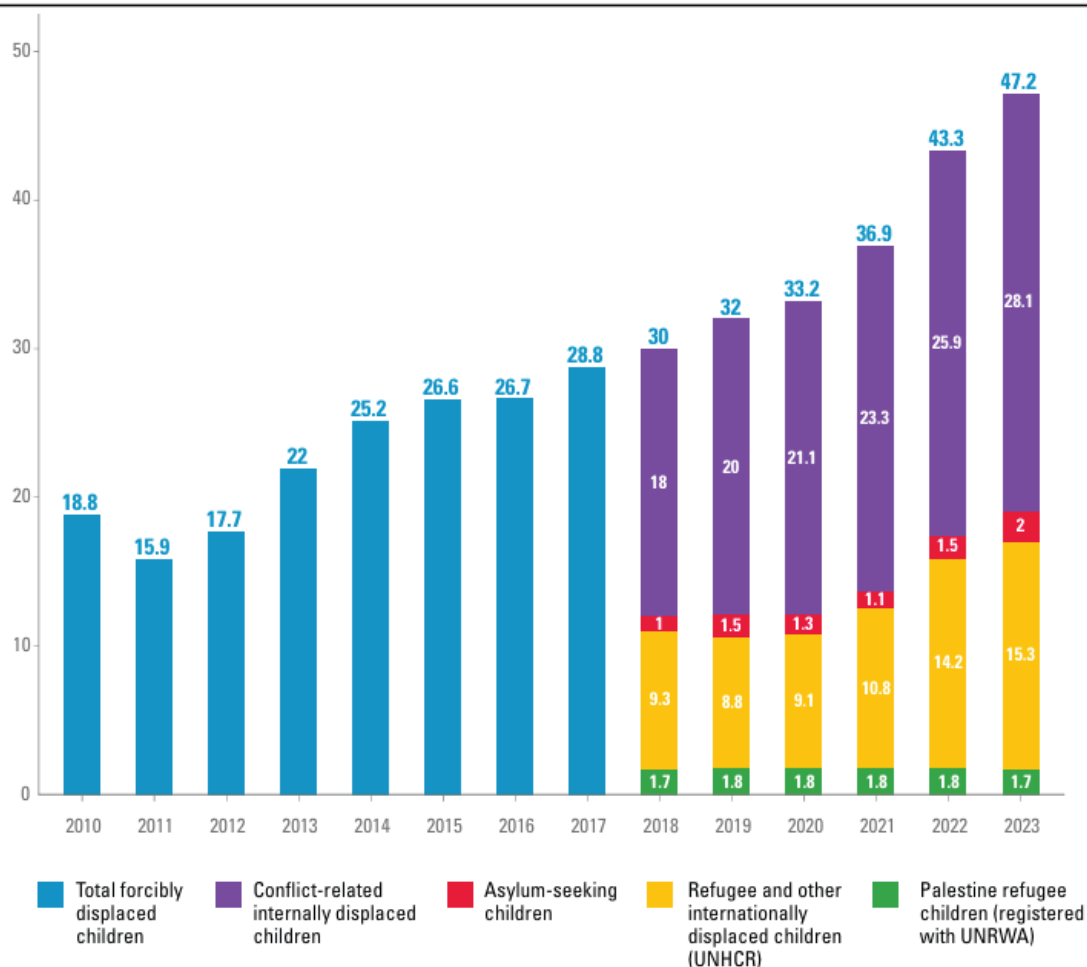
Djeca su činila **dvije petine prisilno raseljenih ljudi** u svijetu.

- **28,1 milijun** djece bilo je interno raseljeno.
- **15,7 milijuna** djece bilo je raseljeno preko granica i pod mandatom UNHCR-a.
- **2,0 milijuna** djece bilo je u postupku traženja azila.

Osim toga, **1,7 milijuna palestinske djece** izbjeglica bilo je registrirano pri UNRWA-i.

Broj djece raseljene kao posljedica sukoba i nasilja te drugih kršenja ljudskih prava, unutar zemlje ili preko granica, značajno se povećao s **18,8 milijuna u 2010. na 47,2 milijuna u 2023.** Ovaj trend ne pokazuje znakove usporavanja.

FIGURE 4: NUMBER OF FORCIBLY DISPLACED CHILDREN, 2010–2023 (IN MILLIONS)

Source: Estimation based on United Nations High Commissioner for Refugees, *Global Trends: Forced displacement in 2023, 2024*; Internal Displacement Monitoring Centre, *Global Internal Displacement Database, 2024*; United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East, *Registered Population Dashboard, 2024*.

<https://data.unicef.org/wp-content/uploads/2024/08/9-facts-about-children-on-the-move-2024-update.pdf>

Tijekom posljednjeg desetljeća, **omjer dječaka i djevojčica među djecom bez pratnje** kretao se od 4:1 u godinama s ukupno nižim brojem djece bez pratnje do više od 10:1 tijekom vrhunca 2015. godine.

Stupanj rodne neravnoteže među djecom bez pratnje koja traže međunarodnu zaštitu u Europi razlikuje se ovisno o zemlji podrijetla – no dječaci su znatno brojniji od djevojčica u svakoj od njih.

Podaci iz izvještaja Europskog ureda za podršku azilu (EUAA) i UNICEF-a pokazuju da su **dječaci daleko brojniji od djevojčica** u populaciji djece bez pratnje koja traže azil u Europi.

Iako konkretne brojke variraju iz godine u godinu, trend je dosljedan:

- **U 2023. godini**, više od **9 od 10** djece bez pratnje koja su podnijela zahtjev za azil u EU bile su dječaci. Djevojčice su činile vrlo mali udio, sa samo oko 4 posto u dobi od 16 do 17 godina i još manjim udjelom u mlađim dobnim skupinama.¹
- **U 2024. godini**, dječaci su činili **74 posto** sve djece koja su stigla u Europu. Udio djevojčica bio je značajno niži, ali je bilo i regionalnih razlika; na primjer, u Grčkoj je udio djevojčica bio 35 posto, dok je u Bugarskoj, Italiji i na Malti bio znatno niži.²

¹ Feantsa: Homelessness among unaccompanied minors in Europe, 2023.

² UNICEF: Migrant and Refugee Children in Europe, 2024.

Statistički podaci o tražiteljima međunarodne zaštite maloljetnicima bez pratnje prema dobi i spolu zaključno do 30.6.2025. godine									
Spol/ Godine	2009. - 2012.	2013. - 2016.	2017. - 2020.	2021.	2022.	2023.	2024.	2025.	UKUPNO
M	322	232	544	174	337	1.458	1.914	370	5.351
0-13 bez pratnje	6	17	58	28	12	100	133	9	363
14-15 bez pratnje	39	56	117	40	74	273	295	50	944
16-17 bez pratnje	277	159	369	106	251	1.085	1.486	311	4.044
Ž	4	2	37	21	99	58	66	11	298
0-13 bez pratnje	0	1	14	6	17	12	13	1	64
14-15 bez pratnje	0	0	7	5	24	8	11	1	56
16-17 bez pratnje	4	1	16	10	58	38	42	9	178
UKUPNO	326	234	581	195	436	1.516	1.980	381	5.649

Izvor: MUP (2025) Statistika. Tražitelji međunarodne zaštite (adaptirana tablica). <https://mup.gov.hr/pristup-informacijama-16/statistika-228/statistika-trazitelji-medjunarodne-zastite/283234>

Broj djece bez pratnje u Hrvatskoj – 2023. i 2024. godina

Na temelju podataka koje je za 2023. i 2024. godinu objavilo Ministarstvo rada, mirovinskog sustava, obitelji i socijalne politike, u nastavku se nalazi kratka usporedba najznačajnijih podataka o djeci bez pratnje u Republici Hrvatskoj za 2023. i 2024. godinu.

Ključni podaci i trendovi (2023. vs. 2024.)			
Kriterij	2023. godina	2024. godina	Usporedba i trendovi
Ukupan broj djece bez pratnje s imenovanim skrbnikom	1.856	1.926	Ukupan broj djece s imenovanim posebnim skrbnikom je u blagom porastu.
Broj djevojčica	48	49	Broj djevojčica ostaje izrazito nizak i gotovo nepromijenjen.
Smještaj u ustanove socijalne skrbi	834 djece	891 dijete	Broj djece smještene u ustanove je porastao. 853 M, 38 Ž u 2024.

Razlog prekida smještaja	Samovoljno napuštanje ustanove	N/A	Samovoljno napuštanje ustanove je čest razlog prekida smještaja. Dokument za 2024. godinu ne navodi razloge prekida smještaja, ali spominje da su neka djeca smještena u prihvatilišta za tražitelje azila ili prepraćena u druge zemlje.
Povezivanje s obitelji	31 dijete	N/A	U 2023. godini 31 dijete je spojeno s obitelji. Dokument za 2024. godinu ne pruža ove podatke.
Smještaj u udomiteljske obitelji	2 djece	5 djece (2 Ž), svih mlađih od 7 godina	U 2024. godini se po prvi put spominje smještaj djece bez pratnje u udomiteljske obitelji, što predstavlja značajnu promjenu u praksi.
Dobna struktura (u ustanovama)	Najveći broj je u dobi od 16 i 17 godina	Najveći broj je u dobi 14-15 godina (448 djece), a slijedi 16-17 (231 dijete) i mlađi od 14 (212 djece)	U 2024. godini primjetan je značajan porast broja djece mlađe od 14 godina (212), za razliku od 2023. godine kada je najveći broj djece bio u dobi od 16 i 17 godina.
Zemlje porijekla	Afganistan, Turska, Sirija, Egipat	N/A	Podaci za 2024. godinu nisu dostupni u dokumentu, ali podaci za 2023. su u skladu sa svjetskim trendovima.

Najveći broj djece bez pratnje **starije od 14 godina**, tijekom 2023., bilo je smješteno u Centru za pružanje usluga u zajednici Zagreb – Dugave, Centru za pružanje usluga u zajednici Ivanec i Centru za pružanje usluga u zajednici Osijek. Najveći broj djece bez pratnje, **mlađih od 14 godina** bilo je smješteno u Centru za pružanje usluga u zajednici Vladimir Nazor i Centru za pružanje usluga u zajednici Vrbina Sisak.

Druge važne poveznice:

- Djeca u pokretu: ključni pojmovi, definicije i koncepti:
- <https://data.unicef.org/wp-content/uploads/2023/08/COM-Terminology-Brief.pdf>
- 9 činjenica o djeci u pokretu, 2024.:
- <https://data.unicef.org/wp-content/uploads/2024/08/9-facts-about-children-on-the-move-2024-update.pdf>
- Djeca u migraciji - tražitelji međunarodne zaštite, Eurostat:
- https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Children_in_migration_-_asylum_applicants#Unaccompanied_minor_first-time_asylum_applicants
- Smjernice o ranjivosti u azilu i prihvatu, Europska agencija za azil:
- <https://euaa.europa.eu/publications/guidance-vulnerability-operational-standards-and-indicators>

DJECA BEZ PRATNJE U MIGRACIJAMA I RAZLIKE PO SPOLU

Dječaci migranti i izbjeglice češće putuju bez pratnje nego djevojčice, prelaze veće udaljenosti i češće prelaze granice; djevojčice se obično kreću unutar vlastite zemlje ili regije. Ta iskustva mogu biti potaknuta percepcijom sigurnosti i rodnim normama – što se smatra prihvatljivim za jedan spol, a što za drugi. Članovi obitelji ili drugi povjerljivi članovi zajednice mogu pratiti djevojčice na putu, ali roditelji mogu imati opušteniji stav prema sinovima koji putuju sami. Obitelji u pratnji često se vide kao zaštitni mehanizam za djevojčice, ali također mogu biti povezane s nasiljem i iskorištavanjem jer djevojčice možda imaju malo utjecaja na to s kim žive ili gdje žive, u nekim slučajevima pridružujući se obiteljima s kojima nemaju prethodnih odnosa.

Identificiranje djevojčica bez pratnje može biti posebno izazovno i mnoge nisu obuhvaćene postojećim statističkim podacima. Na primjer, analiza djevojčica koje putuju u Europu i kroz nju istočnom i središnjom mediteranskom rutom pokazala je da mnoge djevojčice bez pratnje i odvojene od obitelji ostaju neotkrivene od strane vlasti – dobrovoljno ili nevoljno – jer su tvrdile da imaju više od 18 godina ili su se ponašale kao da putuju s grupom ili obitelji. Budući da ih nema u službenim statistikama, mnoge od tih djevojčica možda propuštaju vitalne usluge za svoje zdravlje, sigurnost i zaštitu.

Sjecište djetinjstva, migracija i roda

Iako su specifičnosti migracije svakog djeteta jedinstvene, svaka djevojčica i dječak koji napusti dom vjerojatno će se suočiti s posebnim **rizicima i prilikama** definiranim ne samo **dobi** – i dodatno oblikovanim njihovom **fazom djetinjstva** – već i **rodom**.

Spol se odnosi na biološke karakteristike muškosti ili ženskosti, dok se **rod** definira kao društveno konstruirane uloge i odnosi, osobine ličnosti, stavovi, ponašanja, vrijednosti, relativna moć i utjecaj koje društvo pripisuje pojedincima na temelju njihovog dodijeljenog spola. Rod je relacijski i odnosi se ne samo na žene, muškarce ili rodno raznolike osobe, već i na odnose među njima. Iako se riječi “rod” i “spol” često koriste naizmjenično, imaju različita značenja: spol se obično odnosi na biološke razlike, dok se rod češće odnosi na kulturne i društvene razlike, a ponekad obuhvaća širi raspon identiteta od binarne podjele na muško i žensko.

Rodne norme odnose se na prihvaćene attribute i karakteristike muškog i ženskog rodnog identiteta u određenom trenutku za određeno društvo ili zajednicu. One su standardi i očekivanja kojima se rodni identitet općenito prilagođava, unutar raspona koji definira određeno društvo, kulturu i zajednicu u tom trenutku. Rodne norme su ideje o tome kako bi muškarci i žene trebali biti i djelovati. Internalizirane rano u životu, rodne norme mogu uspostaviti životni ciklus rodne socijalizacije i stereotipizacije.

Rodni identitet odnosi se na osobni doživljaj pripadnosti određenom rodu, koji se može, ali i ne mora podudarati s njihovim biološkim spolom pri rođenju.

Iskustva na putu vjerojatno će biti pod utjecajem društvenih normi i rodno specifičnih ranjivosti – djevojčice, na primjer, suočavaju se sa značajnim rizicima izloženosti rodno uvjetovanom nasilju.

Dostupni podaci i istraživanja pokazuju da **rod igra ključnu ulogu** od trenutka donošenja odluke o napuštanju doma te nastavlja **oblikovati iskustva i ranjivosti** tijekom cijelog putovanja djeteta i procesa integracije na odredištu. **Djevojčice posebno osjećaju mnoge od ovih učinaka akutno, poput rodno uvjetovanog nasilja.**

Rodno uvjetovano nasilje je krovni pojam za bilo koji štetan čin počinjen protiv volje osobe, a koji se temelji na društveno pripisanim (tj. rodnim) razlikama između muškaraca i žena. Uključuje djela koja nanose fizičku, seksualnu ili mentalnu štetu ili patnju, prijetnje takvim djelima, prisilu i druga lišenja slobode. Ovi se čini mogu dogoditi u javnosti ili privatno.

Rodno uvjetovano nasilje ili seksualno nasilje povezano sa sukobima, što je uobičajena taktika rata, tjera mnoge djevojčice i žene na migraciju. U istraživanju provedenom među djevojčicama i ženama koje su stizale u Europu, jedna od dvije prijavila je prijetnje ili osobno nasilje kao primarni razlog odlaska – to je uključivalo nasilje u obitelji, pitanja nasljeđivanja, vjersku diskriminaciju, seksualnu orijentaciju ili rodni identitet, protivljenje brakovima ili prijetnje progonom.

Migrantske djevojčice i djevojčice izbjeglice nesrazmjerno su pogođene rodno uvjetovanim nasiljem u sukobima i hitnim situacijama, dok se često suočavaju i sa sustavnom nejednakošću i represivnim patrijarhalnim sustavima. Slomljene društvene strukture i nedostatak ekonomskih prilika za muškarce u zonama sukoba mogu dovesti do povećanog nasilja u obitelji. Alarmantno povećanje rodno uvjetovanog nasilja uzrokovano COVID-19-om ilustrira kako kriza može pogoršati nesigurne uvjete za djevojčice. Ove prijetnje dobrobiti djevojčica, zajedno s nedostatkom mehanizama socijalne zaštite za djevojčice i žene, česti su pokretači ženske migracije u sukobima i, u mnogim slučajevima, trajat će tijekom cijelog ciklusa migracije.

Ranjivost dječaka i muškaraca

Iako djevojčice i žene podnose najveći teret rodno uvjetovanog nasilja u sukobima, muškarci i dječaci također su ranjivi na ta kršenja prava. Značajno je da se podaci češće bave seksualnim nasiljem povezanim sa sukobima nad muškarcima, ali manje se zna o opsegu u kojem se dječaci suočavaju s tim kršenjima. Stupanj do kojeg rodno uvjetovano nasilje tjera dječake u sukobima na migraciju područje je koje zahtijeva daljnja istraživanja.

RAZLIKE U SHVAĆANJU OBLIKA I FUNKCIJA OBITELJI

- U različitim kulturama postoje različiti oblici, strukture a i funkcije obitelji. Na Zapadu, posebice u urbanim područjima, kao standard su uobičajene dvogeneracijske nuklearne obitelji koje se sastoje od supruge/majke, muža/oca i njihove djece, no i obitelj s jednim roditeljem, razvedenim ili neoženjenim roditeljem, također je dvogeneracijska obitelj.
- U pojedinim regijama Azije, Afrike i Južne Amerike, pogotovo u ruralnim područjima, zastupljene su proširene, trogeneracijske obitelji koje se sastoje od baka i djedova s obje strane, supruge/majke, muža/oca i njihove djece, a nerijetko i od teta, braće i sestara, rođaka, nećakinja i ostalih rođaka supruge i/ili muža, koji svi mogu obitavati pod istim krovom i sami sebe shvaćati kao jednu obitelj.
- Također, u raznim kulturama nalazimo obitelji koje nisu monogamne, u smislu da jedan muž i jedna žena čine obitelj, nego su poligamne pri čemu se uglavnom radi o poliginiji (kada jedan muž/otac ima dvije ili više supruga), a rjeđe o poliandriji (kada jedna žena/majka ima više muževa). Npr. prema islamu su muškarcu dopuštene četiri supruge, ako može uzdržavati njih i zajedničku djecu, međutim, stvarni broj poligamnih obitelji u islamskim zemljama danas je vrlo malen, npr. gotovo 90% muževa u arapskom svijetu (u Kataru, Kuvajtu, Ujedinjenim Arapskim Emiratima, Omanu, Bahreinu i Saudijskoj Arabiji) ima samo jednu suprugu. U Pakistanu, muškarac koji traži drugu suprugu mora dobiti dopuštenje lokalnog arbitražnog vijeća, koje zahtijeva izjavu o suglasnosti prve supruge prije davanja dopuštenja. Uz to, za razlikovanje obiteljskih pozicija i uloga kao što su majka, otac, sin, kći, djed, baka, ujak, nećak, itd. mnoga društva koriste još diferenciranije sustave, pa npr. u Pakistanu se ne koriste generički pojmovi poput "teta" ili "ujak" već vrlo specifični, precizni pojmovi koji opisuju matrilinearnu i patrilinearnu rodbinu, poput "moja-majčina-teta".
- Različite kulture imaju razna pravila o tome s kim se smije vjenčati i ograničenja o tome s kim se ne smije vjenčati. U nekim društvima, kao u Indiji ili Nepal, stupanje u brak mora biti ograničeno na istu kastu, istu religiju, po mogućnosti isto selo, pa i istu subetničku pripadnost. U gotovo pa svim društvima brak između braće i sestara nije dopušten i smatra se strogim tabuom, ali neke kulture dopuštaju brak i s prvim rođacima. U većini kultura brakovi su se dogovarali između dvije obitelji, a dogovarao se usmeni ili pisani ugovor o mirazu koji donosi mladenka, iako se to u današnje vrijeme postupno mijenja i odsutaje od takvih praksi, ili se one ublažavaju u mnogim društvima u Africi i Aziji.
- Razvod je društveno neodobran u svim društvima, ali je ipak dopušten u većini. Vjerska dogma glavni je čimbenik u formiranju vrsta obitelji, razvodu i skrbništvu nad djecom. Katoličke nacije ne dopuštaju razvod osim u vrlo neuobičajenim situacijama koje zahtijevaju posebno dopuštenje. Pravoslavna crkva fleksibilnije gleda na razvod braka, i dopušta barem jedan razvod, mada tradicija i društvene norme ipak na razvod gledaju kao na nepoželjan ishod braka.
- Islamski šerijatski zakon dopušta razvode, ali s određenim pravnim i društvenim posljedicama. Budući da udana kći nasljeđuje imovinu od svog oca, supruga zadržava svoju imovinu nakon braka, a muž nema zakonsko pravo na nju nakon razvoda, kao ni na skrbništvo nad djecom mlađom od sedam godina. No ovo pravilo ima različite provedbe u praksi koji ovise i o drugim društvenim, ekonomskim i kulturnim faktorima, kod raznorodnih lokalnih tumačenja šerijatskog prava i različitih inačica islama.

RAZLIKE U RODNIM ULOGAMA I OBITELJSKIM VRIJEDNOSTIMA

- Brojne kulture azijskog kontinenta dijele vrlo slične obiteljske vrijednosti i gledanje na rodne uloge unutar obitelji i šireg društva. Tako prepoznamo zajedničke norme i tabue i u Istočnoj Aziji (u državama poput Kine, Japana, Koreje, Filipina i Vijetnama), u Južnoj Aziji (u državama poput Indije, Pakistana, Bangladeša, Nepala i Šri Lanke), te na Bliskom Istoku (u državama poput Saudijske Arabije, Egipta, Irana, Libanona i Jordana). Ovo su neki od njih:
- Sve ove kulture imaju ideale discipline i poštovanja tradicije, koji naglašavaju bespogovorno poštovanje starijih, sinovsku odanost i važnost održavanja sklada unutar obitelji.
- Višegeneracijski životni aranžman poticao je bliske obiteljske veze i osiguravao da se mlađe generacije nužno brinu o starijima, s čestim interakcijama i snažnim emocionalnim vezama koje i dalje igraju središnju ulogu.
- Poštovanje, poslušnost i briga za roditelje i starije, uključuje očekivanje da će djeca uzdržavati i dohraniti svoje roditelje u starosti.
- Teže naglašavanju kolektivism nad individualizmom, a potrebe i ciljevi obitelji ili grupe (rodbinske, susjedske, pa i šire) često imaju prioritet nad osobnim željama i planovima.
- Roditelji su obično vrlo uključeni u obrazovanje svoje djece, a postoji snažno kulturno očekivanje marljivosti i ustrajnosti, no donekle i strah od neuspjeha, te osude šire zajednice u slučaju odustajanja.
- Obiteljska čast ključna je vrijednost, utječući na sve, od izbora braka do odluka o karijeri, a održavanje ugleda obitelji unutar zajednice smatra se kolektivnom odgovornošću svih članova obitelji.
- Vjerski festivali i životni događaji poput vjenčanja, rođenja i sprovoda znače i velika okupljanja, a tradicionalni zajednički obroci i rituali jačaju obiteljske veze i odaju počast precima.
- Religija je duboko isprepletena s obiteljskim životom na Bliskom istoku, a mnoge obitelji provode islamske vjerske rituale i prakse kao način jačanja obiteljskih veza i kulturnog identiteta, a ove tradicije uključuju redovite molitve, post tijekom Ramazana i proslave vjerskih blagdana poput Ramazanskog bajrama i Kurban-bajrama.
- Gostoprimstvo je cijenjena vrijednost, neovisno i imovinskom statusu, a mnoge obitelji se ponose dočekom gostiju i pružanjem velikodušnog gostoprimstva, što se često smatra odrazom časti i društvenog statusa.
- U kulturama azijskog kontinenta brak se nerijetko smatra društvenom obvezom, ne samo između dvije osobe već između dvije obitelji, pa tako na brakove ponekad utječu razmatranja etničke i vjerske kompatibilnosti obitelji, društvenog statusa i roditeljskog odobrenja, a ne isključivo individualni izbor, iako uslijed transformacije obitelji broj dogovorenih brakova opada, posebice u urbanim područjima.
- Tradicionalne rodne uloge, gdje se od muškaraca očekuje da budu hranitelji obitelji, a od žena domaćice, ukorijenjene su u bliskoistočnoj kulturi, posebno u konzervativnijim ili ruralnim područjima, do te mjere da žene rjeđe napuštaju privatno, obiteljsko okruženje, a kada to i čine moraju se povinovati strogim vjerskim regulama i normama oko djelomičnog ili potpunog pokrivanja dijelova tijela.
- U mnogim tradicionalnim kulturama subsaharske Afrike ključna je vrijednost 'ubuntu', koji naglašava zajednički život i međusobnu podršku, gdje obitelji i lokalne zajednice često djeluju kao kolektiv, a resursi i odgovornosti dijele kako bi se osigurala dobrobit svih članova.
- Važne prekretnice poput rođenja, puberteta, braka i smrti imaju ogroman značaj za afričke

obitelji i obično se obilježavaju ceremonijama kojima se slavi prelazak pojedinaca iz jedne životne faze u drugu, a često uključuju složene rituale i gozbu s cijelom zajednicom.

- Mnoge afričke kulture također prakticiraju tradiciju plaćanja cijene mladenke ili miraza, kao simbolične geste kojom se iskazuje poštovanje prema obitelji mladenke ili ženika i smatra se načinom formaliziranja braka.
- Iako je danas rjeđa, poligamija se tradicionalno prakticira u nekim afričkim društvima, gdje muškarci mogu imati više žena, a ova praksa često se povezuje s društvenim statusom i sposobnošću brige za veliku obitelj.
- Djelovanja i ugled članova obitelji, posebno žena i njihova spolnog čudoređa, usko su povezani s čašću cijele obitelji, a u nekim iznimno patrijarhalnim sredinama sa islamom kao predominantnom religijom i dalje su prisutne prakse sakaćenja ženskih spolnih organa, kao sredstva kontrole ženske seksualnosti.

RAZLIKE U ODGOJNIM STILOVIMA MEĐU RAZLIČITIM KULTURAMA

- Sinovska odanost ili poštovanje i briga za roditelje, temeljna je vrijednost u roditeljstvu u Istočnoj Aziji. Djeca se odgajaju s jakim osjećajem dužnosti prema roditeljima, što često uključuje financijsku potporu, zajednički život ili brigu u starosti. Obrazovanje se visoko cijeni u istočnoj Aziji, a roditelji često pridaju golemu važnost akademskom uspjehu svoje djece. Ovaj naglasak na obrazovanju smatra se načinom osiguranja prosperitetne budućnosti i donošenja časti obitelji. Roditeljstvo u istočnoj Aziji obično uključuje hijerarhijsku strukturu, gdje roditelji imaju jasan autoritet nad svojom djecom. Poštovanje ovog autoriteta ključno je očekivanje, a djeca se često odgajaju s jakim osjećajem discipline i poslušnosti. Ovaj pristup ukorijenjen je u konfucijanskim vrijednostima, koje naglašavaju važnost društvenog reda i poštovanja starijih.
- Poštovanje starijih temelj je roditeljstva u Južnoj Aziji. Djeca se od malih nogu uče da poštuju i slušaju svoje roditelje i druge starije članove obitelji. To poštovanje duboko je ukorijenjeno u kulturnim i vjerskim tradicijama, koje naglašavaju važnost brige za roditelje u starosti. Obrazovanje se visoko cijeni u južnoazijskim obiteljima i često se smatra ključem društvene mobilnosti i uspjeha. Roditelji pridaju veliku važnost akademskim postignućima svoje djece, smatrajući obrazovanje načinom osiguranja prosperitetne budućnosti i donošenja ponosa obitelji. Roditeljstvo u Južnoj Aziji često uključuje hijerarhijsku strukturu u kojoj roditelji imaju značajan autoritet nad svojom djecom. Disciplina i poslušnost temeljne su vrijednosti, a djeca se obično odgajaju s jakim osjećajem dužnosti i odgovornosti.
- Poštovanje starijih i poslušnost roditeljima temeljne su vrijednosti u roditeljstvu na Bliskom istoku. Djeca se uče poštovati svoje roditelje i druge starije članove obitelji, s jakim naglaskom na održavanju obiteljskog sklada. Religija igra značajnu ulogu u roditeljstvu diljem Bliskog istoka. Roditelji su duboko uključeni u usađivanje vjerskih vrijednosti i praksi svojoj djeci, što uključuje redovito sudjelovanje u vjerskim ritualima, pridržavanje prehrambenih zakona i obilježavanje vjerskih blagdana, a sve se to smatra bitnim za održavanje kulturnog i duhovnog identiteta. Roditeljstvo na Bliskom istoku karakterizira hijerarhijska struktura u kojoj roditelji imaju jasan autoritet nad svojom djecom. Disciplina, poštovanje i poslušnost ključna su očekivanja, a djeca se odgajaju da razumiju svoje uloge unutar obitelji i šireg društva.
- U mnogim afričkim kulturama roditeljstvo se smatra kolektivnom odgovornošću, a ne isključivom dužnošću bioloških roditelja. Ovaj zajednički pristup osigurava da se o djeci dobro brine i da su socijalizirana u vrijednosti i tradicije zajednice. Ovo također jača obiteljske veze i pruža široku mrežu podrške, što je posebno važno u teškim vremenima ili kada roditelji nisu u mogućnosti ispuniti svoje uloge. Disciplina se smatra bitnom za usađivanje dobrog ponašanja i moralnih vrijednosti. Iako se metode discipline razlikuju u različitim kulturama, temeljno načelo je da je disciplina oblik ljubavi i brige, namijenjen vođenju djece prema tome da postanu odgovorne odrasle osobe koje su pune poštovanja. U mnogim društvima pripovijedanje i poslovice također se koriste kao alati za podučavanje životnih lekcija i jačanje kulturnih normi. Iako se školska postignuća cijene, značajan naglasak se stavlja na vještine učenja koje su bitne za svakodnevni život zajednice, poput poljoprivrede, kuhanja i šivanja.

DRŽAVE PORIJEKLA DJECE MIGRANATA I NJIHOVE KULTURNE SPECIFIČNOSTI

Afganistan

U proširenim obiteljskim kućanstvima, tri ili četiri generacije mogu živjeti zajedno, a to može biti u ograđenim kompleksima u kojima parovi imaju vlastitu sobu, gdje cijela proširena obitelj dijeli dvorište. U tim zajedničkim životnim prostorima sve žene rade zajedno na odgoju, disciplini i obrazovanju djece.

Obiteljske stvari se strogo drže privatnima i ljudi često nerado dijele osobne probleme s onima koji nisu članovi obitelji jer smatraju da upoznavanje zajednice s obiteljskim problemima može osramotiti kućanstvo.

Najstariji muškarac ima najveći autoritet i moć donošenja odluka te obično kontrolira sve obiteljske financije, te on mora odobriti svaku odluku o potrošnji. Muškarci nose ekonomski teret obitelji i često moraju sami uzdržavati cijelo kućanstvo, a braća i sinovi također moraju pomoći u financijskom smislu, te zaštititi obiteljsku čast i disciplinirati svako loše ponašanje.

Rodne uloge su vrlo patrijarhalne i krute: žene su uglavnom zadužene za kućanske poslove, kuhanje, odgoj djece, i zadovoljavanje potreba muškarca u kući. Ženska je dužnost i osigurati da se posjetitelji ugoste na najgostoljubiviji način koji kućanstvo može priuštiti.

Neposlušnost riječima starijih smatra se izuzetnim nepoštovanjem i kažnjivim ponašanjem, pa čak i u smislu fizičkog kažnjavanja djece.

Mnoga mala djeca uče isključivo unutar seoske džamije i od vjerskog vođe (mule) ili od svojih roditelja (obično majke dok otac radi). To podržava kulturnu ideju da se roditelji trebaju štovati zbog njihove mudrosti, a majke treba cijeliti.

Talibani su po dolasku na vlast postavili su ekstremna ograničenja ženama, što je rezultiralo njihovom izolacijom i isključenjem. Uvedene su zabrane koje im ograničavaju sudjelovanje u javnoj sferi, pooštren je moralni kodeks odijevanja i uskraćeno im je obrazovanje. U profesionalnim ili obrazovnim kontekstima gdje se i muškarci i žene mogu zaposliti ili podučavati, ljudi su oprezni u održavanju fizičke distance od drugog spola.

Žena općenito može napustiti kuću samo ako ima mušku pratnju i potpuno je zaštićena od očiju javnosti (obično burkom, čadorom ili nikabom). Kršenje ovih očekivanja društvene izolacije smatra se izuzetno sramotnim za ženu i loše odražava sposobnost njezina supruga, oca ili brata da je drži pod kontrolom.

Ponekad se sklapaju brakovi i između srodnika, tj. rođaka i to se ne smatra problematičnim. Brak može biti sredstvo za proširenje pristupa obitelji resursima ili, u nekim slučajevima, rješavanje sporova. Mlade djevojke ponekad se prinudno moraju udati za dužnika kako bi se namirio obiteljski dug.

Poligamija je legalna ako muškarac može dokazati da može ekonomski uzdržavati sve supruge, ali njezina praksa sve je rjeđa u gradovima. Obično se događa samo ako muškarčev brat umre i njegova udovica ostane bez ikoga tko bi je uzdržavao. U tom slučaju, njezin šogor može je uzeti u svoju obitelj (što je znano kao nasljeđivanje supruge, zajedno s djecom).

Webinar o Afganistanu organiziran u suradnji Ureda UNICEF-a za Hrvatsku i Hrvatskog zavoda za socijalni rad sa Uredom UNICEF-a u Afganistanu:

- Uvod i osnovne informacije: <https://youtu.be/cDVkIL5He10>
- Kulturni kontekst: <https://youtu.be/nmnV4UQQ7Zg>
- Informacije o zaštiti djece: <https://youtu.be/dP3XpIWfvII>
- Razlozi za migracije: <https://youtu.be/AYKxRsiFe6Q>
- Q&A: <https://youtu.be/3je5GhdfLU>

Sirija

Sirija je stoljećima imala povijesnu tradiciju vjerske tolerancije i etničkog pluralizma, a putem interneta, medija i pop kulture mladi su ljudi izloženi liberalnim zapadnim vrijednostima. Ipak, općenito govoreći, kultura je konzervativna i pokazuje veliko poštovanje prema tradicijama.

Dob također određuje stupanj poštovanja u društvenim interakcijama. Očekuje se da se u društvenim situacijama stariji visoko cijene i da im se daje prednost nad drugim prisutnim.

Ljudi imaju snažnu svijest o osobnom integritetu, ponosni su ako mogu biti korisni, gostoljubivi i velikodušni prema drugima, ali zauzvrat očekuju isto. Međutim, ako netko počinu pogrešku ili neuspjeh, poznato je da percepcija sramote i društveno isključivanje koje može uslijediti znači da su općenito kritika rijetko izravno upućuje, a pohvale se često velikodušno nude.

Ljudi često osjećaju da moraju skrivati svoj osobni život i borbe u javnosti unatoč osjećaju tuge, slabosti ili ranjivosti. Sirijci često posebno nerado prihvaćaju novac kao pomoć, čak i u očajnim situacijama. Danas su mnoge obitelji razdvojene sukobima i ratom, a mnoga kućanstva trenutno uzdržavaju i rođaci koji rade u drugim zemljama i šalju novac natrag.

U vezi s tim važno je napomenuti da mnogi Sirijci koji su trenutno ovisni o pomoći drugih (bilo da se radi o međunarodnoj pomoći, preseljenju izbjeglica, pomoći prijatelja) smatraju da je situacija vrlo nedostojanstvena i ogorčeni su zbog gubitka samostalnosti. Taj osjećaj nečasnosti posebno je uočen među muškarcima koji više ne mogu ispunjavati svoju društvenu ulogu hranitelja obitelji.

Obiteljska dinamika je patrijarhalna; otac ili najstariji muškarac ima najveći autoritet u kućanstvu i očekuje se da bude financijski odgovoran za obitelj. Njegovo mišljenje obično prevladava u svađi, a u brakorazvodnom postupku pretpostavit će se da djeca automatski pripadaju njemu. Uloga majke uglavnom je ispunjavanje kućanskih poslova i briga za djecu.

Nije neuobičajeno da su muškarci 10 do 15 godina stariji od svojih supruga. Razvod je rijedak i među muslimanima i među kršćanima, ali se događa i razvedene žene često primaju alimentaciju. Vjerski sud odlučuje što se događa s djecom. U većini slučajeva, oni ostaju s majkom dok ne napune 14 godina ili ako se majka ponovno uda, onda odlaze živjeti s ocem.

Sirijska djeca odgajaju se da slušaju roditelje i poštuju starije. Očekuje se da će slušati životno iskustvo svojih roditelja, vjerovati im i slijediti njihove savjete kako bi izbjegli vlastite pogreške. Očekuje se da će dijete imati iste vjerske, političke i društvene stavove kao i njegova obitelj. Odstupanje od uvjerenja roditelja ili nepoštivanje njihovih želja vrlo je nečasno.

Somalija

Obitelj je najvažniji aspekt života Somalijaca jer ona čini osnovu mreža podrške ljudi, a rođaci su međusobno ovisni jedni o drugima. Sam pojam „obitelj“ odnosi se na široku mrežu srodstva, uključujući članove šire obitelji, a svaka obiteljska „srodnička skupina“ također pripada širem klanu i podklanu na temelju zajedničkog porijekla u jednom određenom području, pri čemu se sve te uloge i statusi nasljeđuju kroz očevu lozu.

Kućanstva u kojima su žene glavne postala su sve češća u Somaliji, čineći otprilike jednu trećinu svih kućanstava, a ovaj trend se uvelike pripisuje izazovima koje predstavljaju rat, inflacija, suša i migracije muškaraca. Među raseljenim obiteljima, žene glave kućanstava su još češće, a procjene sugeriraju da 70% tih obitelji vode žene, često udovice ili one koje su napustili njihovi partneri.

Somalijske bračne prakse slijede patrilokalni sustav, gdje se mladenke sele u domove svojih muževa. Kako muž preuzima financijsku odgovornost za svoju ženu nakon braka, očekuje se da će biti financijski siguran. Ova kulturna norma doprinosi značajnoj razlici u dobi između supružnika, pri čemu su mladenke obično mlađe od svojih muževa. Brak se često smatra načinom da žene postignu socijalnu i financijsku sigurnost. Kao rezultat toga, roditelji često potiču svoje kćeri da se udaju u ranoj dobi. Ova kulturna preferencija dovela je do visoke rasprostranjenosti dječjih brakova.

Somalijski građanski zakon zahtijeva da muškarac dobije sudsko odobrenje za brak s dodatnom suprugom. Međutim, u ruralnim područjima uobičajeno je da se muškarcu vjenčaju s više žena, a poligamni brakovi često se sklapaju putem neformalnih sustava prema običajnom ili vjerskom pravu. Grube procjene sugeriraju da jedna petina somalijske populacije živi u poligamnim kućanstvima.

Pojam časti (sharaf) središnji je dio somalijske kulture. Nečija čast povezana je s osobnim ponašanjem pojedinca, postupanjem s drugima, iskrenošću i skromnošću (xishood) - posebno, seksualnom skromnošću ženskih članova obitelji. Ako se žena doživljava kao promiskuitetna, njezino obiteljsko ime se osramoti. U nekim konzervativnim zajednicama, nedokazana sumnja u ženinu nevjeru može uzrokovati dovoljno sramote da uništi ugled njezine obitelji.

Običaji upoznavanja gotovo da ne postoje u Somaliji, jer smatra se neprikladnim družiti se s pripadnikom suprotnog spola nasamo, osim ako su dvoje ljudi u braku. Ženska seksualna skromnost smatra se posebno važnom, a žensko djevičanstvo smatra se bitnim za brak, no nažalost i dalje su prisutne prakse sakaćenja ženskih spolnih organa. Od idealne žene očekuje se skromnost i rezervirano, pristojno i ponizno ponašanje.

Usredotočenost Somalijaca na zajednicu daje kulturi snažnu dimenziju društvenosti i gostoljubivosti. Općenito, ljudi su vrlo društveni, prijateljski nastrojeni i otvoreni, a ponekad njihova otvorenost za razgovor može zapadnjacima djelovati prilično izravno ili smjelo.

Nepal

Nepalci imaju reputaciju pouzdanih i otpornih ljudi koji mogu izdržati teške životne uvjete. Nepalci često pokazuju strpljenje i smirenost te općenito nisu pretjerano dramatični, već blagi i smireni ljudi. Ipak, ljudi također dijele osjećaj tuge i nezadovoljstva zbog raširenog siromaštva i lošeg državnog upravljanja svojom zemljom.

Nepalska kultura je prilično hijerarhijska i postoji značajna stratifikacija između najsiromašnijih i najmoćnijih u društvu. Ljudi uglavnom prihvaćaju te razlike u društvenom statusu kao prirodni poredak, jer smatraju da se moraju povinovati kastinskim regulama i pokoravaju se onima koji su stariji ili za koje smatraju da imaju visok ugled, koji su obrazovani ili govore engleski, pa

mnogi zapadnjaci misle da su Nepalci previše servilni i ponizni.

Nepalska svijest o statusu također je pod snažnim utjecajem hinduističkog kastinskog sustava, pri čemu je kasta tradicionalno određivala nečiji posao, položaj u društvenoj hijerarhiji i definirala ideje o samopoštovanju. Dok Tibeto-Burmani općenito nalikuju Mongolima ili Tibetancima i uglavnom su budisti, Indo-Arijci obično imaju sličan izgled kao njihovi indijski susjedi na jugu i slijede hinduizam.

Nepalska kultura je vrlo kolektivistička. Obitelji mogu udružiti svoju imovinu kako bi svi članovi bili ekonomski sigurni, a bliski prijatelji redovito čine usluge jedni drugima. Ova međuovisnost uvelike je potaknuta nuždom, budući da se na vladu ne može uvijek osloniti da pruži podršku. Umjesto toga, Nepalci su skloni dubokoj ovisnosti i odanosti svojoj obitelji i društvenoj skupini. Uobičajeno je da ljudi žrtvuju vlastite težnje za dobrobit cijele svoje obiteljske jedinice. Na primjer, jedna osoba može raditi u vrlo teškim uvjetima dok šalje doznake drugima. U ruralnim područjima, a posebno na velikim nadmorskim visinama, ljudi ovise o svojoj zajednici za preživljavanje, a osnovna sredstva se dijele zajednički. Seoski starješine često su autoriteti tih zajednica. Oni koji su urbani, obrazovani i međunarodno izloženi mogu biti individualističniji u svom pogledu.

Postoji osjećaj ljubaznosti koji dolazi s dijeljenjem u tuđem društvu; ljudi su stalno „ponizni“ kada upoznaju druge, imaju gosta ili steknu novog prijatelja. Istovremeno, gotovo svaka radnja, predmet, posao ili osoba mogu se kategorizirati kroz tabue, kao 'čisti' ili 'nečisti'. Uobičajeno je da ljudi zauzmu fatalistički stav, pretpostavljajući da je uzrok problema rezultat djelovanja boga ili duha. Loše zdravlje se obično doživljava kao posljedica loše karme. Stoga su Nepalci poznati po tome što su prilično stoički i tolerantni u teškim situacijama.

Tradicionalno, obrazac života je patrilinearan i patrilokalan, pri čemu se žene useljavaju u mjesto prebivališta svog muža prilikom vjenčanja. U višegeneracijskim kućama obično postoji ograničena privatnost, iako roditelji mogu živjeti na jednom katu, a njihova djeca s unucima na razini ispod njih. Budući da je nezaposlenost u Nepal kroničan problem, glavni stabilan izvor prihoda kućanstva osiguravaju doznake koje šalju članovi obitelji koji rade u inozemstvu, pa se nerijetko na put šalju i starija djeca kako bi diverzificirali primanja kućanstva.

Filipini

Filipini se sastoje od preko 7000 otoka, od kojih je otprilike 2000 naseljeno. Stanovništvo na sjevernim otocima općenito se identificira kao katoličko, dok je mnogo češće pronaći one koji se identificiraju kao muslimani u južnim dijelovima Filipina. Zemlja je također jezično raznolika, s osam glavnih dijalekata i preko 170 jezika koji se govore diljem naseljenih otoka, iako je službeni jezik filipinski (tagalog), no većina poznaje i engleski.

Filipini su kolektivističko društvo i pojedinci se obično shvaćaju kao dio „grupe“. Filipinci općenito osjećaju snažan ponos prema svojoj skupini i njegovat će ga putem dijeljenja priča ili činjenica o svojoj obitelji, barangaju (selu) ili gradu. Ključne vrijednosti poput zajedništva, poštovanja i prihvaćanja karakteristika su čitave filipinske kulture, a mnogi Filipinci pokazuju toplo i gostoljubivo ponašanje.

Gotovo svi Filipinci od malih nogu uče o važnosti temeljne društvene hijerarhije i svom položaju u društvu. Geste, oslovljavanje i stilovi komunikacije razlikuju se ovisno o tome s kim se komunicira i njihovim relativnim položajima u društvenoj hijerarhiji. Kapwa (drugarstvo ili zajedništvo) je temeljna vrijednost koja objašnjava međuljudsko ponašanje Filipinaca. Pojam se općenito odnosi na zajednički identitet gdje se ljudi povezuju unatoč razlikama u bogatstvu ili društvenom statusu.

Filipinci mogu biti više motivirani za uspjeh strahom od srama nego strahom od neuspjeha u

zadatku. Kako bi izbjegli osjećaj srama, mogu pokušati umiliti se drugima dajući im komplimente i izbjegavajući izravnu kritiku. Filipinci su obično vrlo topli i prijateljski ljudi koji uživaju u razgovoru s ljudima oko sebe. Filipinci su često otvoreni, ekspresivni i sentimentalni, a istovremeno održavaju vedro ponašanje, a često su i pred strancima ili novim poznanicima spremni podijeliti osobne priče iz svoje prošlosti.

Mnogi Filipinci vjeruju da svaki član obitelji ima nekoliko dužnosti i odgovornosti koje mora ispunjavati. Poštivanje vlastitih dužnosti i odgovornosti važno je kako bi se ispravno poštovali drugi i osigurala harmonija među članovima obitelji. Ipak, mišljenja mlađih članova obitelji i djece smatraju se sporednima u odnosu na mišljenja starijih članova.

Mnoge su filipinske obitelji raštrkane po cijelom svijetu. Neki roditelji ostavljaju svoje dijete na Filipinima kako bi potražili rad u inozemstvu i bolje uzdržavali svoju obitelj koja je ostala. Zauzvrat, oni šalju doznake svojim roditeljima ili braći i sestrama kojima je povjerena briga o djetetu. Općenito, glava kućanstva je obično najstarija žena, često baka. Prihodi od članova obitelji često se dijele, a zatim se baka matrijarh brine o obiteljskim financijama.

OBILJEŽAVANJE VJERSKIH PRAZNIKA I RITUALA

Tijekom mjeseca ramazana, većina muslimana postit će cjelodnevno, od izlaska do zalaska sunca, uključujući i djecu stariju od 12 godina, te će odvojiti vrijeme za učenje Kur'ana i molitvu. Neka djeca mogu postiti samo pola dana ako su vrlo mala, pa mogu jesti dio dana. Obično se bude prije izlaska sunca kako bi klanjali sabah (prvu od pet dnevnih molitvi), pa stoga djeca mogu biti umorni tijekom dana. Jednostavnim pretraživanjem putem Googlea ili drugih pretraživača možete se informirati kada je vrijeme ramazana za svaku kalendarsku godinu.

Evo nekoliko ideja kako centri za pružanje usluga u zajednici i škole mogu podržati djecu bez pratnje tijekom ramazana:

1. Određeni prostori za molitvu – Ukoliko to prostor i organizacija rada dozvoljavaju, imajte određene prostore za molitvu koji su čisti od nereda, imaju dovoljno prostora za svu djecu da se mole i imaju dostupne prostirke za molitvu. To je posebno važno tijekom Ramazana.
2. Odredbe za vrijeme ručka - Osigurajte prostore gdje se muslimanska djeca mogu igrati, učiti ili se samo odmoriti za vrijeme ručka, daleko od druge djece koja jedu. Neka će djeca rado ići u kantu, ali drugima to može biti teško dok poste. Neka će djeca postiti samo pola dana, dok će druga postiti cijele dane s odraslima u svojoj obitelji. Djeca će se probuditi vrlo rano kako bi jela prije izlaska sunca, pa mogu biti umorna tijekom dana.
3. Proslave cijele škole - Izbjegavajte događaje vezane uz hranu u domu ili školi tijekom mjeseca Ramazana. Pokušajte ih organizirati poslije Bajrama kako bi sva djeca mogla sudjelovati. Planirajte školsku proslavu za Bajram, na primjer produženi ručak s tradicionalnom hranom, ukoliko ste u mogućnosti - pitajte djecu koju hranu obično jedu kod kuće za Bajram. Ukrasite školu dekorativnim predmetima koju su izradila sva djeca. Pozovite lokalnog imama u školu da održi prezentaciju o Ramazanu i Bajramu te što oni znače muslimanima.
4. Podizanje svijesti - Upoznajte sve roditelje i učenike s predstojećim Ramazanom i Bajramom tako što ćete o tome pisati u biltenu s nekim ključnim činjenicama. Navedite sve proslave Bajrama u zajednici u lokalnim džamijama. Mnoge džamije imat će besplatne obroke kada sunce zađe (Iftar) za sve u zajednici (muslimane ili ne). Tijekom Bajrama, džamije mogu održavati dane otvorenih vrata i proslave u zajednici gdje je svatko dobrodošao doći i podijeliti obrok.
5. Prisutnost i osjetljivost - To je najvažnije vrijeme islamske godine i vrijeme namijenjeno obiteljskim i društvenim proslavama. To je također veliki dio identiteta djece. Djeca koji su nedavno stigli iz islamskih zemalja navikli su se na Bajram kao praznik kao što u Hrvatskoj imamo Božić.

PAKT EU O MIGRACIJAMA I AZILU

Pakt EU o migracijama i azilu je dokument koji utvrđuje strategiju i politiku EU o migracijama te je raspisan kao paket zakonodavnih mjera i preporuka. Pakt je predstavila Europska komisija u rujnu 2020. s ciljem „pružanja sveobuhvatnog pristupa koji objedinjuje politiku u područjima migracija, azila, integracije i upravljanja granicama”.

Europski parlament izglasao je novi zakonodavni okvir 10. travnja 2024., a Vijeće EU-a službeno ih je donijelo 14. svibnja 2024. Taj okvir pomoći će EU da složenim pitanjima pristupa odlučno i smišlja inovativna rješenja. Unija će imati otporne i sigurne vanjske granice, građanima će se jamčiti njihova prava, a nijedna zemlja EU-a neće se s pritiskom suočavati sama.

Tako Zajednički EU sustav za upravljanje migracijama kroz Pakt uključuje sljedeće:

1. **Sigurne vanjske granice:** Stroga dubinska provjera, Baza podataka o azilu i migracijama Eurodac, Postupak na granici i vraćanja, Krizni protokoli i mjere protiv instrumentalizacije
2. **Brzi i učinkoviti postupci:** Jasna pravila o azilu, Jamčenje ljudskih prava, Standardi EU-a za kvalifikaciju za status izbjeglice, Sprečavanje zlouporaba
3. **Djelotvoran sustav solidarnosti i odgovornosti:** Trajni okvir solidarnosti, Operativna i financijska potpora, Jasnija pravila o odgovornosti za zahtjeve za azil, Sprečavanje sekundarnih kretanja
4. **Uključivanje migracija u međunarodna partnerstva:** Sprečavanje nezakonitih odlazaka, Borba protiv krijumčarenja migranata, Suradnja u području ponovnog prihvata, Promicanje zakonitih načina za dolazak

Iako za sada još ne znamo provedbenu stranu svih propisa, „stroga dubinska provjera” prije ulaska u državu članicu primjenjivala bi se na sve, uključujući djecu i obitelji, a granični postupci primjenjivali bi se i na djecu stariju od 12 godina ako su sa svojim obiteljima ili neovisno o dobi iz razloga „nacionalne sigurnosti”. Dubinska provjera ne primjenjuje se na osobe s posebnim potrebama u vezi s prihvatom ili postupovnim potrebama, uključujući djecu bez pratnje.

Postupci međunarodne zaštite na granici primjenjivat će se na osobe koje dolaze iz zemlje sa stopom priznavanja međunarodne zaštite ispod 20%, ako postoje razlozi nacionalne sigurnosti ili ako su uskratili ili dali lažne informacije. Postupci međunarodne zaštite na granici mogu se primjenjivati i na osobe koje dolaze iz „sigurne zemlje podrijetla” ili „sigurne treće zemlje”. Jedine iznimke bit će djeca mlađa od 12 godina i djeca bez pratnje, osim ako postoje razlozi nacionalne sigurnosti koji opravdavaju zašto bi se taj postupak morao obaviti na granici. Osobe bi također mogle biti isključene iz postupaka na granici iz medicinskih razloga.

U postupcima međunarodne zaštite na granici, osobe mogu biti zadržane do 12 tjedana. Ako se postupak ne završi do kraja tog roka, bit će im dopušten ulazak na teritorij. Ako se zahtjev za međunarodnu zaštitu odbije unutar razdoblja od 12 tjedana, bit će usmjereni na postupak povratka na granici, tijekom kojeg će ostati pritvoreni maksimalno dodatnih 12 tjedana. Izmijenjena Uredba (Direktiva) o postupcima azila predlaže da se osobama čiji je zahtjev za međunarodnu zaštitu odbijen u kontekstu postupka azila na granici može “odbiti ulazak”. To znači da se mogu vratiti na vanjskim granicama, uz niži skup zaštitnih mjera. U ovom slučaju primjenjivat će se članak 14. Zakonika o schengenskim granicama i minimalni standardi utvrđeni člankom 4(4) Direktive o vraćanju. Važno je napomenuti da žalba na odbijanje ulaska nema suspenzivni učinak.

Za detaljnije informacije pogledajte sljedeće poveznice:

- O Paktu o migracijama i azilu:
- https://home-affairs.ec.europa.eu/policies/migration-and-asylum/pact-migration-and-asylum_en
- Ključne točke za snalaženje u Paktu EU o migracijama i azilu:
- <https://eurochild.org/uploads/2024/03/Key-points-to-navigate-the-EU-Migration-and-Asylum-Pact.pdf>
- Djeca i Pakt o migracijama i azilu:
- <https://www.unicef.org/eu/media/2511/file/EU%20Migration%20and%20Asylum%20Pact.pdf>

MATERIJALI ZA DJECU BEZ PRATNJE NA NAJČEŠĆIM JEZICIMA DJECE BEZ PRATNJE

•	Arapski	
	Važne ustanove i kontakti u Hrvatskoj	116
	Opći savjeti za sigurno putovanje	124
	Upute djetetu za prepoznavanje rizika od trgovine ljudima i krijumčarenja	127
	Savjeti djetetu za zaštitu od rodno uvjetovanog nasilja.	129
•	Francuski	
	Važne ustanove i kontakti u Hrvatskoj	131
	Opći savjeti za sigurno putovanje	139
	Upute djetetu za prepoznavanje rizika od trgovine ljudima i krijumčarenja	142
	Savjeti djetetu za zaštitu od rodno uvjetovanog nasilja.	144
•	Turski	
	Važne ustanove i kontakti u Hrvatskoj	146
	Opći savjeti za sigurno putovanje	154
	Upute djetetu za prepoznavanje rizika od trgovine ljudima i krijumčarenja	157
	Savjeti djetetu za zaštitu od rodno uvjetovanog nasilja.	159
•	Farsi	
	Važne ustanove i kontakti u Hrvatskoj	161
	Opći savjeti za sigurno putovanje	169
	Upute djetetu za prepoznavanje rizika od trgovine ljudima i krijumčarenja	172
	Savjeti djetetu za zaštitu od rodno uvjetovanog nasilja.	174
•	Engleski	
	Važne ustanove i kontakti u Hrvatskoj	177
	Opći savjeti za sigurno putovanje	185
	Upute djetetu za prepoznavanje rizika od trgovine ljudima i krijumčarenja	187
	Savjeti djetetu za zaštitu od rodno uvjetovanog nasilja.	189

VAŽNE USTANOVE I KONTAKTI U HRVATSKOJ - ARAPSKI

ايتاورك ي ف ةماهل ا ماقرل أو تاسسؤملا

هذه هي المنظمات والخدمات التي يمكنها أن تقدم لك الدعم والحماية والمعلومات أثناء وجودك في كرواتيا

الرقم الأوروبي الموحد لحالات الطوارئ

- الرقم ١١٢ (الموحد لحالات الطوارئ في جميع دول الاتحاد الأوروبي).
- الخدمة مجانية.
- تُستخدم في الحالات الطارئة: يمكنك الاتصال بهذا الرقم عندما تحتاج بشكل عاجل إلى مساعدة الشرطة أو الإطفائيين أو خدمات الإسعاف.
- متاحة على مدار الساعة: تعمل الخدمة ٢٤ ساعة في اليوم، ٧ أيام في الأسبوع.
- دعم متعدد اللغات: يمكن لموظفي الخط ١١٢ التواصل بعدة لغات أجنبية.
- إمكانية إرسال رسائل نصية قصيرة (SMS): في بعض الحالات، يمكن طلب المساعدة أيضًا عبر إرسال رسالة نصية إلى الرقم ١١٢.
- تحديد الموقع تلقائيًا: إذا كنت لا تعرف مكانك، يمكن للمشغل تحديد موقعك وإبلاغ الجهات المختصة به.
- تنسيق بين الخدمات المختلفة: من خلال الاتصال برقم ١١٢، يتم إشعار عدة جهات مختصة في وقت واحد، حيث يقوم المشغل بتمرير المعلومات إلى جميع الخدمات المعنية.

الشرطة

- الرقم: ١٩٢ (الحالات الطارئة)
- ماذا يفعلون: يساعدون في حالات الطوارئ، وتوفير الأمان، وتحميك إذا كنت في خطر. إذا كنت ضحية عنف أو في أي نوع من الشدة أو الضيق، فاتصل بهم فورًا.

خدمة الإسعاف الطارئ

- الرقم: ١٩٤ (الحالات الطارئة) أو الرقم الأوروبي الموحد ١١٢
- ماذا يفعلون: يقدمون مساعدة طبية سريعة إذا كنت مريضًا أو مصابًا. لا تتردد في الاتصال بهم إذا كنت لا تشعر بأنك بخير.

الهيئة الكرواتية للرعاية الاجتماعية

- ماذا يفعلون: هي الجهة المسؤولة عن ضمان سلامتك ورفاهك.
- تقوم بتوفير وصيٍّ يمثلك أمام الجهات المختلفة، وتساعدك في إنجاز المعاملات الإدارية وتأمين السكن والتعليم، كما تعمل على ضمان حصولك على حقوقك وحمايتك طوال فترة إقامتك في كرواتيا.

<https://socskrb.hr/>

الصليب الأحمر الكرواتي

- ماذا يفعلون: يقدمون مساعدات إنسانية أساسية، مثل الطعام والملابس واللوازم الصحية. كما يمكنهم مساعدتك على التواصل مع عائلتك أو أصدقائك إذا كنتم منفصلين عن بعضكم.

<https://www.hck.hr/>

اليونيسف (مكتب التابع لكرواتيا)

- ماذا يفعلون: تعمل على حماية حقوق جميع الأطفال في كرواتيا، بما في ذلك الأطفال اللاجئين والمهاجرين. يمكنهم تقديم المشورة حول حقوقك وإرشادك إلى الجهات والخدمات التي يمكن أن تقدم لك الدعم اللازم.

<https://www.unicef.org/croatia/>

الهاتف الشجاع

- الرقم ١١٦١١١ (رقم مجاني ومجهول الهوية)
- ماذا يفعلون: هذا خط دعم للأطفال. يمكنك الاتصال بهم أو إرسال رسالة إذا أردت التحدث مع شخص عن أفكارك أو مشاعرك. المحادثة سرية ومجهولة الهوية. يمكنك التحدث معهم باللغات التالية: الإنجليزية، الفرنسية، التركية، الأوكرانية، الروسية، البشتو، والعربية، مع شخص يمكنك الوثوق به. إذا لم ترغب في الكشف عن هويتك، فلا بأس، سيقدّمون لك الدعم والمشورة بغض النظر عن ذلك. لإرسال رسالة، امسح رمز الاستجابة السريعة (QR):

<https://hrabritelefon.hr/>

المركز الكرواتي القانوني

- ماذا يفعلون: يقدمون المساعدة القانونية مجانًا. إذا كانت لديك أسئلة حول حقوقك أو وضعك في كرواتيا أو الإجراءات القانونية، يمكنهم تقديم استشارات مجانية لك.

<https://www.hpc.hr/>

مركز الأطفال المفقودين والمعتدى عليهم

- ماذا يفعلون: هم متخصصون في مساعدة الأطفال الذين كانوا ضحايا للعنف أو الإساءة. إذا تعرضت لأي شكل من أشكال العنف، يمكنك التواصل معهم لطلب المساعدة.

<https://cnzd.org/>

خدمة اللاجئين التابعة للرهبانية اليسوعية JRS

- ماذا يفعلون: يقدّمون الدعم للاجئين وطالبي اللجوء، بما في ذلك الأطفال غير المصحوبين بذويهم. يمكنهم مساعدتك في الحصول على استشارات قانونية، والاندماج في المجتمع، بالإضافة إلى تقديم الدعم النفسي والاجتماعي. كما ينظمون أنشطة وورش عمل مختلفة تساعدك على التواصل والتفاعل مع أقرانك.

<https://hrv.jrs.net/>

مركز دراسات السلام cms

- ماذا يفعلون: يعملون على حماية حقوق الإنسان ويقدمون المساعدة القانونية للاجئين وطالبي اللجوء والمهاجرين الآخرين. يمكنهم تقديم استشارات قانونية مجانية بشأن وضعك في كرواتيا وشرح حقوقك، وهو أمر بالغ الأهمية إذا كنت تخطط للبقاء أو طلب اللجوء.

<https://www.cms.hr/>

منظمة هل انت جاد؟ AYS

- ماذا يفعلون: يقدمون الدعم للأشخاص الذين يطلبون الحماية أو الذين حصلوا على الحماية الدولية أو المؤقتة. من خلال المبادرات التعليمية ودورات اللغة، يمكن لمتطوعيهم مساعدتك في التعلم وإنجاز الواجبات المدرسية. كما يمكنك في مكانهم المسمى "المتجر الحر" العثور على الأحذية والملابس والألعاب لنفسك.

<https://www.areyouserious.eu/our-programs/>

مركز الحوار الثقافي CKD

- ماذا يفعلون: يقدمون الدعم للاجئين من أجل الاندماج في المجتمع الكرواتي، إذا قررت البقاء في كرواتيا.

<https://ccd.hr/>

الرابطة الإسلامية في كرواتيا

- ماذا يفعلون: منظمة دينية توفر الإرشاد الروحي للمسلمين في كرواتيا. يمكنهم مساعدتك إذا رغبت في زيارة المسجد، أو أداء الصلاة هناك، أو في ما يتعلق بالاحتفال بالعيد، أو إذا كنت بحاجة إلى توجيه وإرشاد روحي.

<https://www.islamska-zajednica.hr/>

منظمة الدعم النفسي DPP

- ماذا يفعلون: في مركز الأطفال والشباب والأسرة "مودوس" يقدمون خدمات الاستشارة النفسية والعلاج النفسي الفردي، والاستشارات للأزواج والعائلات، بالإضافة إلى برامج جماعية لجميع الفئات العمرية، لذا يمكنهم مساعدتك بنصائح تتعلق بصحتك النفسية.

<https://dpp.hr/>

مركز إعادة التأهيل من التوتر والصدمات النفسية RTZCG

- ماذا يفعلون: يوفّرون الدعم النفسي المتخصص والمساعدة في الاندماج الاجتماعي للأشخاص ذوي الفرص المحدودة. يمكنهم تقديم الإرشاد والمساندة لتخطي الأفكار السلبية وتنمية القدرات الشخصية.

<https://rctzg.hr/>

أطباء العالم MDM

- ماذا يفعلون: يعملون في مركز استقبال طالبي الحماية الدولية حيث يقدّمون الخدمات الطبية للأشخاص المقيمين في المركز. يمكنهم مساعدتك إذا كنت بحاجة إلى أي رعاية طبية أثناء تواجدك هناك.

<https://www.facebook.com/MdMCroatia/>

المؤسسات الصحية:

كل مدينة أو بلدة كبيرة تحتوي على مركز صحي أو مستشفى حيث يمكنك الحصول على الرعاية الطبية. تواصل مع مربيك أو الوصي القانوني عليك إذا احتجت إلى مساعدة طبية.

اختر وسيلة سفر آمنة

- تجنب المهربين والمسارات غير القانونية: السفر بمساعدة المهربين والعبور غير القانوني للحدود خطير للغاية. تُعرضك شبكات التهريب للعنف والإتجار بالبشر والاستغلال الجنسي. من المهم أن تعرف: هذه ليست الوسيلة الوحيدة للوصول إلى هدفك.
- تقدّم بطلب لم الشمل العائلي: إذا كان لديك عائلة في إحدى الدول الأوروبية، فهناك إجراءات وبرامج قانونية لم شمل الأسرة. اطلب المساعدة القانونية وتعرّف على حقوقك في الانضمام إلى عائلتك.
- قدم طلب الحصول على الحماية والوضع القانوني: بتقديم طلب للحصول على الحماية الدولية (اللجوء) تدخل في نظام الحماية الدولية حيث تضمن لك حقوقك ورعايتك وحمايتك. كما أن ذلك يعد شرطاً أساسياً لطلب لم الشمل العائلي.
- سوق العمل والتعليم: يتيح لك وضع طالب الحماية الدولية المشاركة في التعليم، وفي النهاية لدخول سوق العمل لتحقيق أهدافك أو لمساعدة عائلتك.
- كن صريحاً بشأن أهدافك: ناقش أهدافك مع المختصين الذين يعتنون بك، فهم هنا لدعمك ومساعدتك. من الضروري أن تكون صريحاً معهم حول هدفك النهائي من السفر وما تتوقع حدوثه هناك. عندما يعرفون هدفك بوضوح، سيتمكنون من تقديم بدائل آمنة وقانونية وواقعية، وإطلاعك على البرامج التي تساعدك في تحقيق هذا الهدف دون الحاجة للاستمرار في السفر عبر طرق خطيرة أو تعريض نفسك لمخاطر الطريق مجدداً.

كن واعياً بما حولك

- راقب الأشخاص من حولك. كن منبهّاً إذا لاحظت أن أحداً يلاحقك، أو لاحظت من يقترب منك أو يقدم لك المساعدة.
- اتبع حدسك وحواسك. إذا شعرت أن شيئاً ما غير صحيح أو خطير، ابتعد عن ذلك الموقف فوراً.
- احفظ المواقع المهمة. حاول تذكّر أسماء الأماكن والشوارع والمعالم المهمة القريبة.

المعلومات والتواصل

- لا تشارك معلوماتك الشخصية. لا تفصح للغرباء عن مكانك، أو عن مكان قدمك، أو عن وجهتك. كن حذراً بشكل خاص بشأن المعلومات المتعلقة بعائلتك.
- استخدم كلمة "آمان". إذا كنت تسافر مع شخص نعرفه، اتفقا مسبقاً على كلمة أو جملة يمكن استخدامها للتنبيه عند شعوركما بعدم الأمان أو مواجهة خطر معين.
- احفظ أرقام الطوارئ. إذا كان لديك هاتف، تعرّف على أرقام الشرطة وخدمات الطوارئ في الدولة التي تتواجد فيها.
- بطارية الهاتف. احرص دائماً على أن يكون هاتفك مشحوناً بما يكفي للتنمك من الاتصال بالمساعدة عند الحاجة.

النقود و الممتلكات الثمينة

- احتفظ بأموالك ووثائقك في مكان آمن. استخدم حزام النقود أو الجيب الداخلي لإخفاء ممتلكاتك الثمينة.
- تجنب إظهار النقود. لا تُظهر المال أو الأشياء القيمة للآخرين.
- كن حذرًا من العروض التي تقدم "مساعدة" في إدارة أموالك. قد يعرض بعض الأشخاص عليك "المساعدة" في إدارة أموالك، لكن ذلك قد يكون فخًا.

حالات حرجية

- تجنب الأماكن المنعزلة. سير في الأماكن المضاءة جيدًا والمزدحمة، خصوصًا خلال الليل.
- لا تترك المركبات مع أشخاص مجهولين. لا تدخل أبدًا سيارة، أو فان، أو شاحنة مع شخص لا تعرفه.
- احذر من الأشخاص الذين ينتحلون صفة الشرطة أو المسؤولين الرسميين. إذا اقترب منك شخص يدّعي أنه شرطي ولا يحمل شارة رسمية، وشعرت بالشك حيال ذلك، فاطلب المساعدة من الأشخاص القريبين منك.

حافظ على صحتك وقوتك

- اعتنِ بصحتك الشخصية. اشرب كمية كافية من الماء وحاول تناول الطعام بانتظام. إذا كنت مريضًا، اطلب الرعاية الطبية.
- إذا شعرت بعدم الارتياح أو تعرضت للخطر، اطلب المساعدة على الفور. يوجد نظام وطني للحماية (الشرطة، رجال الإطفاء، خدمات الطوارئ)، بالإضافة إلى منظمات وأشخاص موجودين لمساعدتك. تشمل هذه خدمات الطوارئ مثل الإسعاف، ورجال الإطفاء، والشرطة، وغالبًا أيضًا متطوعي الصليب الأحمر ومنظمات المجتمع المدني الأخرى.

النظافة والصحة أثناء السفر

أثناء السفر الطويل، العناية بنفسك أمر أساسي. الحفاظ على النظافة ومتابعة صحتك يساعدك على البقاء قويًا وتجنب الأمراض.

الحفاظ على النظافة الشخصية

- غسيل الأيدي: اليدين هما أكثر الوسائل شيوعًا لنقل البكتيريا. اغسل يديك دائمًا بالماء والصابون قبل تناول الطعام وبعد استخدام الحمام. إذا لم يتوفر صابون، استخدم الماء أو معقم اليدين.
- الاستحمام وغسيل ملابس: إذا أتاحت لك الفرصة، استغلها لغسل جسمك وملابسك. الملابس النظيفة والجسم النظيف يقللان من خطر العدوى والأمراض الجلدية.
- نظافة الفم والأسنان: اغسل أسنانك إذا كانت لديك فرشاة ومعجون. هذا يساعد على منع الألم والعدوى في الفم.
- النظافة الشخصية للفتيات: يجب على الفتيات الاهتمام بشكل خاص بالنظافة أثناء فترة الحيض. استخدمي فوطًا صحية نظيفة. إذا لم تتوفر لديك، تواصل مع المختصين أو العاملين في المؤسسة التي تقيمين فيها – فهم سيساعدونك.

كيفية التعرف على علامات المرض

- ارتفاع درجة حرارة الجسم: إذا شعرت بالحرارة في جسمك، أو كان لديك صداع، أو تعرق، فقد يكون هذا علامة على ارتفاع درجة الحرارة.

- **مشاكل في الجهاز الهضمي:** الإسهال، القيء، أو آلام البطن قد تشير إلى أنك تناولت طعامًا فاسدًا أو شربت ماءً ملوثًا. اطلب المساعدة من أقرب صيدلية أو مركز صحي.
- **تغيرات جلدية:** إذا لاحظت طفحًا جلديًا، احمرارًا، جروحًا أو حكة، فقد يكون ذلك علامة على مرض جلدي. لا تلمس الجروح بأيدي متسخة.
- **السعال وصعوبة التنفس:** الأعراض مثل السعال، التهاب الحلق، أو صعوبة التنفس قد تشير إلى عدوى في الجهاز التنفسي. اطلب المساعدة من المربي أو أي عامل آخر في المؤسسة التي تقيم فيها.
- **الضعف العام:** إذا كنت تشعر بإرهاق شديد، أو ضعف، أو دوام، فذلك يعني أن جسدك يرسل لك إشارة بأن هناك شيئًا غير صحيح.

ماذا تفعل؟ إذا شعرت بأي من هذه الأعراض، اطلب المساعدة فورًا. تواصل مع المربي أو أي شخص بالغ تثق به.

تناول الطعام والشراب الآمنين

- **اشرب الماء النقي:** الماء هو الأهم. اشرب فقط الماء الذي أنت متأكد من نظافته (مثل الماء المعبأ في زجاجات، أو الماء المصفى، أو المغلي). لا تشرب أبدًا الماء من الأنهار، البحيرات، أو البرك.
- **اختر الطعام بعناية:** تجنب تناول اللحوم النيئة والطعام الذي يُترك لفترات طويلة تحت الشمس. تناول فقط الطعام الذي يبدو نظيفًا وطازجًا.
- **لا تشارك زجاجات الشراب مع الآخرين:** إذا أمكن، احرص على الشرب من زجاجتك الخاصة. هذا يقلل من خطر انتقال الأمراض.

الاعتناء بجسدك يشبه الاعتناء برحلتك – كلما اعتنيت بنفسك جيدًا، كانت رحلتك أكثر أمانًا وسهولة.

إرشادات للأطفال للتعرف على مخاطر الاتجار بالبشر والتهرب

ما هو التهريب والاتجار بالبشر؟

- التهريب هو عندما يساعدك شخص ما على عبور الحدود، عادةً مقابل المال. بعد أن تعبر الحدود بأمان، ينتهي دوره.
- الاتجار بالبشر هو جريمة يستخدم فيها الشخص وعودًا كاذبة أو تهديدات لاستغلالك في أعمال قسرية، التسول، الاستغلال الجنسي، أو أشكال أخرى من الإساءة. الأشخاص الذين يمارسون الاتجار بالبشر يسعون للسيطرة على حياتك واستغلالك.

كيف تكتشف الشخص الذي يمارس الاتجار بالبشر أو التهريب؟

- الوعود الكاذبة: يقدمون لك وعودًا مثالية مثل وظيفة ممتازة، راتب مرتفع، أو فرصة تعليمية في الخارج دون أن يطلبوا أي وثائق أو مؤهلات. تبدو هذه الوعود جيدة للغاية لدرجة يصعب تصديقها.
- انتبه إلى ظروف السفر والإقامة التي يعرضونها عليك: يُطلب منك البقاء في أماكن قذرة، مكتظة وغير صحية، وبقيد حركتك: لا يسمحون لك بمغادرة الغرف، أو التواصل مع الآخرين، أو طلب المساعدة، كما يسيطرون على استخدامك للهاتف ووسائل الاتصال.
- مصادرة الوثائق: يطلبون منك تسليم جواز السفر، بطاقة الهوية أو أي وثائق أخرى "لأسباب تتعلق بالأمان" أو "لتسريع السفر". هذه طريقة للسيطرة عليك. لا تسلم وثائقك لأي شخص.
- رحلات غير واضحة المعالم: يخبرونك بأنك ستسافر إلى أماكن مجهولة، أو ستغير المسارات، أو ستقيم في بيوت أو مستودعات غير معروفة. ولا يكونون مستعدين لإعطائك المرقع الدقيق أو هدف الرحلة.
- توجيهات غامضة: يُطلب منك القيام بأشياء لا تفهمها، أو الذهاب إلى أماكن لم تُشرح لك، أو الامتناع عن طرح الأسئلة. قد يكون هذا دليلًا على أنهم يريدون إرباكك والسيطرة عليك.
- العزل والمراقبة: يفصلونك فورًا عن الآخرين أو عن أصدقائك. ولا يسمحون لك باستخدام الهاتف أو التواصل مع العائلة أو الاتصال بأي شخص آخر.
- التهديدات وبتّ الخوف: قد يقوم المهربون والمتاجرون بالبشر بتخويفك أو تهديدك أنت أو عائلتك إذا لم تلتزم بتعليماتهم.
- انتبه لظروف "العمل" أو "العود" المقدمة لك: إذا وُعدت بوظيفة لكن لم يتم دفع راتبك، أو يُصادر كل المال منك "لتغطية تكاليف السفر"، واضطرت للعمل لساعات إضافية في ظروف خطيرة، دون استراحة أو طعام، وطلب منك تقديم خدمات جنسية أو المشاركة في أنشطة مشبوهة، حتى تحت التهديد، فهذه علامات خطيرة.

ماذا يجب أن تفعل؟

- إذا أمكنك، سافر دائمًا مع أشخاص تعرفهم، من عائلتك أو من تعرفهم مسبقًا، وثق بأن نواياهم حسنة.
- حافظ على وثائقك الشخصية. احرص دائمًا على أن تكون وثائقك معك وفي مكان آمن مثل الجيب الداخلي أو حزام النقود. لا تسلمها لأي شخص.
- ا طرح الأسئلة. اسأل الشخص إلى أين أنت ذاهب، ولماذا، وماذا سيحدث عند الوصول. إذا حاولوا تجنب الإجابة أو كانت إجاباتهم غير واضحة، فهذا علامة سيئة.
- اتبع إحساسك الداخلي. إذا شعرت بعدم الأمان، أو الخوف، أو أن الموقف غير صحيح، ابتعد عن هذا الشخص أو المجموعة.

- اطلب المساعدة. إذا كنت في خطر، ابحث عن الأمان. تواصل مع الشرطة، أو خدمات الحماية، أو العاملين في المنظمات الإنسانية (المتطوعين)، أو الأشخاص في الأماكن العامة. قم بالصراخ إذا لزم الأمر.

أهمية الإبلاغ

- من المهم أن تفهم أنك لست مسؤولاً عن الوضع الذي وجدت نفسك فيه، وأن لديك الحق في الحماية.
- قم بالإبلاغ عن الحالات المشبوهة: عندما تصل إلى مكان آمن، شارك قصتك مع المختصين أو العاملين في المنظمات الإنسانية. هذا يمكن أن يساعد في حماية أطفال آخرين مثلك.

نصائح للأطفال للوقاية من العنف المرتبط بالنوع الاجتماعي

ما هو العنف القائم على النوع الاجتماعي؟

العنف القائم على النوع الاجتماعي (GBV) هو أي فعل عنف (جسدي، جنسي، نفسي أو عاطفي، أو إجبار اقتصادي) يُرتكب ضد شخص بسبب جنسه. يمكن أن يحدث في أي مكان، بغض النظر عما إذا كان الطفل صبيًا أو فتاة، ويمكن أن يكون الجاني رجلًا أو امرأة.

أشكال العنف:

- **العنف الجسدي:** أي شكل من أشكال الإساءة الجسدية، بما في ذلك الضرب، الدفع، الصفع، أو التسبب بالحروق.
- **العنف الجنسي:** أي فعل جنسي غير مرغوب فيه، أو لمس، أو تعليق، أو إجبار على القيام بأي فعل. لا يحق لأي شخص لمس جسدك دون إذنك.
- **العنف العاطفي/النفسي:** يشمل الإهانة، والتحقير، والتهديد، والتخويف، والعزل عن الآخرين، بالإضافة إلى السيطرة على حياتك وقراراتك.
- **الإكراه الاقتصادي:** أخذ المال أو الوثائق، إجبارك على العمل دون أجر، أو تقييد وصولك إلى الطعام والمأوى.

نصائح ومهارات عملية للتعرف على مخاطر العنف القائم على النوع الاجتماعي

١. استمع لصوتك الداخلي

- **ثق بحدسك:** إذا شعرت أن موقفًا ما خطير أو غير مريح، فغالبًا ما يكون كذلك. إحساسك الداخلي هو أهم إشارة تحذير لديك.
- **شعور "غريب":** إذا شعرت بالخوف أو لم يعجبك تصرف شخص ما تجاهك، ابتعد عن هذا الشخص أو الموقف.

٢. انتبه للوعود والطلبات الزائفة

- **جيد جدًا لدرجة يصعب تصديقها:** اشكك في العروض التي تبدو جيدة جدًا – على سبيل المثال، وعود بسفر سهل، أو حياة مثالية في الخارج، أو راتب كبير بدون أي جهد.
- **مصادرة الوثائق:** لا يحق لأي شخص طلب وثائقك (جواز السفر، بطاقة الهوية) "لأسباب تتعلق بالأمان" أو "للتسريع السفر". هذه الطريقة هي الأكثر شيوعًا للسيطرة عليك. احرص دائمًا على حفظ وثائقك.
- **السرية أو الغموض:** انتبه للأشخاص الذين لا يرغبون في إخبارك عن الطريق الصحيح، أو مكان نومك، أو ما سيحدث خلال الرحلة. الوضوح والشفافية هما علامة على الأمان.

٣. حافظ على التواصل مع الآخرين

- **لا تدع نفسك تنزل عن الآخرين:** قد يحاول المعتدون عزلك عن أصدقائك، أو عائلتك، أو الآخرين الذين تسافر معهم. حاول دائمًا أن تبقى ضمن مجموعة من الأشخاص الذين تثق بهم.

- استخدم الهاتف المحمول إذا كان معك: لا تسمح لأي شخص بأخذ هاتفك المحمول. استخدمه للتواصل مع الأشخاص الذين تثق بهم.
- لا تذهب إلى الأماكن المنعزلة: تجنب الشوارع المظلمة، المباني المهجورة أو الأماكن المنعزلة، خاصةً أثناء الليل. ابقى في الأماكن المضيئة والمزدحمة.

٤. قل "لا" واطلب المساعدة

- صوتك يمتلك القوة: لك الحق في قول "لا" لأي شيء يزعجك. لا تشعر بالخجل من رفض الطلبات غير المناسبة.
- إذا كنت في خطر، قم بالصراخ: إذا حاول أحدهم الاعتداء عليك، لا تتردد في الصراخ بصوت عالٍ قائلاً "النجدة!".
- اعرف إلى من تلجأ: إذا كنت في خطر أو بحاجة إلى مساعدة، تواصل مع الشرطة، أو العاملين في المنظمات الإنسانية، أو المتطوعين (مثل الصليب الأحمر)، أو ممثلي منظمات المجتمع المدني الأخرى.

نصائح عملية للفتيات

- انتبه للوعود الزائفة و"الحماية" المزعومة: كوني حذرة مع الرجال أو النساء الذين يعرضون عليك "حماية" خاصة أو الزواج مقابل شيء ما. غالبًا ما تكون هذه حيل للسيطرة عليك واستغلالك للعمل القسري أو الاستغلال الجنسي. سلامتك ليست للبيع.
- استخدم المرحاض والدش بطريقة آمنة: إذا أمكن، اذهبي إلى المرحاض برفقة صديقة أو امرأة تثقين بها. وإذا كان عليك الذهاب بمفردك، اختاري أماكن مضاءة جيدًا، خلال النهار، وتأكدتي من أن الأبواب مغلقة.
- احرصي على النوم ضمن مجموعة: إذا كنت في مخيم أو مكان إقامة، حاولي النوم بالقرب من نساء وفتيات أخريات. النوم ضمن مجموعة يوفر أمانًا أكبر.
- لا تسافري بمفردك مع رجال مجهولين: تجنبي السفر بمفردك مع رجال مجهولين في سيارات، شاحنات، أو أي وسيلة نقل أخرى، حتى لو قالوا لك إن هذه هي الطريقة الوحيدة للوصول إلى وجهتك.
- إذا كنت تبحثين عن المساعدة، تواصل مع شخص ذو صفة رسمية: في المخيمات، نقاط العبور الحدودية، أو المراكز الإنسانية، ابحثي عن العاملين في المنظمات الإنسانية أو الشرطة إذا شعرت بالقلق بشأن أي شيء.
- ثق بإحساسك الداخلي: إذا شعرت بعدم الارتياح بالقرب من شخص ما، ابتعدي عنه.
- تعلمي الدفاع عن نفسك: العنف ليس أبدًا خطأك. أحيانًا من المهم أن تُظهري أنك تستطيعين الدفاع عن نفسك. قول "لا" بوضوح وبصوت عالٍ قد يردع الجاني.
- احصلي على مستلزمات النظافة التي تحتاجينها: لا توافقي أبدًا على ممارسة الجنس مقابل مستلزمات النظافة (مثل الفوط الصحية أو الصابون). هناك منظمات إنسانية يمكنها توفيرها لك مجانًا.

INSTITUTIONS ET CONTACTS IMPORTANTS EN CROATIE

Voici les organisations et services qui peuvent t'apporter du soutien, de la protection et des informations pendant ton séjour en Croatie.

Numéro d'appel d'urgence unique européen

- **Numéro : 112** (numéro unique pour les urgences dans toute l'Union européenne)
- Gratuit
- En cas d'urgence : Appelle ce numéro si tu as besoin d'une aide urgente de la police, des pompiers ou des services d'urgence médicale.
- Disponible 24 heures sur 24, 7 jours sur 7.
- Assistance multilingue : Les opérateurs du 112 peuvent communiquer dans plusieurs langues étrangères.
- Envoi de messages SMS : Dans certaines situations, il est possible de demander de l'aide en envoyant un SMS au 112.
- Localisation automatique : Si tu ne sais pas où tu te trouves, l'opérateur peut déterminer ta position et transmettre l'appel aux services compétents.
- Plusieurs services d'urgence : Un seul appel au 112 permet d'alerter plusieurs services, car l'opérateur transmet les informations à tous ceux qui sont nécessaires.

Police

- **Numéro : 192** (numéro d'urgence)
- **Rôle :** En cas de danger, contacte la police. Ils interviennent pour protéger ta sécurité et t'aider si tu es confronté(e) à la violence ou à tout autre problème.

Service médical d'urgence

- **Numéro : 194** (numéro d'urgence) ou le numéro d'appel d'urgence unique européen 112
- **Rôle :** Ce service fournit une aide médicale rapide si tu es malade ou blessé(e). N'hésite pas à les appeler si tu ne te sens pas bien.

Office croate d'action sociale

- **Rôle :** Ce service veille sur toi et ton bien-être. Il te fournit un tuteur pour te représenter, t'aide avec les formalités administratives, le logement et l'école, et s'assure que tes droits sont respectés et protégés pendant ton séjour en Croatie.

Croix-Rouge de Croatie

- **Rôle:** Ils fournissent une aide humanitaire, comme de la nourriture, des vêtements et des produits d'hygiène. Ils peuvent aussi t'aider à recontacter ta famille ou tes amis si vous êtes séparés.

<https://www.hck.hr/>

UNICEF (Bureau pour la Croatie)

- **Rôle:** Travaille à protéger les droits de tous les enfants en Croatie, y compris ceux des enfants réfugiés et migrants. Il peut te conseiller sur tes droits et te mettre en contact avec les services capables de t'apporter de l'aide.

<https://www.unicef.org/croatia/>

Ligne d'aide

- **Numéro : 116 111** (gratuit et anonyme)
- **Rôle:** C'est une ligne d'assistance pour les enfants. Tu peux appeler ou envoyer un message pour parler de ce que tu ressens ou de tes pensées. La conversation est confidentielle et anonyme. Tu peux communiquer en anglais, français, turc, ukrainien, russe, pachto ou arabe avec une personne de confiance. Tu n'as pas besoin de donner ton nom pour recevoir écoute, soutien et conseils. Pour envoyer un message, scanne le code :

<https://hrabritelefon.hr/>

Centre de droit croate

- **Rôle:** Ils offrent une assistance juridique gratuite. Si tu as des questions sur tes droits, ton statut en Croatie ou les démarches administratives, ils peuvent te fournir des conseils gratuits.

<https://www.hpc.hr/>

Centre pour les enfants disparus ou maltraités

- **Rôle:** Ce centre est spécialisé dans l'aide aux enfants victimes de violence ou de maltraitance. Si tu as subi n'importe quelle forme de violence, tu peux les contacter pour obtenir de l'aide.

<https://cnzd.org/>

Service jésuite des réfugiés (JRS)

- **Rôle:** Ils apportent soutien aux réfugiés et demandeurs d'asile, y compris les enfants non accompagnés. Ils peuvent t'aider avec des conseils juridiques, ton intégration dans la communauté et te fournir du soutien psychosocial. Ils organisent également des activités et ateliers pour t'aider à te faire des amis et à t'intégrer.

<https://hrv.jrs.net/>

Centre d'études pour la paix

- **Rôle:** Ce service protège les droits humains et propose une aide juridique aux réfugiés, demandeurs d'asile et autres migrants. Il peut te donner des informations juridiques gratuites sur ton statut en Croatie et t'expliquer tes droits, ce qui est très utile si tu prévois de rester en Croatie ou de demander l'asile.

<https://www.cms.hr/>

Are You Syrious? (AYS)

- **Rôle:** Ils soutiennent les personnes demandant ou bénéficiant d'une protection internationale ou temporaire. Grâce à leurs initiatives éducatives et cours de langue, les bénévoles peuvent t'aider dans ton apprentissage et dans tes devoirs scolaires. Dans leur espace appelé Free Shop, tu peux trouver chaussures, vêtements et jouets pour toi.

<https://www.areyousyrious.eu/our-programs/>

Centre pour la culture du dialogue

- **Rôle:** Ils aident les réfugiés à s'intégrer dans la société croate, si tu choisis de rester en Croatie.

<https://ccd.hr/>

Communauté islamique de Croatie

- **Rôle:** C'est une organisation religieuse qui accompagne les musulmans en Croatie sur le plan spirituel. Ils peuvent t'aider à visiter une mosquée, accomplir la prière, célébrer l'Aïd ou à obtenir des conseils spirituels.

<https://www.islamska-zajednica.hr/>

Association pour le soutien psychologique

- **Rôle:** Le Centre Modus pour enfants, jeunes et familles offre des consultations individuelles, en couple et familiales, ainsi que des activités de groupe pour tous les âges. Ils peuvent te fournir des conseils et un soutien pour ta santé mentale.

<https://dpp.hr/>

Centre de réhabilitation pour le stress et les traumatismes (RTCZG)

- **Rôle:** Ils offrent un soutien psychologique professionnel et favorisent l'inclusion sociale des personnes ayant moins d'opportunités. Ils peuvent t'aider à surmonter les pensées négatives et à développer ton potentiel.

<https://rctzg.hr/>

Médecins du Monde (MdM)

- **Rôle:** Dans le centre d'accueil pour demandeurs d'une protection internationale, ils offrent des services de santé aux résidents. Tu peux t'adresser à eux pour obtenir des soins médicaux pendant ton séjour.

<https://www.facebook.com/MdMCroatia/>

Établissements de santé:

- Dans toutes les grandes villes et localités, tu trouveras un centre de santé ou un hôpital pour obtenir des soins. Parle à ton éducateur ou tuteur si tu as besoin d'assistance médicale.

CONSEILS GÉNÉRAUX POUR VOYAGER EN TOUTE SÉCURITÉ

Choisis un moyen de voyager sûr

- **Évite les passeurs et les routes illégales** : Se faire aider par des passeurs ou passer des frontières illégalement comporte de grands risques : ces réseaux peuvent te soumettre à la violence, à la traite et à l'exploitation sexuelle. Sache aussi qu'il existe d'autres voies légales et plus sûres pour atteindre ton objectif.
- **Demande le regroupement familial** : Si tu as de la famille dans un pays européen, il existe des procédures légales et programmes pour te réunir avec eux. Cherche une assistance juridique et renseigne-toi sur tes droits au regroupement familial.
- **Demande une protection et un statut légal** : En faisant une demande de protection internationale (asile), tu rejoins un système qui te garantit des droits, des soins et une protection. C'est également souvent une étape nécessaire pour pouvoir demander le regroupement familial.
- **Marché du travail et éducation** : Le statut de demandeur de protection internationale te donne accès à l'éducation et, plus tard, au marché du travail, afin de réaliser tes objectifs personnels ou d'aider ta famille.
- **Sois honnête sur tes objectifs** : Parle ouvertement avec les professionnels qui t'accompagnent, leur rôle est de t'aider. Dis-leur quel est ton but ultime et ce que tu penses trouver là où tu vas. C'est seulement ainsi qu'ils pourront te suggérer des solutions sûres et légales et te présenter des programmes qui t'aident à atteindre tes objectifs sans continuer un voyage dangereux.

Sois attentif à ton environnement

- **Observe les personnes autour de toi**. Fais attention si quelqu'un te suit, s'approche de toi ou t'offre de l'aide.
- Fais confiance à ton instinct. Si quelque chose te semble bizarre ou dangereux, éloigne-toi de la situation.
- **Mémorise les lieux**. Essaie de retenir les noms des endroits, des rues et les bâtiments importants situés à proximité.

Information et communication

- **Ne partage pas d'informations personnelles**. Ne révèle pas à des inconnus ta localisation, ton origine ou ta destination. Fais particulièrement attention aux informations concernant ta famille.
- **Utilise un « mot de sécurité »**. Si tu voyages avec quelqu'un que tu connais, choisis ensemble un mot ou une phrase secrète à utiliser si tu te sens mal à l'aise ou en danger.
- **Mémorise les numéros d'urgence**. Si tu peux utiliser un téléphone, retiens les numéros de la police et des services d'urgence du pays où tu es.
- **Surveille la batterie de ton téléphone**. Assure-toi d'avoir toujours assez de batterie pour pouvoir appeler à l'aide en cas de besoin.

Argent et objets de valeur

- **Garde ton argent et tes documents dans un endroit sûr**. Utilise une ceinture cache-billets ou une poche intérieure pour dissimuler tes objets de valeur.
- **Évite de montrer ton argent**. Ne montre pas ton argent ni tes objets de valeur aux autres.

- **Sois prudent avec ceux qui proposent de « t'aider » à gérer ton argent.** Certaines personnes peuvent offrir leur aide, mais cela peut être un piège.

Situations présentant un risque

- **Évite les endroits isolés.** Marche dans des zones bien éclairées et fréquentées, surtout la nuit.
- **Ne monte pas dans un véhicule avec des inconnus.** N'entre jamais dans une voiture, une camionnette ou un camion avec quelqu'un que tu ne connais pas.
- **Attention aux faux policiers ou agents.** Si quelqu'un prétend être policier, mais n'a pas de badge officiel et que tu trouves cela suspect, demande de l'aide aux personnes autour de toi.

Reste en bonne santé et fort

- **Prends soin de ta santé.** Bois suffisamment d'eau et essaie de manger régulièrement. Si tu es malade, cherche une assistance médicale.
- **Si tu te sens mal ou en danger, demande de l'aide.** Un système national de protection est en place, avec la police, les pompiers et les services médicaux d'urgence, ainsi que des organisations et bénévoles, souvent de la Croix-Rouge ou d'autres structures de la société civile, pour t'apporter assistance et soutien.

Hygiène et santé en voyage

Lors d'un long voyage, prendre soin de toi est essentiel. Maintenir une bonne hygiène et surveiller ta santé t'aide à rester fort(e) et à éviter les maladies.

Maintenir une bonne hygiène

- **Lavage des mains :** Les bactéries se propagent principalement par les mains. Pense à te laver les mains avec du savon et de l'eau propre avant les repas et après les toilettes. En l'absence de savon, tu peux utiliser un désinfectant ou simplement de l'eau.
- **Douche et lavage des vêtements :** Si tu en as l'occasion, lave-toi et lave tes vêtements. Des vêtements et un corps propres diminuent le risque d'infections et de maladies de la peau.
- **Hygiène bucco-dentaire :** Brosse-toi les dents si tu as une brosse à dents et du dentifrice. Cela aide à prévenir les douleurs et infections dans la bouche.
- **Hygiène pour les filles :** Les filles doivent veiller à leur hygiène pendant les règles. Utilise toujours des serviettes hygiéniques propres. Si tu n'en as pas, demande de l'aide aux travailleurs sociaux ou au personnel de l'établissement où tu es hébergée.

Reconnaître les signes de maladie

- **Fièvre :** Si tu te sens chaud(e), que tu as mal à la tête ou que tu transpires beaucoup, cela peut indiquer une température élevée.
- **Troubles digestifs :** La diarrhée, les vomissements ou les douleurs abdominales peuvent signifier que tu as mangé un aliment avarié ou bu de l'eau contaminée. Cherche de l'aide dans la pharmacie ou le centre de santé le plus proche.
- **Problèmes de peau :** Si tu remarques des rougeurs, plaies ou démangeaisons, cela peut être le signe d'une infection cutanée. Ne touche pas tes plaies avec des mains sales.
- **Toux et difficultés à respirer :** Des symptômes comme la toux, le mal de gorge ou la difficulté à respirer peuvent indiquer une infection respiratoire. Préviens ton éducateur ou un autre travailleur du centre où tu te trouves.
- **Fatigue générale :** Si tu es très fatigué(e), faible ou que tu as des étourdissements, ton corps t'envoie un signal d'alerte.

Que faire ? Si tu ressens l'un de ces symptômes, cherche immédiatement de l'aide. Adresse-toi à ton éducateur ou à un adulte de confiance.

Boire et manger de façon sûre

- **Bois de l'eau propre** : L'eau est la plus importante. Bois uniquement de l'eau dont tu es sûr(e) qu'elle est propre (par exemple : en bouteille, filtrée ou bouillie). Ne bois jamais l'eau des rivières, lacs ou flaques.
- Choisis bien ta nourriture : Évite la viande crue et les aliments laissés longtemps au soleil. Mange seulement des aliments qui semblent propres et frais.
- **Ne partage pas ta bouteille** : Utilise ta propre bouteille pour boire si possible. Cela réduit les risques de contamination et de maladies.

Prendre soin de ton corps, c'est protéger ton voyage — plus tu t'occupes de toi, plus ton voyage sera sûr et confortable.

INSTRUCTIONS POUR LES ENFANTS : REPÉRER LES DANGERS LIÉS AUX PASSEURS ET À LA TRAITE DES ÊTRES HUMAINS

Qu'est-ce que le passeur et la traite des êtres humains ?

- **Passeur** : C'est quelqu'un qui t'aide à traverser une frontière, généralement contre de l'argent. Une fois la frontière passée, il n'a plus aucune responsabilité envers toi.
- **Traite des êtres humains** : C'est un crime dans lequel quelqu'un utilise des promesses mensongères ou des menaces pour t'exploiter, par exemple pour travail forcé, mendicité, exploitation sexuelle ou autres types d'abus. Les trafiquants veulent contrôler ta vie et profiter de toi.

Comment reconnaître un passeur ou un trafiquant ?

- **Fausse promises** : Ils te proposent un travail parfait, un salaire élevé ou une éducation à l'étranger, mais ne demandent pas de documents ou de qualifications. Les promesses semblent trop belles pour être vraies.
- **Conditions de voyage et d'hébergement inquiétantes** : Ils peuvent te demander de rester dans des lieux sales, surpeuplés ou dangereux. Ils limitent ta liberté de mouvement : tu ne peux pas quitter les lieux, parler aux autres ou demander de l'aide. Ils contrôlent ton téléphone et tes communications.
- **Prise de documents** : Ils peuvent te demander de leur remettre ton passeport, ta carte d'identité ou d'autres documents « pour ta sécurité » ou « pour un voyage plus rapide ». C'est une façon de te contrôler. Ne donne tes documents à personne.
- **Voyages flous** : Ils te disent que tu iras dans des lieux inconnus, changeras d'itinéraire ou resteras dans des maisons ou entrepôts inconnus, sans te dire exactement où tu vas.
- **Instructions floues** : Ils te demandent de faire des choses que tu ne comprends pas, d'aller dans des lieux non expliqués, et te disent de ne pas poser de questions. Cela peut être un moyen de te confondre et te contrôler.
- **Isolement et surveillance** : Ils te séparent immédiatement des autres ou de tes amis. Tu ne peux pas utiliser ton téléphone, parler à ta famille ou contacter quelqu'un d'autre.
- **Menaces et intimidation** : Passeurs et trafiquants peuvent te menacer toi ou ta famille si tu ne suis pas leurs instructions.
- **Attention aux conditions du « travail » ou des « promesses »** : Si un travail est promis, mais que tu ne reçois pas de salaire ou que l'argent est retenu pour « frais de voyage ». Si tu dois travailler beaucoup d'heures, dans des conditions dangereuses, sans pause ni nourriture. Si l'on te demande de fournir des services sexuels ou de participer à des activités suspectes, même sous menace.

Que faire ?

- Si possible, **voyage toujours avec des personnes que tu connais**, comme des membres de ta famille ou des personnes de confiance, dont tu sais qu'elles n'ont pas de mauvaises intentions.
- **Protège tes documents**. Garde toujours tes documents avec toi, dans un endroit sûr comme

une poche intérieure ou une ceinture cache-billets. Ne les donne à personne.

- **Pose des questions.** Demande à la personne où vous allez, pourquoi, et ce qui se passera une fois arrivé. Si elle évite de répondre ou que ses réponses sont confuses, c'est un mauvais signe.
- **Fais confiance à ton instinct.** Si tu te sens en danger, effrayé(e) ou que la situation te paraît étrange, éloigne-toi de cette personne ou du groupe.
- **Cherche de l'aide.** Si tu es en danger, trouve un endroit sûr. Cherche la police, les services de protection, des travailleurs humanitaires (volontaires) ou des personnes dans des lieux publics. Crie si nécessaire.

Importance de signaler

- Il est important de comprendre que **tu n'es pas responsable de la situation dans laquelle tu te trouves** et que tu as droit à la protection.
- **Signale les situations suspectes.** Une fois en sécurité, raconte ton histoire aux professionnels ou aux travailleurs humanitaires. Cela peut aider à protéger d'autres enfants comme toi.

CONSEILS POUR LES ENFANTS AFIN DE SE PROTÉGER CONTRE LA VIOLENCE FONDÉE SUR LE SEXE

Qu'est-ce que la violence fondée sur le sexe ?

La violence fondée sur le sexe (GBV) est tout acte de violence (physique, sexuelle, psychologique, émotionnelle ou économique) commis contre une personne à cause de son sexe. Cela peut arriver à tout le monde, que tu sois garçon ou fille, et l'auteur peut être un homme ou une femme.

Formes de violence :

- **Violence physique** : Toute forme de maltraitance corporelle, incluant coups, poussées, gifles ou brûlures.
- **Violence sexuelle** : Tout acte sexuel non désiré, toucher, commentaire ou contrainte. Personne ne doit toucher ton corps sans ton autorisation.
- **Violence émotionnelle ou psychologique** : Inclut insultes, humiliations, menaces, intimidation, isolement des autres, ainsi que contrôle de ta vie et de tes décisions.
- **Violence économique** : Confiscation de ton argent ou de tes papiers, obligation de travailler gratuitement, ou limitation de ton accès à la nourriture et à un abri.

Conseils et compétences pour reconnaître les risques de violence fondée sur le sexe

1. Écoute ta voix intérieure

- **Fais confiance à ton instinct** : Lorsque quelque chose te semble risqué ou inconfortable, c'est souvent le cas. Écoute ton ressenti intérieur, c'est ton meilleur indicateur de danger.
- **Sensation « étrange »** : Si tu te sens effrayé(e) ou que le comportement de quelqu'un ne te plaît pas, éloigne-toi de cette personne ou situation.

2. Méfie-toi des fausses promesses et des exigences

- **Trop beau pour être vrai** : Sois prudent(e) face aux offres qui semblent trop parfaites, par exemple, voyage facile, vie parfaite à l'étranger ou salaire élevé sans effort.
- **Prise de documents** : Personne ne doit te demander tes documents (passeport, carte d'identité) « pour ta sécurité » ou « pour un voyage plus rapide ». C'est souvent une façon de contrôler. Garde toujours tes documents avec toi.
- **Manque de clarté** : Méfie-toi des personnes qui refusent de te dire le trajet exact, où tu vas dormir ou ce qui se passera pendant le voyage. Une information claire et transparente est un signe de sécurité.

3. Maintiens le contact avec les autres

- **Ne te laisse pas isoler** : Les agresseurs peuvent tenter de te séparer de tes amis, de ta famille ou des personnes avec qui tu voyages. Essaie toujours de rester en groupe avec des personnes de confiance.
- **Utilise ton téléphone si tu en as un** : Ne laisse personne prendre ton téléphone. Utilise-le pour communiquer avec des personnes de confiance.
- **Évite les endroits isolés** : Ne va pas dans des rues sombres, bâtiments abandonnés ou lieux isolés, surtout la nuit. Reste dans des zones bien éclairées et fréquentées.

4. Dis « NON » et cherche de l'aide

- **Ta voix est puissante :** Tu as le droit de dire « NON » à tout ce qui te met mal à l'aise. N'aie pas honte de refuser des demandes inappropriées.
- **Si tu es en danger, crie :** Si quelqu'un essaie de t'attaquer, n'hésite pas à crier « AU SECOURS ! » très fort.
- **Sache à qui t'adresser :** Si tu es en danger ou as besoin d'assistance, contacte la police, des travailleurs humanitaires, des bénévoles (comme la Croix-Rouge) ou d'autres représentants d'organisations civiles.

Conseils spécifiques pour les filles

- **Prudence face aux promesses et à la « protection » :** Attention aux hommes ou femmes qui offrent une « protection » spéciale ou un mariage contre quelque chose. Il s'agit souvent de stratégies pour te manipuler ou t'exploiter, parfois pour travail forcé ou exploitation sexuelle. Ta sécurité n'est pas négociable.
- **Utilise les toilettes et la douche en sécurité :** Si possible, va aux toilettes accompagnée d'une amie ou d'une autre femme de confiance. Si tu dois y aller seule, choisis des lieux bien éclairés, de jour, et assure-toi que la porte est verrouillée.
- **Dors en groupe :** Dans un camp ou un centre d'hébergement, essaie de dormir près d'autres femmes ou filles. Dormir en groupe offre plus de sécurité.
- **Ne voyage pas seule avec des hommes inconnus :** Évite de monter dans des voitures, camions ou autres véhicules avec des hommes que tu ne connais pas, même s'ils disent que c'est le seul moyen d'arriver à destination.
- **Cherche de l'aide auprès de personnes officielles :** Dans les camps, aux postes-frontières ou centres humanitaires, demande l'aide de travailleurs humanitaires ou policiers si quelque chose t'inquiète.
- **Fais confiance à ton instinct :** Si tu te sens mal à l'aise près de quelqu'un, éloigne-toi.
- **Apprends à te défendre :** La violence n'est jamais de ta faute. Parfois, il est important de montrer que tu sais te protéger. Un « NON » clair et fort peut repousser l'agresseur.
- **Demande les produits d'hygiène dont tu as besoin :** Ne consens jamais à des relations sexuelles en échange de produits d'hygiène (serviettes, savon, etc.). Des organisations humanitaires peuvent te les fournir gratuitement.

HIRVATISTAN'DAKI ÖNEMLİ KURUMLAR VE İLETİŞİM BİLGİLERİ

Hrvatistan'da bulunduğunuz süre boyunca size destek, koruma ve bilgi sağlayabilecek kuruluşlar ve hizmetler şunlardır.

Avrupa acil durum tek numarası

- **Numara: 112** (Avrupa Birliği genelinde tek acil durum numarası)
- Ücretsizdir
- Acil durumlarda kullanılır: Polis, itfaiye veya acil tıbbi hizmetlerden acil yardıma ihtiyacınız olduğunda kullanın.
- Haftada 7 gün, günde 24 saat hizmetinizdedir.
- Çok dilli destek: 112 operatörleri yabancı dillerde de iletişim kurabilir.
- SMS mesajı gönderme: Bazı durumlarda 112'ye SMS mesajı göndererek de yardım talep edebilirsiniz.
- LOtomatik konum: Nerede olduğunuzu bilmiyorsanız, operatör konumunuzu belirleyebilir ve aramayı yetkili servislere yönlendirebilir.
- Birden fazla acil durum servisi: 112'ye yapılan tek bir arama, operatör bilgiyi gerekli tüm servislere ilettiği için pratikte birden fazla servisi uyarır.

Polis

- **Numara: 192** (acil durum numarası)
- **Görevleri:** Acil durumlarda yardımcı olurlar, güvenliğinizi sağlarlar ve tehlikeydeseniz sizi korurlar. Şiddet mağduruysanız veya herhangi bir sorunla karşı karşıyaysanız, onları arayın.

Acil tıbbi yardım

- **Numara: 194** (acil durum numarası) veya Avrupa'daki tek numara 112
- **Görevleri:** Hasta veya yaralıysanız hızlı tıbbi yardım sağlarlar. Kendinizi iyi hissetmiyorsanız onları aramaktan çekinmeyin.

Hırvat Sosyal Hizmet Kurumu

- **Görevleri:** Güvenliğinizden ve esenliğinizden sorumlu bir hizmettir. Sizi temsil eden bir vasiye sahip olma hakkınızı güvence altına alır, evrak işleriniz, konaklama ve eğitim konularında size yardımcı olur ve Hırvatistan'da bulunduğunuz süre boyunca haklarınızı kullanmanızı veya korumanızı sağlarlar.

Hırvat Kızılhaçı

- **Görevleri:** Yiyecek, giyecek ve hijyen malzemeleri gibi insani yardım sağlarlar. Aynı düştüğünüzde aileniz veya arkadaşlarınızla iletişim kurmanıza yardımcı olabilirler.

<https://www.hck.hr/>

UNICEF (Hırvatistan Ofisi)

- **Görevleri:** Mülteci ve göçmen çocuklar da dahil olmak üzere Hırvatistan'daki tüm çocukların haklarını korumak için çalışırlar. Haklarınız konusunda tavsiyelerde bulunabilir ve ihtiyacınız olan desteği sağlayabilecek hizmetlere yönlendirebilirler.

<https://www.unicef.org/croatia/>

Brave Phone

- **Numara: 116 111** (ücretsiz ve anonim numara)

Görevleri: Bu, çocuklar için bir yardım hattıdır. Ne düşündüğünüz veya nasıl hissettiğiniz hakkında biriyle konuşmak isterseniz arayabilir, mesaj da gönderebilirsiniz. Görüşme gizli ve anonimdir. Orada güvenebileceğiniz biriyle İngilizce, Fransızca, Türkçe, Ukraynaca, Rusça, Peştuca ve Arapça yazışmalar yapabilirsiniz. İstemezseniz, kendinizi tanıtmanıza gerek yok; size her durumda destek ve tavsiye sağlayacaklardır. Mesaj göndermek için kodu tarayın:

<https://hrabritelefon.hr/>

Hırvat Hukuk Merkezi

- **Görevleri:** Ücretsiz hukuki yardım sunuyorlar. Haklarınız, Hırvatistan'daki statünüz veya prosedür hakkında sorularınız varsa, size ücretsiz danışmanlık hizmeti verebilirler.

<https://www.hpc.hr/>

Kayıp ve İstismara Uğramış Çocuklar Merkezi

- **Görevleri:** Şiddet veya istismar mağduru çocuklara yardım etme konusunda uzmanlaşmışlardır. Herhangi bir şiddet türüne maruz kaldıysanız, onlarla iletişime geçebilirsiniz.

<https://cnzd.org/>

Cizvit Mülteci Hizmetleri (JRS)

- **Görevleri:** Refakatsiz çocuklar da dahil olmak üzere mültecilere ve sığınmacılara destek sağlıyorlar. Size hukuki danışmanlık, topluma uyum ve psikososyal destek konularında yardımcı olabilirler. Ayrıca, akranlarınızla bağlantı kurmanıza yardımcı olabilecek çeşitli etkinlikler ve atölyeler düzenliyorlar.

<https://hrv.jrs.net/>

Bariř Çalışmaları Merkezi (CMS)

- **Görevleri:** İnsan haklarını korurlar ve mültecilere, sığınmacılara ve diğler göçmenlere hukuki yardım sağlarlar. Hırvatistan'daki statünüzle ilgili ücretsiz hukuki danışmanlık sağlayabilir ve haklarınızı açıklayabilirler; bu, kalmayı veya iltica başvurusunda bulunmayı planlıyorsanız son derece önemlidir.

<https://www.cms.hr/>

Are You Syrious? (AYS)

- **Görevleri:** Uluslararası veya geçici koruma arayan ve almış kişilere destek sağlarlar. Eğitim girişimleri ve dil kursları aracılığıyla gönüllüleri, derslerinizde ve okul çalışmalarınızda size yardımcı olabilir ve onların Free Shop'larında kendinize ayakkabı, kıyafet ve oyuncak bulabilirsiniz.

<https://www.areyousyrious.eu/our-programs/>

Diyalog Kültürü Merkezi (CKD)

- **Görevleri:** Hırvatistan'da kalmaya karar verirsiniz, mültecilerin Hırvat toplumuna entegre olmalarına destek sağlarlar.

<https://ccd.hr/>

Hırvatistan İslam Topluluğu

- **Görevleri:** Hırvatistan'daki Müslümanlara manevi rehberlik sağlayan dini bir kuruluştur. Bir camiye ziyaret etmek, orada namaz kılmak veya Ramazan Bayramı kutlamaları sırasında veya manevi rehberlik ve tavsiyeye ihtiyacınız varsa size yardımcı olabilirler.

<https://www.islamska-zajednica.hr/>

Psikolojik Yardım Derneđi (DPP)

- **Görevleri:** Çocuk, Gençlik ve Aile Modus Merkezi'nde, bireysel, eş ve aile danışmanlığı ve psikoterapi hizmetlerinin yanı sıra tüm yaş grupları için grup programları sunarak ruh sağlığınız hakkında tavsiyelerde bulunabilirler.

<https://dpp.hr/>

Stres ve Travma Rehabilitasyon Merkezi (RTCZG)

- **Görevleri:** Fırsat ve olanakları kısıtlı kişilere profesyonel psikolojik ve sosyal katılım desteđi sağlarlar. Olumsuz düşüncelerin üstesinden gelmeniz ve kendi potansiyelinizi gerçekleştirmeniz için size danışmanlık ve destek sağlayabilirler.

<https://rctzg.hr/>

Médecins du Monde (MdM)

- **Görevleri:** Uluslararası Koruma Başvurusu Yapanlar Kabul Merkezi'nde faaliyet gösteriyorlar ve kabul merkezindeki kişilere tıbbi hizmetler sağlıyorlar. Orada bulunduğunuz süre boyunca herhangi bir tıbbi yardıma ihtiyacınız olursa size yardımcı olabilirler.

<https://www.facebook.com/MdMCroatia/>

Sağlık tesisleri:

- Her şehirde ve büyük kasabada tıbbi yardım alabileceğiniz bir sağlık merkezi veya hastane vardır. Tıbbi yardıma ihtiyacınız varsa öğretmeninizle veya velinizle iletişime geçin.

GÜVENLİ YOLCULUK İÇİN GENEL TAVSIYELER

Güvenli bir seyahat yolu seçin

- **Kaçakçılardan ve yasadışı yollardan kaçınin:** Kaçakçıların yardımıyla seyahat etmek ve yasadışı sınır geçişleri son derece tehlikelidir. Kaçakçılık ağırları sizi şiddete, insan ticaretine ve cinsel istismara maruz bırakır. Bilmeniz önemlidir: Hedefinize ulaşmanın tek yolu bu değildir.
- **Aile birleşimi talebinde bulunun:** Avrupa ülkelerinden birinde aileniz varsa, aile birleşimi için yasal prosedürler ve programlar mevcuttur. Hukuki yardım alın ve aile birleşimi haklarınız hakkında bilgi edinin.
- **Koruma ve yasal statü talebinde bulunun:** Uluslararası koruma (iltica) başvurusunda bulunarak, haklarınızın, bakımınızın ve korumanızın garanti altına alındığı uluslararası koruma sistemine dahil olursunuz. Bu aynı zamanda ailenizle yeniden bir araya gelmek için de bir ön koşuldur.
- **İş piyasası ve eğitim:** Uluslararası koruma başvurusunda bulunan kişi statüsü, eğitim almanıza ve nihayetinde hedeflerinize ulaşmak veya ailenizi geçindirmek için iş piyasasına girmenize olanak tanır.
- **Hedefleriniz konusunda dürüst olun:** Sizinle ilgilenen uzmanlarla konuşun, size yardımcı olmak için buradalar. Seyahatinizin nihai hedefini ve orada neler olacağına onlara dürüstçe söylemeniz önemlidir. Ancak hedefinizi bildikleri takdirde, uzmanlar size güvenli, yasal ve gerçekçi seçenekler sunabilir. Yolculuğunuza güvenli olmayan bir şekilde devam etmeden ve yol boyunca kendinizi yeni tehlikelere maruz bırakmadan bu hedefe ulaşmanızı sağlayacak programlar hakkında sizi bilgilendirebilirler.

Çevrenizin farkında olun

- **Çevrenizdeki insanları gözlemleyin.** Sizi takip eden, size yaklaşan ve size yardım teklif edenlere dikkat edin.
- **İçgüdülerinize güvenin.** Size yanlış veya tehlikeli bir şey geliyorsa, durumdan uzaklaşın.
- **Konumları ezberleyin.** Yakındaki yerlerin, sokakların ve önemli nesnelerin adlarını hatırlamaya çalışın.

Bilgi ve iletişim

- **Kişisel bilgilerinizi paylaşmayın.** Yabancılarla nerede olduğunuzu, nereden geldiğinizi veya nereye gittiğinizi söylemeyin. Ailenizle ilgili bilgiler konusunda özellikle dikkatli olun.
- **“Güvenli” bir kelime kullanın.** Tanıdığınız biriyle seyahat ediyorsanız, kendinizi rahatsız veya tehlikede hissettiğinizde kullanacağınız bir kelime veya ifade üzerinde anlaşın.
- **Acil durum numaraları bilin.** Telefona erişiminiz varsa, bulunduğunuz ülkedeki polis ve acil durum servislerinin numaralarını öğrenin.
- **Cep telefonu pili.** Gerektiğinde yardım çağırabilmeniz için cep telefonunuzun pilinin her zaman yeterli olduğundan emin olun.

Para ve değerli eşyalar

- **Paranızı ve belgelerinizi güvenli bir yerde saklayın.** Değerli eşyalarınızı saklamak için para kemeri veya iç cebinizi kullanın.
- **Paranızı göstermeyin.** Başkalarına para ve değerli eşyalarınızı göstermeyin.
- **Paranızı yönetmenize “yardım” etme tekliflerine karşı dikkatli olun.** Bazı insanlar paranız konusunda size “yardım” etmeyi teklif edebilir, ancak bu bir tuzak olabilir.

Riskli durumlar

- **İssız alanlardan kaçının.** Özellikle geceleri, iyi aydınlatılmış ve kalabalık alanlarda yürüyün.
- **Yabancıların araçlarına binmeyin.** Tanımadığınız biriyle asla arabaya, minibüse veya kamyonu binmeyin.
- **Sahte polislerine veya polis memurlarına karşı dikkatli olun.** Polis memuru olduğunu iddia eden ancak resmi rozet takmayan biri size yaklaşırsa ve şüpheli görünürse, yakınlarındaki insanlardan yardım isteyin.

Sağlıklı ve güçlü kalın

- **Sağlığınıza dikkat edin.** Bol su için ve düzenli beslenmeye çalışın. Hastaysanız tıbbi yardım alın.
- **Kendinizi iyi hissetmiyorsanız veya tehlikedeykeniz yardım alın.** Ulusal bir koruma sistemi (polis, itfaiye, acil servisler) ve size yardımcı olmak için burada bulunan kuruluşlar ve kişiler mevcuttur. Bunlar, ambulanslar, itfaiye ve polis gibi acil servisler ve genellikle Kızılhaç ve diğer sivil toplum kuruluşlarından gönüllülerdir.

Yolda Hijyen ve Sağlık

Uzun bir yolculukta kendinize iyi bakmak çok önemlidir. Hijyene dikkat etmek ve sağlığınıza takip etmek, güçlü kalmanıza ve hastalıklardan kaçınmanıza yardımcı olur.

Hijyeni Koruyun

- **El yıkama:** Eller, bakterilerin bulaşmasının en yaygın yoludur. Yemekten önce ve tuvaleti kullandıktan sonra ellerinizi daima sabun ve temiz suyla yıkayın. Sabun yoksa, su veya dezenfektan kullanın.
- **Banyo yapma ve çamaşır yıkama:** Fırsatınız varsa, kendinizi ve kıyafetlerinizi yıkayın. Temiz kıyafetler ve vücut, enfeksiyon ve cilt hastalıkları riskini azaltır.
- **Ağız hijyeni:** Diş fırçası ve diş macununuz varsa dişlerinizi fırçalayın. Bu, ağızda ağrı ve enfeksiyonları önlemeye yardımcı olur.
- **Kızlar için hijyen:** Kızların adet döneminde hijyene özellikle dikkat etmeleri gerekir. Temiz hijyenik ped kullanın. Eğer yoksa, kaldığınız tesisteki uzmanlara ve diğer çalışanlara bildirin; size yardımcı olacaklardır.

Hastalık belirtilerini tanıma

- **Yüksek vücut ateşi:** Sıcak hissediyorsanız, başınız ağrıyorsa veya terliyorsanız, bu ateş belirtisi olabilir.
- **Sindirim sorunları:** İshal, kusma veya mide ağrısı, bozulmuş bir şey yediğiniz veya kirli su içtiğiniz anlamına gelebilir. En yakın eczaneden veya sağlık kuruluşundan yardım alın.
- **Cilt değişiklikleri:** Döküntü, kızarıklık, yara veya kaşıntı fark ederseniz, bu bir cilt rahatsızlığının belirtisi olabilir. Kirli ellerinizle yaralara dokunmayın.
- **Öksürük ve nefes darlığı:** Öksürük, boğaz ağrısı veya nefes darlığı gibi belirtiler solunum yolu enfeksiyonuna işaret edebilir. Bakım vereninizden veya kurumunuzda çalışan diğer personelden yardım isteyin.
- **Genel halsizlik:** Çok yorgunsanız, halsiz hissediyorsanız veya başınız dönüyorsa, vücudunuz size bir şeylerin ters gittiğini söylüyordur.

Ne yapmalısınız? Bu belirtilerden herhangi birini yaşarsanız, hemen yardım alın. Bakım vereninizle veya güvendiğiniz başka bir yetişkinle konuşun.

Güvenli yiyecek ve su alımı

- **Temiz su için:** Su en önemli şeydir. Yalnızca temiz olduğundan emin olduğunuz suyu için (örneğin şişelenmiş, filtrelenebilir veya kaynatılmış). Nehirlerden, göllerden veya su

birikintilerinden asla su içmeyin.

- **Yiyeceklerinizi seçin:** Çiğ et ve uzun süre güneşte kalmış yiyeceklerden kaçınin. Yalnızca temiz ve taze görünen yiyecekleri yiyin.
- **Su şişelerini paylaşmayın:** Mümkünse kendi şişenizden içtiğinizden emin olun. Bu, hastalık bulaşma riskini azaltır.

Vücudunuza iyi bakmak, yolculuğunuza iyi bakmak gibidir; kendinize ne kadar iyi bakarsanız, yolculuğunuz o kadar güvenli ve kolay olur.

ÇOCUK İNSAN TİCARETİ VE KAÇAKÇILIĞININ RISKLERİNİ ANLAMA REHBERİ

İnsan ticareti ve kaçakçılığı nedir?

- **Kaçakçılık**, birinin genellikle para karşılığında sınırı geçmenize yardım etmesidir. Sınırı güvenli bir şekilde geçtikten sonra, işi biter.
- **İnsan ticareti**, birinin sizi zorla çalıştırma, dilencilik, cinsel istismar veya diğer istismar biçimleri için sahte vaatlerde veya tehditlerde bulunarak sömürdüğü bir suçtur. İnsan tacirleri hayatınızın kontrolünü ele geçirmek ve sizden faydalanmak ister.

Bir insan tacirini veya kaçakçısını nasıl tanırırsınız?

- **Sahte vaatler:** Size mükemmel bir iş, yüksek bir maaş veya yurt dışında eğitim teklif ederler, ancak herhangi bir belge veya yeterlilik istemezler. Vaatler gerçek olamayacak kadar iyi görünür.
- **Size sundukları seyahat ve konaklama koşullarına dikkat edin:** Kirli, kalabalık ve sağlıksız konaklama yerlerinde kalmanız isteniyor, hareket özgürlüğünüzü kısıtlıyorlar: Yerlerden ayrılmınıza, başkalarıyla iletişim kurmanıza veya yardım istemenize izin vermiyorlar, telefon ve iletişim kullanımınızı kontrol ediyorlar.
- **Belgelere el koyma:** Pasaportunuzu, kimlik kartınızı veya diğer belgelerinizi “güvenlik” veya “daha hızlı seyahat için” teslim etmenizi istiyorlar. Bu, sizi kontrol etmenin bir yolu. Belgelerinizi kimseye vermeyin.
- **Belirsiz seyahat:** Bilmediğiniz yerlere seyahat edeceğinizi, rota değiştireceğinizi veya bilmediğiniz evlerde ve depolarda kalacağınızı söylüyorlar. Size seyahatin tam yerini veya amacını söylemek istemiyorlar.
- **Belirsiz talimatlar:** Anlamadığınız şeyler yapmanız, size açıklanmayan yerlere gitmeniz veya soru sormamanız isteniyor. Bu, sizi şaşırtmak ve kontrol etmek istediklerinin bir işareti olabilir.
- **İzolasyon ve gözetim:** Sizi hemen diğer insanlardan veya arkadaşlarınızdan ayırırlar. Cep telefonunuzu kullanmanıza, ailenizle konuşmanıza veya başkalarıyla iletişim kurmanıza izin vermezler.
- **Tehditler ve korku:** Talimatlarına uymazsanız, kaçakçılar ve insan tacirleri sizi veya ailenizi korkutabilir, tehdit edebilirler.
- **“İş” veya “söz” şartlarına dikkat edin:** Size bir iş sözü verilir ancak ücret ödenmez veya tüm para “seyahat masrafları” için kesilir. Tehlikeli koşullarda, mola veya yemek olmadan fazla mesai yapmak zorunda kalırsınız. Tehdit altında bile olsanız, sizden cinsel hizmetler veya şüpheli faaliyetlere katılmanız istenir.

Ne yapmalısınız?

- Mümkünse, tanıdığınız, ailenizden veya daha önce tanıdığınız ve **kötü niyetli olmadıklarını bildiğiniz kişilerle seyahat edin.**
- **Belgelerinize dikkat edin.** Belgelerinizi her zaman yanınızda, iç cebinizde veya para kemeri gibi güvenli bir yerde saklayın. Kimseye vermeyin.
- **Sorular sorun.** Kişiye nereye gittiğinizi, neden gittiğinizi ve vardığınızda ne olacağını sorun.

Cevap vermekten kaçınırlarsa veya cevapları belirsizse, bu kötü bir işarettir.

- **İçgüdülerinize güvenin.** Kendinizi güvende hissetmiyorsanız, korkuyorsanız veya durum size yanlış geliyorsa, o kişiden veya gruptan uzaklaşın.
- **Yardım isteyin.** Tehlikedeyseniz, güvenli bir yere başvurun. Polise, koruma hizmetlerine, yardım çalışanlarına (gönüllülere) veya halktan kişilere seslenin. Gerekirse bağırın.

Bildirmenin Önemi

- İçinde bulunduğunuz durumdan **sorumlu olmadığınızı** ve korunma hakkınız olduğunu anlamanız önemlidir.
- **Şüpheli durumları bildirin:** Güvende olduğunuzda, durumunuzu uzmanlara veya yardım çalışanlarına anlatın. Bu, sizin gibi diğer çocukların korunmasına yardımcı olabilir.

ÇOCUĞA CINSIYETE DAYALI ŞİDDETEN KORUMAK İÇİN TAVSİYELER

Cinsiyete dayalı şiddet nedir?

Cinsiyete dayalı şiddet (gender-based violence - GBV), bir kişiye cinsiyeti nedeniyle uygulanan her türlü şiddet eylemidir (fiziksel, cinsel, psikolojik, duygusal ve ekonomik zorlama). İster erkek ister kız olsun, herkesin başına gelebilir ve fail bir erkek veya kadın olabilir.

Şiddet biçimleri:

- **Fiziksel şiddet:** Vurma, itme, tokatlama, yakma gibi her türlü fiziksel istismar.
- **Cinsel şiddet:** İstenmeyen herhangi bir cinsel eylem, dokunma, yorum veya zorlama. Kimse izniniz olmadan vücudunuza dokunmamalıdır.
- **Duygusal/psikolojik şiddet:** Hakaret etmeyi, aşağılamayı, tehdit etmeyi, korkutmayı, sizi diğer insanlardan soyutlamayı ve hayatınızı ve kararlarınızı kontrol etmeyi içerir.
- **Ekonomik zorlama:** Para veya belge almak, sizi ücretsiz çalışmaya zorlamak veya yiyecek ve barınağa erişiminizi kısıtlamak.

Cinsiyete dayalı şiddet riskini fark etmek için önemli ipuçları ve beceriler

1. İç sesinizi dinleyin

- **İçgüdülerinize güvenin:** Bir durum size tehlikeli veya rahatsız edici geliyorsa, muhtemelen öyledir. İçgüdüleriniz en önemli uyarı sinyalidir.
- **“Tuhaf” bir his:** Eğer korkuyorsanız veya birinin size davranış biçiminden hoşlanmıyorsanız, o kişiden veya durumdan uzaklaşın.

2. Sahte vaatlere ve taleplere dikkat edin

- **Gerçek olamayacak kadar iyi:** Gerçek olamayacak kadar iyi görünen tekliflere şüpheyle yaklaşın; örneğin, kolay bir seyahat, yurtdışında mükemmel bir yaşam veya hiçbir çaba harcamadan yüksek bir maaş vaatleri.
- **Belgelere el konulması:** Kimse “güvenlik nedeniyle” veya “seyahatinizi hızlandırmak” için belgelerinizi (pasaport, kimlik kartı) istememelidir. Bu, sizi kontrol etmenin en yaygın yoludur. Belgelerinizi her zaman güvende tutun.
- **Gizlilik:** Size tam rotayı, nerede uyuyacağınızı veya yol boyunca neler olacağını söylemeyen insanlara karşı dikkatli olun. Netlik ve saydamlık, güvenliğin bir işaretidir.

3. İletişimde Kalın

- **Kendinizi ayırtmayın:** Zorbalar sizi arkadaşlarınızdan, ailenizden veya birlikte seyahat ettiğiniz diğer kişilerden ayırmaya çalışabilir. Her zaman güvendiğiniz insanlarla birlikte olmaya çalışın.
- **Varsa cep telefonunuzu kullanın:** Kimsenin cep telefonunuzu almasına izin vermeyin. Güvendiğiniz kişilerle iletişim kurmak için kullanın.
- **İssiz yerlere gitmeyin:** Karanlık sokaklardan, terk edilmiş binalardan veya özellikle geceleri ıssız yerlerden kaçın. İyi aydınlatılmış, kalabalık alanlarda kalın.

4. “HAYIR” deyin ve yardım alın

- **Sesiniz güçlü:** Sizi rahatsız eden her şeye “HAYIR” deme hakkınız var. Uygunsuz istekleri reddetmekten korkmayın.

- **Tehlikedeyseniz bağırın:** Biri size saldırmaya çalışırsa, yüksek sesle “YARDIM” diye bağırmaktan çekinmeyin.
- **Kime başvuracağınızı bilin:** Tehlikedeyseniz veya yardıma ihtiyacınız varsa, polise, yardım çalışanlarına, gönüllülere (örneğin Kızılhaç) veya diğer sivil toplum temsilcilerine başvurun.

Kızlar için özel ipuçları

- **Sahte vaatlere ve “koruma”ya dikkat edin:** Size bir şey karşılığında özel “koruma” veya evlilik teklif eden erkeklere veya kadınlara karşı dikkatli olun. Bunlar genellikle sizi kontrol etmek ve zorla çalıştırma veya cinsel sömürü için kullanmak için kullanılan hilelerdir. Güvenliğiniz satılık değildir.
- **Tuvaleti ve duşu güvenli bir şekilde kullanın:** Mümkünse tuvalete güvendiğiniz bir arkadaşınızla veya başka bir kadınla gidin. Tek başınıza gitmeniz gerekiyorsa, yalnızca gündüzleri iyi aydınlatılmış yerlere gidin ve kapının kilitli olduğundan emin olun.
- **Bir grupta uyuyun:** Bir kampta veya barınaktaysanız, diğer kadınların ve kızların yanında uyumaya çalışın. Bir grupta uyumak daha fazla güvenlik sağlar.
- **Tanımadığınız erkeklerle yalnız seyahat etmeyin:** Tanımadığınız erkeklerle araba, kamyon veya diğer araçlarda seyahat etmekten kaçının, varış noktanıza ulaşmanın tek yolu söylerlerse bile.
- **Yardıma ihtiyacınız varsa bir yetkiliye başvurun:** Kamplarda, sınır kapılarında veya yardım merkezlerinde, bir konuda endişeleniyorsanız yardım görevlilerine veya polis memurlarına başvurun.
- **İçgüdülerinize güvenin:** Birinin yanında kendinizi rahatsız hissediyorsanız, uzaklaşın.
- **Kendinizi savunmayı öğrenin:** Şiddet asla sizin hatanız değildir. Bazen kendinizi savunabileceğinizi göstermeniz önemlidir. Net ve yüksek sesli bir “HAYIR”, saldırganı caydırabilir.
- **İhtiyacınız olan hijyen ürünlerini edinin:** Hijyen ürünleri (ped veya sabun gibi) karşılığında asla seks yapmayı kabul etmeyin. Bunları size ücretsiz olarak verebilecek yardım kuruluşları mevcuttur.

نهاده‌ها و مخاطبین مهم در کرواسی

اینها سازمان‌ها و خدماتی هستند که می‌توانند در طول اقامت شما در کرواسی، پشتیبانی، حفاظت و اطلاعات لازم را در اختتام شما قرار دهند.

شماره اضطراری واحد اروپایی

- شماره: ۱۱۲ (شماره اضطراری واحد برای کل اتحادیه اروپا)
- رایگان است.
- برای موارد اضطراری استفاده می‌شود: در مواقعی که فوراً به کمک پلیس، آتش‌نشانی یا خدمات فوریت‌های پزشکی نیاز دارید، از آن استفاده کنید.
- ۲۴ ساعت شبانه‌روز و ۷ روز هفته در دسترس است.
- پشتیبانی چندزبانه: اپراتورهای ۱۱۲ می‌توانند به زبان‌های خارجی نیز ارتباط برقرار کنند.
- ارسال پیامک: در برخی شرایط، می‌توان با ارسال پیامک به ۱۱۲ نیز درخواست کمک کرد.
- مکان‌یابی خودکار: اگر نمی‌دانید کجا هستید، اپراتور می‌تواند مکان شما را تعیین کرده و تماس را به سرویس‌های مربوطه ارسال کند.
- چندین سرویس اضطراری: یک تماس واحد با ۱۱۲ عملاً چندین سرویس را آگاه می‌کند، زیرا اپراتور اطلاعات را به تمام سرویس‌های لازم منتقل می‌کند.

پلیس

- شماره: ۱۹۲ (شماره اضطراری)
- کاری که انجام می‌دهند: آنها در مواقع اضطراری کمک می‌کنند، امنیت را فراهم می‌کنند و در صورت خطر از شما محافظ می‌کنند. اگر قربانی خشونت هستید یا در هر نوع مشکلی قرار دارید، با آنها تماس بگیرید.

کمک‌های پزشکی اورژانسی

- شماره: ۱۹۴ (شماره اورژانس) یا شماره واحد اروپایی ۱۱۲
- کاری که انجام می‌دهند: اگر بیمار یا مجروح هستید، کمک‌های پزشکی سریع ارائه می‌دهند. اگر حالتان خوب نیست، در ت با آنها تردید نکنید.

موسسه مددکاری اجتماعی کرواسی

- کاری که آنها انجام می‌دهند: خدماتی که مسئول امنیت و رفاه شما هستند. آنها حق شما را برای داشتن قیم که نماینده شما باشد تضمین می‌کنند، در کارهای اداری، اسکان، آموزش به شما کمک می‌کنند و اطمینان حاصل می‌کنند که شما در کرواسی از حقوق خود استفاده یا محافظت می‌کنید.

<https://socskrb.hr/>

صلیب سرخ کرواسی

- کاری که آنها انجام می‌دهند: آنها کمک‌های بشردوستانه مانند غذا، لباس و اقلام بهداشتی ارائه می‌دهند. در صورت جدایی از خانواده، آنها می‌توانند به شما در برقراری ارتباط مجدد با خانواده یا دوستان کمک کنند.

<https://www.hck.hr/>

یونیسف (دفتر کرواسی)

- فعالیت آنها: آنها برای حفاظت از حقوق همه کودکان در کرواسی، از جمله کودکان پناهنده و مهاجر، تلاش می‌کنند. آنها می‌توانند در مورد حقوق شما مشاوره ارائه دهند و شما را به خدماتی که می‌توانند پشتیبانی مورد نیاز شما را فراهم کنند، ارجاع دهند.

<https://www.unicef.org/croatia/>

تلفن پشتیبانی

- شماره: ۱۱۶ ۱۱۱ (شماره رایگان و ناشناس)

- کاری که آنها انجام می‌دهند: این خط تلفن کمکی برای کودکان است. اگر می‌خواهید با کسی در مورد افکار یا احساسات خود صحبت کنید، می‌توانید تماس بگیرید یا پیام ارسال کنید. مکالمه محرمانه و ناشناس است. در آنجا می‌توانید به زبان‌های انگلیسی، فرانسوی، ترکی، اوکراینی، روسی، پشتو و عربی با شخصی که می‌توانید به او اعتماد کنید، مکاتبه کنید. اگر نمی‌خواهید، لازم نیست خودتان را به آنها معرفی کنید، آنها همچنان به شما پشتیبانی و مشاوره می‌دهند. برای ارسال پیام، کد را اسکن کنید:

<https://hrabritelefon.hr/>

مرکز حقوقی کرواسی

- کاری که آنها انجام می‌دهند: آنها کمک حقوقی رایگان ارائه می‌دهند. اگر در مورد حقوق، وضعیت اقامت در کرواسی یا رویه خود سؤالی دارید، می‌توانند به شما مشاوره رایگان ارائه دهند.

<https://www.hpc.hr/>

مرکز کودکان گمشده و مورد آزار و اذیت

- کاری که آنها انجام می‌دهند: آنها در کمک به کودکانی که قربانی خشونت یا سوءاستفاده هستند، تخصص دارند. اگر هر نوع خشونتی را تجربه کرده‌اید، می‌توانید با آنها تماس بگیرید.

<https://cnzd.org/>

خدمات پناهندگان یسوعی (JRS)

• کاری که آنها انجام می‌دهند: آنها از پناهندگان و پناهجویان، از جمله کودکان بدون همراه، حمایت می‌کنند. آنها می‌توانند در زمینه مشاوره حقوقی، ادغام در جامعه و ارائه پشتیبانی روانی-اجتماعی به شما کمک کنند. آنها همچنین فعالیت‌ها و کارگاه‌های مختلفی را سازماندهی می‌کنند که می‌تواند به شما در برقراری ارتباط با همسالانتان کمک کند.

<https://hrv.jrs.net/>

مرکز مطالعات صلح (CMS)

• کاری که آنها انجام می‌دهند: آنها از حقوق بشر محافظت می‌کنند و به پناهندگان، پناهجویان و سایر مهاجران کمک حقوقی ارائه می‌دهند. آنها می‌توانند در مورد وضعیت شما در کرواسی مشاوره حقوقی رایگان ارائه دهند و حقوق شما را توضیح دهند، که اگر قصد اقامت یا درخواست پناهندگی دارید، بسیار مهم است.

<https://www.cms.hr/>

آیا شما جدی هستید؟ (AYS)

• کاری که آنها انجام می‌دهند: آنها به افرادی که به دنبال حمایت بین‌المللی یا موقت هستند و آن را دریافت می‌کنند، پشتیبانی ارائه می‌دهند. داوطلبان آنها از طریق ابتکارات آموزشی و دوره‌های زبان می‌توانند به شما در تحصیل و تکالیف مدرسه کمک کنند و در فروشگاه رایگان آنها می‌توانید کفش، لباس و اسباب‌بازی برای خودتان پیدا کنید.

<https://www.areyousyrious.eu/our-programs/>

(CKD) مرکز فرهنگ گفتگو

• فعالیت آنها: در صورتی که پناهندگان تصمیم به ماندن در کرواسی بگیرند، از آنها برای ادغام در جامعه کرواسی حمایت می‌کنند.

<https://ccd.hr/>

انجمن اسلامی کرواسی

• **فعالیت آنها:** یک سازمان مذهبی که راهنمایی‌های معنوی برای مسلمانان کرواسی ارائه می‌دهد. آنها می‌توانند در صورت تمایل به بازدید از مسجد، دعا و اقامه نماز در آنجا، جشن گرفتن عید یا در صورت نیاز به راهنمایی و مشاوره معنوی به شما کمک کنند.

<https://www.islamska-zajednica.hr/>

انجمن کمک‌های روانشناسی (DPP)

• **کاری که انجام می‌دهند:** در مرکز مدوس برای کودکان، جوانان و خانواده‌ها، آنها خدمات مشاوره و روان‌درمانی فردی، خانوادگی و شریک زندگی و همچنین برنامه‌های گروهی برای همه گروه‌های سنی ارائه می‌دهند تا بتوانند در مورد سلامت روان به شما مشاوره دهند.

<https://dpp.hr/>

مرکز توانبخشی استرس و تروما (RTCZG)

- کاری که آنها انجام می‌دهند: آنها پشتیبانی حرفه‌ای روانشناختی و اجتماعی را برای افرادی که فرصت‌ها و امکانات کمتری دارند، ارائه می‌دهند. آنها می‌توانند به شما مشاوره و پشتیبانی ارائه دهند تا بر افکار منفی غلبه کنید و پتانسیل خود را تحقق بخشید.

<https://rctzg.hr/>

پزشکان جهان (MdM)

- فعالیت آنها: آنها در مرکز پذیرش پناجویان حمایت بین‌المللی فعالیت می‌کنند و در آنجا خدمات پزشکی به افراد حاضر در مرکز پذیرش ارائه می‌دهند. در صورت نیاز به هرگونه کمک پزشکی در طول اقامتتان در آنجا، می‌توانند به شما کمک کنند.

<https://www.facebook.com/MdMCroatia/>

امکانات بهداشتی:

هر شهر و شهرک بزرگی یک مرکز بهداشتی یا بیمارستان دارد که می‌توانید از آنجا کمک پزشکی دریافت کنید. در صورت نیاز به کمک پزشکی با معلم یا قیم خود تماس بگیرید.

نکات عمومی برای سفر ایمن

یک روش ایمن برای سفر انتخاب کنید

- از قاچاقچیان و مسیرهای غیرقانونی دوری کنید: سفر با کمک قاچاقچیان و عبور غیرقانونی از مرزها بسیار خطرناک است. شبکه‌های قاچاق شما را در معرض خشونت، قاچاق انسان و استثمار جنسی قرار می‌دهند. مهم است بدانید: این تنها راه رسیدن به مقصد نیست.

- درخواست الحاق خانواده: اگر در یک کشور اروپایی خانواده دارید، رویه‌ها و برنامه‌های قانونی برای الحاق خانواده وجود دارد. از کمک حقوقی استفاده کنید و در مورد حقوق خود برای الحاق خانواده اطلاعات کسب کنید.

- درخواست حمایت و وضعیت قانونی: با درخواست حمایت بین‌المللی (پناهندگی)، وارد سیستم حمایت بین‌المللی می‌شوید که در آن از حقوق، مراقبت و حمایت تضمین‌شده برخوردار هستید. این همچنین پیش‌نیاز جستجو و الحاق خانواده است.

- بازار کار و آموزش: وضعیت متقاضی حمایت بین‌المللی به شما این امکان را می‌دهد که در آموزش و پرورش شرکت کنید و در نهایت برای رسیدن به اهداف خود یا حمایت از خانواده‌تان وارد بازار کار شوید.

- در مورد اهداف خود صادق باشید: با متخصصانی که از شما مراقبت می‌کنند صحبت کنید، آنها آنجا هستند تا به شما کمک کنند. مهم است که صادقانه به آنها بگویید هدف نهایی شما از این سفر چیست و چه چیزی در انتظار شماست. تنها در صورتی که آنها هدف شما را بدانند، متخصصان می‌توانند جایگزین‌های ایمن، قانونی و واقع‌بینانه‌ای را به شما ارائه دهند و شما را در مورد برنامه‌هایی که به شما امکان می‌دهد بدون ادامه سفر به شیوه‌ای ناامن و قرار دادن خود در معرض خطرات جدید در طول مسیر، به آن هدف برسید، مطلع کنند.

از محیط اطراف خود آگاه باشید

- به اطرافیان خود توجه کنید. توجه کنید که آیا کسی شما را تعقیب می‌کند، چه کسی به شما نزدیک می‌شود و چه کسی پیشنهاد کمک به شما می‌دهد.

- به غرایز خود اعتماد کنید. اگر چیزی اشتباه یا خطرناک به نظر می‌رسد، از آن موقعیت خارج شوید.

- مکان‌ها را به خاطر بسپارید. سعی کنید نام مکان‌ها، خیابان‌ها و ساختمان‌های مهم اطراف را به خاطر بسپارید.

اطلاعات و ارتباطات

- اطلاعات شخصی خود را به اشتراک نگذارید. به غریبه‌ها نگوید کجا هستید، اهل کجا هستید یا به کجا می‌روید. به ویژه در مورد اطلاعات خانوادگی محتاط باشید.

- از یک کلمه "ایمن" استفاده کنید. اگر با کسی که می‌شناسید سفر می‌کنید، در مورد یک کلمه یا عبارت برای استفاده در صورت احساس ناراحتی یا خطر توافق کنید.

- شماره‌های اضطراری خود را بدانید. اگر به تلفن دسترسی دارید، شماره‌های پلیس و خدمات اورژانسی در کشوری که در آن هستید را یاد بگیرید.

- باتری تلفن همراه: مطمئن شوید که همیشه باتری کافی در تلفن همراه خود دارید تا در صورت نیاز بتوانید درخواست کمک کنید.

پول و اشیاء قیمتی

- پول و اسناد را در جای امنی نگه دارید. از کمر بند یا جیب داخلی برای پنهان کردن اشیاء قیمتی خود استفاده کنید.

- از نشان دادن پول خودداری کنید. پول و اشیاء قیمتی را به دیگران نشان ندهید.
- نسبت به پیشنهادهای «کمک» در مدیریت پول محتاط باشید. برخی افراد ممکن است پیشنهاد «کمک» به شما در مورد پولتان را بدهند، اما این می‌تواند یک تله باشد.

موقعیت‌های پرخطر

- از مناطق خلوت دوری کنید. در مناطق روشن و شلوغ، به خصوص در شب، قدم بزنید.
- سوار وسایل نقلیه غریبه نشوید. هرگز سوار ماشین، ون یا کامیون کسی که نمی‌شناسید نشوید.
- مراقب مأموران یا افسران پلیس «جعلی» باشید. اگر کسی که ادعا می‌کند مأمور پلیس است اما نشان رسمی ندارد به شما نزدیک شد و به نظر شما مشکوک است، از افراد نزدیک کمک بگیرید.

سالم و قوی بمانید

- مراقب سلامتی خود باشید. به اندازه کافی آب بنوشید و سعی کنید مرتباً غذا بخورید. اگر بیمار هستید، به پزشک مراجعه کنید.

اگر احساس ناخوشی می‌کنید یا در معرض خطر هستید، درخواست کمک کنید. یک سیستم حفاظت ملی (پلیس، آتش نشانی، خدمات اورژانس) و همچنین سازمان‌ها و افرادی وجود دارند که برای کمک به شما در آنجا هستند. اینها خدمات اورژانسی مانند آمبولانس، آتش نشانی و پلیس هستند و اغلب داوطلبانی از صلیب سرخ و سایر سازمان‌های جامعه مدنی نیز در این امر دخیل هستند.

بهداشت و سلامت در سفر

در یک سفر طولانی، مراقبت از خود بسیار مهم است. حفظ بهداشت و نظارت بر سلامتی به شما کمک می‌کند تا قوی بمانید و از بیماری جلوگیری کنید.

رعایت بهداشت

- شستن دست‌ها: دست‌ها رایج‌ترین راه پخش باکتری‌ها هستند. همیشه قبل از غذا خوردن و بعد از استفاده از توالت، دست‌های خود را با صابون و آب تمیز بشویید. اگر صابون در دسترس نیست، از آب یا ضدعفونی‌کننده دست استفاده کنید.

- حمام کردن و شستن لباس‌ها: اگر فرصت دارید، از آن برای شستن خود و لباس‌هایتان استفاده کنید. لباس‌ها و بدن تمیز خطر عفونت‌ها و بیماری‌های پوستی را کاهش می‌دهد.

- بهداشت دهان و دندان: اگر مسواک و خمیردندان دارید، دندان‌های خود را مسواک بزنید. این کار به جلوگیری از درد و عفونت دهان کمک می‌کند.

- بهداشت برای دختران: دختران باید در دوران قاعدگی به بهداشت توجه ویژه‌ای داشته باشند. از نوار بهداشتی تمیز استفاده کنید. اگر آنها را ندارید، با متخصصان و سایر کارکنان موسسه‌ای که در آن اقامت دارید تماس بگیرید - آنها به شما کمک خواهند کرد.

تشخیص علائم بیماری

- افزایش دمای بدن: اگر احساس گرما، سردرد یا تعریق دارید، ممکن است نشانه تب باشد.
- مشکلات گوارشی: اسهال، استفراغ یا درد معده ممکن است به این معنی باشد که چیزی فاسد خورده‌اید یا آب کثیف نوشیده‌اید. از نزدیکترین داروخانه یا مرکز درمانی کمک بگیرید.
- تغییرات پوستی: اگر متوجه بثورات، قرمزی، زخم یا خارش شدید، این ممکن است نشانه بیماری پوستی باشد. زخم‌ها را با دست‌های کثیف لمس نکنید.
- سرفه و مشکل در تنفس: علائمی مانند سرفه، گلودرد یا مشکل در تنفس ممکن است نشان دهنده عفونت تنفسی باشد. از معلم یا سایر کارکنان مرکز اقامتی که در آن اقامت دارید کمک بخواهید.
- ضعف عمومی: اگر خیلی خسته هستید، احساس ضعف یا سرگیجه دارید، بدن شما در حال ارسال سیگنالی است که نشان می‌دهد مشکلی وجود دارد.
- چه باید کرد؟ اگر هر یک از این علائم را تجربه کردید، فوراً کمک بخواهید. با معلم یا بزرگسال دیگری که به او اعتماد دارید صحبت کنید.

مصرف آب و غذای سالم

- نوشیدن آب تمیز: آب مهمترین چیز است. فقط آبی را بنوشید که از تمیز بودن آن مطمئن هستید (مثلاً بطری، فیلتر شده یا جوشیده). هرگز آب رودخانه‌ها، دریاچه‌ها یا گودال‌ها را ننوشید.
- غذای خود را انتخاب کنید: از گوشت خام و غذایی که مدت زیادی در آفتاب مانده است، خودداری کنید. فقط غذایی بخورید که تمیز و تازه به نظر برسد.
- بطری‌های نوشیدنی را به اشتراک نگذارید: در صورت امکان، حتماً از بطری خودتان بنوشید. این کار خطر شیوع بیماری را کاهش می‌دهد.
- مراقبت از بدنتان مانند مراقبت از سفرتان است - هرچه بهتر از خودتان مراقبت کنید، سفرتان ایمن‌تر و آسان‌تر خواهد بود.

برای کودکان جهت تشخیص خطرات قاچاق انسان و قاچاقچیان

قاچاق و قاچاقچیان چیست؟

- **قاچاق** زمانی است که کسی به شما کمک می‌کند از مرز عبور کنید، معمولاً برای پول. وقتی به سلامت از مرز عبور کردید، کار آنها تمام شده است.
- **قاچاق انسان** جرمی است که در آن کسی با وعده‌ها یا تهدیدهای دروغین از شما برای کار اجباری، گدایی، استثمار جنسی یا سایر اشکال سوءاستفاده سوءاستفاده می‌کند. قاچاقچیان می‌خواهند زندگی شما را به دست بگیرند و از شما سوءاستفاده کنند.

چگونه یک قاچاقچی انسان یا قاچاقچی را تشخیص دهیم؟

- **وعده‌های دروغین:** آنها به شما شغل عالی، حقوق بالا یا تحصیل در خارج از کشور را پیشنهاد می‌دهند، اما هیچ مدرک یا مدرکی نمی‌خواهند. این وعده‌ها بیش از حد خوب به نظر می‌رسند که واقعی باشند.
- **به شرایط سفر و اقامتی که به شما ارائه می‌دهند توجه کنید:** شما ملزم به اقامت در فضاهای کثیف، شلوغ و ناسالم هستید، آنها آزادی حرکت شما را محدود می‌کنند: آنها به شما اجازه نمی‌دهند محل را ترک کنید، با دیگران ارتباط برقرار کنید یا درخواست کمک کنید، آنها استفاده شما از تلفن و ارتباطات را کنترل می‌کنند.
- **توقیف مدارک:** آنها از شما می‌خواهند که گذرنامه، کارت شناسایی یا سایر مدارک خود را «به دلایل امنیتی» یا «برای سفر سریع‌تر» تحویل دهید. این راهی برای کنترل شماست. مدارک خود را به کسی ندهید.

- **سفرهای مبهم:** آنها به شما می‌گویند که به مکان‌های ناشناخته سفر خواهید کرد، مسیرها را تغییر می‌دهید یا در خانه‌ها و انبارهای ناآشنا اقامت خواهید داشت. آنها حاضر نیستند مکان دقیق یا هدف سفر را به شما بگویند.

- **دستورالعمل‌های مبهم:** آنها از شما می‌خواهند کارهایی انجام دهید که نمی‌فهمید، به مکان‌هایی بروید که برای شما توضیح داده نشده است یا سوالی نپرسید. این ممکن است نشانه این باشد که آنها می‌خواهند شما را گم و کنترل کنند.

- **انزوا و نظارت:** شما بلافاصله از افراد دیگر یا دوستانتان جدا می‌شوید. اجازه استفاده از تلفن همراه، صحبت با خانواده یا تماس با دیگران را ندارید.

- **تهدید و ترس:** قاچاقچیان و سوداگران ممکن است در صورت عدم پیروی از دستورالعمل‌هایشان، شما یا خانواده‌تان را بترسانند، تهدید کنند.

- **مراقب شرایط «شغل» یا «قول» باشید:** اگر به شما قول شغلی داده شده اما پولی به شما پرداخت نشده یا تمام پول «برای هزینه‌های سفر» کسر شده است. شما مجبور به اضافه کاری، در شرایط خطرناک، بدون استراحت یا غذا هستید. از شما خواسته می‌شود که مورد آزار جنسی قرار بگیرید یا در فعالیت‌های مشکوک شرکت کنید، حتی با وجود تهدید.

چه باید کرد؟

- در صورت امکان، همیشه با افرادی که می‌شناسید سفر کنید، چه اعضای خانواده باشند و چه افرادی که قبلاً آنها را می‌شناخته‌اید و می‌دانید که نیت بدی ندارند.

- **مراقب مدارک خود باشید.** همیشه مدارک خود را همراه خود، در مکانی امن مانند جیب داخلی یا کمر بند پول نگه دارید. آنها را به کسی ندهید.
- **سوال بپرسید.** از فرد بپرسید که به کجا می‌روید، چرا می‌روید و وقتی به آنجا برسید چه اتفاقی خواهد افتاد. اگر از پاسخ دادن طفره می‌روند یا پاسخ‌هایشان مبهم است، این نشانه بدی است.
- **به غرایز خود اعتماد کنید.** اگر احساس ناامنی، ترس یا اشتباه بودن موقعیت می‌کنید، از فرد یا گروه دور شوید.
- **کمک بخواهید.** اگر در خطر هستید، به دنبال امنیت باشید. به پلیس، خدمات حفاظتی، امدادگران (داوطلبان) یا مردم عادی مراجعه کنید. در صورت لزوم فریاد بزنید.

اهمیت گزارش دادن

- درک این نکته مهم است که شما مقصر وضعیتی که در آن قرار دارید نیستید و حق دارید از خود محافظت کنید.
- **موقعیت‌های مشکوک را گزارش دهید:** وقتی در امان بودید، داستان خود را برای متخصصان یا امدادگران تعریف کنید. این می‌تواند به محافظت از کودکان دیگری مانند شما کمک کند.

توصیه‌هایی برای کودکان در مورد محافظت از خود در برابر خشونت جنسیتی

خشونت مبتنی بر جنسیت چیست؟

خشونت مبتنی بر جنسیت هرگونه عمل خشونت‌آمیز (جسمی، جنسی، روانی یا عاطفی و اجبار اقتصادی) (GBV بر جنسیت) علیه کسی به دلیل جنسیت او است. این می‌تواند برای هر کسی اتفاق بیفتد، صرف نظر از اینکه پسر باشد یا دختر، و مرتکب می‌تواند مرد یا زن باشد.

انواع خشونت:

- **خشونت فیزیکی:** هر نوع آزار فیزیکی، از جمله کتک زدن، هل دادن، سیلی زدن، سوزاندن.
- **خشونت جنسی:** هرگونه عمل جنسی ناخواسته، لمس، اظهار نظر یا اجبار. هیچ کس نباید بدون اجازه شما بدن شما را لمس کند.
- **خشونت عاطفی/روانی:** شامل توهین، تحقیر، تهدید، ارعاب، جدا کردن شما از دیگران و کنترل زندگی و تصمیمات شما می‌شود.
- **اجبار اقتصادی:** گرفتن پول یا اسناد، مجبور کردن شما به کار بدون دستمزد یا محدود کردن دسترسی شما به غذا و سرپناه.

نکات و مهارت‌های خاص برای تشخیص خطر خشونت مبتنی بر جنسیت

۱. به صدای درونی خود گوش دهید

- به غرایز خود اعتماد کنید: اگر موقعیتی برای شما خطرناک یا ناراحت‌کننده به نظر می‌رسد، احتمالاً همینطور است. احساس درونی شما مهمترین سیگنال هشدار دهنده شماست.
- یک احساس «عجیب»: اگر احساس ترس می‌کنید یا از نحوه برخورد کسی با خود خوششان نمی‌آید، از آن شخص یا موقعیت دور شوید.

۲. مراقب وعده‌ها و تقاضاهای دروغین باشید

- بیش از حد خوب برای واقعی بودن: به پیشنهادهایی که بیش از حد خوب به نظر می‌رسند مشکوک باشید - به عنوان مثال، وعده‌های یک سفر آسان، یک زندگی عالی در خارج از کشور یا حقوق زیاد بدون هیچ تلاشی.
- توقیف اسناد: هیچ کس نباید مدارک شما (گذرنامه، کارت شناسایی) را «برای امنیت» یا «برای تسریع سفرتان» درخواست کند. این رایج‌ترین روش برای کنترل شماست. همیشه اسناد خود را ایمن نگه دارید.
- رازداری: مراقب افرادی باشید که تمایلی به گفتن مسیر دقیق، محل خواب یا اتفاقات در مسیر به شما ندارند. وضوح و شفافیت نشانه امنیت است.

۳. در ارتباط باشید

- **خودتان را منزوی نکنید:** قلدرها ممکن است سعی کنند شما را از دوستان، خانواده یا دیگرانی که با آنها سفر می‌کنید جدا کنند. همیشه سعی کنید با افرادی باشید که به آنها اعتماد دارید.
- **در صورت داشتن تلفن همراه، از آن استفاده کنید:** اجازه ندهید کسی تلفن همراه شما را بگیرد. از آن برای ارتباط با کسانی که به آنها اعتماد دارید استفاده کنید.
- **به مکان‌های خلوت نروید:** از خیابان‌های تاریک، ساختمان‌های متروکه یا مکان‌های خلوت، به خصوص در شب، خودداری کنید. به مناطق پر نور و شلوغ بروید.

۴. «نه» بگویید و درخواست کمک کنید

- **صدای شما قوی است:** شما حق دارید به هر چیزی که شما را ناراحت می‌کند «نه» بگویید. از رد درخواست‌های نامناسب نترسید.
- **اگر در خطر هستید، فریاد بزنید:** اگر کسی سعی کرد به شما حمله کند، از فریاد زدن با صدای بلند «کمک» دریغ نکنید.
- **بدانید به چه کسی مراجعه کنید:** اگر در خطر هستید یا به کمک نیاز دارید، از پلیس، امدادگران، داوطلبان (مثلاً صلیب سرخ) یا سایر نمایندگان سازمان‌های جامعه مدنی کمک بگیرید.

نکات ویژه برای دختران

- **مراقب وعده‌ها و «حمایت» های دروغین باشید:** مراقب مردان یا زنانی باشید که در ازای چیزی به شما «حمایت» ویژه یا ازدواج پیشنهاد می‌دهند. اینها اغلب ترفندهایی برای کنترل شما و استفاده از شما برای کار اجباری یا استثمار جنسی هستند. امنیت شما فروشی نیست.
- **استفاده ایمن از توالت و دوش:** در صورت امکان، با یک دوست یا زن دیگری که به او اعتماد دارید به توالت بروید. اگر مجبورید تنها بروید، فقط در طول روز به مکان‌های روشن بروید و مطمئن شوید که در قفل است.
- **با یک گروه بخوابید:** اگر در اردوگاه یا پناهگاه هستید، سعی کنید نزدیک زنان و دختران دیگر بخوابید. خوابیدن در یک گروه امنیت بیشتری را فراهم می‌کند.
- **تنها با مردان ناشناس سفر نکنید:** از سفر با ماشین، کامیون یا سایر وسایل نقلیه با مردان ناشناس خودداری کنید، حتی اگر به شما بگویند که این تنها راه رسیدن به مقصد شماست.

- اگر به کمک نیاز دارید، از یک مقام رسمی کمک بگیرید: در اردوگاه‌ها، گذرگاه‌های مرزی یا مراکز بشردوستانه، اگر نگران چیزی هستید، از امدادگران یا افسران پلیس کمک بگیرید.
- به غریزه خود اعتماد کنید: اگر در کنار کسی احساس ناراحتی می‌کنید، از او دور شوید.
- یاد بگیرید که از خودتان دفاع کنید: خشونت هرگز تقصیر شما نیست. گاهی اوقات مهم است که نشان دهید می‌توانید از خودتان دفاع کنید. یک «نه» واضح و بلند می‌تواند فرد خاطی را منصرف کند.
- محصولات بهداشتی مورد نیاز خود را تهیه کنید: هرگز در ازای محصولات بهداشتی (مانند پد یا صابون) با رابطه جنسی موافقت نکنید. خبریه‌هایی وجود دارند که می‌توانند آنها را به صورت رایگان در اختیار شما قرار دهند.

IMPORTANT INSTITUTIONS AND CONTACTS IN CROATIA

These organisations and services can provide support, protection and information while you are in Croatia.

European emergency number

- **Number: 112** (single emergency number throughout the European Union)
- **Free of charge**
- **For emergencies:** Use when you urgently need police, fire services or emergency medical help
- **Available 24/7**
- **Multilingual support:** 112 operators communicate in foreign languages
- **SMS messaging:** In some situations, help can be requested via SMS to 112
- **Automatic location:** If you do not know where you are, operators can determine your location and forward the call to relevant services.
- **Multiple emergency services:** One call to 112 alerts multiple services, as operators relay information to all necessary services

Police

- **Number: 192** (emergency)
- **What they do:** Help in emergencies, provide security and protect you when in danger. If you are a violence victim or in any distress, call them.

Emergency medical assistance

- **Number: 194** (emergency) or 112
- **What they do:** Provide rapid medical help if you are ill or injured. Do not hesitate to call if you are unwell.

Croatian Institute for Social Work

- **What they do:** The service responsible for your safety and wellbeing. They ensure your right to a guardian who represents you, help with paperwork, accommodation and education, and ensure you exercise or protect your rights whilst in Croatia.

<https://socskrb.hr/>

The Croatian Red Cross

- **What they do:** Provide humanitarian aid like food, clothing and hygiene supplies. They can help establish contact with family or friends if you have been separated.

<https://www.hck.hr/>

UNICEF (Croatia Office)

- **What they do:** Work to protect the rights of all children in Croatia, including refugee and migrant children. They provide advice about your rights and refer you to services offering necessary support.

<https://www.unicef.org/croatia/>

Hrabri Telefon (Brave Phone)

- **Number:** Number: 116 111 (free and anonymous)
- **What they do:** A helpline for children. You can call or message if you want to talk about your thoughts or feelings. Conversations are confidential and anonymous. You can chat in English, French, Turkish, Ukrainian, Russian, Pashto and Arabic with someone you can trust. You do not need to identify yourself. They will provide support and advice regardless. To message them, scan the code:

<https://hrabritelefon.hr/>

Croatian Law Centre

- **What they do:** Offer free legal assistance. If you have questions about your rights, status in Croatia or procedures, they provide free advice.

<https://www.hpc.hr/>

The Centre For Missing and Exploited Children

- **What they do:** Specialise in helping children who are violence or abuse victims. If you have experienced any form of violence, contact them.

<https://cnzd.org/>

Jesuit Refugee Service (JRS)

- **What they do:** Provide support to refugees and asylum seekers, including unaccompanied children. They help with legal counselling, community integration and psychosocial support. They also organise activities and workshops to help you connect with peers.

<https://hrv.jrs.net/>

Centre for Peace Studies (CMS)

- **What they do:** Protect human rights and provide legal assistance to refugees, asylum seekers and other migrants. They offer free legal counselling about your status in Croatia and explain your rights, which is crucial if you plan to stay or seek asylum.

<https://www.cms.hr/>

Are You Syrious? (AYS)

- **What they do:** Support people seeking or granted international or temporary protection. Through educational initiatives and language courses, their volunteers help with learning and school obligations. In their Free Shop space, you can find shoes, clothing and toys.

<https://www.areyousyrious.eu/our-programs/>

Centre for Culture of Dialogue (CKD)

- **What they do:** Support refugee integration into Croatian society if you decide to stay in Croatia.

<https://ccd.hr/>

Islamic Community in Croatia

- **What they do:** A religious organisation providing spiritual guidance for Muslims in Croatia. They can help if you want to visit a mosque, pray there, celebrate Eid, or need spiritual guidance and advice.

<https://www.islamska-zajednica.hr/>

Society for Psychological Assistance (DPP)

- **What they do:** At the Centre for Children, Youth and Family Modus, they offer individual, couples and family counselling and psychotherapy, plus group programmes for all age groups. They can help with mental health advice.

<https://dpp.hr/>

Rehabilitation Centre for Stress and Trauma (RTCZG)

- **What they do:** Provide professional psychological support and social inclusion support for people with fewer opportunities. They offer counselling and support for overcoming difficult thoughts and realising your potential.

<https://rctzg.hr/>

Médecins du Monde (MdM)

- **What they do:** Operate in the Reception Centre for International Protection Applicants, providing medical services. They can help if you need any medical care whilst staying there.

<https://www.facebook.com/MdMCroatia/>

Healthcare facilities:

- Every city and larger town has a health centre or a hospital where you can get medical help. Contact your carer or guardian if you need medical assistance.

GENERAL TIPS FOR SAFE TRAVEL

Choose safe travel options

- **Avoid smugglers and illegal routes:** Travelling with smugglers or crossing borders illegally is extremely dangerous. Smuggling networks expose you to violence, human trafficking, and sexual exploitation. Remember: this is not the only way to reach your goal.
- **Apply for family reunification:** If you have family in a European country, there are legal procedures and programmes for family reunification. Seek legal advice and find out your rights regarding joining your family.
- **Apply for protection and legal status:** By requesting international protection (asylum), you enter the protection system, where you are entitled to rights, care and safety. This is also a prerequisite for seeking and joining your family.
- **Education and work:** As an asylum seeker, you can access education and, ultimately, the labour market, allowing you to achieve your goals or support your family.
- **Be honest about your goals:** Speak openly with the professionals supporting you. They are here to help. Be honest with them about the end goals and expectations for your travels. Only if they know your aims can they offer safe, legal, and realistic alternatives and inform you about programmes that let you reach your goal without unsafe journeys and further risk.

Be aware of your surroundings

- **Watch the people around you.** Notice if someone is following you, approaching you, or offering help.
- **Trust your instincts.** If something feels wrong or unsafe, remove yourself from the situation.
- **Remember locations.** Try to memorise place names, streets, and important landmarks nearby.

Information and communication

- **Keep personal information private.** Don't tell strangers your location, background, or destination. Pay special attention to sharing information about your family.
- **Use a "safe word."** If you are travelling with someone you know, agree on a word or phrase to use if you feel uncomfortable or in danger.
- **Know emergency numbers.** If you have a phone, memorise local emergency numbers for police and medical services.
- **Keep your phone charged.** Always have enough battery to call for help if needed.

Money and valuables

- **Keep money and documents secure.** Use a money belt or inner pocket to hide your valuables.
- **Avoid displaying cash.** Do not show money or expensive items to others.
- **Be careful when others offer to "help" manage your money.** Some people might make such offers, but it could be a trap.

Risky situations

- **Avoid isolated places.** Walk in well-lit, busy areas, especially at night.
- **Don't get into vehicles with strangers.** Never enter a car, van, or truck with someone you do not know.

- **Beware of “fake” police or officials.** If someone claims to be an officer but does not show ID and seems suspicious, ask nearby people for help.

Stay healthy and strong

- **Take care of your health.** Drink enough water and try to eat regularly. If you are sick, seek medical help.
- **If you feel unwell or in danger, ask for help.** National emergency services (police, fire, ambulance) and organisations like the Red Cross and other civil society groups and individuals are there to support you.

Hygiene and health while travelling

On a long journey, looking after yourself is key. Staying clean and watching your health helps keep you strong and avoid illness.

Personal hygiene

- **Washing hands:** Hands are the most common way germs spread. Always wash hands with soap and clean water before eating and after using the toilet. If there is no soap, use water or hand sanitizer.
- **Bathing and washing clothes:** If you can, wash yourself and your clothes often. Clean clothes and body lower your risk of infections and skin problems.
- **Oral hygiene:** Brush your teeth if you have a toothbrush and toothpaste. This may prevent toothaches and mouth infections.
- **Menstrual hygiene:** Girls must pay extra attention to hygiene during menstruation. Use clean sanitary pads. If you need some, ask a staff member or worker in the facility – they will help.

Recognising illness

- **Fever:** If you feel hot, have a headache or sweat a lot, you may have a fever.
- **Digestive issues:** Diarrhoea, vomiting, or stomach pain could mean you ate spoiled food or drank dirty water. Seek help at the nearest pharmacy or clinic.
- **Skin changes:** Rashes, redness, sores, or itching could signal a skin infection. Do not touch sores with dirty hands.
- **Cough and difficulty breathing:** A cough, sore throat or difficulty breathing can mean a respiratory infection. Ask a carer or staff member in your facility for help.
- **General weakness:** If you feel very tired, weak or dizzy, your body is telling you something is wrong.

What to do? If you have any of these symptoms, get help right away. Tell a carer or another adult you trust.

Eating and drinking safely

- **Drink clean water:** Water is most important. Only drink water you are sure is clean, like bottled, filtered, or boiled water. Never drink from rivers, lakes, or puddles.
- **Choose food carefully:** Avoid raw meat and food left out in the sun. Eat only food that looks clean and fresh.
- **Do not share bottles:** Use your own drinking bottle if you can. This lowers the risk of spreading sickness.

Looking after your body is like looking after your journey—the better you care for yourself, the safer and easier your trip will be.

INSTRUCTIONS FOR CHILDREN ON RECOGNIZING THE RISKS OF HUMAN TRAFFICKING AND SMUGGLING

What is smuggling and what is human trafficking?

- **Smuggling** means someone helps you cross a border, usually for money. Once you cross safely, their job is finished.
- **Human trafficking** is a crime where someone uses false promises or threats to exploit you for forced labour, begging, sexual exploitation, or other abuse. Traffickers want to control your life and use you for their benefit.

How to recognize a trafficker or smuggler?

- **False promises:** They offer you a perfect job, high salary, or education abroad, but do not ask for any documents or qualifications. If it sounds too good to be true, it probably is.
- **Watch out for travel and living conditions:** You are made to stay in dirty, crowded, unhealthy places, and your movement is restricted. You are not allowed to leave, contact others, or seek help, and your phone and communications are controlled.
- **Taking your documents:** If someone asks for your passport, ID, or other papers "for safety" or "to help you travel faster," that is a way to control you. Never give your documents to anyone.
- **Unclear journeys:** You are told you will be travelling to unknown places, changing routes or staying in unfamiliar houses or warehouses. They will not tell you exactly where you are and where you are going.
- **Vague instructions:** If you are told to do things you do not understand, go to places that are not explained, or told not to ask questions, that may be a sign someone is trying to confuse and control you.
- **Isolation and supervision:** You are immediately separated from your friends or other people. You are not allowed to use your phone, contact your family or communicate with anyone.
- **Threats and fear:** Smugglers and traffickers may try to scare you or threaten you or your family if you do not follow their directions
- **Watch out for "job" or "opportunity" conditions:** You may be promised work but are not paid, or all your money is taken "for travel costs." You may be forced to work overtime, in dangerous situations, without breaks or food, or pressured into sexual acts or suspicious activities, even under threats.

What should you do:

- Whenever possible, **travel with people you know**, like family members or others you know and trust, and who you know do not have bad intentions.
- **Keep your documents safe.** Always keep your documents with you in a secure place, like an inside pocket or money belt. Never give them to anyone.
- **Ask questions.** Ask where you are going, why, and what will happen when you get there. If they avoid giving an answer or if the answer is unclear, that is a bad sign.
- **Trust your instincts.** If you feel unsafe, scared or something seems wrong, move away from the person or group.

- **Seek help.** If you are in danger, get to safety. Look for police, protection services, humanitarian workers (volunteers) or people in public places. Shout if needed to attract attention.

The importance of reporting

- It is important to know you are not to blame for your situation and you have a right to protection.
- **Report suspicious situations:** When you reach safety, share your story with professionals or humanitarian workers. This can help protect other children like you.

CHILD GUIDANCE: PROTECTION FROM GENDER-BASED VIOLENCE

What is gender-based violence?

or economic coercion) committed against someone because of their gender. It can happen to anyone, regardless of whether they are a boy or girl, and perpetrators can be male or female.

Forms of violence:

- **Physical violence:** Any physical abuse, including hitting, pushing, slapping, burning.
- **Sexual violence:** Any unwanted sexual act, touch, comment, or coercion. No one may touch your body without your permission.
- **Emotional/psychological violence:** Includes insults, humiliation, threats, intimidation, isolation from others, controlling your life and decisions.
- **Economic coercion:** Taking money or documents, forcing unpaid work, restricting access to food and shelter.

Practical skills for recognizing gender-based violence risks

1. Listen to your inner voice

- **Trust your instincts:** If a situation feels dangerous or uncomfortable, it probably is. Your inner feeling is your most important warning signal.
- **“Strange” feeling:** If you feel scared or do not like how someone treats you, move away from that person or situation.

2. Watch for false promises: and demands

- **Too good to be true:** Doubt offers that sound too good— like promises of easy travel, perfect life abroad, or high pay without effort.
- **Taking your documents:** No one should request your documents (passport, ID) “for safety” or “faster travel.” This is commonly used for control. Always keep your documents safe.
- **Secrecy:** Beware of people who will not tell you the exact route, where you will sleep, or what happens on the journey. Clarity and transparency signal safety.

3. Maintaining contact with others

- **Do not let yourself be isolated:** Abusers may try separating you from friends, family, or travel companions. Always try staying with trusted people.
- **Use your phone if you have one:** Do not let anyone take it. Use it to communicate with trusted people.
- **Avoid isolated places:** Avoid dark streets, abandoned buildings, or isolated areas, especially at night. Stay in well-lit, populated areas.

4. Say “NO” and seek help

- **Your voice is powerful:** You have the right to say “NO” to anything that makes you uncomfortable. Do not be ashamed to refuse inappropriate requests.
- **If in danger, shout:** If someone tries attacking you, do not hesitate to shout loudly “HELP”.
- **Know who to contact:** If in danger or needing help, seek police, humanitarian workers, volunteers (e.g., Red Cross), or other civil society organisation representatives.

Specific advice for girls

- **Beware of false promises and “protection”:** Be cautious of men or women offering special “protection” or marriage in exchange for something. These are often tricks to control and exploit you for forced labour or sexual exploitation. Your safety is not for sale.
- **Use toilets and showers safely:** If possible, go with a trusted female friend. If alone, only use well-lit places during daytime, and ensure doors lock.
- **Sleep in groups:** In camps or shelters, sleep near other women and girls. Group sleeping provides greater security.
- **Do not travel alone with unknown men:** Avoid travelling in cars, trucks, or other vehicles with unknown men, even if they say it is the only way to your destination.
- **Seek help from officials:** In camps, border crossings, or humanitarian centres, seek humanitarian workers or police if concerned.
- **Trust your feelings:** If uncomfortable around someone, move away.
- **Learn self-defence:** Violence is never your fault. Sometimes showing you can stand up for yourself is important. A clear, loud “NO” can deter perpetrators.
- **Request hygiene products you need:** Never agree to sex in exchange for hygiene products (like pads or soap). Humanitarian organisations can provide them free.

